

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

3 Ιουνίου 2022

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Αρ. Φύλλου 2788

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ. 66121/Δ2

Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος των Καλλιτεχνικών των Α', Β' και Γ' τάξεων Ημερησίου Γυμνασίου.

**Η ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Έχοντας υπόψη:

1. Την περ. γ) της παρ. 11 του άρθρου 5 του ν. 1566/1985 (Α' 167), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με το άρθρο 7 του ν. 2525/1997 «Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις» (Α' 188).

2. Την περ. α) της υποπ. ββ) της παρ. 3 του άρθρου 2 του ν. 3966/2011 «Θεσμικό πλαίσιο των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων, Ίδρυση Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Οργάνωση του Ινστιτούτου Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων "ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ" και λοιπές διατάξεις» (Α' 118).

3. Το άρθρο 175 του ν. 4823/2021 «Αναβάθμιση του Σχολείου, ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις» (Α' 136).

4. Το άρθρο 90 του κώδικα Νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα (π.δ. 63/2005, Α' 98), το οποίο διατηρήθηκε σε ισχύ με την παρ. 22 του άρθρου 119 του ν. 4622/2019 (Α' 133).

5. Το π.δ. 81/2019 «Σύσταση, συγχώνευση, μετονομασία και κατάργηση Υπουργείων και καθορισμός των

αρμοδιοτήτων τους - Μεταφορά υπηρεσιών και αρμοδιοτήτων μεταξύ Υπουργείων» (Α' 119).

6. Το π.δ. 84/2019 «Σύσταση και κατάργηση Γενικών Γραμματειών και Ειδικών Γραμματειών/Ενιαίων Διοικητικών Τομέων Υπουργείων» (Α' 123).

7. Το π.δ. 2/2021 «Διορισμός Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών» (Α' 2).

8. Την υπό στοιχεία 168/Υ1/08-01-2021 απόφαση του Πρωθυπουργού και της Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων «Ανάθεση αρμοδιοτήτων στην Υφυπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ζωή Μακρή» (Β' 33).

9. Την υπό στοιχεία 104671/ΓΔ4/27-09-2021 απόφαση της Υφυπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων «Πilotική Εφαρμογή Προγραμμάτων Σπουδών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση» (Β' 4003).

10. Τις υπ' αρ. 55/14-10-2021 και 56/21-10-2021 πράξεις του Δ.Σ. και τα υπ' αρ. 5280/27-04-2022, 6400/24-05-2022 έγγραφα του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

11. Το γεγονός ότι από την παρούσα απόφαση δεν προκαλείται δαπάνη, σύμφωνα με την υπό στοιχεία Φ.1/Γ/199/48757/Β1/29-04-2022 εισήγηση του άρθρου 24 του ν. 4270/2014 (Α' 143) της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, αποφασίζουμε:

Άρθρο μόνον

Το Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος των Καλλιτεχνικών των Α', Β' και Γ' τάξεων του Ημερησίου Γυμνασίου ορίζεται ως εξής:

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Α' Μέρος

Α. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η ταυτότητα του μαθήματος των Καλλιτεχνικών της Α' τάξης του Γυμνασίου

Η Α' Γυμνασίου σηματοδοτεί ηλικιακά το πέρασμα από την ώριμη παιδική ηλικία (9 – 12) στην πρώιμη εφηβεία (11 – 14), πέρασμα το οποίο δεν πραγματώνεται για κάθε παιδί στο ίδιο ακριβώς χρονικό σημείο. Στη χώρα μας η μεταιχμιακή περίοδος συμπίπτει με την αλλαγή εκπαιδευτικής βαθμίδας από την Πρωτοβάθμια στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο. Η πρώιμη εφηβεία αποτελεί μια περίοδο έντονων αλλαγών στη ζωή του παιδιού. Εμπεριέχει τις βιολογικές, ψυχολογικές και κοινωνικές αλλαγές που υφίσταται το άτομο και σηματοδοτεί νέα αντιληπτικά χαρακτηριστικά, όπως το πέρασμα από τη συγκεκριμένη στην αφηρημένη

σκέψη, την ικανότητα κατασκευής αφηρημένων εννοιών και αυξανόμενες γνωστικές ικανότητες που απαιτούν, κατά τη μετάβαση, τόσο την προσαρμογή της εκπαιδευτικής διαδικασίας στις ανάγκες του παιδιού όσο και την προσαρμογή του παιδιού σε αυτήν (Elkind, Weiner, 1978).

Με την είσοδο στην πρώιμη εφηβική ηλικία οι μαθητές/-τριες είναι ηλικιακά ικανοί/-ές να σκέφτονται με πιθανότητες, να επεξεργάζονται υποθέσεις, να οραματίζονται το μέλλον, να αναλύουν τη σκέψη τους και να σκέφτονται πέρα από συμβάσεις. Η εφηβική σκέψη στρέφεται από το πραγματικό στο πιθανό και εμπλέκεται σε έναν συνεχή πειραματισμό, καθώς χαρακτηρίζεται από μια γενικότερη ανάγκη των παιδιών για εξερεύνηση (Μανωλόπουλος, 1987). Επιπλέον κατά την περίοδο αυτή η γλώσσα αναπτύσσεται ως εσωτερικό εργαλείο, αυξάνεται η χωρητικότητα της μνήμης εργασίας, αναπτύσσεται η κριτική σκέψη, η μετασκέψη, και η ικανότητα προγραμματισμού για το μέλλον, αυξάνεται η συνειδητότητα του εαυτού (Τσούρτου, 2013). Καθώς οι έφηβοι βρίσκονται αντιμέτωποι με ποικίλες προκλήσεις, χαρακτήρες, συμπεριφορές και πιθανές αντιξοότητες, αναπτύσσουν την ικανότητα να ρυθμίζουν δύσκολες καταστάσεις και έτσι αναπτύσσουν δεξιότητες ζωής (Vaughan, 1995).

Το μάθημα των Καλλιτεχνικών, μέσω της μορφοπλαστικής διαδικασίας και πράξης, συνιστά άσκηση με έναν ολιστικό τρόπο σε γνωστικές λειτουργίες όπως η αντίληψη, η μνήμη, η κρίση, η ικανότητα επιλογής, η αξιολόγηση, η ενσυναίσθηση, ο σχηματισμός και ο μετασχηματισμός εννοιών, η μεταγνώση. Η μορφοπλαστική διαδικασία που βρίσκεται στον πυρήνα του εκπαιδευτικού σχεδιασμού του μαθήματος δίνει απτή μορφή στην αφηρημένη σκέψη, χτίζοντας μια ασφαλή γέφυρα της νόησης με τον υλικό κόσμο, η αντίληψη του οποίου έχει πλέον ολοκληρωθεί κατά την προηγούμενη ηλικιακή βαθμίδα.

Η περίοδος της πρώιμης εφηβείας είναι κρίσιμη ψυχολογικά και κοινωνικά, καθώς είναι μια περίοδος έντονων και αντιφατικών συναισθημάτων και αινιγματικών συμπεριφορών. Παρατηρείται η αμφισβήτηση των ενήλικων, αλλά και η αναζήτηση υποστήριξης από αυτούς, η δημιουργία ομάδων συνομηλίκων του ίδιου φύλου, που υποστηρίζουν την αυτοεκτίμησή τους και καθορίζουν νέα κριτήρια και πρότυπα συμπεριφοράς. Παρατηρείται ακόμη η ανασφάλεια για το σώμα τους, η εξιδανίκευση του άλλου φύλου, η εγωκεντρικότητα (φανταστικό ακροατήριο, προσωπικός μύθος κ.λπ.), η μοναχικότητα και ο πειραματισμός με τα όρια των κανόνων.

Κύρια αναπτυξιακή απαίτηση της εφηβείας κατά τον Erikson αποτελεί η ταυτότητα, μια εσωτερική δυναμική οργάνωση των δεξιοτήτων, φιλοδοξιών, αρχών, πεποιθήσεων και της προσωπικής ιστορίας του ατόμου (Marcia κ.ά., 1993), που, καθώς δεν πρόκειται για μια ατομικιστική διαδικασία, χρειάζεται κοινωνικό πλαίσιο αναφοράς και τους αναγκαίους παιδαγωγικούς παράγοντες που θα την προκαλούν (Κοσμόπουλος, 1990· Vaughan, 1995). Μέσω της εμπλοκής τους σε δημιουργικές διαδικασίες και δράσεις και με τρόπο παιδαγωγικά ιδιοφυή και προσφιλή για την ηλικία, οι μαθητές/-τριες ανακαλύπτουν τον εαυτό τους μέσω της τέχνης και την τέχνη μέσα από τον εαυτό.

Πρωταρχική επιδίωξη του μαθήματος της Α' τάξης αποτελεί η εμπλοκή των μαθητών/-τριών στη διαδικασία της εικαστικής δημιουργίας και η ανάγνωση – ερμηνεία του φαινομένου και των προϊόντων τέχνης με τρόπο ενεργητικό και βιωματικό. Στη διαδικασία αυτή εμπεριέχεται η ενίσχυση της φαντασίας και της δημιουργικότητας, της κριτικής σκέψης και της οπτικής αντίληψης, με τρόπο αναλογικό για την ηλικία, εφόδια απαραίτητα στην εποχή του ψηφιακού πολιτισμού και της κυριαρχίας των εικόνων. Στις μέρες μας ο ψηφιακός, εικονικός κόσμος χαρακτηρίζεται από ταχύτητα και υπερχειλίση, καθώς δε διαθέτει βούληση και συναισθήματα, και δεν κάνει επιλογές. Υπεροχή του ανθρώπινου εγκεφάλου παραμένει η ικανότητα για βούληση και συνειδητή συμπεριφορά με κίνητρα, συνεπώς οι εσωτερικές εικόνες της φαντασίας που σε αυτή την ηλικία παίζουν ισχυρό ρόλο, καθώς πηγάζουν ενδογενώς, κρίνονται σημαντικές για την ολόπλευρη και ισόρροπη ανάπτυξη του ατόμου. Τα παιδιά μέσα από σύμβολα ή φαντασιακές εικόνες βιώνουν την εξιδανίκευση ή την απομυθοποίηση των προτύπων τους, αλλά και εξισορροπητικές εμπειρίες, όταν η πραγματικότητα δεν τους επιτρέπει την αληθινή έκφραση των ανομολόγητων φόβων, επιθυμιών και συναισθημάτων τους (Τσούρτου, 2013).

Βασική λοιπόν επιδίωξη του μαθήματος των Καλλιτεχνικών στην Α' Γυμνασίου είναι εξίσου η διαμόρφωση της πολιτισμικής συνείδησης μέσα από τη διερεύνηση επιμέρους ταυτοτήτων των μαθητών/-τριών της τάξης. Οι

ταυτότητες δεν είναι αποκλειστικά καλλιτεχνικές, αλλά αποκαλύπτονται σταδιακά και ως γενικότερες επιμέρους ταυτότητες, δηλαδή επαγγελματικές, διαπροσωπικές, ιδεολογικές, ενώ η διαδικασία διαμόρφωσής τους συνιστά καθοριστικό βήμα στην ανάπτυξη των εφήβων. Επιπλέον η διαμόρφωση της πολιτισμικής συνείδησης ζυμώνεται με αποτελεσματικό τρόπο μέσα σε έναν πραγματικό χώρο κοινωνικοποίησης, όπως είναι το σχολείο.

Η μορφοπλαστική διαδικασία επιτρέπει στους/στις μαθητές/-τριες να αποκτήσουν με τρόπο βιωματικό ικανότητες και δεξιότητες όπως: οργανωτικότητα, ανάληψη και εκχώρηση πρωτοβουλιών, σύνθεση, διαπραγμάτευση, διαχείριση χρόνου, ομαδική συνεργασία, επικοινωνία και διαχείριση ανθρωπίνων σχέσεων, ενσυναίσθηση, επιμονή. Για να εκτυλιχθούν οι παραπάνω δεξιότητες αποτελεσματικά και με ομαλό τρόπο, απαιτείται η ύπαρξη κατάλληλου παιδαγωγικού πλαισίου αναφοράς, που στην περίπτωση του μαθήματος των Καλλιτεχνικών ισοδυναμεί με το σχολικό, εικαστικό εργαστήριο.

Το εικαστικό εργαστήριο, η λειτουργία του οποίου στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι απαραίτητο να ξεκινά από την Α' Γυμνασίου και να διεξάγεται σε συνεχόμενο δώρο, και όχι μονόωρο, μάθημα, μπορεί να αποτελέσει ένα είδος ψυχολογικού moratorium, δηλαδή πειραματισμού με διαφορετικούς ρόλους, ιδέες και αποτυπώσεις του «εαυτού», δίχως οριστική δέσμευση. Δεδομένου ότι ο χρόνος που προσφέρεται για την εικαστική διδασκαλία στο ελληνικό σχολείο συγκρινόμενος με τη διεθνή εμπειρία είναι ασφυκτικός (μονόωρο αντί δώρο μάθημα), η ύπαρξη του εικαστικού εργαστηρίου αποτελεί την ελάχιστη προϋπόθεση για την κάλυψη των αναγκών μιας ικανοποιητικής και αξιοπρεπούς εικαστικής διδασκαλίας. Παρόμοια διαδικασία παρέχει τον χρόνο και την ευκαιρία αυτοανακάλυψης σε μια ηλικία που τα παιδιά δεν περιορίζονται από υπερβολικές υπευθυνότητες και υποχρεώσεις. Εξελικτικά, η διερεύνηση αυτή προηγείται της επίτευξης, ενώ επιδεικνύει μεγαλύτερο βαθμό δημιουργικής σκέψης, απ' ό,τι η κατάσταση της επίτευξης (Waterman, 1993· Elkind & Weiner, 1978· Παρασκευόπουλος, 1985).

Η έλλειψη της εικαστικής πράξης στο σχολείο οδηγεί σε πλήθος μειονεκτημάτων και αλληλένδετων παιδαγωγικών λαθών, που σχετίζονται με την έλλειψη εικαστικού εργαστηρίου, εργαστηριακών εφαρμογών και συνεργατικής μάθησης. Συγκεκριμένα η έλλειψη εργαστηρίου αφαιρεί το δικαίωμα ουσιαστικής διερεύνησης, αποστερεί το γνωστικό μέρος από την αφομοίωση των γνώσεων, ενώ στερεί επιπλέον και τη διαδικασία κοινωνικοποίησης των μαθητών/-τριών από την ουσιαστική διάκριση.

Με την έλλειψη εργαστηριακής πράξης οι μαθητές/-τριες στερούνται τη διερεύνηση και διαπροσωπικών, συλλογικών και ιδεολογικών ταυτοτήτων, δηλαδή ταυτοτήτων που σχετίζονται με το επάγγελμα, την οικογένεια, τη φιλία, τις συναισθηματικές σχέσεις, τον ρόλο του φύλου, την ψυχαγωγία, τη φιλοσοφία ζωής και την πολιτική. Με αυτόν τον τρόπο χάνουν μέρος των εγκάρσιων δεξιοτήτων και των δεξιοτήτων ζωής. Τα άτομα που έχουν στερηθεί αυτή τη διάσταση της εκπαίδευσης τείνουν σταδιακά να εμφανίζουν δυσκολίες κατά την επίλυση προβλημάτων, ενώ κατά κανόνα αναπτύσσουν συμβατική συλλογιστική ηθική και στερεοτυπικές ή ψευδο-οικείες σχέσεις. Κοινωνικά κινούνται στα δύο άκρα: Είτε αποσύρονται και γίνονται μοναχικά, εμφανίζοντας στην περίπτωση αυτή θετική κοινωνική συμπεριφορά και καλές γνωστικές επιδόσεις αλλά μειωμένες επικοινωνιακές και ψυχοσυναισθηματικές δεξιότητες, είτε αναμειγνύονται με τους συνομηλίκους με τρόπο επιφανειακό, εμφανίζοντας χαμηλή θετική συμπεριφορά, που επιπλέον τα καθιστά επιρρεπή στη σχολική αποτυχία. Και στις δύο περιπτώσεις αναπτύσσονται σε ενήλικες που οι διαπροσωπικές τους σχέσεις είναι επιφανειακές και επιτόλαιες (Marcia κ.ά., 1993).

Η παρουσία του μαθήματος των Καλλιτεχνικών στο σχολείο συντελεί στην ανάπτυξη κοινωνικών και νοητικών δεξιοτήτων, στάσεων και συμπεριφορών απαραίτητων σε έναν διαρκώς μεταβαλλόμενο κόσμο, όπου η πρωτοβουλία, η συνεργατικότητα, η ευρηματικότητα, η αυτοπεποίθηση, η αντιληπτικότητα, η αναλυτική ικανότητα και η λήψη αποφάσεων οδηγούν σε αυξημένο βαθμό αυτονομίας και μεγαλύτερη υπευθυνότητα.

Φιλοσοφία του Προγράμματος Σπουδών

Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών (ΠΣ) των Καλλιτεχνικών της Α' τάξης του Γυμνασίου αποτελεί «αποτύπωση» ενός γενικού οράματος και πλαισίου για την εικαστική εκπαίδευση, «έναν οδικό χάρτη» ή «πυξίδα» σχεδιασμού,

εργαλείο δηλαδή οριοθέτησης και προσανατολισμού που καθοδηγεί τη μακροπρόθεσμη οργάνωση της εικαστικής διδασκαλίας. Το ΠΣ αποτελεί απαραίτητο εργαλείο, καθώς η διδασκαλία πραγματώνεται κάθε φορά σε διαφορετικές συνθήκες, από διαφορετικούς συντελεστές, με διαφορετικό γνωστικό δυναμικό κ.λπ. και κατά συνέπεια εμφανίζει, κατά περίπτωση, διαφορετικό βαθμό δυνατοτήτων (ετοιμότητας και ωριμότητας) και δυσκολιών, καθώς η προγενέστερη γνώση των μαθητών/-τριών που προέρχονται από την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση ποικίλλει.

Οι εκπαιδευτικοί με το παρόν ΠΣ των Καλλιτεχνικών έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν δραστηριότητες και στρατηγικές επιλεγμένες και προσαρμοσμένες στην ποικιλομορφία των μαθητών/-τριών της τάξης τους, προσφέροντας ισότιμες ευκαιρίες στους/στις επιμέρους μαθητές/-τριες και στις επιμέρους ομάδες στόχου. Παράλληλα λαμβάνουν υπόψη τις ικανότητες, τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα τόσο των μαθητών/-τριών όσο και των ομάδων στόχου.

Το νέο ΠΣ των Καλλιτεχνικών της Α' τάξης αντανακλά τη γενική φιλοσοφία των Προγραμμάτων Σπουδών που θεμελιώνεται στον νόμο 1566 (ΦΕΚ 167/30.09.1985), ο οποίος ορίζει ότι: «Σκοπός της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης είναι να συμβάλει στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των μαθητών/-τριών, ώστε, ανεξάρτητα από φύλο και καταγωγή, να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να ζήσουν δημιουργικά». Στην περίπτωση του μαθήματος των Καλλιτεχνικών η ειδική στοχοθεσία ορίζει τη δημιουργία ελεύθερων, δημοκρατικών πολιτών, την αρμονική ανάπτυξη σώματος και πνεύματος, την καλλιέργεια ιδιαίτερων κλίσεων και δεξιοτήτων, την ανάπτυξη της δημιουργικής και κριτικής σκέψης, την κατανόηση της τέχνης, της επιστήμης και της τεχνολογίας, την ανάπτυξη πνεύματος φιλίας και συνεργασίας, την αποδοχή της ετερότητας κ.ά. Στο προαναφερόμενο πλαίσιο το νέο ΠΣ δίνει την ευκαιρία να εξεταστούν τα θέματα ανισότητας υπό το πρίσμα της εικαστικής εκπαίδευσης, η οποία εκτός από τη φυλή και τον πολιτισμό εξετάζει και άλλες πτυχές που δομούν την ταυτότητα του ατόμου (Dewhurst, 2010). Ακόμα, συμπεριλαμβάνει τα άτομα με ειδικές ικανότητες ή άτομα με αναπηρία (Derby, 2011· Seidler, 2011), το κοινωνικό φύλο, το φύλο, την κοινωνική τάξη (Desai & Chalmers, 2007) και την κοινωνική – οικονομική θέση (Bailey & Desai, 2005· Desai & Chalmers, 2007).

Το νέο ΠΣ των Καλλιτεχνικών συμβάλλει στην οικοδόμηση ενός πολυεπιστημονικού, ολιστικού και αλληλένδετου σχολικού προγράμματος σπουδών. Επιπλέον συνάδει με τις απόψεις των Eisner (2002) και Gardner (1993), οι οποίοι υποστηρίζουν ότι το γνωστικό αντικείμενο των Καλλιτεχνικών, μπορεί να διδαχθεί με παραπάνω από έναν τρόπο. Έτσι ενθαρρύνει, εναλλακτικά με την κλασική διδασκαλία, τη χρήση μιας ποικιλίας εμπλουτισμένων και ευέλικτων τρόπων, που αποδίδουν ίση βαρύτητα σε όλα τα είδη νοημοσύνης. Προτείνονται έτσι και άλλες διαφοροποιημένες «διαδρομές» και ποικίλες ευκαιρίες μάθησης, που οδηγούν στην πολύπλευρη ανάπτυξη των μαθητών/-τριών. Σύμφωνα με τα παραπάνω, το νέο ΠΣ των Καλλιτεχνικών, δίνοντας έμφαση στη βιωματική προσέγγιση της μάθησης (Dewey), στην ανακάλυψη της γνώσης, στη συνεργασία σε ένα περιβάλλον πλούσιο σε ερεθίσματα, είναι απαραίτητο να διδάσκεται και με την εφαρμογή μιας ποικιλίας εικαστικών μεθόδων και πρακτικών που αξιοποιούν την ικανότητα των μαθητών/-τριών για ενσώματη ενεργοποίηση, κίνηση και χειρονομία.

Επιπλέον το παρόν ΠΣ εμπεριέχει εικαστικές δραστηριότητες, που προσφέρουν μοναδικές εμπειρίες ενσώματης μάθησης, οι οποίες συνδέονται με την ανάπτυξη δεξιοτήτων (δημιουργικότητα, κριτική σκέψη), ενώ η διεπιστημονική σύνδεση της τέχνης με την επιστήμη ενισχύει την ενεργό συμμετοχή των μαθητών/-τριών στον επιστημονικό πειραματισμό και την ουσιαστική κατανόηση των επιστημονικών φαινομένων και θεμάτων (Wilcox, 2009). Οι ποικίλες αισθητικοκινητικές δραστηριότητες, η συνάφεια των χειρονομιών με τα θέματα που πρόκειται να αναπαραχθούν αποσκοπούν στη συναισθηματική εμπλοκή του/της μαθητή/-τριας (Dixon & Senior, 2011). Η ενσώματη μάθηση μπορεί να οδηγήσει σε αποτελέσματα επιστημονικής μάθησης υψηλότερης ποιότητας, ενώ ταυτόχρονα μπορεί να ενισχύσει την επικοινωνία και το κίνητρο των μαθητών/-τριών για επιστημονικά θέματα (Caine & Caine, 1997). Με τον τρόπο αυτό μπορεί να προκύψει καλύτερη κατανόηση του κόσμου, καθώς η γνώση αναδύεται μέσω των πολλαπλών τρόπων με τους οποίους αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο: την κίνηση, την αφή, τα

συναισθήματα, τη διαίσθηση, τη δημιουργία κ.λπ. (Hetland, Winner, Veenema, Sheridan & Perkins, 2007) και ενσωματώνεται και γίνεται ενεργή μέσω σύντομης έρευνας (Dewey, 1934· Springgay, 2005).

Η βασική παραδοχή του ΠΣ είναι ότι η εικαστική εκπαίδευση είναι θεμελιώδης για την αισθητική, σωματική, συναισθηματική, πνευματική και κοινωνική ανάπτυξη του ατόμου. Το νέο ΠΣ παρέχει εικαστικές ευκαιρίες για τους/τις μαθητές/-τριες να γνωρίζουν, να πράττουν, να ζουν και να βρουν την ταυτότητά τους τόσο στην τοπική όσο και στην παγκόσμια κοινότητα, ενώ παράλληλα αναπτύσσουν τη δημιουργικότητα και τη φαντασία. Έτσι, εστιάζει στην πολυεπίπεδη επαφή των μαθητών/-τριών με τις εικαστικές τέχνες και τα έργα τέχνης, στη γενναιόδωρη ενθάρρυνση και ενίσχυση του ενδιαφέροντός τους για το εικαστικό φαινόμενο, στην καλλιέργεια και την ανάπτυξη δεξιοτήτων, κλίσεων και ταλέντων με αναφορά σε πάσης φύσεως εικαστικές σημειώσεις, καθώς και στην ουσιαστική προώθηση, σε σύνδεση με το εικαστικό πεδίο, ποικίλων μορφών τέχνης και πολιτισμού που συμβάλλουν στην αισθητική ευαισθητοποίηση των μαθητών/-τριών.

Το νέο ΠΣ παρέχει δυνατότητες για την εικαστική διερεύνηση των ατομικών και κοινωνικών στάσεων και αξιών. Προάγει μια ευρύτερη κοσμοθεωρία για την εκτίμηση και κατανόηση της σχέσης μεταξύ των λαών, την καλλιέργεια της αειφόρου συνείδησης κλπ. τόσο μέσω της δημιουργίας (ατομικής και ομαδικής) όσο και μέσω της θέασης (ατομική ή ομαδική ερμηνεία – ανάλυση).

Επίσης παρέχει ευκαιρίες για την ενεργό και δημιουργική εικαστική συμμετοχή και εμπλοκή των μαθητών/-τριών στη μορφοπλαστική διαδικασία υλοποιώντας το «μαθαίνω μέσα από την πράξη» (Dewey, 1933), δίνοντας έμφαση στα παρακάτω:

- στην αισθητική και εικαστική έκφραση,
- στην επικοινωνία, και κυρίως στην οπτική και πολυτροπική επικοινωνία (Housen, 2001-2002· Cope και Kalantzis, 2000)
- στην προσωπική ανάπτυξη και στις δεξιότητες μάθησης (κριτική σκέψη δημιουργικότητα, επικοινωνία, συνεργασία κ.ά.)
- στη διερεύνηση πολυπλοκότητας προβλημάτων και δεξιοτήτων ζωής (αυτομέριμνα, κοινωνικές δεξιότητες, ενσυναίσθηση, ευαισθησία, υπευθυνότητα, πολιτειότητα, προσαρμοστικότητα, ανθεκτικότητα, πρωτοβουλία κ.ά.), (Stuhr, 2003).
- στη διερεύνηση τεχνολογικής ικανότητας και δεξιοτήτων του νου (στρατηγική σκέψη, επίλυση προβλημάτων, μελέτη περίπτωσης, πλάγια σκέψη κ.ά.), δηλαδή τη γόνιμη αξιοποίηση και σύνδεση των νέων τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών με τις εικαστικές τέχνες αλλά και με τη ζωή.

Βασικές αρχές του νέου Προγράμματος Σπουδών

Το νέο ΠΣ βασίζεται σε κοινωνικοπολιτισμικές και παιδαγωγικές αρχές, που περιλαμβάνουν: α) υψηλές προσδοκίες, προσαρμοσμένες κατάλληλα σε κάθε μαθητή/-τρια, β) συνοχή, γ) σύνδεση με την κοινότητα, τον τόπο, το χρόνο, δ) συμπερίληψη, ε) συμμετοχή και συνεργασία, στ) μεταγνωστικές δεξιότητες, ζ) σύνδεση με το μέλλον. Βασική αρχή του νέου ΠΣ είναι ότι απηχεί υψηλές προσδοκίες, κατάλληλα προσαρμοσμένες σε κάθε μαθητή και μαθήτρια. Στο πνεύμα αυτό παρέχει τη δυνατότητα σε όλους τους/τις μαθητές/-τριες να μαθαίνουν πώς να υποστηρίζουν ή και να σχεδιάζουν την προσωπική τους ανάπτυξη και μάθηση, να ικανοποιούν αισθητικές ανάγκες και να οικοδομούν ολιστικά την αισθητική διάσταση της προσωπικότητάς τους (Stolz, 2015· Holst, 2013· Merleau-Ponty, 1968).

Οι αρχές αυτές έχουν ληφθεί υπόψη κατά τη σύνταξη και ανάπτυξη του νέου ΠΣ Καλλιτεχνικών, το οποίο προσανατολίζει την οργάνωση της διδασκαλίας με τέτοιο τρόπο, ώστε να παρέχεται ο απαραίτητος χρόνος στο ωρολόγιο πρόγραμμα. Επιπλέον υπάρχει μέριμνα ώστε να δίνονται οι κατάλληλες ευκαιρίες, προκειμένου όλοι/-ες οι μαθητές/-τριες να αποκτήσουν βασικές γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες, καθώς και στάσεις, αξίες και συμπεριφορές, που συναρτώνται με το περιεχόμενο και τα επιδιωκόμενα μαθησιακά αποτελέσματα.

Ο σχεδιασμός του βασίζεται στο μοντέλο του δικτύου, ώστε οι γνώσεις να αποκτούν συνοχή, δηλαδή ο σχεδιασμός γίνεται με μια μορφή θεματικά οριοθετημένων αστερισμών (Deleuze και Guattari, 1987) που διασφαλίζει συνεκτικούς δεσμούς, τόσο εντός του γνωστικού αντικειμένου και των διαφορετικών επιπέδων του όσο και στο επίπεδο της συνέργειας των τεχνών (μουσική, θεατρική αγωγή, λογοτεχνία κ.λπ.). Το μοντέλο του δικτύου δημιουργεί λειτουργικές και ομαλές μεταβάσεις από τάξη σε τάξη και από βαθμίδα σε βαθμίδα, ενώ οι αρχές της διασύνδεσης των γνωστικών περιοχών υποστηρίζουν τη διεπιστημονική προσέγγιση και τη διασύνδεση των γνωστικών αντικειμένων μέσω της διαθεματικής προσέγγισης.

Το νέο ΠΣ ενισχύει την κατανόηση του κοινωνικού ρόλου του καλλιτέχνη, που ως ενεργός πολίτης και δημιουργός συμμετέχει σε δράσεις και σχεδιασμούς που συμβάλλουν στην οικοδόμηση ενός μέλλοντος με πιο ανθρώπινους όρους. Καθοριστικό ρόλο στο κοινωνικό περιβάλλον του σχολείου για το παιδί έχει ο τρόπος που επιδρά σε αυτό ο/η εικαστικός εκπαιδευτικός ως πρότυπο ή μέντορας (Merriam και Caffarella 1991) και παράλληλα ως συνεργάτης, σύμβουλος, εμπυχωτής και βοηθός του παιδιού, που διαρκώς αλληλεπιδρά μαζί του με στόχο τη διερεύνηση της πραγματικότητας και την ανίχνευση του κοινωνικού κόσμου (Freire, 1970).

Το νέο ΠΣ είναι συμπεριληπτικό και διασφαλίζει, χωρίς διακρίσεις και διαχωρισμούς, την αποδοχή και αξιοποίηση όλων των ταυτοτήτων, γλωσσών, ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών, ικανοτήτων, δεξιοτήτων, αξιών και στάσεων των μαθητών/-τριών. Προοικονομεί τη συμμετοχή όλων των μαθητών/-τριών καθώς εμπλέκει στη δημιουργική διαδικασία κάθε μέλος της τάξης, δίνοντας διέξοδο σε ποικίλες κλίσεις και ταλέντα, αμβλύνοντας τους αποκλεισμούς και αναδεικνύοντας τη μοναδικότητα κάθε παιδιού.

Επιπλέον προωθεί την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/-τριών μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης-ή μη παρεμβατικής μάθησης, όπου ενθαρρύνονται η συνεργατική δράση σε ομάδες, η αυτενέργεια και το προσωπικό παράδειγμα. Ως μέθοδοι υποστήριξης προκρίνονται: η διερευνητική μάθηση, η βιωματική προσέγγιση, η συνεργατική επίλυση προβλήματος, η επικοινωνιακή προσέγγιση και η μετασχηματιστική λογική (Mezirow, 1991). Αυτές οι μεθοδολογικές προσεγγίσεις συνδέονται άμεσα με την εικαστική πράξη και πρακτική, αφού αποτελούν προσφιλείς τρόπους έρευνας των καλλιτεχνών.

Η ενθάρρυνση μεταγνωστικών πρακτικών (Flavell, 1976) υποστηρίζει όλους/-ες τους/τις μαθητές/-τριες, ώστε να αναστοχάζονται κριτικά τη μαθησιακή τους διαδικασία και πρακτική, σε μια πορεία συνειδητής αναζήτησης της γνώσης, και τους/τις καθιστά υπεύθυνους/-ες στην πρόσκτηση και την οικοδόμηση της ατομικής τους γνώσης. Οι μαθητές/-τριες μπορούν να χαρτογραφούν και να αποτυπώνουν τη θεωρητική και εργαστηριακή τους εμπειρία, καθώς και να καλλιεργούν μια υπεύθυνη στάση απέναντι στο φαινόμενο της δημιουργίας και της μάθησης, δηλαδή να μαθαίνουν πώς να δημιουργούν και πώς να μαθαίνουν. Κάθε παιδί διαθέτει τα δυνατά του σημεία και μαθαίνει με τον δικό του ρυθμό και τρόπο. Καλλιεργώντας μεταγνωστικές δεξιότητες, εμπυθύνει διαρκώς και ελέγχει την προσωπική τους δημιουργική πορεία και πρόοδο.

Η παιδαγωγική των Εικαστικών οραματίζεται τον άνθρωπο και τον κόσμο στοχεύοντας το μέλλον. Μέσα από το μάθημα των Καλλιτεχνικών οι μαθητές/-τριες διαμορφώνουν μια αισθητική, επιστημονική και συνάμα ανθρωπιστική αντίληψη για την κοινωνία και τον κόσμο, που εκτυλίσσεται μέσα από μια διαλεκτική πρακτική, στην οποία μαζί με τον/την εκπαιδευτικό επιχειρούν τον μετασχηματισμό κάθε απανθρωποποιημένης πραγματικότητας (Freire, 1970). Το νέο ΠΣ ενθαρρύνει τους/τις μαθητές/-τριες να οραματιστούν το μέλλον, διερευνώντας θέματα όπως η αειφορία, η ενεργός πολιτιότητα, οι προκλήσεις που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της ραγδαίας ανάπτυξης των νέων τεχνολογιών και αυτές που συνδέονται με μεγάλα κοινωνικά προβλήματα (μετανάστευση, πανδημίες, πόλεμοι, φτώχεια, κρίση αξιών, κοινωνικές ανισότητες κ.λπ.). Συγχρόνως σηματοδοτεί διαχρονικές αξίες, εισάγει την κατανόηση, τη μύηση στον ελληνικό, ευρωπαϊκό και παγκόσμιο πολιτισμό, την εικαστική παράδοση και την αντίστοιχη πολιτιστική τους κληρονομιά, ώστε η σύνθεση του παλιού με το νέο να υποστηρίζει τους/τις μαθητές/-τριες στο σημαντικότερο έργο της αγωγής για την ηλικία αυτή, την εσωτερικευση δηλαδή των αξιών και τον προσδιορισμό της ατομικής και κοινωνικής δημιουργικής τους ταυτότητας.

Η σύνδεση και η συνέργεια του ΠΣ με άλλες δράσεις

Το νέο ΠΣ των Καλλιτεχνικών διαμορφώνει το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα αναπτυχθούν ποικίλες δραστηριότητες με σκοπό την αναβάθμιση της εικαστικής εκπαίδευσης. Η αναμόρφωσή του συνδέεται επομένως με την αντίστοιχη αναμόρφωση των διδακτικών εγχειριδίων και του συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού, σε μια σύγχρονη και πολυμορφική μορφή, στην οποία το έντυπο βιβλίο, οι ψηφιακοί πόροι και πρόσθετο ΒΒ εκπαιδευτικό υλικό λειτουργούν συμπληρωματικά και διευρύνουν τις πηγές και την πρόσβαση σε εικαστικό υλικό όπως προτάσσει η κουλτούρα μάθησης στον 21ο αιώνα.

Η εισαγωγή των εργαστηρίων δεξιοτήτων σε όλες τις βαθμίδες της υποχρεωτικής εκπαίδευσης βρίσκει ανταπόκριση στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών προσφέροντας μια ευκαιρία ουσιαστικής σύνδεσης, μιας και οι δεξιότητες μάθησης, ζωής, τεχνολογίας, επιστήμης και νου συνδέονται οργανικά με το γνωστικό αντικείμενο διαχρονικά και έτσι δεν αποτελούν ξένο σώμα αλλά αυθεντικές ευκαιρίες ανάπτυξης ικανοτήτων. Ωστόσο είναι αναγκαίο να διδαχθούν από τον/την εικαστικό εκπαιδευτικό, καθώς είναι εύκολο να μετατραπούν σε διεκπεραιωτικές ασκήσεις, από τις οποίες θα λείπει η συναισθηματική εμπλοκή που είναι απαραίτητη για τη μάθηση. Για αυτόν τον λόγο προτείνεται οι εκπαιδευτικοί να υποστηριχτούν με την κατάλληλη επιμόρφωση, ώστε να συμβάλλουν ουσιαστικά σε αυτό το σημαντικό εγχείρημα.

Η διαρκής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών αποτελεί αναγκαιότητα για τη σύνδεση και άλλων δράσεων, όπως το STEAM, το οποίο, σε συνδυασμό με την εξοικείωση με τις ΤΠΕ, εκσυγχρονίζει το επιστημονικό πλαίσιο του νέου ΠΣ. Η αξιοποίηση των ψηφιακών εκπαιδευτικών πόρων θα επιτρέψει την αναπλαισίωση των διδακτικών πρακτικών και την οργανική ένταξη των κύκλων των δεξιοτήτων στην καθημερινή πρακτική.

Εκτός από τις προαναφερόμενες δράσεις, το νέο ΠΣ συνδέεται επίσης με το Πρόγραμμα Σπουδών των Εικαστικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Κύριο χαρακτηριστικό του είναι η ευελιξία του «ανοικτού προγράμματος», που εξασφαλίζει τη δυνατότητα σύνδεσης και με επιπλέον δράσεις και καινοτομίες, όπως ευρωπαϊκά προγράμματα Erasmus κ.ά., τα οποία συνιστάται να συνδυάζονται χωρίς να θυσιάζεται το πραξιακό, θεωρητικό και παιδαγωγικό πλαίσιο των εικαστικών. Η εικαστική εκπαίδευση μπορεί να αποτελέσει τον πυρήνα της καινοτομίας συνδέοντας τις βαθμίδες εκπαίδευσης αλλά και τις γνώσεις από διαφορετικά θεματικά πεδία.

Β. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ

Βασικοί οριζόντιοι προσανατολισμοί του Προγράμματος Σπουδών

Ο ρόλος του νέου ΠΣ των Καλλιτεχνικών της Α' τάξης Γυμνασίου είναι κομβικός και καθοριστικός για τη μετάβαση των μαθητών/-τριών από τη βαθμίδα του Δημοτικού σε αυτήν του Γυμνασίου. Έχοντας ως βασικό πυλώνα την εικαστική πράξη και τη διαισθητική διαδικασία συνάντησης του υλικού με το σώμα, το μάθημα των Καλλιτεχνικών προσφέρεται ως γόνιμος χώρος για τη σταδιακή εδραίωση σε ένα πεδίο μάθησης με περισσότερες και πολυπλοκότερες δομές αλληλεπίδρασης. Μέσα από τη σύνδεση της παιδαγωγικής και αισθητικής θεωρίας με τις κατάλληλες συνθήκες για μεθοδική εικαστική εργασία και δημιουργική πραγμάτωση των μαθητών/-τριών, δημιουργείται το αμφίδρομο δίπολο θεωρίας και πράξης, εντός της εκπαιδευτικής πραγματικότητας και επιτελείται το όραμα ενός καινοτόμου, δημιουργικού και ανοιχτού στις τέχνες, την κοινωνία και τις νέες πολιτισμικές συνθήκες σχολείου. Στις αυξημένες μαθησιακές απαιτήσεις της Α' τάξης το ΠΣ των Καλλιτεχνικών έρχεται να υπενθυμίσει ότι το λάθος δεν είναι πρόβλημα, αλλά η γενεσιουργός αιτία του προβληματισμού, άρα και της μάθησης (Freire, 1974, 1977). Άλλωστε η πολλαπλότητα των εκδοχών στην εικαστική πράξη αναιρεί στη βάση της την εκδοχή του λάθους, καθιστώντας τους/τις μαθητές/-τριες συμμετόχους σε μια συμπεριληπτική μαθησιακή διαδικασία που αποθεώνει τη μοναδικότητα μιας συνειδητής μαθησιακής επιλογής και στάσης, ενεργοποιεί και εμπλέκει στη δημιουργική, εικαστική εργασία το σύνολο των μαθητών/-τριών, χωρίς διακρίσεις, και μέσα από αυτό είναι ικανό να προκαλέσει τη σταδιακή αλλαγή της νοοτροπίας του Γυμνασίου.

Το νέο ΠΣ, ανοιχτό στη δομή, λειτουργικό στην πρακτική εφαρμογή και εστιασμένο στην ευλικρινή σχέση του εικαστικού εκπαιδευτικού (ως οργανωτή) και του μαθητή (ως τελικού χρήστη και αποδέκτη), θα επιτρέψει την ανάπτυξη στέρεων δεσμών αλληλεπίδρασης, απαραίτητων για τη γεμάτη κοινωνικές, γνωσιακές και ψυχολογικές προκλήσεις περίοδο της πρώτης εφηβικής ηλικίας, και θα υποστηρίξει τη διαδικασία εξέλιξής τους σε δημιουργικά κοινωνικά όντα και συνειδητούς πολίτες του τόπου, της χώρας και του κόσμου. Στην προοπτική της συγκρότησης μιας ισχυρής καλλιτεχνικής και πολιτισμικής συνείδησης και ταυτότητας των μαθητών/-τριών και μελλοντικών πολιτών ως Ελλήνων δημιουργών και φιλότεχνων και της ουσιαστικής ένταξής τους στο ελληνικό, ευρωπαϊκό και παγκόσμιο πολιτιστικό γίγνεσθαι, είναι απαραίτητο οι μαθητές/-τριες της Α' τάξης του Γυμνασίου να εξοικειωθούν και να εμβαθύνουν στις εικαστικές τέχνες, προσεγγίζοντάς τες μέσα από ερευνητικές και δημιουργικές δραστηριότητες.

Επιπλέον, με παράλληλα και οργανικά συνδεδεμένες με την εικαστική πράξη δραστηριότητες, προβλέπει στο πλαίσιο του και την ένταξη των δεξιοτήτων ζωής, των ήπιων και εγκάρσιων δραστηριοτήτων, την ενίσχυση της κριτικής σκέψης, τον κοινωνικό προβληματισμό, τη φαντασία, την οπτική και αισθητηριακή αντίληψη, την αισθητική πρόσληψη και τα αισθητικά κριτήρια, διαμορφώνοντας ένα κοινωνικό και αντιληπτικό πλαίσιο ευρύτερο του φορμαλιστικού που επικρατούσε σε προγενέστερα ΠΣ Καλλιτεχνικών.

Το νέο ΠΣ διατρέχεται από διακριτούς, βασικούς *οριζόντιους προσανατολισμούς*, διαμορφώνοντας τις παιδαγωγικές συνθήκες ώστε οι μαθητές/-τριες να μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν, να παράγουν νέα γνώση αξιοποιώντας την προϋπάρχουσα, να λαμβάνουν επιστημονικά τεκμηριωμένες αποφάσεις, να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και να λειτουργούν αυτόνομα στην πρόσκτηση της γνώσης και τη δημιουργική διαδικασία, να αναπτύξουν αυτοεκτίμηση, αυτοπεποίθηση, ενσυναίσθηση και ανθεκτικότητα, να αναγνωρίζουν αξίες και να διαμορφώνουν αρχές, αποκτώντας συνείδηση ευθύνης και δικαιωμάτων ενεργού πολίτη, και να συμπράττουν σε πρωτοβουλίες που συνδέονται με την αντιμετώπιση των μεγάλων περιβαλλοντικών και κοινωνικών προκλήσεων της εποχής.

Στο νέο ΠΣ, οι βασικοί οριζόντιοι προσανατολισμοί αντανakλούν και ενσωματώνονται στη βιωματική εργαστηριακή διαδικασία, που αποτελεί και το κύριο σώμα του μαθήματος, χωρικά και χρονικά συνδεδεμένο με το εικαστικό εργαστήριο. Οι βασικοί οριζόντιοι προσανατολισμοί επεκτείνονται και οριοθετούνται, με την αξιοποίηση εργαλείων, μέσων, τεχνικών και επιτελέσεων της εικαστικής πράξης, διαμορφώνοντας τις συνθήκες για: α) πολυεπίπεδη και πολυδιάστατη θεωρητική και εμπειρική γνώση, προσανατολισμένη στην κατανόηση του

ιστορικά τοποθετημένου φαινομένου της τέχνης και των εικαστικών τεχνών (Gombridge, 1988), β) πρώτη γνωριμία και αρχική κατανόηση της οπτικής, εικαστικής και πολυτροπικής γλώσσας και των εικονιστικών κωδίκων επικοινωνίας (Kress & van Leeuwen, 1996), γ) σύνδεση και δημιουργική συσχέτιση της εικονιστικής με τη φυσική γλώσσα, δ) δημιουργική εμπλοκή με το επιστημονικό και τεχνολογικό πεδίο, ε) ανάπτυξη θετικών, ως προς τις εικαστικές τέχνες, αξιών, στάσεων και συμπεριφορών.

Στόχοι

Εστιάζοντας στο γνωστικό και πραξιακό επίπεδο, η εφαρμογή του νέου ΠΣ φιλοδοξεί να φέρει ουσιώδεις αλλαγές, καθιστώντας τους/τις μαθητές/-τριες ικανούς/-ές:

– να παράγουν καλλιτεχνικές δημιουργίες με στόχο την εκπαίδευσή τους, με δημιουργική αυτοπεποίθηση (Barron και Martin, 2016), αυτοαποτελεσματικότητα, επιμονή και ευρηματικότητα στην επίλυση προβλημάτων (Perpler και Hall, 2016),

– να εξοικειωθούν μορφοπλαστικά και αισθητικά με ποικίλες μορφές εικαστικών τεχνών, καθώς και με το βασικό λεξιλόγιο, τους κώδικες, τη γραμματική και τη σύνταξή τους,

– να διερευνούν, να εντοπίζουν, να αξιολογούν και να αξιοποιούν βιωματικά τα υλικά, τις τεχνικές και τις διαδικασίες των εικαστικών τεχνών μέσω της ενσώματης εμπλοκής στην εικαστική πράξη,

– να αναπτύσσουν ενσώματη εμπειρία χειρισμού παραδοσιακών αλλά και σύγχρονων, απτικών και τεχνολογικών υλικών και τεχνικών, και πειραματιζόμενοι/-ες να δίνουν το προσωπικό τους στίγμα, εκφράζοντας σκέψεις, ιδέες, συναισθήματα και αντιλήψεις για τον άνθρωπο και τον κόσμο,

– να κατανοούν τον κοινωνικό και ιστορικό ρόλο των εικαστικών τεχνών συνδέοντας τα εικαστικά τεκμήρια με τον τόπο, τον χρόνο και τα ιστορικά συγκείμενα,

– να διερευνούν βιωματικά και διαισθητικά μέσα από εργαστηριακή πράξη, τις μεταπλαστικές συνδέσεις ανάμεσα στις υλικές οντότητες και τα παράγωγα οπτικά ερεθίσματα στις εικαστικές δημιουργίες τους,

– να διευρύνουν την οπτική τους αντίληψη και την κριτική τους σκέψη ασκώντας συστηματικά την παρατήρηση, την επεξεργασία, την πρόσληψη, την ανάλυση και την απόκριση σε ένα ευρύ ιστορικά και υφολογικά φάσμα καλλιτεχνικών τεκμηρίων,

– να εμβαθύνουν στην καλλιτεχνική χρήση των νέων τεχνολογιών, μέσα από τη διαλογή, τη σύγκριση, την ερμηνεία και τη σύνθεση τεχνικών και εργαλείων,

– να συμμετέχουν καλλιτεχνικά μέσα από την εικαστική πράξη σε διαθεματικά- διεπιστημονικά πρότζεκτ και παρεμβάσεις.

Στο επίπεδο των στάσεων, των αξιών, των συμπεριφορών και των δεξιοτήτων, οι μαθητές /-τριες προσδοκείται:

– να αντιλαμβάνονται τη σημασία της τέχνης και της αισθητικής συμπεριφοράς στο κοινωνικό πλαίσιο, μετατρέποντας την εικαστική θεωρία και πράξη σε στάση ζωής και αναβάθμιση της καθημερινότητάς τους,

– να κατανοούν την αναγκαιότητα της παρουσίας και τη λειτουργία των εικαστικών έργων στον ιδιωτικό και δημόσιο χώρο, και να τα συνδέσουν με τη συνπαρουσία φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, προχωρώντας, κατά το δυνατόν, σε εικαστικές παρεμβάσεις,

– να αναγνωρίζουν τη δύναμη και τη λειτουργία της τέχνης στο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον, δρώντας ατομικά και συνθέτοντας συλλογικά εικαστικά ενεργήματα με κοινωνική απεύθυνση,

– να αναδεικνύουν θετικές όψεις και προβληματικές της κοινωνικής ζωής με καινοτόμες, δημιουργικές και κριτικές αισθητικές προτάσεις, τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο, αναγνωρίζοντας έμπρακτα τη συμβολή της εικαστικής αλληλεπίδρασης στο σχολείο, την τοπική κοινότητα και τη χώρα,

– να επικοινωνούν και να συνυπάρχουν δημιουργικά και ισότιμα με όλα τα μέλη της (σχολικής) κοινότητας, αναπτύσσοντας ενσυναίσθηση και κατανόηση για το διαφορετικό, μέσα από εικαστικές συμμετοχικές δράσεις,

– να αντιλαμβάνονται την τέχνη και την εικαστική πράξη ως στοιχείο διακριτής ατομικής και συλλογικής ταυτότητας,

- να προσεγγίζουν τις εικαστικές τέχνες ως κριτικά παρεμβατικά μέσα για τα σύγχρονα κοινωνικά, πολιτισμικά, περιβαλλοντικά ζητήματα,
- να εγκαινιάζουν μια γόνιμη και ουσιαστική επαφή με χώρους τέχνης και πολιτισμού (μουσεία, αίθουσες τέχνης, εργαστήρια καλλιτεχνών),
- να διαχειρίζονται, μέσω της εικαστικής σκέψης και δημιουργίας, απλές και σύνθετες καταστάσεις της καθημερινής ζωής.

Ωστόσο, για να είναι δυνατή η θεραπεία των παραπάνω στόχων στο χρονικό πλαίσιο ενός μονώρου μαθήματος και να εξασφαλιστεί στους/στις μαθητές/-τριες ένας στοιχειώδης οπτικός και εμπειρικός εικαστικός εγγραμματισμός, το νέο ΠΣ των Καλλιτεχνικών προϋποθέτει τη θέσπιση κατάλληλα εξοπλισμένου εικαστικού εργαστηρίου, ως ελάχιστη αναγκαία και ικανή συνθήκη για την ουσιαστική λειτουργία του μαθήματος. Η παρουσία του εργαστηρίου εξασφαλίζει τις υλικές και λειτουργικές συνθήκες για ασφαλή πραξιακή εμπλοκή όλων των μαθητών/-τριών στην εικαστική εργασία, σε ένα περιβάλλον ελεύθερης δοκιμής και πειραματισμού, τεκμηριωμένης έρευνας και εποπτείας, αλληλεπίδρασης και συνέργειας, σύγκρισης και αντιπαραβολής κ.λπ. Το σχολικό εικαστικό εργαστήριο ως μια ανοικτή και δημοκρατική δομή χώρου για δημιουργία θεωρείται εξέχουσας σημασίας για την εικαστική εκπαιδευτική διαδικασία. Σε διεθνές επίπεδο άρτια εξοπλισμένοι εργαστηριακοί χώροι καλύπτουν τη σχολική δημιουργία, ως φυσική σύνθεση διαφορετικών χώρων που επιτρέπουν στους/στις μαθητές/-τριες δημιουργούς να ενσωματώσουν διαφορετικές δεξιότητες» (Dougherty, 2013). Οι Sheridan κ.ά. (2014) σε έρευνα που διεξήγαγαν κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι παρόμοιοι χώροι είναι πολυεπιστημονικοί τόσο στην προσέγγιση όσο και στην εργασία που παράγεται, καθώς αναμειγνύονται τυπικά μαθησιακά περιβάλλοντα και άτυπες κοινότητες πρακτικής και αντιμετωπίζουν τη μάθηση ως παραγωγή και όχι κυριότητα ενός σύνθετου συνόλου δεξιοτήτων». Πέρα από τα παραπάνω, τα σχολικά εργαστήρια είναι χώροι συμπερίληψης και προσφέρουν ευκαιρίες επαφής με την τέχνη και τη δημιουργία μέσα στο σχολικό περιβάλλον (Petrich κ.ά., 2013· Hansen, A. K., McBeath, J. K. και Harlow, D. B. 2019). Για την Α' τάξη του Γυμνασίου, το εικαστικό εργαστήριο δεν αποτελεί απλώς έναν διακριτό χώρο διεξαγωγής της μαθησιακής διαδικασίας. Είναι ο κοινός τόπος συνάντησης, μελέτης, έρευνας, δημιουργίας, συνέργειας των μαθητών/-τριών, εκεί όπου ενθαρρύνονται και ευνοούνται η διερευνητική και διαισθητική προσέγγιση της γνώσης μέσα από την ενσώματη εμπειρία, η αλληλεπιδραστική και συνεργατική μάθηση, η αυτενέργεια, η αποκλίνουσα σκέψη και πράξη. Κοινώς, είναι η μήτρα της διαφυγής για τον/τη μαθητή/-τρια της πρώτης εφηβικής ηλικίας, ο φορτισμένος με κοινωνικοπολιτισμικό κεφάλαιο τόπος του σχολείου (Χτούρης, 2009), από όπου θα διαμοιραστούν στο άμεσο (σχολικό) και ευρύτερο (κοινωνικό) πλαίσιο οι σκέψεις, οι ιδέες και οι προτάσεις του, μετουσιωμένες σε υλικά ενεργήματα, συγκροτημένες σε μαθητικές εκθέσεις, εικαστικές δράσεις και σωματικές επιτελέσεις.

Ανακεφαλαιώνοντας, προκειμένου το νέο ΠΣ των Καλλιτεχνικών να είναι αποδοτικό και ουσιώδες, συνδέεται με μια αλληλοχία υποστηρικτικών δράσεων, όπως: α) η υιοθέτηση ενός ευέλικτου συστήματος διαρκούς ενδοσχολικής επιμόρφωσης, με πυρήνα το σχολείο και την κοντινή κοινότητα των εικαστικών εκπαιδευτικών β) η συγγραφή νέων, σύγχρονων και ποιοτικών ως προς το περιεχόμενο και την έντυπη παραγωγή διδακτικών βιβλίων Καλλιτεχνικών, καθώς και συμπληρωματικού ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού, γ) η ουσιαστική και εμπράγματη ενίσχυση της ψηφιακής ετοιμότητας των εκπαιδευτικών και δ) η αξιοποίηση των εργαστηρίων δεξιοτήτων στα γυμνάσια της χώρας σε τέσσερις κύκλους δεξιοτήτων: κύκλος δεξιοτήτων μάθησης, κύκλος δεξιοτήτων ζωής, κύκλος δεξιοτήτων της τεχνολογίας και της επιστήμης, κύκλος δεξιοτήτων του νου, με τη δυνατότητα προβολής και αξιοποίησής τους μέσα από την εικαστική πράξη και διερεύνηση, ως πλαίσιο επέκτασης της χρονικής σχέσης και των διερευνητικών πεδίων του/της μαθητή/-τριας με τον εαυτό του/της και τον κοινωνικό «Άλλο».

Γ. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ - ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ

Η δομή και το περιεχόμενο του Προγράμματος Σπουδών

Στο πλαίσιο της συνολικής αναδιάρθρωσης των Προγραμμάτων Σπουδών σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα και τις βαθμίδες εκπαίδευσης, η δομή παρουσίασης και ανάπτυξης που ακολουθεί το νέο Πρόγραμμα Σπουδών των Καλλιτεχνικών της Α' τάξης του Γυμνασίου είναι κοινή και δεσμευτικά προκαθορισμένη. Εξειδικεύοντας στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών η δομή του αναπτύχθηκε μέσα από τη συνολικότερη φιλοσοφία των ριζωματικών δικτύων (Deleuze και Guattari, 1987), όπως αυτή αντανακλά στη διδακτική αξιοποίηση των αστερισμών, σε τέσσερα αυτόνομα αλλά και διαπλεκόμενα συστήματα ανάλυσης και σύνθεσης: α) τους θεμελιώδεις άξονες, β) τους βασικούς άξονες, γ) τους συμπληρωματικούς άξονες, δ) τους μίτους της δημιουργίας και της μάθησης.

Οι θεμελιώδεις άξονες αποτελούνται από την «Εικαστική Πράξη» και την «Αισθητική Πρόσληψη και Απόκριση», αναδεικνύοντας τους δύο βασικούς πυλώνες του εικαστικού φαινομένου, τον πραξιακό και τον αντιληπτικό. Διατρέχουν οριζόντια και κάθετα το σύνολο του νέου Προγράμματος Σπουδών και του εκπαιδευτικού υλικού των Καλλιτεχνικών της Α' τάξης του Γυμνασίου ως φάροι υπενθύμισης και αναφοράς στο αδιάσπαστο δίπολο που παράγει το εικαστικό αντικείμενο, αλλά και την ανθρώπινη ζωή εν γένει, τη σύνδεση θεωρίας και δράσης, στο πεδίο της πράξης.

Ως δεύτερο επίπεδο συστηματικής ανάλυσης και σύνθεσης του εικαστικού φαινομένου συναντάμε τους πέντε Βασικούς Άξονες: α) «Μορφές Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών», β) «Μορφικά και Δομικά Στοιχεία – Αρχές Σύνθεσης», γ) «Υλικά – Μέσα – Τεχνικές», δ) «Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα», ε) «Εικαστικές Τέχνες και Αισθητικές Αξίες». Πρόκειται για τον πυρήνα γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων που συνθέτουν τη διδασκαλία των Εικαστικών, ο οποίος υπήρχε και στα προηγούμενα Προγράμματα Σπουδών του γνωστικού αντικείμενου των Καλλιτεχνικών, με τον απαραίτητο εκσυγχρονισμό σύμφωνα με τις σύγχρονες διδακτικές και επιστημονικές ανάγκες. Πραγματεύεται όλη τη διαδικασία που συγκροτεί τη μορφή και το περιεχόμενο της εικαστικής πράξης, όπως η αντιληπτική, ενορατική και σωματική προσέγγιση, συγκροτεί τεχνικές μετάπλασης υλικών και μέσων, μορφοποίηση, νοηματοδότηση και ιστορικές – θεωρητικές αναφορές. Οι Συμπληρωματικοί Άξονες: στ) «Αξίες και Δεξιότητες», ζ) «Ψηφιακός Γραμματισμός και Γραμματισμός των Μέσων», η) «Συνέργεια των τεχνών – Διεπιστημονικότητα – Διαθεματικότητα», θ) «Οπτικός Γραμματισμός – Πολυτροπικότητα – Σημειωτική» και ι) «Εικαστικές Τέχνες και Αειφορία» λειτουργούν σε άμεση σύνδεση και συνέργεια με τους βασικούς, εξειδικεύοντας και αναδεικνύοντας σύγχρονες κοινωνικές, παιδαγωγικές και επιστημονικές διαστάσεις της μάθησης. Οι Συμπληρωματικοί Άξονες αναδεικνύουν τις απαιτούμενες σύγχρονες δεξιότητες (νοητικές, κοινωνικές, αξιακές), εισάγουν τις σύγχρονες τεχνολογίες (νέα μέσα, ψηφιακές δεξιότητες, ΤΠΕ) και σύγχρονες μορφές ανάγνωσης των εικόνων (πολυτροπικότητα, σημειωτική), σε μια αειφορική κατεύθυνση ανάδειξης της σημασίας των εικαστικών τεχνών στη σύγχρονη κοινωνική και πολιτισμική πραγματικότητα. Υπό αυτή την έννοια, αποτελούν καινοτόμα επέκταση του πεδίου των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών στην εικαστική διδασκαλία, διασυνδέοντάς το με κάθε μορφή επιστητού της κοινωνικής πραγματικότητας. Η καινοτομία τους έγκειται στο ότι καταργούν τη φορμαλιστική προσέγγιση του εικαστικού φαινομένου καθιστώντας το μέτοχο στα σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα, μέσα από τη σχεσιακή κατεύθυνση των εικαστικών τεχνών, όπως αυτή διαμορφώθηκε τις τελευταίες δεκαετίες.

Η δομή των Βασικών και Συμπληρωματικών Αξόνων αποτυπώνεται σε κάθε παράγωγο του νέου Προγράμματος Σπουδών. Τόσο στον Οδηγό Εκπαιδευτικού όσο και στο σύνολο του εκπαιδευτικού υλικού (διδασκτικά βιβλία, πρόσθετο ψηφιακό υλικό) αναπτύσσεται η αντίστοιχη κωδικοποίηση, προκειμένου να είναι άμεσα αντιληπτή και ουσιαστικά αξιοποιήσιμη η συστηματική ανάλυση του περιεχομένου τους από μαθητές/-τριες και εικαστικούς εκπαιδευτικούς. Ως προς την εικονιστική τους δομή, διαρθρώνονται σε τετράστηλους πίνακες κατά αριθμητική σειρά. Στην πρώτη στήλη αναπτύσσονται τα Θεματικά Πεδία κάθε άξονα, όπως αυτά αντιστοιχούν σε κάθε τάξη, στη δεύτερη στήλη, τα Θεματικά Πεδία αναλύονται σε Θεματικές Ενότητες, ενώ στην τρίτη στήλη σκιαγραφείται ένας βασικός κορμός προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων. Εδώ συναντάμε μια ακόμα καινοτομία, μιας και τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα αποτελούν και το σημείο εκκίνησης του εκπαιδευτικού σχεδιασμού, σε μια κατεύθυνση προσαρμοσμένου σχεδιασμού της διδασκαλίας στους/στις εκάστοτε μαθητές/-τριες. Ως εκ τούτου, καλύπτουν όλο το φάσμα των μαθησιακών προσδοκιών, σε γνωστικό, ψυχοκινητικό και κοινωνικογνωστικό επίπεδο και δημιουργούν ένα δεύτερο επίπεδο ανάλυσης εντός των

βασικών και συμπληρωματικών αξόνων, μιας και «συναντιούνται» και ταιριάζουν μεταξύ τους, διαμορφώνοντας διασυνδέσεις αξιοποιήσιμες στη διαμόρφωση της βραχυπρόθεσμης και μακροπρόθεσμης διδακτικής πρακτικής. Στην τελευταία στήλη, αναπτύσσονται ενδεικτικές δραστηριότητες, τόσο ως προς τη διδασκαλία και τη μάθηση όσο και ως προς την αξιολόγηση. Οι δραστηριότητες αυτές αποτελούν μια πρώτη και ευσύνοπτη καταγραφή των εφαρμοστικών προτάσεων για τη διδακτική πραγματικότητα, καθώς χρειάζονται την παιδαγωγική και διδακτική συνεπικουρία του Οδηγού Εκπαιδευτικού για να γίνουν πλήρως αξιοποιήσιμες. Παράλληλα με αυτές, επιπλέον υποδειγματικές δραστηριότητες περιλαμβάνονται στον Οδηγό Εκπαιδευτικού και ασφαλώς στο έντυπο και ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό.

Σε τέταρτο επίπεδο ανάλυσης και διασύνδεσης του περιεχομένου του νέου Προγράμματος Σπουδών, οι τρεις Μίτοι Δημιουργίας και Μάθησης (UNESCO, 2013) διαμορφώνουν συνεχή αλληλοδιαπλεκόμενα δίκτυα σε όλη την έκταση του μαθησιακού περιεχομένου. Οι θεματικοί τους προσδιορισμοί είναι: α) «Εμπνευση, Σχέδιο, Εικαστική Δημιουργικότητα», β) «Αισθητική Αντίληψη» και γ) «Σύνδεση με τον Χρόνο, τον Τόπο και την Κοινωνία». Διατρέχουν όλη την έκταση του περιεχομένου του Προγράμματος Σπουδών των Καλλιτεχνικών κάθε τάξης, δημιουργώντας εστιασμένες ροές συνέχειας σύμφωνα με τη θεματική τους. Παράλληλα, διαμορφώνουν ως ροές μια διαταξική κλιμάκωση και εμβάθυνση ως προς το περιεχόμενο στο οποίο αναφέρονται, διαμορφώνοντας μια ευρύτερη μαθησιακή διαδρομή. Υπό αυτή την έννοια, βοηθούν τόσο στην κωδικοποίηση του περιεχομένου εντός της οικείας τάξης, όσο και στη διαμόρφωση προαπαιτούμενων διαδρομών μάθησης, διασυνδέοντας κάθε τάξη με την προηγούμενη και την επόμενη. Καθίστανται λοιπόν απαραίτητο εργαλείο σχεδιασμού, κωδικοποίησης και αξιολόγησης για τον εικαστικό – εκπαιδευτικό, αλλά και τον/τη μαθητή/-τρια βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, ευνοώντας την ελεύθερη χάραξη της κίνησής τους, εξατομικευμένα σύμφωνα με τα ιδιοπροσωπικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού πεδίου.

Ο πρώτος Μίτος (Εμπνευση, Σχέδιο, Εικαστική Δημιουργικότητα) συνδέει κάθε σωματική (νοητική, αισθητική, συναισθηματική και απτική) προσέγγιση της εικαστικής δημιουργίας. Αναδεικνύει την εσωτερική τους συνέχεια και θεμελιώνει την ενσώματη διάσταση της εικαστικής πράξης. Παράλληλα λειτουργεί ως διακόπτης εναλλαγής και διασύνδεσης δόκιμων πρακτικών και ως προς τα τρία σκέλη, ενισχύοντας την ελευθερία της πράξης, μέσα από ρουτίνες σκέψης. Ο δεύτερος Μίτος (Αισθητική Αντίληψη) συνδέει κάθε αντιληπτική διαδικασία που αφορά τις αισθητικές αξίες. Αναδεικνύει την πολλαπλότητα ανάλυσης και ερμηνείας των οπτικών, των εικαστικών και των εικονιστικών τεκμηρίων, αξιοποιώντας κάθε διαθέσιμο σύστημα ανάγνωσης, προκειμένου να νοηματοδοτούν και να λάβουν τις πραγματικές τους διαστάσεις. Πρόκειται για την απαραίτητη διαδικασία αισθητικής συνειδητοποίησης του/της μαθητή/-τριας, προκειμένου να είναι σε θέση να συμμετέχει ισότιμα σε μια εποχή πλήρη εικονιστικών, εικαστικών και οπτικών μηνυμάτων. Τα προσδοκώμενα οφέλη που απορρέουν από την κωδικοποίηση του δεύτερου Μίτου πολλαπλασιάζονται όταν συνδυαστούν με τον πρώτο στο επίπεδο της βιωματικής μάθησης. Ο τρίτος Μίτος συνδέει τη διδασκαλία του εικαστικού φαινομένου με τον χρόνο, τον τόπο και την κοινωνία. Η χρονικότητα (και ιστορικότητα), η τοπολογία (ή ετεροτοπία) και η κοινωνικοποίηση αποτελούν βασικούς παράγοντες τόσο στη διαδικασία της δημιουργίας όσο και της αισθητικής της πρόσληψης. Υπό αυτή την έννοια, ο τρίτος Μίτος εστιάζει και διασυνδέει μαθησιακούς πόρους με αυτή τη θεματική κατεύθυνση, προκειμένου να αναδειχθούν και να αξιοποιηθούν οι διαφοροποιήσεις, οι συγκλίσεις και οι αναφορές τους. Άλλωστε, σε μια ταχύτατα μεταβαλλόμενη και παγκοσμιοποιημένη εποχή σαν τη σημερινή δε θα μπορούσε να μη ληφθεί ειδική μέριμνα για τους παράγοντες του χρόνου, του τόπου και της κοινωνίας. Οι τρεις αυτές παράμετροι του τρίτου Μίτου δε λειτουργούν αναγκαστικά με γραμμική κατεύθυνση. Επιτρέπουν και ενθαρρύνουν τις τολμηρές διασυνδέσεις ανάμεσα σε εποχές, τόπους και κοινότητες, διαμορφώνοντας ένα πεδίο συνειδητού και γόνιμου πειραματισμού. Έτσι, η στιγμή, η μέρα, ο χρόνος και η εποχή, το θρανίο, η τάξη, το σχολείο, η γειτονιά, η πόλη, το κράτος και ο πλανήτης, ο εαυτός, η παρέα, η σχολική κοινότητα, η ελληνική και η παγκόσμια κοινωνία λαμβάνουν τη σημασία που τους αρμόζει, ως χρονικό, χωρικό και κοινωνικό πλαίσιο της δημιουργίας και της αισθητικής της πρόσληψης και απόκρισης. Σημειώνεται ότι η τρισυπόστατη λειτουργία του τρίτου Μίτου είναι απαραίτητο να μη διασπάται σε επιμέρους αξιοποιήσεις, προκειμένου να αποδώσει πλήρη μαθησιακά αποτελέσματα.

Θεματικά Πεδία - Βασικοί και συμπληρωματικοί άξονες στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών

Το νέο ΠΣ Καλλιτεχνικών για την Α' Τάξη του Γυμνασίου αρθρώνεται σε δέκα συνολικά άξονες. Οι πέντε από αυτούς έχουν διατηρηθεί σε συνομιλία με προτάσεις προηγούμενων ΠΣ των Καλλιτεχνικών με μια προσεκτικότερη εσωτερική οργάνωση, ενώ, όπως αναφέραμε πιο πάνω, εισάγονται πέντε νέοι άξονες που αφορούν κατά βάση τις θεματικές από την περιοχή των ήπιων δεξιοτήτων. Οι δέκα άξονες περιέχουν τις βασικές έννοιες και τα θέματα της διδακτικής των Εικαστικών που αναλύονται περαιτέρω σε Θεματικές Ενότητες και υποενότητες με τα αντίστοιχα ενδεικτικά παραδείγματα διδακτικών, μαθησιακών δραστηριοτήτων και δραστηριοτήτων αξιολόγησης.

ΑΞΟΝΕΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΠΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΤΗΣ Α' ΤΑΞΗΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	
Θεμελιώδεις Άξονες	Βασικοί – Συμπληρωματικοί Άξονες
α) <i>Εικαστική Δημιουργική Πράξη</i> β) <i>Αισθητική Πρόσληψη και Απόκριση</i> Οι άξονες της Εικαστικής Δημιουργικής Πράξης και της Αισθητικής Πρόσληψης και Απόκρισης, ως θεμέλιο συγκρότησης του εικαστικού φαινομένου, διατρέχουν οριζόντια και κάθετα το Πρόγραμμα Σπουδών, τον Εργαστηριακό Οδηγό και το σύνολο των παραγόμενων εκπαιδευτικών και επιμορφωτικών προϊόντων των Καλλιτεχνικών της Α' τάξης του Γυμνασίου.	1 ^{ος} Βασικός Άξονας: <i>Μορφές Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών</i>
	2 ^{ος} Βασικός Άξονας: <i>Μορφικά και Δομικά Στοιχεία – Αρχές Σύνθεσης</i>
	3 ^{ος} Βασικός άξονας: <i>Υλικά – Μέσα – Τεχνικές</i>
	4 ^{ος} Βασικός Άξονας: <i>Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα</i>
	5 ^{ος} Βασικός άξονας: <i>Εικαστικές Τέχνες και Αισθητικές Αξίες</i>
	6 ^{ος} Συμπληρωματικός Άξονας: <i>Αξίες και Δεξιότητες Μάθησης</i>
	7 ^{ος} Συμπληρωματικός Άξονας: <i>Ψηφιακός Γραμματισμός και Γραμματισμός των Μέσων</i>
	8 ^{ος} Συμπληρωματικός Άξονας: <i>Συνέργεια των Τεχνών – Διεπιστημονικότητα – Διαθεματικότητα</i>
	9 ^{ος} Συμπληρωματικός Άξονας: <i>Οπτικός Γραμματισμός – Πολυτροπικότητα – Σημειωτική</i>
	10 ^{ος} Συμπληρωματικός άξονας: <i>Εικαστικές Τέχνες και Αειφορία</i>

Η διδασκόμενη ύλη που αποτελείται από τους άξονες του νέου ΠΣ Καλλιτεχνικών για την Α' τάξη του Γυμνασίου αναπτύσσεται οριζόντια σε ένα μη γραμμικό δίκτυο θεμάτων, ενοτήτων και δραστηριοτήτων, με

οργανικές μεταξύ τους συνδέσεις, ενώ οι άξονες που διατρέχουν παρόμοια κάθε τάξη τέμνουν την οριζόντια ύλη κάθετα.

Οι άξονες της ύλης για την Α' Γυμνασίου, όπως προαναφέραμε, είναι:

1. Οι Βασικοί Άξονες: α) Μορφές Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών, (β) Μορφικά και Δομικά Στοιχεία – Αρχές Σύνθεσης, γ) Υλικά – Μέσα – Τεχνικές, δ) Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα, ε) Εικαστικές Τέχνες και Αισθητικές Αξίες.

2. Οι Συμπληρωματικοί Άξονες: στ) Αξίες και Δεξιότητες, ζ) Ψηφιακός Γραμματισμός και Γραμματισμός των Γέσων, η) Συνέργεια των Τεχνών – Διεπιστημονικότητα – Διαθεματικότητα, θ) Οπτικός Γραμματισμός – Πολυτροπικότητα – Σημειωτική, ι) Εικαστικές Τέχνες και Αειφορία.

Οι Βασικοί και οι Συμπληρωματικοί Άξονες αποτελούνται από διακριτά Θεματικά Πεδία, τα οποία εξειδικεύονται σε Θεματικές Ενότητες, οι οποίες με τη σειρά τους αναλύονται σε περαιτέρω σημεία περιεχομένου. Συνοπτικά, τα μαθησιακά πεδία εμφανίζονται ως εξής: Μπορούμε να δούμε σε διατακτική σύνοψη τους θεμελιώδεις άξονες, τους βασικούς άξονες, τους συμπληρωματικούς άξονες και τον τρόπο που συνδέονται τα Θεματικά Πεδία και οι Θεματικές τους Ενότητες, με δυνατότητα περαιτέρω ανάλυσης ενότητας.

Θεματικά Πεδία των Βασικών Αξόνων των Καλλιτεχνικών της Α' τάξης Γυμνασίου				
1 ^{ος} Άξονας: Μορφές Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών	2 ^{ος} Άξονας: Μορφικά και Πλαστικά Στοιχεία – Αρχές Σύνθεσης	3 ^{ος} Άξονας: Υλικά – Μέσα – Τεχνικές	4 ^{ος} Άξονας: Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα	5 ^{ος} Άξονας: Εικαστικές Τέχνες και Αισθητικές Αξίες
Σύντομη εισαγωγή για τις τέχνες και τις τεχνικές Σχέδιο δισδιάστατο και τρισδιάστατο Ζωγραφική – Εικαστικές τέχνες Γλυπτική – Εικαστικές τέχνες Χαρακτική – Εικαστικές τέχνες Σύγχρονες και ψηφιακές μορφές τέχνης Αρχιτεκτονική και εφαρμοσμένες τέχνες Παραδοσιακή-λαϊκή τέχνη	Εισαγωγή στα μορφικά στοιχεία και στις αρχές σύνθεσης Μορφικά στοιχεία Σημείο, γραμμή, επίπεδο Χρώμα και πλαστικά στοιχεία Αρχές σύνθεσης	Υλικά και μέσα αποτύπωσης σε ποικίλες επιφάνειες Υλικά και μέσα κατασκευής δόμησης και πλασίματος όγκου και χώρου Ψηφιακά μέσα και υλικά Τεχνικές επιφάνειας Τεχνικές όγκου και χώρου Ψηφιακές και μεικτές τεχνικές	Διαφορετικοί πολιτισμοί Η τέχνη ως αειφόρος ενέργεια Τέχνη και επιστήμη Η εικόνα ως αφήγηση Παρατηρώντας τον κόσμο γύρω μου Λειτουργικές και εφαρμοσμένες εκδοχές των εικαστικών τεχνών Προσωπική ευημερία και ενσώματη μάθηση	Εισαγωγή στις Αισθητικές Αξίες Οι αδιάκοπες μεταμορφώσεις της τέχνης Δημιουργός – Έργο – Θεατής: Μια πολύπλοκη σχέση Η ελευθερία της τέχνης και το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης Κριτική ανάλυση και ερμηνεία έργων τέχνης με διαφορετικό περιεχόμενο και προορισμό

Θεματικά Πεδία των Συμπληρωματικών Αξόνων των Καλλιτεχνικών της Α' τάξης Γυμνασίου				
6 ^{ος} Άξονας Αξίες και Δεξιότητες Μάθησης	7 ^{ος} Άξονας Ψηφιακός Γραμματισμός και Γραμματισμός των Μέσων	8 ^{ος} Άξονας Συνέργεια των Τεχνών – Διαθεματικότητα – Διεπιστημονικότητα	9 ^{ος} Άξονας Οπτικός Γραμματισμός – Πολυτροπικότητα Σημειωτική	10 ^{ος} Άξονας Εικαστικές Τέχνες και Αειφορία
Προσωπικές αξίες	Ψηφιακή νοημοσύνη	Συνέργεια των εικαστικών τεχνών με τις παραστατικές τέχνες	Οπτικός γραμματισμός και πολιτιστική κληρονομιά	Εικαστικές τέχνες ως τρόπος διερεύνησης της αειφορίας
Κοινωνικές δεξιότητες ζωής και μάθησης	Ψηφιακές ικανότητες	Εικαστικές τέχνες και ανθρωπιστικές – κοινωνικές επιστήμες	Πολυτροπικότητα στις εικαστικές τέχνες μέχρι την Αναγέννηση	
Δεξιότητες του νου	Ψηφιακές δεξιότητες	Εικαστικές τέχνες και φυσικές επιστήμες	Σημειωτική στον αρχαίο και τον μεσαιωνικό κόσμο	
		Εικαστικές τέχνες και μαθηματικά		
Διαθεματικότητα με άξονα τις εικαστικές τέχνες				

Αναλυτική απεικόνιση Θεματικών Ενοτήτων/Θεματικών Πεδίων των βασικών και συμπληρωματικών αξόνων του νέου Προγράμματος Σπουδών των Καλλιτεχνικών της Α' τάξης του Γυμνασίου

Βασικοί Άξονες							
1ος Άξονας: Μορφές Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών							
Θεματικό Πεδίο: Τέχνες και τεχνικές	Θεματικό Πεδίο: Σχέδιο δισδιάστατο και τριδιάστατο	Θεματικό Πεδίο: Ζωγραφική – Εικαστικές τέχνες	Θεματικό Πεδίο: Γλυπτική – Εικαστικές τέχνες	Θεματικό Πεδίο: Χαρακτική – Εικαστικές τέχνες	Θεματικό Πεδίο: Σύγχρονες και ψηφιακές μορφές τέχνης	Θεματικό Πεδίο: Αρχιτεκτονική και εφαρμοσμένες τέχνες	Θεματικό Πεδίο: Παραδοσιακή – Λαϊκή τέχνη
<ul style="list-style-type: none"> Εικαστικές και εφαρμοσμένες τέχνες στον χρόνο Εικαστικές και εφαρμοσμένες τέχνες: ομοιότητες και διαφορές Θεωρητική και βιωματική 	<ul style="list-style-type: none"> Το σχέδιο ως μέσο πληροφορίας Το σχέδιο ως μέσο σύνθεσης της εικόνας 	<ul style="list-style-type: none"> Ζωγραφική παραστατική ή αφηρημένη Η ζωγραφική ως έννοια, έκφραση, σύμβολο κ.λπ. Η ζωγραφική ως αναπαράσταση του 	<ul style="list-style-type: none"> Σχέδιο γλυπτικής Πηλοπλαστική Γυψοτεχνία Ανάγλυφο Ξυλογλυπτική ή Ανάγλυφες μεικτές τεχνικές 	<ul style="list-style-type: none"> Χαρακτική σε ξύλο, λινόλεουμ Διάτρητη χαλκογραφία Τεχνικές τυπώματος Μονοτυπία Ντεκαλκομανία Κολλαγραφία Ασσεμπλογρα 	<ul style="list-style-type: none"> Στατική εικόνα (εικονοπαρτιτούρα, ψηφιακή εικόνα, ψηφιακό σχέδιο, τρισδιάστατη ψηφιακή εικόνα) 	<ul style="list-style-type: none"> Στοιχεία Αρχιτεκτονικές – Μακέτα 	<ul style="list-style-type: none"> Αγγειοπλαστική ή Υφαντική Υλικά, μέσα και τεχνικές σκηνογραφίας – σκηνικών Επιπλοποιία Κατασκευή κούκλας, Κουκλοθέατρο.

προσέγγιση των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών • Σχέδιο δύο και τριών διαστάσεων (στη ζωγραφική και στη γλυπτική)		πραγματικού ή του φανταστικού • Ζωγραφική ποιότητα • «Ζωγραφικότητα», χρωματικές σχέσεις, περάσματα, υφές • Χρωματικές κλίμακες • Αρμονίες, Αντιθέσεις • Κολάζ Frottage • Χαρτοπλεκτική • Assemblage • Ανάπτυγμα από τη δεύτερη προς την τρίτη διάσταση • Εξώγλυφο • Ψηφιδωτό ως «ζωγραφική με πέτρα» • Φόρμες, ροές, αρμοί	• Χαρτοδιπλωτική • Origami	φία. • Εισαγωγή στην τυπογραφία, στοιχεία.	• Κινούμενη εικόνα (ψηφιακή, κινούμενη εικόνα, animation, βίντεο). • Τρόποι έκθεσης της ψηφιακής στατικής ή κινούμενης εικόνας.		• Χειροτεχνίες και δεξιότητες.
3ος Άξονας: Μορφές, Μορφικά και Πλαστικά Στοιχεία – Αρχές Σύνθεσης							
Θεματικό Πεδίο: Σύντομη θεωρητική εισαγωγή στα μορφικά στοιχεία και στις αρχές σύνθεσης	Θεματικό Πεδίο: Μορφικά στοιχεία	Θεματικό Πεδίο: Χρώμα και πλαστικά στοιχεία	Θεματικό Πεδίο: Αρχές σύνθεσης				
• Η λειτουργία των μορφικών στοιχείων στην απόδοση μιας εικόνας	• Σημείο • Γραμμή • Επίπεδο • Σχήμα • Φόρμα • Μορφή	• Χρώμα • Τόνος • Φως • Υφή • – Ματιέρα	• Τοποθέτηση • Συμμετρία – • Ασυμμετρία • Ισορροπία • Ρυθμός • Στατικότητα – • Κίνηση				
3ος Άξονας: Μορφές, Υλικά – Μέσα – Τεχνικές							
Θεματικό Πεδίο: Υλικά και μέσα αποτύπωσης σε ποικίλες επιφάνειες	Υλικά και μέσα κατασκευής, δόμησης και πλασίματος όγκου και χώρου	Θεματικό Πεδίο: Ψηφιακά μέσα και υλικά	Θεματικό Πεδίο: Τεχνικές επιφάνειας	Θεματικό Πεδίο: Τεχνικές όγκου και χώρου	Θεματικό Πεδίο: Ψηφιακές και μεικτές τεχνικές		
• Σχεδίου (μολύβια, κάρβουνο, στίλο κ.ά.) • Χρώματος (ξυλομπογιές, παστέλ, μαρκαδόροι, νερομπογιές, τέμπερες • Πινέλα κ.ά.)	• Υλικά και μέσα αφαιρετικού και προσθετικού πλασίματος (πηλός, γύψος, γλυφίδες, σκαρπέλα, σύρμα, ξύλο, κόλλες, χαρτιά	• Υπολογιστικές μονάδες (H/Y, τάμπλετ, κινητά κ.ά.) • Συσκευές λήψης (κινούμενης) εικόνας (φωτογραφική μηχανή, κινητό, τάμπλετ,	• Τεχνικές επιφάνειας • Ιχνογραφία – κορεσμός • Στεγνή – ρευστή βαφή • Frottage	• Προσθετική – αφαιρετική τεχνική πλασίματος τρισδιάστατης μορφής. • Ανάγλυφο • Συναρμογές υλικών και αντικειμένων	• Ψηφιακή επεξεργασία εικόνας – ήχου – βίντεο • Αποδόμηση – αναδόμηση ψηφιακής		

<ul style="list-style-type: none"> • Τυπώματος (φελιζόλ, dow, λινόλεουμ, μελάνια χαρακτηριστικής, ρολά, γούζες, κοπίδια, σκαρπέλα κ.ά.) • Κεντήματος (κλωστές, λεπτά σύρματα κ.ά.) • Φυσικές χρωστικές πρώτες ύλες (καφέ, παντζάρι κ.ά.) • Υλικά και θραύσματα από το ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον (εφημερίδες, περιοδικά, υφάσματα, χαρτιά, φύλλα κ.ά.) • Επιφάνειες αποτύπωσης (χαρτιά, πανί, ξύλο, τοίχος κ.ά.) 	<p>λείανσης κ.ά.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Υλικά και τεχνικές συναρμογής (σύρμα, σχοινί, κόλλες, μεταλλικά φύλλα, ταινίες κ.ά.) • Μακετόχαρτο, μπάλα, χαρτόνια, σπρέι κ.ά. • Ύφανσης (νήματα, κλωστές, σπάγκοι κ.ά.) • Ανακυκλώσιμα υλικά, φυσικά υλικά και χρηστικά αντικείμενα • Σώμα 	<p>τρίποδο κ.ά.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ψηφιακές γραφίδες • Εκτυπωτές (επιφάνειας, 3D) • Λογισμικά και εφαρμογές επεξεργασίας (σταθερής και κινούμενης) εικόνας και ήχου (gimp, fire alpsca, audacity, movie maker, pencil2D, kleki.com, lunapic.com κ.ά.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Collage • Μονοτυπία • Χάραξη • Ξυλογραφία όρθιου και πλάγιου ξύλου • Ύφανση • Κέντημα 	<p>(assemblage)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δόμηση υλικών στον χώρο (κατασκευές – εγκαταστάσεις) • Τεχνικές κεραμικής (τσιμπητή, καλούπι, πατητό, τροχός, σφραγίδα, κορδόνι (μακαρόνι), μπαντανάς, μπαρμποτίνα, ξύσιμο (sgraffito), σμάλτο κ.λπ.) • Κατασκευή αρχιτεκτονικής – σκηνογραφικής μακέτας • Κατασκευή μακέτας ενδύματος – κούκλας • Ξυλογλυπτική • Σωματικές τεχνικές επιτελέσεων στον χώρο 	<p>εικόνας – ήχου – βίντεο (ψηφιακό κολάζ)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Χρωματική επεξεργασία εικόνας – βίντεο • Συνθετική επεξεργασία
4ος Άξονας: Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα					
<p>Θεματικό Πεδίο: Διαφορετικοί πολιτισμοί – Η τέχνη ως αειφόρος ενέργεια</p>	<p>Θεματικό Πεδίο: Η εικόνα ως αφήγηση</p>	<p>Θεματικό Πεδίο: Παρατηρώ τον κόσμο γύρω μου – Λειτουργικές και εφαρμοσμένες εκδοχές των εικαστικών τεχνών</p>	<p>Θεματικό Πεδίο: Προσωπική ευημερία και ενσώματη μάθηση</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • Πολιτισμικά δάνεια – πολιτισμική αειφορία • Διαπολιτισμικός διάλογος στις εικαστικές και τις εφαρμοσμένες τέχνες • Αισθητικές μορφολογικές συνθετικές και εννοιολογικές γεφυρώσεις διαφορετικών εποχών μέσα από την τέχνη – Η έννοια του στίλ • Σχέση μορφής – περιεχομένου διαφορετικών πολιτισμών 	<ul style="list-style-type: none"> • Το χιούμορ στην οπτική επικοινωνία • Παρωδία και τραγωδία στις εικαστικές τέχνες • Αφηγήσεις της εικόνας • Αφηγήσεις των μορφών • Αφηγήσεις των μέσων και των υλικών 	<ul style="list-style-type: none"> • Θέματα παρατήρησης του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος • Θέματα παρατήρησης της κοινωνικής ζωής • Θέματα από τη λαϊκή τέχνη • Θέματα από τις εφαρμοσμένες τέχνες • Σχέσεις σώματος και χώρου (ανθρώπινου – κοινωνικού) 	<ul style="list-style-type: none"> • Θέματα σχολικής καθημερινότητας • Τελετουργίες σχολικής ζωής • Δράσεις – παρεμβάσεις στην κοινότητα • Τέχνη και ευζήν – ατομική και κοινωνική ολοκλήρωση • Το σώμα ως αφητηρία και κατάληξη της δημιουργίας 		
5ος Άξονας: Εικαστικές Τέχνες και Αισθητικές Αξίες					
<p>Θεματικό Πεδίο: Εισαγωγή στις αισθητικές αξίες</p>	<p>Θεματικό Πεδίο: Οι αδιάκοπες μεταμορφώσεις της τέχνης</p>	<p>Θεματικό Πεδίο: Δημιουργός – Έργο – Θεατής: Μια πολύπλοκη σχέση</p>	<p>Θεματικό Πεδίο: Η ελευθερία της τέχνης και το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης</p>	<p>Θεματικό Πεδίο: Κριτική ανάλυση και ερμηνεία έργων τέχνης με διαφορετικό περιεχόμενο και προορισμό</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Διαχρονική αντιμετώπιση των αισθητικών αξιών • Το «ωραίο» στη φύση, την τέχνη και τη ζωή • Η έννοια του υψηλού στην τέχνη 	<ul style="list-style-type: none"> • Το αίνιγμα της τέχνης • Προσωπικό ύφος, αισθητική αξία • Ομοιότητες και διαφορές των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών 	<ul style="list-style-type: none"> • Υποκειμενικότητα της τέχνης • Η τέχνη για την κοινωνία • Η τέχνη για την κάθαρση του θεατή • Μία ή πολλαπλές ερμηνείες • Η θεωρία της σκόπιμης 	<ul style="list-style-type: none"> • Ευρωπαϊκή σύμβαση των δικαιωμάτων • έκφρασης • Η ελευθερία της έκφρασης ως εκδήλωση σεβασμού στο άλλο και το διαφορετικό • Περιορισμοί του 	<ul style="list-style-type: none"> • Τρόπος θέασης έργων τέχνης • Λόγος θέασης έργων τέχνης • Τρόποι ανάλυσης και ερμηνείας του έργου τέχνης 	

<ul style="list-style-type: none"> • Το ωραίο, το υψηλό, το κωμικό, το τραγικό, το άσχημο κ.λπ. ως αισθητικές αξίες • Παιχνίδι τέχνης και φαντασίας. 		<p>πλάνης (πρόθεση του καλλιτέχνη)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Όλες οι αναγνώσεις εξίσου έγκυρες • Η ρητορική του δημιουργού για το έργο • Η αλληλεπίδραση – συμμετοχή του θεατή στο έργο τέχνης 	<p>δικαιώματος της ελεύθερης έκφρασης – λογοκρισία</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τα όρια της ελευθερίας της τέχνης • Ελεύθερη διακίνηση καλλιτεχνικών ιδεών και έργων 		
Συμπληρωματικοί Άξονες					
6ος Άξονας: Αξίες και Δεξιότητες Μάθησης					
Θεματικό Πεδίο: Προσωπικές αξίες (ενδοπροσωπικές και διαπροσωπικές)		Θεματικό Πεδίο: Κοινωνικές δεξιότητες ζωής και μάθησης		Θεματικό Πεδίο: Δεξιότητες του νου	
<ul style="list-style-type: none"> • Ευγένεια • Ενσυναίσθηση • Αυτοεκτίμηση • Σεβασμός • Εμπιστοσύνη • Αγάπη • Αυτονομία • Προσωπική ταυτότητα • Ισότητα • Ελευθερία λόγου 		<ul style="list-style-type: none"> • Ανεκτικότητα • Γενναϊοδωρία • Αυτοδιαχείριση • Ευελιξία • Ενεργός πολιτειότητα • Ικανότητα επίλυσης συγκρούσεων • Σεβασμός, αποδοχή και θετική στάση προς άλλους λαούς και πολιτισμούς • Επικοινωνία • Συνεργατικές ικανότητες. • Δημιουργικότητα • Ικανότητα λήψης αποφάσεων. Διαχείριση χρόνου 		<ul style="list-style-type: none"> • Ρουτίνες σκέψης. • Κριτική σκέψη • Ατομική και συλλογική δημιουργική σκέψη • Επίλυση προβλήματος 	
7ος Άξονας: Ψηφιακός Γραμματισμός και Γραμματισμός των Μέσων					
Θεματικό Πεδίο: Ψηφιακή νοημοσύνη		Θεματικό Πεδίο: Ψηφιακές ικανότητες		Θεματικό Πεδίο: Ψηφιακές δεξιότητες	
<ul style="list-style-type: none"> • Πρακτικές χρήσης – αξιοποίησης των δυνατοτήτων του διαδικτύου • Εργαλεία ασφάλειας και βέλτιστες πρακτικές για την προστασία των ψηφιακών δεδομένων 		<ul style="list-style-type: none"> • Αναζήτηση εικαστικού περιεχομένου στο διαδίκτυο • Εικαστικές ψηφιακές εφαρμογές με εικαστικό περιεχόμενο • Ψηφιακή προσομοίωση μορφικών στοιχείων των εικαστικών τεχνών σε λογισμικά ζωγραφικής • Αναζήτηση κατάλληλων εικαστικών ψηφιακών εργαλείων 		<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση ψηφιακών μέσων αποθήκευσης ηλεκτρονικού υλικού που χρησιμοποιείται στα εικαστικά (jpeg, png, mp3, mp4, jif, sgv, tiff) • Δεξιότητες εντοπισμού και αξιοποίησης συνεργατικών εργαλείων και τόπων • Γνώση και επικοινωνία της βασικής ορολογίας των ψηφιακών εργαλείων 	
8ος Άξονας: Συνέργεια των Τεχνών – Διαθεματικότητα – Διεπιστημονικότητα					
Θεματικό Πεδίο: Συνέργεια των εικαστικών τεχνών με τις παραστατικές τέχνες	Θεματικό Πεδίο: Εικαστικές τέχνες και ανθρωπιστικές-κοινωνικές επιστήμες	Θεματικό Πεδίο: Εικαστικές τέχνες και φυσικές επιστήμες	Θεματικό Πεδίο: Εικαστικές τέχνες και μαθηματικά	Θεματικό Πεδίο: Τέχνη και τεχνολογία	Θεματικό Πεδίο: Διαθεματικότητα με άξονα τις εικαστικές τέχνες

<ul style="list-style-type: none"> • Συνέργεια με μουσική • Συνέργεια με θέατρο. • Συνέργεια με κινηματογράφο • Συνέργεια με χορό 	<ul style="list-style-type: none"> • Συνδέσεις με λογοτεχνία και ποίηση • Συνδέσεις με ιστορία και καθημερινό λόγο • Συνδέσεις με θρησκειολογία • Συνδέσεις με κοινωνιολογία 	<ul style="list-style-type: none"> • Οι φυσικές επιστήμες στις εικαστικές τέχνες • Η χημική διεργασία στα εικαστικά • Τα ορυκτά ως πηγή χρωμάτων • Ανατομία και αναπαράσταση 	<ul style="list-style-type: none"> • Οι μαθηματικοί όροι στις εικαστικές τέχνες • Η αναλογία ως σχέση • Τα μαθηματικά στην αρχαία ελληνική τέχνη • Η εικαστική έκφραση και το σχέδιο ως εξίσωση 	<ul style="list-style-type: none"> • Λειτουργικές συνδέσεις τέχνης και τεχνολογίας • Νοηματικές συνδέσεις τέχνης και τεχνολογία • Συνέργειες τέχνης και τεχνολογίας (STEAM) 	<ul style="list-style-type: none"> • Εικαστικές τέχνες και ιστορικότητα • Διαβάζοντας τα μνημεία • Η ομορφιά ως μεταβλητή • Η παρατήρηση του (εικαστικού) φαινομένου • Στην κουζίνα του εικαστικού
9ος Άξονας: Οπτικός Γραμματισμός – Πολυτροπικότητα –Σημειωτική					
Θεματικό Πεδίο: Οπτικός γραμματισμός και πολιτιστική κληρονομιά		Θεματικό Πεδίο: Πολυτροπικότητα στις εικαστικές τέχνες από την προϊστορία μέχρι την Αναγέννηση		Θεματικό Πεδίο: Σημειωτική στον αρχαίο και μεσαιωνικό κόσμο	
<ul style="list-style-type: none"> • Εικαστικός οπτικός γραμματισμός • Επικοινωνιακός οπτικός γραμματισμός • Αισθητικός οπτικός γραμματισμός 	<ul style="list-style-type: none"> • Ιερογλυφική γραφή • Μεσαιωνικά χειρόγραφα • Εικονογραφία και θρησκευτική ανάγνωση • Οι (γλυπτικές) αναπαραστάσεις στην αρχαία ναοδομία 	<ul style="list-style-type: none"> • Τα σύμβολα ως σημαίνοντα και σημαινόμενα • Θεοί και άνθρωποι • Η ανθρώπινη αναπαράσταση ως σημειωτική παρακαταθήκη • Το παράδειγμα των Φαγιούμ. 			
10ος Άξονας: Εικαστικές Τέχνες και Αειφορία					
Θεματικό Πεδίο: Εικαστικές τέχνες ως τρόπος διερεύνησης της αειφορίας					
<ul style="list-style-type: none"> • Η πολυπλοκότητα της αειφορίας και της τέχνης για αειφορία. • Η έννοια της αειφορίας ως ρυθμιστική έννοια 					

Στην ουσία η διδασκόμενη ύλη της Α' τάξης χαρακτηρίζεται από τις εσωτερικές ιδιότητες των θεματικών αξόνων και των επιπέδων τους που αναπτύσσονται δίχως ιεραρχική δομή και ομοιογένεια, και δεν προτείνουν μια διαδρομή περισσότερο από κάποια άλλη (Deleuze και Guattari, 1993). Με βάση αυτή την αρχή οι ιδέες και τα εικαστικά δρώμενα στη σχολική πράξη αναπαράγονται και με αυτή την έννοια μπορεί κάθε εκπαιδευτικός να προσθέσει δικές του/της ιδέες και δραστηριότητες που δεν περιλαμβάνονται στο παρόν πρότυπο, εάν κατανοήσει τον τρόπο που μπορούν να δομηθούν. Έτσι, παρέχεται η δυνατότητα αξιοποίησης νέων ιδεών μέσα σε ένα νέο ευέλικτο σχήμα, που παράγεται μέσα από τη δράση των εκπαιδευτικών στα σχολεία με τρόπο ώστε μια μη γραμμική, αποκλίνουσα, διάθεση να απελευθερώνει το πεδίο της δημιουργικότητας. Έτσι, το νέο ΠΣ των Καλλιτεχνικών προσφέρει μια στοχευμένη έρευνα δομημένη εντός κατάλληλου πλαισίου (Chomsky, 2012a), που επιτρέπει σε κάθε εκπαιδευτικό να σχεδιάσει τις δικές του/της διαδρομές.

Η ψηφιακή αποτύπωση στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών

Για την ψηφιακή αποτύπωση και την αξιοποίηση του ψηφιακού υλικού στη διδακτική πράξη απαιτείται η κατάλληλη ψηφιακή υποδομή. Συγκεκριμένα προτείνονται:

α) ψηφιακό αποθετήριο ιστορικών εικαστικών και οπτικοακουστικών τεκμηρίων με οργάνωση και ευρετηριασμό, ώστε να είναι εύχρηστο, λειτουργικό και να αντιστοιχίζεται με το ΠΣ των Καλλιτεχνικών μαθημάτων

β) ψηφιακό αποθετήριο μαθητικών εικαστικών εργασιών με δυνατότητα εμπλουτισμού – πρόσθεσης έργων, ταξινόμησή τους, ευρετηριασμός και αντιστοίχιση με το ΠΣ των Καλλιτεχνικών μαθημάτων

γ) κατασκευή ιστοσελίδας για το μάθημα των Καλλιτεχνικών της Α' Γυμνασίου που να παραπέμπει στα α) και β). Επιπρόσθετα προτείνεται η καταγραφή μετά από ενδελεχή επιλογή των υπαρχόντων ψηφιακών πόρων και πλατφορμών (Αίσωπος, Φωτόδενδρο, E-class, ψηφιακές συλλογές με άδεια χρήσης από το ΥΠΑΙΘ κ.ά.) και η σύνδεσή τους με τρόπο λειτουργικό και εύχρηστο με το ΠΣ των Καλλιτεχνικών. Η ιστοσελίδα προτείνεται να είναι σχεδιασμένη ώστε να λειτουργεί σε όλες τις σύγχρονες ψηφιακές συσκευές (υπολογιστές, τάμπλετ κ.λπ.).

δ) λειτουργία επίσημου μόνιμου forum επικοινωνίας στο sch.gr και υποστήριξης για τους/τις εικαστικούς εκπαιδευτικούς στο πλαίσιο της διαδικασίας διαρκούς επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.

ε) δυνατότητα χρήσης λογισμικού από μαθητές/-τριες και εκπαιδευτικούς σε εφαρμογές παρουσίασης, επεξεργασίας εικόνας, ήχου και βίντεο, ψηφιακής αφήγησης κ.λπ. με αγορά αδειών χρήσης και διάθεσής τους σε μαθητές/-τριες και εκπαιδευτικούς.

Δ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Η διδακτική πλαισίωση - Επιθυμητοί διδακτικοί προσανατολισμοί του νέου Προγράμματος Σπουδών

Η σύνταξη του Προγράμματος Σπουδών διαρθρώνει ένα νέο δυναμικό πλαίσιο διδακτικών μεθοδολογιών. Προσφέρει πλήθος ερεθισμάτων για εξατομικευμένη επέκταση εκ μέρους μαθητών/-τριών και εικαστικών εκπαιδευτικών, καθορίζει τις διδακτικές κατευθύνσεις που αρμόζουν σε κάθε γνωστικό, ψυχοκοινωνικό και πραξιακό στόχο, διαμορφώνει αρχές και δίνει κίνητρα υλοποίησης καινοτόμων διδακτικών πρακτικών, με στόχο την επίτευξη μιας αποτελεσματικότερης και σύγχρονης διδασκαλίας. Για να γίνει αυτό εφικτό, είναι επιτακτική ανάγκη η βαθύτερη κατανόηση της φυσιογνωμίας των Καλλιτεχνικών ως γνωστικού αντικείμενου και ως διαφοροποιημένης παιδαγωγικής προσέγγισης, μέσα από την αδιαίρετη σύνδεση θεωρητικής ελευθερίας και συμπεριληπτικής, συνεργατικής, δημιουργικής πράξης, στο πλαίσιο δυναμικών κοινοτήτων μάθησης. Θεμελιώδη ερωτήματα που αναδύονται σε κάθε φάση και εφαρμογή της εικαστικής διδασκαλίας είναι τα «Ποιος είμαι – Ποιος είσαι;», «Πώς μαθαίνω – Πώς με μαθαίνεις;», «Πώς (συν)υπάρχουμε – Πώς (συν)εξελισσόμαστε» ως δημιουργικές διεργασίες αυτογνωσίας, ψυχοκοινωνικής και γνωστικής ανάπτυξης και κοινωνικής ευημερίας. Στην κατεύθυνση αυτή, το νέο Πρόγραμμα Σπουδών ωθεί διά μέσου των διδακτικών του προσανατολισμών τους/τις εκπαιδευτικούς:

- να συγκροτούν υποστηρικτικά ως προς την εικαστική πράξη περιβάλλοντα μάθησης
- να δίνουν τον απαραίτητο δημιουργικό χώρο σε μαθητές/-τριες, ώστε να πραγματώνουν ατομικά και συλλογικά τις δικές τους εικαστικές εκδοχές, πάνω σε δομημένα και στέρεα διδακτικά σενάρια
- να αξιοποιούν την ιδιαίτερη φυσιογνωμία των Εικαστικών σε δημιουργικό και παιδαγωγικό επίπεδο, ώστε οι μαθητές/-τριες, με άξονα την προβλεπόμενη γνώση και εικαστική πράξη, να αναπτύσσουν μεταγνωστικές ικανότητες και δεξιότητες στο πλαίσιο που ορίζει η εξελικτική ψυχολογία για την ηλικία τους
- να υιοθετούν πολλαπλές, εναλλακτικές και διαφοροποιημένες διδακτικές μεθοδολογίες βιωματικής και εργαστηριακής μάθησης σύμφωνα με το γνωστικό, πολιτισμικό και κοινωνικό πλαίσιο των μαθητών/-τριών τους
- να επιδιώκουν τη διασύνδεση και ενσωμάτωση της προϋπάρχουσας γνώσης των μαθητών/-τριών με τη νέα γνώση
- να ενσωματώνουν τις νέες τεχνολογίες στην καθημερινή διδακτική τους πρακτική, αξιοποιώντας κατάλληλους και διαθέσιμους ψηφιακούς πόρους, συμβάλλοντας, ως χρήστες και δημιουργοί, στην αύξηση του προστιθέμενου ψηφιακού κεφαλαίου
- να ενθαρρύνουν τον διαρκή, αμφίπλευρο κριτικό στοχασμό επί όλων των εκφάνσεων της μαθησιακής διαδικασίας (γνωστικών, μεθοδολογικών, πρακτικών κ.λπ.).

Η συμβολή του μαθήματος των Καλλιτεχνικών, μέσα από την εφαρμογή του νέου ΠΣ στη διαμόρφωση του σχολικού κλίματος, είναι κομβική. Η διασύνδεση της ανθρώπινης περιπέτειας και εξέλιξης σε ατομικό και

κοινωνικό επίπεδο, μέσα από το πρίσμα της εικαστικής δημιουργίας, καθώς και η διαρκής και αδιάρετη συνεπεξεργασία θεωρίας και πράξης, καθιστούν το εικαστικό εργαστήριο και συμπληρωματικά τη σχολική αίθουσα έναν τόπο έρευνας, επικοινωνίας, δράσης και έκφρασης. Με τον κατάλληλο συντονισμό, οι εικαστικοί εκπαιδευτικοί έχουν αποστολή τους να παροτρύνουν τους/τις μαθητές/-τριες να αναπτύξουν μέσα από την εικαστική έρευνα και πράξη σημαντικές ικανότητες και δεξιότητες του σύγχρονου πολίτη που συνδέονται με την αισθητική και δημιουργική ανάπτυξη, όπως η δημοκρατική ευαισθησία ως αποτέλεσμα της συνεργατικότητας, της ανεκτικότητας, του αισθήματος δικαίου, της άμιλλας και της αλληλεγγύης, της υπαρκτικής λειτουργικότητας ως σύνθεσης της αυτογνωσίας, της υπευθυνότητας και της αυτοπειθαρχίας, και της επικοινωνιακής ικανότητας μέσα από την οπτική, γλωσσική και σωματική επίγνωση και την ψηφιακή εγγραμματοσύνη.

Στο διδακτικό αυτό πλαίσιο η συμβολή της ιδιότητας των εικαστικών εκπαιδευτικών, ως ενεργών πρωτογενών παραγωγών πολιτισμικού προϊόντος, είναι καθοριστικής σημασίας. Έχοντας σπουδάσει βιωματικά και σε ανώτατο επίπεδο την προσέγγιση, τη διερευνητική επεξεργασία και την πραξιακή επιτέλεση του εικαστικού φαινομένου, καλούνται να το πλαισιώσουν παιδαγωγικά και μεθοδολογικά, ώστε να γίνει εφικτή η αντίστοιχη σύνδεση των μαθητών/-τριών. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η διαρκής διερευνητική, δημιουργική και αναστοχαστική μαθησιακή διεργασία, που αποτελεί και θεμελιώδη στόχο του νέου ΠΣ, γίνεται κοινό βίωμα, όχι μόνο για τους/τις μαθητές/-τριες αλλά και για τους/τις ίδιους/-ες τους/τις εκπαιδευτικούς. Υπό το πρίσμα της τριπλής ιδιότητάς τους, ως εικαστικοί – δημιουργοί, παιδαγωγοί – επιστήμονες και ερευνητές/-τριες, διαμορφώνουν ένα πεδίο ατομικού και συλλογικού αναστοχασμού, καθώς το προσωπικό τους παράδειγμα αντανακλά καθοριστικά στα μάτια των μαθητών/-τριών αναβαθμίζοντας τη μαθησιακή διαδικασία ως βιωμένη συλλογική εμπειρία.

Για να γίνει αυτό εφικτό, είναι απαραίτητη η διαρκής ετοιμότητα για ενημέρωση και υιοθέτηση νέων γνώσεων, προσεγγίσεων και πρακτικών, τόσο σε επίπεδο εικαστικής όσο και παιδαγωγικής – επιστημονικής και ψηφιακής επιμόρφωσης. Προς την κατεύθυνση αυτή, ως εισαγωγή και εκκίνηση, φιλοδοξεί να λειτουργήσει η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στο νέο ΠΣ των Καλλιτεχνικών του Γυμνασίου, με στόχο αρχικά την αφομοίωση των αρχών, της φιλοσοφίας και του περιεχομένου του και στη συνέχεια την εφαρμογή του στη σχολική τάξη. Μέσα από την ανοιχτότητα και την ευελιξία που χαρακτηρίζουν το επιστημονικό πλαίσιο του ΠΣ και του νέου εκπαιδευτικού υλικού, οι εκπαιδευτικοί καλούνται με τη συμμετοχή τους ως τελικοί κόμβοι της διάχυσής του, να συμβάλλουν με τη δημιουργία/ανάπτυξη και εφαρμογή διδακτικού, εκπαιδευτικού υλικού, προσαρμοσμένου στις εκάστοτε κοινωνικοπολιτισμικές και λειτουργικές συνθήκες. Επιστρέφοντας λοιπόν στους κατάλληλα διαμορφωμένους ψηφιακούς πόρους, εκδόχες και εφαρμογές σε συγκεκριμένες πραγματικές μαθησιακές συνθήκες, θα φωτίσουν την πραγματιστική διάσταση του ΠΣ, συμμετέχοντας ως παράδειγμα προς μίμηση στην αναμόρφωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και του περιεχομένου της.

Ένας ακόμα βασικός διδακτικός προσανατολισμός του ΠΣ είναι η δυναμική ένταξη των ΤΠΕ ως εργαλείων έρευνας, μάθησης και επικοινωνίας σε όλο το εύρος του, όπως άλλωστε αποτυπώνεται στην πρόσφατη Οδηγία της ΕΕ (Digital Education Action Plan 2021 – 2027). Για να γίνει πράξη ο στόχος της παραπάνω εκπαιδευτικής πολιτικής, ώστε κάθε τάξη (έως το 2027) να αποκτήσει το ψηφιακό αποτύπωμα σε υποδομές, περιεχόμενο και διδακτικές πρακτικές, το ΠΣ των Καλλιτεχνικών σέκεται κριτικά και ενθαρρυντικά σε κάθε δυνατότητα που προσφέρουν οι ΤΠΕ, μακριά από φοβικές αλλά και αντιπαιδαγωγικές τάσεις. Άλλωστε, στο πεδίο των εικαστικών τεχνών συνέβησαν πολλές από τις πρωτοπόρες και καινοτόμες δοκιμές της τεχνολογίας, καθώς οι εικαστικοί καλλιτέχνες αναζητούν τις μορφικές και εννοιολογικές τους πραγματώσεις στα νέα μέσα. Ως συνέχεια αυτής της καλλιτεχνικής παράδοσης, το ΠΣ των Καλλιτεχνικών διαμορφώνει το πλαίσιο για μια δημιουργική και ουσιαστική εξοικείωση των μαθητών/-τριών και των ίδιων των εκπαιδευτικών με τις πρακτικές αξιοποίησης των νέων μέσων που θα ενισχύσουν τη φύση και την ταυτότητα του μαθήματος.

Στο επίπεδο της επικοινωνίας, το Πρόγραμμα Σπουδών συντάχθηκε ως γλωσσικό, οπτικό και ψηφιακό τεκμήριο, με στόχο την όσο το δυνατόν πλατύτερη αξιοποίησή του από μαθητές/-τριες και εικαστικούς - εκπαιδευτικούς. Προκειμένου να γίνουν κατανοητοί οι διδακτικοί του προσανατολισμοί, η γλωσσική του αποτύπωση είναι λιτή, σαφής και εύληπτη, χωρίς αυτό να κοστίζει σε επιστημονική τεκμηρίωση και πληρότητα εννοιών και νοημάτων. Παράλληλα με τη φυσική γλώσσα, η αξιοποίηση της οπτικής ως βασικής διάστασης του

οπτικού, εικαστικού εγγραμματισμού (διαγράμματα – πίνακες), καθώς και της ψηφιακής του αποτύπωσης μέσω της διασύνδεσής του με το εκπαιδευτικό υλικό (Οδηγός Εκπαιδευτικού, εργαστηριακός οδηγός, διδακτικό βιβλίο, πρόσθετο ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό), καθιστούν το νέο Πρόγραμμα Σπουδών κατανοητό και εύληπτο από μαθητές/-τριες και εικαστικούς - εκπαιδευτικούς, ως πολυαισθητηριακή πηγή του διδακτικού σχεδιασμού και της πρόσληψης γνώσεων, στάσεων και συμπεριφορών. Έτσι, καλύπτει όλο το δυνατό εύρος της λεκτικής απόδοσης της επιστημονικής ορολογίας και των γλωσσικών πράξεων που επιτελούνται μέσω αυτής, προετοιμάζοντας την προφορική και γραπτή έκφραση ως τεκμήριο κατανόησης του περιεχομένου.

Ως εύχρηστο και αποτελεσματικό εργαλείο, αναπτύσσει τους διδακτικούς του προσανατολισμούς μέσα από θεματικά ριζώματα – αστερισμούς με αφετηρία γνωστικές, μεθοδολογικές, αισθητικές και ψυχοκοινωνικές έννοιες, δίνοντας τη δυνατότητα για διεύρυνση και εμπάθυνση των επιδιωκόμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων σε συνάρτηση με τη μαθησιακή ετοιμότητα των μαθητών/-τριών ή μαθητικών ομάδων.

Η δομή των ριζωμάτων δίνει έναν ενιαίο, συνεχή και συνεκτικό χαρακτήρα στους διδακτικούς προσανατολισμούς, εξασφαλίζοντας τη συνέχεια και τη διασύνδεση γνώσεων, στάσεων και συμπεριφορών, και αναπτύσσοντας οικεία και φιλικά μοτίβα εφαρμογής, χωρίς κενά από ενότητα σε ενότητα, από κεφάλαιο σε κεφάλαιο και από τάξη σε τάξη. Ακριβώς λόγω της αλλαγής βαθμίδας, το νέο Πρόγραμμα Σπουδών των -ών της Α' τάξης Γυμνασίου διασυνδέεται ως προς τους διδακτικούς του προσανατολισμούς με το αντίστοιχο των Ε'-ΣΤ' τάξεων του Δημοτικού, λαμβάνοντας υπόψη τις απολήξεις και τις πρακτικές που αυτό διαμορφώνει. Παράλληλα, προετοιμάζει μαθητές/-τριες και εκπαιδευτικούς για μια πιο συγκροτημένη εξέλιξη της οπτικής αντίληψης, της εικαστικής σκέψης και της σημειωτικής απόκρισης και παραγωγής στο επίπεδο της ηλικιακής τους αναφοράς. Αυτό διαφαίνεται μέσα από τη σαφή περιγραφή των αναμενόμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων, των βασικών γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων, αξιών, στάσεων και συμπεριφορών που αναμένεται να αποκτήσουν οι μαθητές/-τριες. Κάτι τέτοιο δεν μπορεί να γίνει εφικτό, παρά μόνο με την πολυεπίπεδη εμπλοκή των μαθητών/-τριών στη μορφοπλαστική διαδικασία και την εικαστική πράξη, με ισομερή καλλιέργεια της αισθητικής πρόσληψης και απόκρισης (παρατήρηση, κατανόηση, ανάγνωση, ανάλυση, ερμηνεία) και της γνωστικής, κοινωνικοπολιτισμικής αλληλεπίδρασης μαθητών/-τριών και εικαστικού εκπαιδευτικού.

Η ευελιξία και η ανοιχτότητα που περιγράφηκε παραπάνω ως προς τη δομή και το περιεχόμενο των διδακτικών προσανατολισμών συντελεί στη δημιουργική και γνωστική αυτονομία μαθητών και εικαστικών εκπαιδευτικών, ώστε σε αλληλεπίδραση να λάβουν μια συνειδητή και υπεύθυνη στάση για τη μαθησιακή διαδικασία και την εικαστική της πραγμάτωση, με τον/την εκπαιδευτικό συντονιστή/-στρια να υποστηρίζει διακριτικά και συμβουλευτικά. Οι κοινωνικές συνθήκες εντός των οποίων λειτουργεί η κάθε σχολική μονάδα (Freedman K., Stuhr P., 2004) είναι η βάση του διδακτικού σχεδιασμού και της στρατηγικής προσέγγισης για την εφαρμογή αποτελεσματικών πρακτικών, προσαρμοσμένων στο γνωστικό και πολιτισμικό επίπεδο των μαθητών/-τριών, χωρίς αυτό να σημαίνει περιορισμούς και κοινωνικοπολιτισμικές διακρίσεις, αλλά ανάδειξη και διασύνδεση των τοπικών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών της κοινότητας με το οικουμενικό, εικαστικό ζήτημα. Στην κατεύθυνση αυτή, η διασύνδεση με τα υπόλοιπα γνωστικά αντικείμενα και τις επιστήμες κρίνεται επιβεβλημένη, με το εικαστικό εργαστήριο να μετασχηματίζεται σε τόπο διαλόγου, ανταλλαγής πρακτικών και συμπερασμάτων που αφορούν κοινές νοηματικές αναζητήσεις στο ευρύτερο φάσμα του επιστητού. Η δυναμική της διδασκαλίας των Καλλιτεχνικών της Α' τάξης του Γυμνασίου συμβάλλει καθοριστικά στην κατεύθυνση αυτή, καθώς ο οπτικός, εικαστικός γραμματισμός των μαθητών/-τριών και η πραξιακή χρήση της εικαστικής γλώσσας, υπό μορφή ατομικών, ομαδικών, βιωματικών και συνθετικών εργασιών, εικαστικών σχεδίων εργασίας ή άλλων δράσεων προσφέρουν στην ανάπτυξη των σύγχρονων κοινωνικών, νοητικών, ψυχοσυναισθηματικών και ψηφιακών δεξιοτήτων.

Κριτήρια σύνταξης του νέου Προγράμματος Σπουδών

Βασικά κριτήρια σύνταξης του νέου ΠΣ Καλλιτεχνικών της Α' Γυμνασίου που συνδέονται με τον βασικό κορμό του εικαστικού φαινομένου και της εικαστικής δημιουργικότητας και αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις της αποτελεσματικής εικαστικής διδασκαλίας είναι:

- η εικαστική και αισθητική πληρότητα
- η επιστημονική εγκυρότητα
- η παιδαγωγική επάρκεια
- ο εργαστηριακός χαρακτήρας
- η εικαστική θεωρία και πράξη ως πυρήνας του γνωστικού αντικειμένου
- η θεμελίωση σύγχρονων παιδαγωγικών αξιών και πρακτικών
- η καινοτομία του σχεδιασμού
- η αρχή της αποτελεσματικότητας της επικοινωνίας
- η αξία της κοινωνικής αειφορίας
- η ενσωμάτωση του προγράμματος καλλιέργειας των δεξιοτήτων του πολίτη του 21ου αι.
- η κατάλληλη χρήση των ΤΠΕ στη διερεύνηση, επικοινωνία και στο δημιουργικό μέρος
- ο συστηματικός οπτικός γραμματισμός και η εκπαίδευση στην κωδικοποίηση και αποκωδικοποίηση των οπτικών μηνυμάτων.

Στο νέο ΠΣ, με πυρήνα την εικαστική δημιουργικότητα, επιχειρείται μια πολυεπίπεδη προσέγγιση του εικαστικού φαινομένου, που ανανεώνει τον βασικό κορμό της εικαστικής διδασκαλίας και αναδεικνύει μέσα από τη βιωματική εργαστηριακή εμπλοκή τόσο τη θεωρητική προσέγγιση της εικαστικής εμπειρίας όσο και την ανάλυση της επικοινωνιακής, σημειωτικής διάστασης του φαινομένου της τέχνης. Μέσα από τη βιωματική εργαστηριακή προσέγγιση αναδύονται επίσης η οπτική αντίληψη, η εννοιακή κατανόηση και η οικειοποίηση της εικαστικής γλώσσας, όπως τα εικονογράμματα, οι κανόνες και αρχές σύνταξης της εικόνας, οι αναγνωστικοί – ερμηνευτικοί κώδικες και οι βασικές αρχές της οπτικής αντίληψης και ψυχολογίας των μορφών. Ακολουθώντας τις ροές της σύγχρονης εικαστικής σκέψης και τις ανάγκες της σύγχρονης αισθητικής διερεύνησης, το νέο ΠΣ ενσωματώνει στοιχεία από το φάσμα όλων των επιστημών, που επηρεάζουν δυναμικά την ερμηνεία και την παραγωγή του σύγχρονου οπτικού πολιτισμού.

Στο πλαίσιο αυτό, ως συνέχεια και προέκταση του βασικού εικαστικού και αισθητικού κορπυ γνώσεων και ικανοτήτων (που αντιστοιχεί στη δομή των βασικών αξόνων των παλαιότερων ΑΠΣ), ενσωματώνεται οργανικά ένα συμπληρωματικό ΠΣ, το οποίο τεκμηριώνεται παιδαγωγικά και μεθοδολογικά και εστιάζει σε δράσεις και δραστηριότητες που στην πράξη ήδη εφαρμόζονται από τους/τις εικαστικούς εκπαιδευτικούς τα τελευταία χρόνια. Με την έννοια αυτή θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι το «λανθάνον ΠΣ» της εικαστικής διδασκαλίας εντάσσεται για πρώτη φορά με επίσημο τρόπο στο ΠΣ των Καλλιτεχνικών. Το νέο συμπληρωματικό ΠΣ συνδέει οργανικά τον κεντρικό εικαστικό κι αισθητικό κορμό (βασικοί άξονες) με ένα περιφερειακό πλέγμα αξιών, ικανοτήτων, δεξιοτήτων, στάσεων και συμπεριφορών, με αναφορά στην ευρύτερη κατασκευή της πολιτιστικής, κοινωνικής, τεχνολογικής και επιστημονικής πραγματικότητας (συμπληρωματικοί άξονες).

Οι συμπληρωματικοί άξονες εστιάζουν στην καλλιέργεια σύγχρονων δεξιοτήτων, απαραίτητων στον πολίτη του 21ου αι. Στο πλαίσιο αυτό ιδιαίτερα τονίζεται και καλλιεργείται η ψηφιακή δεξιότητα με διάκριση στην καταλληλότητα και την ασφάλεια χρήσης. Επισημαίνεται ότι απορρίπτεται κάθε μηχανιστική χρήση με βάση αποτελέσματα αυτοματοποιημένα και εντυπωσιακά που υιοθετούνται για λόγους ευκολίας, καθώς κάτι τέτοιο συρρικνώνει τη συστηματική εκπαίδευση στη δημιουργικότητα, την ικανότητα επίλυσης προβλήματος, την κριτική ικανότητα και τα υπόλοιπα μαθησιακά χαρακτηριστικά που προάγονται στο πλαίσιο του μαθήματος των Καλλιτεχνικών.

Μία άλλη σημαντική διάσταση που εισάγεται στα νέα κριτήρια είναι το διαφοροποιημένο σημειωτικό σύστημα επικοινωνίας, σε σχέση με το κυρίαρχο για την ελληνική εκπαίδευση γλωσσικό σύστημα. Στο πλαίσιο αυτό, ο οπτικός, εικονιστικός κώδικας επικοινωνίας με ταυτόχρονη έμφαση στη θεωρητική και πρακτική κατανόησή του ως παγκόσμιας γλώσσας εγκαθίσταται συμπληρωματικά και διευρυμένα. Στο σημείο αυτό γίνεται λόγος για συστηματικό οπτικό γραμματισμό που θα προσφέρει στους πολίτες του μέλλοντος τη δυνατότητα να μπορούν να κωδικοποιούν και να αποκωδικοποιούν αποτελεσματικά τα επικοινωνιακά μηνύματα της σύγχρονης κοινωνίας.

Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα εμπεριέχει διαδικασίες αποτίμησης και ενδοσκόπησης. Στόχος τους είναι η επισήμανση της αποτελεσματικότητας πρακτικών, στάσεων και πρωτοβουλιών, στο πλαίσιο των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων. Η αξιολόγηση είναι αναπόσπαστο στάδιο κάθε οργανωμένης και συστηματικής διαδικασίας και ολοκληρώνει τον αρχικό σχεδιασμό (Κωνσταντίνου, 2006). Στην ίδια κατεύθυνση, η αξιολόγηση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της μαθησιακής διαδικασίας σε όλη τη διάρκειά της, καθώς διαπιστώνει το επίπεδο γνώσεων και δεξιοτήτων των μαθητών/-τριών (αρχική – διαγνωστική αξιολόγηση), ανατροφοδοτεί και αναπροσαρμόζει την πορεία της διδασκαλίας (διαμορφωτική αξιολόγηση) και συμβάλλει ανακεφαλαιωτικά στην αποτίμηση του βαθμού επίτευξης των επιδιωκόμενων μαθησιακών στόχων (τελική αξιολόγηση). Αποτελεί βασική λειτουργία ανατροφοδότησης μαθητών/-τριών και εκπαιδευτικών και προσφέρει τόσο αναστοχαστικά όσο και μεταγνωστικά οφέλη σε όλους. Με αυτή την έννοια, δεν έχει μόνο αποτιμητικό χαρακτήρα, αλλά αποτελεί ενεργό μέρος της ίδιας της μαθησιακής διαδικασίας, που ενισχύει τα κίνητρα μάθησης, επεκτείνοντας τη δυναμική της γνώσης και οικοδομώντας τη μαθησιακή συνειδητότητα μαθητών/-τριών και εικαστικών εκπαιδευτικών. Κρίνεται λοιπόν απαραίτητο ως μαθησιακή δραστηριότητα να συνδέεται οργανικά με τη μαθησιακή διαδικασία συμπληρώνοντας και ολοκληρώνοντας τη συνέχειά της. Στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών, εκτός από την αρχική – διαγνωστική και την τελική αξιολόγηση, δίνεται έμφαση στην πλήρη αξιοποίηση της διαμορφωτικής αξιολόγησης, εντάσσοντάς τη δυναμικά ως παιδαγωγική λειτουργία στη διδακτική και μαθησιακή διαδικασία, ώστε να ρυθμίζει και να παρεμβαίνει διαρκώς στον αρχικά σχεδιασμένο στόχο επίτευξης των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων. Παρατηρούμε δηλαδή μια μετατόπιση της προσέγγισης από την αξιολόγηση της μάθησης στην αξιολόγηση «για τη μάθηση». Αυτό συντελείται μέσα από την πληροφόρηση που παρέχει στους/στις εκπαιδευτικούς ως προς την αποτελεσματικότητα των επιλεγόμενων παιδαγωγικών και διδακτικών προσεγγίσεων, ενώ στο επίπεδο των μαθητών/-τριών συμβάλλει στη μεταγνωστική συνειδητοποίηση των αστοχιών τους και ανατροφοδοτεί τη μαθησιακή τους διαδρομή.

Στο μάθημα των Καλλιτεχνικών της Α' τάξης του Γυμνασίου η αξιολόγηση λειτουργεί ως παιδαγωγικό και μαθησιακό εργαλείο, που ενημερώνει, καθοδηγεί, ενθαρρύνει, ανατροφοδοτεί τη μαθησιακή εξέλιξη, συμβάλλει ενεργά στην κατάκτηση των μαθησιακών στόχων, αποφεύγονται πρακτικές αποστήθισης και μηχανιστικής αναπαραγωγής κειμένων και εργασιών από το εκπαιδευτικό υλικό. Η αξιολόγηση λειτουργεί διαγνωστικά, διαμορφωτικά και απολογιστικά στην εκπαιδευτική διαδικασία, ενώ ανασυντάσσεται και η ίδια μέσα από τη χρήση ποικίλων μορφών και τεχνικών στις εκάστοτε συγκυρίες (Μαυρογιώργος, 2006). Εκκινεί από τον σχεδιασμό των επιδιωκόμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων και εποπτεύει μακρύτερα από την επίτευξή τους, τη διδακτική εφαρμογή τόσο στο επίπεδο της εκπαιδευτικής μέριμνας όσο και στο επίπεδο της μαθητικής δράσης. Θέτει στο επίκεντρο τον δημιουργικό αναστοχασμό του εκπαιδευτικού έργου, τις μεταγνωστικές διαστάσεις της μαθησιακής πράξης, καθώς και τη διερεύνηση δεξιοτήτων, ικανοτήτων και στάσεων, ιεραρχώντας και επαναπροσδιορίζοντας τις γνωστικές, ψυχοσυναισθηματικές και κοινωνικογνωστικές επιδιώξεις διαρκώς και δυναμικά.

Κριτήρια Αξιολόγησης

Για την Α' τάξη του Γυμνασίου προτείνεται η περιγραφική αξιολόγηση ως ομαλή μετάβαση από τη μορφή αξιολόγησης της Πρωτοβάθμιας (βλέπε περιγραφική αξιολόγηση στο ΙΕΠ). Ως περιεχόμενο προτείνονται οι θεμελιώδεις άξονες: α) «Εικαστική, δημιουργική πράξη» και β) «Αισθητική πρόσληψη και απόκριση». Σε κάθε άξονα συμπεριλαμβάνονται κριτήρια από: α) τον γνωστικό τομέα και τον τομέα κριτικής κατανόησης, (β) τον τομέα ικανοτήτων και δεξιοτήτων, γ) τον τομέα αξιών και στάσεων.

Πιο συγκεκριμένα αξιολογούνται:

α) στον γνωστικό τομέα και τον τομέα κριτικής κατανόησης, η κατανόηση όρων, εννοιών και τεχνικών της εικαστικής γνώσης σε θεωρητικό και εργαστηριακό επίπεδο

β) στον τομέα ανάπτυξης ικανοτήτων και δεξιοτήτων, η ανάπτυξη των εικαστικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων, δεξιοτήτων ζωής και των εγκάρσιων δεξιοτήτων, οι οποίες συνδέονται με την εικαστική και θεωρητική εργασία μέσα στο κοινωνικογνωστικό πλαίσιο εφαρμογής της διδασκαλίας, καθώς και η ανάπτυξη των ψηφιακών ικανοτήτων και δεξιοτήτων, ενθαρρύνοντας τη χρήση νέων μέσων και λογισμικών στην εικαστική έρευνα και εργασία

γ) το επίπεδο αξιών και στάσεων, μέσα από την υιοθέτηση θετικών συναισθημάτων για την αειφορία, στην κατεύθυνση της ενσυναίσθησης, της δημοκρατικής ευαισθησίας, της ευγενούς άμιλλας και της αλληλεγγύης.

Η εστίαση των εκπαιδευτικών συνιστάται να επικεντρώνεται στην ενεργό συμμετοχή και το ενδιαφέρον που εκδηλώνεται σε όλες τις πτυχές της μαθησιακής διαδικασίας (συζητήσεις, ασκήσεις, δράσεις, δραστηριότητες εργαστηριακού και θεωρητικού τύπου) αλλά και στην ψυχοκινητική και κοινωνικογνωστική διάσταση της μάθησης, σταθμίζοντας τη συνεργατικότητα, την αφοσίωση, την προσήλωση την ανάληψη πρωτοβουλιών κ.λπ. Κατ' αυτόν τον τρόπο η αξιολόγηση στο μάθημα των Καλλιτεχνικών μπορεί να επανατροφοδοτήσει το σύνολο των επιδιωκόμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων που θα επιλεγθούν κατά τον σχεδιασμό της διδασκαλίας, σε όλους τους βασικούς και συμπληρωματικούς άξονες του νέου Προγράμματος Σπουδών. Η αξιολόγηση ανατροφοδοτεί και επανασχεδιάζει δηλαδή παραμέτρους της εικαστικής εκπαίδευσης, όπως ο βαθμός κατανόησης και χρήσης της εικαστικής γλώσσας, η ευχέρεια αξιοποίησης υλικών, εργαλείων και τεχνικών, η ικανότητα δημιουργικού και εκφραστικού μετασχηματισμού ατομικών και κοινωνικών ερεθισμάτων μέσα από ιδέες και προβληματισμούς. Επιπρόσθετα η αξιολόγηση γίνεται πηγή ανατροφοδότησης σε σχέση με τις δεξιότητες της μάθησης (επικοινωνία, συνεργασία, κριτικός στοχασμός, δημιουργικότητα) και του νου (πρωτοτυπία, πειραματισμός, πλάγια ή αποκλίνουσα σκέψη), τις κοινωνικές δεξιότητες (δημοκρατική στάση, συνεργατικότητα, δημιουργική κοινωνική παρέμβαση και τοποθέτηση) και τις ψηφιακές δεξιότητες (ουσιαστική αξιοποίηση των νέων μέσων και των ΤΠΕ) σε μια αειφορική κατεύθυνση εικαστικής μορφοποίησης και θεωρητικής πραγμάτευσης.

Η κατηγοριοποίηση των κριτηρίων που θα τεθούν, προκειμένου να καλύψουν επιτυχώς τις αντίστοιχες μαθησιακές ανάγκες των μαθητών/-τριών μπορεί να είναι χρήσιμη. Έχει προβλεφθεί στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών η κωδικοποίηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων τους μέσα από τους μίτους της δημιουργίας και της μάθησης, και ως εκ τούτου, η ίδια κωδικοποίηση παράγει και τα αντίστοιχα διευρυμένα κριτήρια αξιολόγησης, προκειμένου μαθητές/-τριες και εικαστικοί εκπαιδευτικοί να διευκολυνθούν στην ισόρροπη χρήση τους. Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσαν να αποτυπωθούν τρεις κατηγορίες κριτηρίων ως προς τη στόχευσή τους, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 1. Κριτήρια αξιολόγησης

Θεμελιώδης άξονας – Η εικαστική, δημιουργική πράξη		
Κριτήρια Γνωστικά και Κριτικής Κατανόησης	Κριτήρια Ικανοτήτων και Δεξιοτήτων	Κριτήρια Αξιών και Στάσεων
<ul style="list-style-type: none"> Κατανοεί την οργάνωση γραμμών, φορμών και μορφών ενός έργου τέχνης. Αναγνωρίζει τις κλίμακες των χρωμάτων στη φύση και στην τέχνη. Αντιλαμβάνεται τη συμμετρία – ασυμμετρία – ισορροπία. Κατανοεί τις έννοιες στατικότητα και κίνηση στα εικαστικά έργα. Αντιλαμβάνεται τις εικαστικές τέχνες ως οπτική επικοινωνία. Κατανοεί διαφορετικές τεχνικές. Κατανοεί τη σημασία της δημιουργικής διαδικασίας στην τέχνη. 	<ul style="list-style-type: none"> Αποτυπώνει μορφές και φόρμες, όπως ανθρώπινη φιγούρα, τοπία, νεκρές φύσεις κ.ά., με γεωμετρικά, ή οργανικά σχήματα. Σχεδιάζει το φως και τη σκιά. Εκτελεί διαφορετικές χρωματικές ασκήσεις (αποχρώσεις – τόνους). Αναπτύσσει αντιληπτικές ικανότητες για την υφή και τη ματιέρα. Σχεδιάζει αξιοποιώντας την τοποθέτηση συνειδητά. Σχεδιάζει τη συμμετρία – ασυμμετρία – ισορροπία. Αποτυπώνει τη στατικότητα και τη κίνηση. Αξιοποιεί υλικά και εργαλεία με ευχέρεια για την υλοποίηση διάφορων τεχνικών. Γράφει ιδέες και σχόλια για το έργο του/της. 	<ul style="list-style-type: none"> Εκφράζει συναισθήματα και μεταδίδει μηνύματα χρησιμοποιώντας εικαστική ορολογία και εικαστικό εγγραμματισμό. Φροντίζει και σέβεται τον χώρο που εργάζεται και τα υλικά που χρησιμοποιεί. Συμμετέχει σε εικαστικές παρεμβάσεις στον ευρύτερο χώρο του σχολείου. Αξιοποιεί τη δημιουργική διαδικασία στην τέχνη. Παρουσιάζει και εκθέτει το έργο του/της στην τάξη ή στο σχολείο. Επικοινωνεί οπτικά.
Θεμελιώδης άξονας – Η αισθητική πρόσληψη και απόκριση		
Κριτήρια Γνωστικά και Κριτικής Κατανόησης	Κριτήρια Ικανοτήτων και Δεξιοτήτων	Κριτήρια Αξιών και Στάσεων
<ul style="list-style-type: none"> Κατανοεί το μοντέλο της Housen. Αναλύει το έργο του/της και το έργο των συμμαθητών/-τριών του/της. Προσδιορίζει μορφολογικά χαρακτηριστικά ενός έργου ή ομάδας έργων, Κατανοεί τι σημαίνει αφαίρεση στην τέχνη. 	<ul style="list-style-type: none"> Αναλύει εικαστικά έργα με το μοντέλο της Housen. Αναλύει το έργο του/της και το έργο των συμμαθητών/-τριών του/της. Συγκρίνει μορφολογικά χαρακτηριστικά ενός έργου ή ομάδας έργων μεταξύ τους. Ερμηνεύει την αφαίρεση στα εικαστικά έργα. 	<ul style="list-style-type: none"> Υιοθετεί κάποιο μοντέλο ανάλυσης, π.χ. της Housen. Υιοθετεί στοχαστικές διαθέσεις, όπως του project zero κ.ά. Αποκτά θετική στάση απέναντι στην τέχνη από την Παλαιολιθική Εποχή έως τον Μεσαίωνα. Αναζητά πληροφορίες στο διαδίκτυο για καλλιτέχνες, τη ζωή και το έργο τους.

<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζει την τέχνη από την Παλαιολιθική Εποχή έως τον Μεσαίωνα. • Μπορεί να αναστοχάζεται κριτικά τα θρησκευτικά σύμβολα, τις θρησκευτικές τελετουργίες και τη θρησκευτική χρήση της γλώσσας. • Γνωρίζει καλλιτέχνες, τη ζωή και το έργο τους. • Κατανοεί τον ρόλο του καλλιτέχνη και την κοινωνική διάσταση της τέχνης. • Αντιλαμβάνεται την έννοια του «ωραίου» στα αντικείμενα και στο περιβάλλον. • Μπορεί να αναστοχάζεται κριτικά για τους κινδύνους που συνδέονται με την περιβαλλοντική καταστροφή. 	<ul style="list-style-type: none"> • Μπορεί να χρησιμοποιεί την εικαστική ορολογία κατάλληλα. • Χρησιμοποιεί τη γνώση του/της από την ιστορία της τέχνης και αντλεί στοιχεία για το δικό του/της έργο. • Εκφράζει ιδέες, συναισθήματα, σκέψεις, παρατηρώντας διαφορετικά έργα τέχνης. • Αναλύει διαφορετικές τεχντροπίες χρησιμοποιώντας εικαστική ορολογία. • Παρακολουθεί τις χειρονομίες των ομιλητών/-τριών και συνολικά τη γλώσσα του σώματος για να μπορεί να διαπιστώνει το νόημα των λόγων τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Επιλέγει την εικαστική ορολογία όταν στοχάζεται για την τέχνη. • Αναζητεί και εκτιμά το «ωραίο» στα αντικείμενα και στο περιβάλλον και υιοθετεί στάση αειφορίας, δηλαδή προστασίας και διατήρησής του.
--	---	---

Β' Μέρος

B1. Συνοπτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών στις τρεις τάξεις του Γυμνασίου

Στο σύνολό τους οι τέσσερις δομές ανάλυσης και διασύνδεσης του περιεχομένου του νέου Προγράμματος Σπουδών συγκροτούν μια πλήρη και ενδεδειγμένη του χαρτογράφηση και καθίστανται απαραίτητο μεθοδολογικό εργαλείο για τον σχεδιασμό, αλλά και την αυτόνομη και εξατομικευμένη χρήση του. Το πολλαπλό σύστημα κωδικοποίησης με ετικέτες έρχεται να υποβοηθήσει αυτή τη λειτουργία. Έγχρωμα και διαφοροποιημένα σήματα για τους βασικούς άξονες, ασπρόμαυρα τονικά διαβαθμισμένα για τους συμπληρωματικούς και διαφοροποιημένα πλαίσια για τους Μίτους έρχονται να οπτικοποιήσουν την παρουσία τους σε κάθε μορφή του εκπαιδευτικού υλικού. Παράλληλα, στο πληρέστερο μέρος του περιεχομένου του νέου Προγράμματος Σπουδών, που είναι η τετράστηλη απόδοση των βασικών και συμπληρωματικών αξόνων, επισημαίνονται και οι Μίτοι της δημιουργίας και της μάθησης (M1, M2, M3), προκειμένου κι εκεί να διαμορφώνεται μια πανεποπτική εικόνα της κωδικοποίησης, έτοιμη προς χρήση από μαθητές/-τριες και εκπαιδευτικούς.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η πανεποπτική σύνδεση των βασικών και συμπληρωματικών αξόνων, με τους Μίτους δημιουργίας και μάθησης, μέσα από αντιπροσωπευτικούς, επιστεγαστικούς μαθησιακούς στόχους για κάθε τάξη.

Συγκεντρωτική απεικόνιση του ΠΣ των Καλλιτεχνικών του Γυμνασίου, των επιστεγαστικών στόχων και των Μίτων Δημιουργίας και Μάθησης.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΟΥ ΠΣ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ				
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα		
		Α'	Β'	Γ'
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
M1: Έμπνευση – Σχέδιο– Δημιουργική Πράξη	BA1: Μορφές εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών.	Να αναγνωρίζουν μορφές των εικαστικών και των εφαρμοσμένων τεχνών, μέσα από την αισθητική πρόσληψη και απόκριση και την εικαστική δημιουργική διαδικασία και πράξη.	Να κατανοούν την αξία του σχεδίου, των υλικών, των τεχνικών κ.λπ. σε διαφορετικές μορφές εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών και να πειραματίζονται εστιάζοντας σε θέματα σύγχρονου ενδιαφέροντος.	Να πειραματίζονται και να αποτιμούν τα αποτελέσματα των δοκιμών τους, επιλύοντας τις τεχνικές και μορφολογικές αστοχίες τους με ευελιξία και ευρηματικότητα.
	BA2: Μορφικά και Δομικά Στοιχεία – Αρχές σύνθεσης	Να σχεδιάζουν και να κατασκευάζουν μορφές από τον ορατό κόσμο με αυξανόμενη ευχέρεια χρήσης των μορφικών στοιχείων και των αρχών σύνθεσης.	Να αντιλαμβάνονται τη δομική και μορφοπλαστική σημασία των μορφικών στοιχείων και να τα αξιοποιούν αποτελεσματικά στις εικαστικές εργασίες τους, συσχετίζοντας με τα αντικείμενα και τον χώρο.	Να ελέγχουν και να αναστοχάζονται αναφορικά με την αντιστοιχία των συνθέσεων των εικαστικών εργασιών τους σε συνάρτηση με τους επιδιωκόμενους στόχους τους.

BA3: Υλικά – Μέσα – Τεχνικές	Να χρησιμοποιούν με αύξουσα ευχέρεια τα διαθέσιμα υλικά, μέσα και τεχνικές, διερευνώντας τα όρια και τις εκφραστικές τους δυνατότητες.	Να χρησιμοποιούν τα υλικά, τα μέσα και τις τεχνικές με αυξανόμενη ευχέρεια, εξαντλώντας τις εκφραστικές τους δυνατότητες προς όφελος του νοήματος.	Να ελέγχουν κριτικά τις επιλογές υλικών μέσων και τεχνικών (παραδοσιακών ή ψηφιακών) και να αξιολογούν την αποτελεσματική αξιοποίησή τους για την έκφραση ιδεών.
BA4: Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα	Να ενσωματώνουν θεματικά και εννοιολογικά στοιχεία από την καθημερινότητά τους στις εικαστικές εργασίες τους.	Να αναλύουν, να δημιουργούν και να ερμηνεύουν μορφές αποδίδοντας νόημα στην αδιάσπαστη ενότητα μορφής και περιεχομένου.	Να αναπτύσσουν την εικαστική, πολυτροπική και ψηφιακή γλώσσα τους μορφοποιώντας ιδέες που συνάδουν με το σύγχρονο κοινωνικό και σχολικό συγκείμενο.
BA5: Εικαστικές τέχνες και αισθητικές αξίες	Να εκφράζουν και να περιγράφουν την αισθητική αξία έργων σημαντικών δημιουργών αλλά και την αισθητική αξία των εικαστικών εργασιών τους και των εργασιών της τάξης.	Να τεκμηριώνουν αισθητικά την εικαστική πράξη τους και να απολαμβάνουν την ικανοποίηση της δημιουργίας και της συνειδητής νοηματοδότησης των εικαστικών εργασιών τους.	Να εξοικειώνονται με αισθητικές έννοιες, αξίες, τρόπους, μέσα κ.λπ. των τεχνών και να πειραματίζονται εκφραστικά αποδίδοντας αισθητικό νόημα στις εικαστικές εργασίες τους.
ΣΑ6: Αξίες και δεξιότητες μάθησης	Να πειραματίζονται στην απόδοση και αποτύπωση ποικίλων αξιών με ποικίλους τρόπους, τεχνικές, υλικά, μέσα κ.λπ. και να αναπτύσσουν τις εικαστικές και άλλες ατομικές δεξιότητές τους.	Να επιλύουν προβλήματα και να διεκδικούν τα δικαιώματά τους εφαρμόζοντας έμπρακτα αξίες και δεξιότητες, μετασχηματίζοντας εικαστικά τις εμπειρίες της ζωής.	Να συνδέουν τον πλούτο των πανανθρώπινων αξιών με το περιεχόμενο των εικαστικών τους εργασιών και να τις εφαρμόζουν έμπρακτα στην καθημερινή ζωή.
ΣΑ7: Ψηφιακός γραμματισμός και γραμματισμός των μέσων	Να χρησιμοποιούν με αυξανόμενη ευχέρεια ψηφιακά εργαλεία, συσκευές, λογισμικά και εφαρμογές αξιοποιώντας ψηφιακά ποικίλο εικαστικό περιεχόμενο ή και το αντίστροφο.	Να αξιοποιούν ψηφιακά εργαλεία επεξεργασίας εφαρμόζοντας κανόνες ασφαλείας και να δημιουργούν εικαστικές εργασίες με ποιοτικά χαρακτηριστικά.	Να προτείνουν και να υλοποιούν σύνθετες πολυτροπικές, ψηφιακές εργασίες, επιλέγοντας από το λειτουργικό πλαίσιο των εφαρμογών και των λογισμικών που γνωρίζουν ή θέλουν να μάθουν.
ΣΑ8: Συνέργεια των τεχνών –	Να εμπλουτίζουν την ενσώματη προσέγγιση	Να κατανοούν και να εφαρμόζουν	Να αξιοποιούν τη συνεργεία τεχνών και

	Διεπιστημονικότητα – Διαθεματικότητα	των εικαστικών τεχνών με παραδείγματα των παραστατικών τεχνών.	μεθοδολογίες διεπιστημονικής διαθεματικής συνεργασίας και συνέργειας των τεχνών.	επιστημών εκτελώντας σύνθετες νοητικές εργασίες (π.χ. ψηφιακά πολυτροπικά, κείμενα, ψηφιακές εκθέσεις, επιτελέσεις κ.λπ.).
	ΣΑ9: Οπτικός Γραμματισμός – Πολυτροπικότητα – Σημειωτική	Να δοκιμάζουν και να εφαρμόζουν ποικίλες αισθητικές προσεγγίσεις για την πρόσληψη, την απόκριση και τη δημιουργία οπτικών και πολυτροπικών κειμένων, και να συγκρίνουν κριτικά τα αποτελέσματά τους.	Να δημιουργούν ατομικά ή ομαδικά πολυτροπικά κείμενα και να συμμετέχουν αποτελεσματικά στην αποκωδικοποίηση και την ερμηνεία των σημείων και των νοημάτων τους.	Να αναγνωρίζουν και να μεταφέρουν ποικίλες σημειωτικές έννοιες εντάσσοντάς τις δημιουργικά στα επιμέρους οπτικά, εικαστικά πολυτροπικά και ψηφιακά ιδιώματα σε σύνδεση της τέχνης με την τεχνολογία.
	ΣΑ10: Εικαστικές τέχνες και αειφορία	Να δημιουργούν εικαστικές εργασίες προβάλλοντας ή ανατρέποντας τις αισθητικές αξίες του οικείου και του εγγύτερου περιβάλλοντός τους (οικογένεια, σχολείο, τοπική κοινότητα).	Να αναδεικνύουν και να προτείνουν λύσεις στο πρόβλημα της κατασπατάλησης των φυσικών πόρων μέσω της δημιουργικής επανάχρησης ποικίλων «άχρηστων» υλικών στις εικαστικές εργασίες τους.	Να δημιουργούν ατομικές ή ομαδικές εικαστικές, πολυτροπικές ή ψηφιακές εργασίες με άξονα την αειφορία και σε σύνδεση με τα κρίσιμα κοινωνικά, περιβαλλοντικά ή άλλα προβλήματα.
M2: Αισθητική αντίληψη	BA1: Μορφές εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών	Να αναγνωρίζουν μορφές εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών και τα ιδιαίτερα εκφραστικά χαρακτηριστικά τους και να τα αξιοποιούν στην εικαστική τους εργασία.	Να εφαρμόζουν μοντέλα ανάλυσης έργων τέχνης και να προβαίνουν σε συγκρίσεις και συσχετίσεις αξιοποιώντας ως αντικείμενα μελέτης έργα διαφόρων μορφών τέχνης.	Να αναστοχάζονται κριτικά εστιάζοντας στην τεχνική και μορφολογική επιτυχία ποικίλων έργων τέχνης ή και των εικαστικών εργασιών τους σε συνάρτηση με τις ιδιαιτερότητες των επιμέρους τεχνών.
	BA2: Μορφικά και Δομικά Στοιχεία – Αρχές σύνθεσης	Να αντιλαμβάνονται και να αναγνωρίζουν τη συμμετοχή, την ανεξαρτησία, την αλληλεπίδραση και τη λειτουργία των μορφικών στοιχείων στην κατασκευή των εικαστικών έργων.	Να αντιλαμβάνονται, να περιγράφουν και να εφαρμόζουν δημιουργικά στις εικαστικές τους εργασίες έννοιες που συνδέονται με τα μορφικά στοιχεία και τις βασικές αρχές της σύνθεσης.	Να αναγνωρίζουν τις επιμέρους κατηγορίες των μορφικών και δομικών στοιχείων και των βασικών συνθετικών αρχών και να διακρίνουν τα ιδιαίτερα εκφραστικά και σημειωτικά τους χαρακτηριστικά.
	BA3: Υλικά – Μέσα – Τεχνικές	Να αντιλαμβάνονται και να προσαρμόζουν τις	Να γνωρίζουν ποικίλα υλικά μέσα και τεχνικές	Να αναγνωρίζουν τις ιδιότητες, τις

		ιδιότητες, τα χαρακτηριστικά των υλικών και να τα αξιοποιούν αποτελεσματικά εφαρμόζοντας κατάλληλες τεχνικές στην εκάστοτε εικαστική εργασία.	των τεχνών, να διακρίνουν τις διαφορετικές τους ιδιότητες κατά τη χρήση και τα αποτελέσματα, και να αντιλαμβάνονται τις εκφραστικές τους δυνατότητες εφαρμόζοντας στις δύο, τρεις ή και τέσσερις διαστάσεις.	ομοιότητες και τις διαφορές ποικίλων υλικών και τεχνικών και να τις συνδέουν με την πολυτροπική ανάγνωση, την αποκωδικοποίηση του νοήματος, την πρωτοτυπία και την καινοτομία.
BA4: Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα	Να ελέγχουν και να αποτιμούν κριτικά τη συνθετική βαρύτητα της θεματικής αφήγησης στα έργα μεγάλων δημιουργών και να εφαρμόζουν δημιουργικά κατά την εικαστική διαδικασία.	Να αντιλαμβάνονται την αδιάσπαστη ενότητα μορφής και περιεχομένου, να χαρτογραφούν τις εκφραστικές αξίες και δυνατότητες, να αναλύουν και να συσχετίζουν τα επίπεδα ανάγνωσης του έργου και να αποδίδουν νόημα στις μορφές.	Να αντιλαμβάνονται τη σημειωτική δύναμη της εικαστικής γλώσσας, την ύπαρξη πολλαπλών νοημάτων και ερμηνειών και να διαμορφώνουν τη δική τους εικαστική γλώσσα.	
BA5: Εικαστικές τέχνες και αισθητικές αξίες	Να εντοπίζουν ποικίλες αισθητικές κατηγορίες (το ωραίο, το υψηλό, το μεγαλοπρεπές κ.λπ.) σε έργα της προϊστορικής περιόδου, της αρχαιότητας και του Μεσαίωνα, να προβαίνουν σε ταξινομήσεις και να εφαρμόζουν δημιουργικά στις εικαστικές εργασίες τους.	Να αναγνωρίζουν τις βασικές αισθητικές κατηγορίες και να χρησιμοποιούν με ευχέρεια μια βασική αισθητική ορολογία, επικοινωνώντας απόψεις και συναισθήματα για τα εικαστικά φαινόμενα, αναλύοντας έργα τέχνης από την Αναγέννηση μέχρι το μέσο του μοντερνισμού.	Να αναλύουν και να συζητούν ζητήματα σύγχρονης τέχνης εστιάζοντας σε έργα και κινήματα από το δεύτερο μισό του μοντερνισμού μέχρι σήμερα, και να εξοικειώνονται με τους τρόπους και τα μέσα της σύγχρονης τέχνης, αναστοχαζόμενοι/-ες για τις αισθητικές αξίες της σύγχρονης τέχνης και των εικαστικών εργασιών τους.	
ΣΑ6: Αξίες και δεξιότητες μάθησης	Να αντιλαμβάνονται τη σημασία των προσωπικών και κοινωνικών αξιών, αλλά και τη σημασία των κανόνων της ορθής επικοινωνίας, εσωτερικεύοντας και εφαρμόζοντας στην καθημερινή ζωή.	Να κατανοούν έννοιες και αξίες όπως ευγένεια, αποδοχή, φιλότιμο, σεβασμός της διαφορετικότητας κ.λπ. και να εντοπίζουν ανάλογες αξίες στα έργα τέχνης που αναλύουν αξιοποιώντας στοχαστικές ρουτίνες.	Να ερευνούν το πεδίο των αξιών και να αντιλαμβάνονται τη σημασία υιοθέτησης των πανανθρώπινων αξιών για την ανθρώπινη ευημερία και την πολιτισμική αειφορία εφαρμόζοντας έμπρακτα στη ζωή.	

	ΣΑ7: Ψηφιακός γραμματισμός και γραμματισμός των μέσων	Να αντιλαμβάνονται την έκταση και τη σημασία της ψηφιακής τεχνολογίας στη ζωή και την τέχνη μέσα από την επαφή με εικαστικά και ψηφιακά έργα και να κατανοούν τα πλεονεκτήματα και τους κινδύνους της ψηφιακής τεχνολογίας.	Να αξιοποιούν συνεργατικά και ψηφιακά εργαλεία ανάλυσης, να αναγνωρίζουν το pixel ως μορφικό στοιχείο και να αντιλαμβάνονται τη λειτουργία εργαλείων ασφαλείας κατανοώντας τους κινδύνους ορισμένων τύπων δεδομένων.	Να αντιλαμβάνονται, να οικειοποιούνται και να αξιοποιούν με αύξουσα ευχέρεια και με εικαστικό στόχο και προσανατολισμό το λειτουργικό πλαίσιο εφαρμογών επεξεργασίας εικόνας και ήχου.
	ΣΑ8: Συνέργεια των τεχνών – Διεπιστημονικότητα – Διαθεματικότητα	Να αναλύουν και να προσεγγίζουν κριτικά τα κοινωνικά γεγονότα και φαινόμενα που συνδέονται με το κοινωνικό πλαίσιο κάθε εποχής, μέσα από τα καλλιτεχνικά και επιστημονικά τεκμήρια και τις ανακαλύψεις της, να συνδέουν την τέχνη και την επιστήμη και να εφαρμόζουν δημιουργικά τις νέες γνώσεις.	Να αντιλαμβάνονται την αξία και τις δυνατότητες ενός συνεργατικού έργου που προκύπτει από τη διαθεματική συνεργασία και συνέργεια με τις άλλες τέχνες και επιστήμες, μέσα από τη σχολική πρακτική και από διαχρονικά παραδείγματα της ιστορίας της τέχνης.	Να συνδέουν την αρχιτεκτονική με τις άλλες τέχνες, να διακρίνουν το θέατρο από την εικαστική επιτέλεση, να αναγνωρίζουν στοιχεία ποικίλων επιστημονικών χώρων και πεδίων σε μορφές σύγχρονης τέχνης.
	ΣΑ9: Οπτικός Γραμματισμός – Πολυτροπικότητα – Σημειωτική	Να προσεγγίζουν κριτικά και ερμηνευτικά το νόημα των σημείων και των σημειωτικών συστημάτων της προϊστορικής περιόδου, των αρχαίων και μεσαιωνικών πολιτισμών, να διακρίνουν και να κατανοούν τις διαφορετικές εικαστικές γλώσσες και ιδιώματα.	Να κατανοούν τη γλώσσα των εικόνων, να αντιλαμβάνονται ποικίλους τρόπους και σημειωτικά συστήματα και μεθόδους οπτικής σύνταξης που ανέπτυξαν ο αναγεννησιακός κόσμος και η νεωτερικότητα, καθώς και την εικόνα ως έργο τέχνης και εργαλείο επικοινωνίας.	Να κατανοούν ότι κάθε είδος «εικαστικού κειμένου» έχει το δικό του εικαστικό «ιδίωμα» με πυρήνα το εικαστικό αλφάβητο και να αναγνωρίζουν ότι εκτός από το γλωσσικό σύστημα στη δημιουργία και τη μεταφορά του νοήματος μπορούν να συμμετέχουν και μη γλωσσικά συστήματα.
	ΣΑ10: Εικαστικές τέχνες και αειφορία	Να αντιλαμβάνονται την πολυπλοκότητα της έννοιας της αειφορίας και να διατυπώνουν συλλογισμούς για την έννοια της πολιτιστικής αειφορίας και την αισθητική του περιβάλλοντος.	Να αντιλαμβάνονται την αειφόρα διάσταση των δημιουργικών τους προτάσεων, να συναισθάνονται την κοινωνική ευθύνη που τους αναλογεί και να αναζητούν λύσεις σε σύνθετα σύγχρονα	Να αναζητούν τη λειτουργική σύνδεση τέχνης και ζωής, να συσχετίζουν με τα υλικά και οικονομικά αίτια και όρια και να προτείνουν λύσεις για σύγχρονα κοινωνικά, περιβαλλοντικά και

			προβλήματα.	πολιτικά ζητήματα.
M3: Χρόνος – Τόπος – Κοινωνία	BA1: Μορφές εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών	Να αντιλαμβάνονται την αξία των τεχνών ως παγκόσμιων αγαθών και ως σημείων τοπικής, εθνικής ή και παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς.	Να αντιλαμβάνονται τις τέχνες ως αφηγήσεις που συνάδουν με την εποχή και το πλαίσιο και να κατανοούν τον ρόλο και τη συμμετοχή των τεχνών στην πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου τους.	Να εντοπίζουν, να διερευνούν και να εφαρμόζουν ποικίλες μορφές εικαστικών τεχνών, προσδίδοντας τους αισθητική και εικαστική αξία με κοινωνικό αποτύπωμα.
	BA2: Μορφικά και Δομικά Στοιχεία – Αρχές σύνθεσης	Να κατανοούν τη λειτουργία ποικίλων εικαστικών συγκείμενων διερευνώντας τα διαφορετικά εκφραστικά αίτια που αποτυπώνονται στη χρήση των μορφικών στοιχείων και των συνθετικών αρχών.	Να κατανοούν βασικές αρχές σύνθεσης (ιεράρχηση, απλότητα, ομαδοποίηση, απόσταση κ.λπ. και να τις συνδέουν με αναπαραστατικά συστήματα (π.χ. γραμμική ή ανεστραμμένη προοπτική) και τις αναζητήσεις της σύγχρονης τέχνης.	Να αντιλαμβάνονται τα βασικά μορφικά, δομικά στοιχεία και αρχές σύνθεσης που χρησιμοποιούνται στις σύγχρονες εικαστικές εφαρμογές και να λειτουργούν ως κριτικοί αναγνώστες και αναμεταδότες τους.
	BA3: Υλικά – Μέσα – Τεχνικές	Να αξιοποιούν φυσικές χρωστικές ύλες από το άμεσο περιβάλλον και την καθημερινή ζωή, προσδίδοντας έτσι αισθητική, εικαστική αξία και νόημα σε απλά καθημερινά υλικά.	Να αντιλαμβάνονται τα υλικά, τα μέσα και τις τεχνικές ως πολιτισμική έκφραση που η εμφάνιση και η διατήρησή τους σχετίζονται με το τεχνολογικό, επιστημονικό κοινωνικό συγκείμενο της εποχής.	Να αντιλαμβάνονται τη συμβατότητα παραδοσιακών και ψηφιακών υλικών, μέσων και τεχνικών και να αξιοποιούν ποικίλα υλικά ακολουθώντας κανόνες ασφαλούς χρήσης και απόρριψής τους.
	BA4: Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα	Να συνεργάζονται αρμονικά για την παραγωγή ομαδικών εικαστικών εργασιών και δράσεων που υπηρετούν τη σχολική ζωή και την καθημερινότητα.	Να διερευνούν το γιατί και το πώς της δημιουργίας, να αντιλαμβάνονται ότι η επιλογή θέματος συναρτάται με το κοινωνικό και το πολιτισμικό πλαίσιο και να κατανοούν την επίδραση της συγκυρίας και του ερμηνευτή.	Να αναλύουν προκαταλήψεις, στερεότυπα και πρακτικές υποτίμησης άλλων πολιτισμών και να υιοθετούν νέες στάσεις και αξίες, κατανοώντας ότι οι όροι πολιτιστικής συνύπαρξης καθορίζονται κοινωνικά.
	BA5: Εικαστικές τέχνες και αισθητικές αξίες	Να εντοπίζουν τις αισθητικές αξίες σε έργα διαφορετικών	Να κατανοούν τη μορφολογική και εννοιολογική εξέλιξη	Να συζητούν για την πρόθεση του δημιουργού, να

		εποχών, κινήματων και πολιτισμών, να επισημαίνουν τις επιρροές και να προβαίνουν σε συσχετίσεις με τις αισθητικές αξίες του τόπου και της κοινότητάς τους.	και το στυλ κάθε εποχής και να εκφράζουν με ευχέρεια και ετοιμότητα την άποψή τους για αισθητικά θέματα.	ορίζουν το πλαίσιο, να αναγνωρίζουν και να προτείνουν αισθητικά κριτήρια με στόχο τον εντοπισμό και την ερμηνεία κοινωνικών, πολιτικών και άλλων ζητημάτων.
ΣΑ6: Αξίες και δεξιότητες μάθησης	Να αντιλαμβάνονται τη σημασία των αξιών, να κατανοούν τρόπους που τις εκφράζουν ως συμπεριφορά και να υιοθετούν στάσεις σεβασμού και αποδοχής προς άλλους ανθρώπους, λαούς και πολιτισμούς.	Να συσχετίζουν μορφές τέχνης με την ανάπτυξη της κοινωνικότητας και του κοινού προσανατολισμού και να επεξεργάζονται εικαστικά θέματα που συνδέονται με τις ποικίλες ατομικές και κοινωνικές αξίες.	Να αναλαμβάνουν δράσεις και να υιοθετούν στάσεις που αποπνέουν σεβασμό στην ύπαρξη, στη θέση, στις απόψεις, στην εργασία και στον πολιτισμό του «άλλου».	
ΣΑ7: Ψηφιακός γραμματισμός και γραμματισμός των μέσων	Να αναζητούν και να αλληλεπιδρούν με ψηφιακά ή διαδικτυακά μέσα με άλλες μαθητικές κοινότητες σε άλλους κοντινούς ή μακρινούς τόπους και πολιτισμούς και να αναπτύσσουν συνεργασίες.	Να εφαρμόζουν κανόνες ασφάλειας, να προστατεύουν τα προσωπικά δικαιώματα και την ιδιωτική τους ζωή, να εντοπίζουν και να διαχειρίζονται ποικίλους ψηφιακούς κινδύνους.	Να εντοπίζουν και να διαχειρίζονται αποτελεσματικά απειλές διαδικτυακής βίας και εκφοβισμού και να αποκλείουν επιθέσεις άσεμνου και προσβλητικού περιεχομένου.	
ΣΑ8: Συνέργεια των τεχνών – Διεπιστημονικότητα – Διαθεματικότητα	Να προσεγγίζουν κριτικά την ιστορία, μέσα από την ανάλυση των καλλιτεχνικών τεκμηρίων και να ερευνούν σε συνέργεια με τις άλλες τέχνες και τις ανθρωπιστικές επιστήμες το παρελθόν και το παρόν του τόπου τους.	Να έρχονται σε επαφή με διαχρονικά παραδείγματα συνεργασίας των εικαστικών τεχνών με τις άλλες τέχνες και επιστήμες και να αναπτύσσουν διατημηματικά ή διασχολικά συνεργατικά πρόζεκτ με σύγχρονη εστίαση και ενδιαφέρον και με τη συνεισφορά της τοπικής κοινότητας.	Να αναγνωρίζουν την επιρροή εικαστικών κινήματων στην αρχιτεκτονική του 20ού αιώνα ως προς την αναπλαισίωση του κτιρίου, να κατανοούν τη συσχέτιση τέχνης-κοινωνικής δικτύωσης και τη δημιουργική συμμετοχή, την ηθική ευθύνη και τη δράση του κοινού στα αυτοματοποιημένα εικαστικά έργα.	
ΣΑ9: Οπτικός γραμματισμός – Πολυτροπικότητα – Σημειωτική	Να μετασηματίζουν εικαστικά εικονιστικά κείμενα, γλωσσικές αφηγήσεις, μουσικά, ηχητικά και άλλα μονοτροπικά κείμενα	Να μετέχουν στον οπτικό πολιτισμό μέσα από προσωπική εμπλοκή στην κατασκευή οπτικών μηνυμάτων, νοημάτων	Να κατανοούν και να χρησιμοποιούν διαφορετικούς οπτικούς κώδικες επικοινωνίας και να τους αξιοποιούν ως	

		σε πολυτροπικά με σύγχρονο αισθητικό και κοινωνικό περιεχόμενο και νόημα.	και προϊόντων, να αποτιμούν την αισθητική ποιότητα και την επικοινωνιακή αξία των οπτικών σημάτων και συμβόλων διαχρονικά και σε διάφορες κοινότητες.	μέσα αφήγησης και σχολιασμού της πραγματικότητας κατανοώντας τον ρόλο του δημιουργού και του θεατή στη δόμηση του νοήματος.
	ΣΑ10: Εικαστικές τέχνες και αειφορία	Να συσχετίζουν τον διαρκώς μεταβαλλόμενο ορισμό της αειφορίας με τις επίσης μεταβαλλόμενες αισθητικές αξίες και να εντοπίζουν ευμετάβλητες στον χρόνο απόψεις, που συνδέονται με τα θέματα της τέχνης και του περιβάλλοντος.	Να εντοπίζουν προβλήματα στο σχολικό και οικείο περιβάλλον της κοινότητας και να προτείνουν δημιουργικές, εικαστικές ή άλλες παρεμβάσεις συμμετέχοντας ενεργά στην υλοποίησή τους.	Να κατανοούν την επίδραση του καλλιτεχνικού έργου σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο και να σχεδιάζουν ατομικό ή ομαδικό έργο που αποκρίνεται σε αειφορικά και αισθητικά ζητήματα του τόπου τους και της σύγχρονης τους κοινωνικής πραγματικότητας.

B2. Αναλυτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών

1ος Βασικός Άξονας: Μορφές Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
Σύντομη εισαγωγή για τις τέχνες και τις τεχνικές	<ul style="list-style-type: none"> • Οι εικαστικές και εφαρμοσμένες τέχνες στο παρόν και στο παρελθόν. • Εικαστικές και εφαρμοσμένες τέχνες, η σχέση, οι ομοιότητες και οι διαφορές τους. • Θεωρητική και βιωματική προσέγγιση των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών. 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν μορφές εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών. • Να αναγνωρίζουν κύριες τεχνοτροπίες έργων τέχνης διαφόρων εποχών. • Να γνωρίζουν μέσα από τη βιωματική εμπειρία και την εμπλοκή στη δημιουργική διαδικασία μορφές εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών. • Να αποκτούν βασικές γνώσεις από το πεδίο των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών αναλύοντας έργα τέχνης. • Να ταξινομούν έργα τέχνης στο πεδίο της τέχνης που αντιστοιχούν ως προς τα χαρακτηριστικά τους σε σχέση με τον χώρο (δύο ή τριών διαστάσεων κ.λπ.) ή και τον χρόνο (τέταρτη διάσταση). • Να επιλέγουν και να χρησιμοποιούν κατάλληλες τεχνικές και υλικά στις εικαστικές τους δημιουργίες. • Να κατανοούν τη σχέση των εφαρμοσμένων τεχνών με τις εικαστικές τέχνες. • Να αντιλαμβάνονται την αξία των επιμέρους τεχνών ως παγκόσμιων αγαθών και ως σημείων τοπικής, εθνικής ή και

		παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς.
Σχέδιο δισδιάστατο και τρισδιάστατο	<ul style="list-style-type: none"> • Σχέδιο δύο και τριών διαστάσεων και η χρήση του στη ζωγραφική και τη γλυπτική. • Το σχέδιο ως μέσο πληροφoρίας για τον κόσμο. • Το σχέδιο ως μέσο σύνθεσης της εικόνας. • Το τρισδιάστατο σχέδιο – σκαρίφημα. • Το σχέδιο ως εκφραστικό μέσο. • Το σχέδιο ως προκαταρκτικό στάδιο ή ως αυτόνομο εικαστικό έργο. • Σχεδιαστική απόδοση του φυσικού και κατασκευασμένου περιβάλλοντος. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται το σχέδιο ως μέσο μεταφοράς πληροφοριών για το μέγεθος, την απόσταση, τον χώρο, τα αντικείμενα του φυσικού και κατασκευασμένου περιβάλλοντος, καθώς και τη μεταξύ τους σχέση (σχέση μερικού προς το όλον). • Να διακρίνουν τον ρόλο του σχεδίου στη σύνθεση του συνόλου της εικόνας. • Να διακρίνουν τη λειτουργία του σχεδίου στο σταδιακό χτίσιμο των επιμέρους στοιχείων της σύνθεσης. • Να αποδίδουν απλά και δίχως πολλές λεπτομέρειες τον χαρακτήρα της φόρμας. • Να φωτοσκιάζουν με τρεις τόνους, να δημιουργούν έργα με παραστατική – νατουραλιστική προσέγγιση χρησιμοποιώντας κυρίως τεχνικές ξηρών υλικών. • Να σχεδιάζουν από τη φαντασία τους ή αξιοποιώντας πρότυπα (δευτερογενείς πηγές, π.χ. σκίτσα, σχέδια, γελοιογραφίες, εικονογραφήσεις, δισδιάστατες και τρισδιάστατες εικόνες). • Να σχεδιάζουν ή να σκισάρουν σκαριφήματα στο εικαστικό τους σημειωματάριο για οποιοδήποτε θέμα τους/τις απασχολεί.
Ζωγραφική – Εικαστικές τέχνες	<ul style="list-style-type: none"> • Ζωγραφική παραστατική ή αφηρημένη. • Η λειτουργία της ζωγραφικής ως έννοιας, έκφρασης, συμβόλου κ.λπ. • Η ζωγραφική ως αναπαράσταση του πραγματικού ή του φανταστικού. • Ζωγραφική ποιότητα – «Ζωγραφικότητα», χρωματικές σχέσεις, περάσματα, υφές. • Χρωματικές κλίμακες. • Αρμονίες. • Αντιθέσεις. • Κολάζ. • Frottage. • Χαρτοπλεκτική. • Assemblage. • Ανάπτυγμα από τη δεύτερη προς την τρίτη διάσταση. • Η έννοια του εξώγλυφου. • Ψηφιδωτό ως «ζωγραφική με πέτρα». • Φόρμες, ροές, αρμοί. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν βασικά θεματικά είδη της ζωγραφικής από την προϊστορία έως την Αναγέννηση. • Να αναγνωρίζουν βασικά είδη της παραστατικής ζωγραφικής: <ul style="list-style-type: none"> – Νεκρή φύση – Τοπίο – Θαλασσογραφία – Προσωπογραφία, αυτοπροσωπογραφία – Λατρευτική εικόνα – Συμβολική αναπαράσταση – Αλληγορική αναπαράσταση – Ιστορική σκηνή – Μυθολογική σκηνή – Μνημειακή ζωγραφική – Διακοσμητική ζωγραφική κ.λπ. • Να χρωματίζουν με στοιχειώδεις τονικές και χρωματικές αντιθέσεις. • Να κατανοούν την έννοια της απόχρωσης, του τόνου, της έντασης, της φωτεινότητας του χρώματος. • Να κατανοούν την έννοια του χρωματικού περιβάλλοντος και τους τρόπους αλληλεπίδρασης των χρωμάτων. • Να ζωγραφίζουν από τη φαντασία τους, τη μνήμη ή εκ του φυσικού εκφράζοντας με τα σχέδιά τους προσωπικούς

		<p>προβληματισμούς, διαθέσεις, συναισθήματα, ιδέες.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να πειραματίζονται με υλικά και υφές στη ζωγραφική επιφάνεια. • Να αξιοποιούν το τυχαίο ως ζωγραφικό στοιχείο. • Να αντιλαμβάνονται την απόσπαση της φόρμας από το πλαίσιο ως μεταίχμιο και ως δυνατότητα ανάπτυξης στον τρισδιάστατο χώρο. • Να αναγνωρίζουν σημαντικά ψηφιδωτά από διαφορετικές ιστορικές περιόδους (Κλασική και Ελληνιστική περίοδος, Ρωμαϊκή περίοδος, Βυζαντινή περίοδος, Νεότερη και σύγχρονη περίοδος κ.λπ.). • Να αποκωδικοποιούν τη μέθοδο κατασκευής των ψηφιδωτών και να περιγράφουν τις βασικές μορφικές και συνθετικές έννοιες αντιμετωπίζοντας το ψηφιδωτό ως «ζωγραφική με πέτρα» (φόρμες, ροές, αρμοί, μέγεθος ψηφίδας, χρωματικός τόνος, ρυθμός, επανάληψη, αντίθεση κ.λπ.). • Να συσχετίζουν τον χαρακτήρα της φόρμας με τη φορά της κίνησης των ψηφίδων και των αρμών και να διακρίνουν διαφορετικές περιπτώσεις ψηφοθέτησης. • Να σχεδιάζουν και να εκτελούν ένα μικρό ατομικό ή ένα μεγαλύτερο ομαδικό έργο με απλά υλικά (ευτελή και ανακυκλωμένα)
<p>Γλυπτική – Εικαστικές τέχνες</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Σχέδιο γλυπτικής. • Πηλοπλαστική. • Γυψοτεχνία. • Ανάγλυφο. • Ξυλογλυπτική. • Ανάγλυφες μεικτές τεχνικές. • Χαρτοδιπλωτική. • Origami. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν διαφορετικές εκφάνσεις της γλυπτικής και της εξέλιξής της, με εστίαση από την Προϊστορική Περίοδο έως και την Αναγέννηση. • Να διακρίνουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ανάμεσα: <ul style="list-style-type: none"> – στο περίοπτο και το ανάγλυφο – στο εσώγλυφο και το εξώγλυφο – στο ρηχό, στο μεσαίο και στο βαθύ ανάγλυφο. • Να γνωρίζουν την προσθετική γλυπτική μέθοδο και να αναγνωρίζουν γλυπτά που έγιναν με βάση αυτή. • Να γνωρίζουν την αφαιρετική γλυπτική μέθοδο και να αναγνωρίζουν γλυπτά που έγιναν με βάση αυτή. • Να κατανοούν τη σχέση κενού και πλήρους της φόρμας και να αναγνωρίζουν την εκφραστική και πλαστική λειτουργία της. • Να σκαλίζουν εξώγλυφα και να πλάθουν/χυτεύουν εσώγλυφα προπλάσματα. • Να σκαλίζουν σε μαλακό υλικό ανάγλυφες φόρμες δίχως λεπτομέρειες αλλά με κατά το δυνατόν ορθές αναλογίες. • Να αυτοσχεδιάζουν αρματούρες για περίοπτες μικρές φιγούρες ή διακοσμητικά αντικείμενα. • Να κατασκευάζουν μικρά διακοσμητικά αντικείμενα ή μικρογλυπτά με ανακυκλώσιμα και μεικτά υλικά.
<p>Χαρακτική –</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Χαρακτική σε ξύλο, λινόλεουμ. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν την τέχνη της χαρακτικής και να εκτιμούν

<p>Εικαστικές τέχνες</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Διάτρητη χαλκογραφία. • Τεχνικές τυπώματος. • Μονοτυπία. • Ντεκαλκομανία. • Κολλαγραφία. • Ασσεμπλογραφία. • Εισαγωγή στην τυπογραφία, στοιχεία. 	<p>τις ιδιαίτερες αισθητικές ποιότητες της σε σύγκριση με άλλες τέχνες.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν χαρακτηριστικά έργα διάφορων καλλιτεχνών και να αντιλαμβάνονται τις διαφορές του ύφους. • Να αναλύουν με τη βοήθεια κριτηρίων χαρακτηριστικά και τυπώματα, εστιάζοντας στα μορφοπλαστικά και χαρακτηριστικά, την τεχνική και την αισθητική τους λειτουργία. • Να διακρίνουν τις διαφορές ανάμεσα στην πολυτυπία και τη μονοτυπία. • Να κατανοούν τη σημασία της αναπαραγωγής με αριθμηση. • Να διακρίνουν χαρακτηριστικά είδη της χαρακτηριστικής: Υψιτυπία (ξυλογραφία, λινόλεουμ), Βαθυτυπία (φύλλο χαλκού, αφρώδεις πλάκες, χαρτί), Επιπεδοτυπία (μονοτυπία, ντεκαλκομανία κ.λπ.). • Να χρησιμοποιούν με ευχέρεια απλές τεχνικές και τυπώματα. • Να σχεδιάζουν μια ιδέα για τύπωμα και να προσαρμόζουν τη στοιχειοθέτησή της για συγκεκριμένους αποδέκτες.
<p>Σύγχρονες και ψηφιακές μορφές τέχνης</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Στατική εικόνα (εικονοπαρτιτούρα, ψηφιακή εικόνα, ψηφιακό σχέδιο, τρισδιάστατη ψηφιακή εικόνα). • Κινούμενη εικόνα (ψηφιακή, κινούμενη εικόνα, animation, βίντεο). • Τρόποι έκθεσης της ψηφιακής στατικής ή κινούμενης εικόνας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν ποικίλες μορφές τέχνης που παράγονται ψηφιακά. • Να αντιλαμβάνονται τις ομοιότητες και τις διαφορές στη μορφή και στη δομή μεταξύ μιας στατικής και μιας κινούμενης εικόνας. • Να συζητούν για τις διαφορές της αποτύπωσης της διάστασης του χρόνου σε στατικές και σε κινούμενες εικόνες . • Να ανακαλύπτουν τρόπους κατασκευής της ψηφιακής εικόνας, της βιντεοτέχνης, του animation του 20ού αι. • Να κατανοούν ότι οι εικαστικές ψηφιακές τέχνες συνιστούν είτε αυτοτελείς μορφές τέχνης είτε ενσωματώνονται σε άλλες τέχνες (κινηματογράφος, μουσική) και να αντιλαμβάνονται τους τρόπους με τους οποίους πραγματοποιείται η ενσωμάτωση. • Να δημιουργούν και να επεξεργάζονται εικόνες σε απλά λογισμικά, τα οποία θα χρησιμοποιούν ή θα ενσωματώνουν ως εικαστικό στοιχείο στη μαθητική τους εργασία. • Να κατανοούν βασικές λειτουργίες της κινούμενης εικόνας, π.χ. τη διάρκεια της εικόνας και τη δημιουργία ψευδαίσθησης της κίνησης, το καρτέ, τη σεκάνς κ.λπ. • Να φωτογραφίζουν, να βιντεοσκοπούν σύντομα στιγμιότυπα ή μικρές ιστορίες και να τα συντάσσουν στοιχειωδώς σε απλά ψηφιακά προγράμματα/ εφαρμογές. • Να εξασκούνται σε αναλογικές ή ψηφιακές ασκήσεις δημιουργώντας ακολουθίες εικόνων και σειριακές σπουδές. • Να δημιουργούν με χειραπτικές μεθόδους πρωτότυπες φιγούρες και να τις θέτουν ψηφιακά σε κίνηση.

<p>Αρχιτεκτονική και εφαρμοσμένες τέχνες</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Στοιχεία Αρχιτεκτονικής – Μακέτα 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν την αρχιτεκτονική ως τέχνη και επιστήμη ταυτόχρονα. • Να αντιλαμβάνονται τις διαφορές της αρχιτεκτονικής επιστήμης και τέχνης από την επιστήμη της μηχανικής των κτιριακών κατασκευών. • Να αντιλαμβάνονται την έννοια του ρυθμού και του αρχιτεκτονικού ύφους. • Να διακρίνουν σημαντικούς αρχιτεκτονικούς ρυθμούς από την αρχαιότητα έως τις μέρες μας. • Να ασκούνται σε διαφορετικά είδη σχεδίου που συνδέονται με την τέχνη της αρχιτεκτονικής (αρχιτεκτονικό, γραμμικό, αξονομετρικό, προοπτικό, ελεύθερο κ.λπ. σχέδιο. • Να κατανοούν την αναγκαιότητα των μετρήσεων στην καθημερινή ζωή. • Να αναπτύσσουν τεχνικές μέτρησης σε κλίμακα. • Να υπολογίζουν τις τρεις διαστάσεις σε προοπτική ή σε κλίμακα και να κάνουν προτάσεις για μακέτα. • Να γνωρίζουν τα υλικά που χρησιμοποιούνται στη μακέτα και να ασκούνται στην κατασκευή μακέτας.
<p>Παραδοσιακή – Λαϊκή τέχνη</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Αγγειοπλαστική. • Υφαντική. • Υλικά, μέσα και τεχνικές σκηνογραφίας – σκηνικών. • Επιπλοποιία. • Κατασκευή κούκλας – Κουκλοθέατρο. • Χειροτεχνίες και δεξιότητες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να παρατηρούν και να περιγράφουν έργα αγγειοπλαστικής από την Παλαιολιθική εποχή μέχρι την Αναγέννηση. • Να αντιλαμβάνονται εικαστικές ποιότητες σε χρηστικά αντικείμενα των εφαρμοσμένων τεχνών, π.χ. αγγεία, κεντήματα, παραδοσιακά υφαντά, μεταλλοτεχνία κ.λπ., που αποτελούν ερέθισμα για τη δημιουργική τους εργασία. • Να γνωρίζουν και να χρησιμοποιούν υλικά, εργαλεία και μέσα για την κατασκευή ξύλινων αντικειμένων, μικροεπίπλων, στηριγμάτων σκηνογραφίας κ.λπ. • Να σχεδιάζουν και να εκτελούν δύο τουλάχιστον βασικές μεθόδους συνδεσμολογίας των ξύλινων κατασκευών (π.χ. οδοντωτή ένωση, σταυροειδής ένωση). • Να επιλέγουν τα κατάλληλα υλικά, τα εργαλεία και μέσα για κάθε συγκεκριμένη εργασία και να κατανοούν τη λειτουργία και τη χρήση τους. • Να χειρίζονται μεγαλύτερα ή απαιτητικότερα μέσα, εργαλεία και μηχανήματα (π.χ. ηλεκτρικές συσκευές) με προσοχή, με τη βοήθεια και την επίβλεψη του/της υπεύθυνου/-ης του εργαστηρίου. • Να γνωρίζουν και να εφαρμόζουν τρόπους συντήρησης και κανόνες ασφαλείας των εργαλείων, των μέσων και των μηχανημάτων. • Να κατανοούν την πολιτιστική διάσταση εφαρμοσμένων λαϊκών τεχνών, όπως η αγγειοπλαστική, η υφαντική, η σκηνογραφία, το κουκλοθέατρο, η ξυλογλυπτική και η ξυλουργική τέχνη, η χειροτεχνία κ.λπ., στη διαχρονική, ιστορική τους διάσταση και στο σύγχρονο πλαίσιο.

2ος Βασικός Άξονας: Μορφικά Στοιχεία – Αρχές Σύνθεσης

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
Σύντομη θεωρητική εισαγωγή στα μορφικά στοιχεία και στις αρχές σύνθεσης	Η λειτουργία των μορφικών στοιχείων στην απόδοση μιας εικόνας	Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση: <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τη λειτουργία της σύνθεσης, του χώρου, της κίνησης, των χρωμάτων του φωτός μέσα στα έργα τέχνης αναλύοντας τα μορφικά και δομικά στοιχεία και τις αρχές σύνθεσης. • Να αναγνωρίζουν τη συμμετοχή και τη λειτουργία των μορφικών στοιχείων στην κατασκευή της εικόνας. • Να αντιλαμβάνονται τη λειτουργία των μορφικών στοιχείων μεμονωμένα και στη μεταξύ τους αλληλεπίδραση. • Να διακρίνουν διαφορετικούς τρόπους οργάνωσης της σύνθεσης. • Να κατανοούν τη λειτουργία διαφορετικών εικαστικών συγκείμενων σε έργα της σύγχρονης και παλαιότερης τέχνης διαφορετικών πολιτισμών. • Να κατανοούν την ανεξαρτησία της εικαστικής κατασκευής από τη φύση και τον ορατό κόσμο.
Μορφικά στοιχεία	<ul style="list-style-type: none"> • Σημείο. • Γραμμή. • Επίπεδο. • Σχήμα. • Φόρμα. • Μορφή. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τη γραμμή και το σημείο ως θεμελιώδη συστατικά στοιχεία όλων των μορφών. • Να αντιλαμβάνονται το σημείο ως πρωτογενές στοιχείο κάθε εικόνας που εμπεριέχει εν δυνάμει τη γένεση της πρώτης διάστασης (γραμμή). • Να αντιλαμβάνονται και να σχεδιάζουν τη γραμμή ως μετατόπιση του σημείου σε κίνηση. • Να αντιλαμβάνονται το επίπεδο και τη φόρμα ή σχήμα σε δύο διαστάσεις ως αποτέλεσμα της κίνησης των γραμμών. • Να αντιλαμβάνονται και να σχεδιάζουν ή να κατασκευάζουν το τρισδιάστατο σχήμα ή φόρμα ως συναρμογή των επιπέδων δύο διαστάσεων. • Να αντιλαμβάνονται και να σχεδιάζουν τη συσσώρευση – ομαδοποίηση όμοιων σημείων με πύκνωση ή αραιώση ως επίπεδο ή φόρμα. • Να αντιλαμβάνονται και να αποδίδουν την επανάληψη κουκκίδων ή γραμμών ως ρυθμική κίνηση. • Να κατανοούν την πλαστική δύναμη των γραμμών. • Να δημιουργούν εικαστικές συνθέσεις σχεδιάζοντας μορφές μόνο με περίγραμμα με

		<p>σκοπό να κατανοήσουν τη λειτουργία του και τις μεταβολές του.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν την εκφραστική δύναμη των γραμμών και των σχημάτων. • Να αντιλαμβάνονται τη γραμμή ως συμβατικό όριο που περιγράφει το εξωτερικό σχήμα και αποδίδει τον χαρακτήρα της φόρμας (περίγραμμα). • Να διακρίνουν διαφορετικά είδη γραμμών (ευθεία, τεθλασμένη, καμπύλη, κ.λπ.) και σημείων (σχήμα, μέγεθος, πυκνότητα – αραιότητα). • Να διακρίνουν τα διαφορετικά είδη και τις λειτουργίες των σχημάτων (γεωμετρικά – οργανικά, ανοιχτά – κλειστά, κενά – γεμάτα). • Να αντιλαμβάνονται τη σχεδιαστική λειτουργία και τις εκφραστικές ιδιότητες των σχημάτων. • Να κατανοούν ότι τα μορφικά στοιχεία είναι ιδεατές, ανεξάρτητες από τον ορατό κόσμο νοητικές κατασκευές, που μας βοηθούν να προσδιορίζουμε σχεδιαστικά τον χώρο.
Χρώμα και πλαστικά στοιχεία	<ul style="list-style-type: none"> • Χρώμα. • Τόνος. • Φως. • Υφή – Ματιέρα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν ότι ο ορατός κόσμος γίνεται αντιληπτός μέσω του φωτός. • Να διαπιστώνουν ότι οι τόνοι και τα χρώματα των αντικειμένων είναι αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης του φωτός με την ύλη. • Να γνωρίζουν και να κατανοούν έννοιες όπως φωτεινή πηγή, ακτίνες φωτός, αντανάκλαση, μετείκασμα, ατμοσφαιρική προοπτική, διάθλαση – διάχυση κ.ά. • Να κατανοούν τον τρόπο που αποδίδονται το φως και η σκιά με τόνους και με αναγωγή σε τονικές κλίμακες. • Να διακρίνουν την ίδια (κύρια – τοπική) και την ερριμμένη σκιά των αντικειμένων του υλικού κόσμου. • Να κατανοούν τη λειτουργία των τονικών σχέσεων στα περιγράμματα των μορφών και τον τρόπο που επηρεάζονται οι πραγματικοί και οι μη πραγματικοί (οπτικοί) τόνοι από τις ιδιότητές τους. • Να αντιλαμβάνονται ότι οι τόνοι (φωτοσκίαση) αποδίδουν σχεδιαστικά τον όγκο και την πλαστικότητα των αντικειμένων. • Να αντιλαμβάνονται την έννοια του βάρους των τόνων στη σύνθεση της εικόνας. • Να αποδίδουν τη φωτοσκίαση ενός ή περισσότερων αντικειμένων με δύο τρεις τόνους. • Να κατανοούν τον τρόπο που τα χρώματα γίνονται αντιληπτά από την ανθρώπινη όραση. • Να κατανοούν την επίδραση του φωτός και του φωτισμού στο χρώμα (χρώματα στο φως και τη σκιά, αντανάκλαση, διάθλαση, διάχυση κ.λπ.).

		<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν την παραγωγή των δευτερευόντων χρωμάτων από τις αναμειξεις των βασικών χρωμάτων. • Να κατανοούν τις σχέσεις και τις ιδιότητες των χρωμάτων (π.χ. τόνος, ένταση, καθαρότητα, απόχρωση, θερμά – ψυχρά, συμπληρωματικά χρώματα, αρμονίες, αντιθέσεις κ.λπ.). • Να αναγνωρίζουν στη ζωγραφική τα τοπικά χρώματα και τις αποχρώσεις και να τα διακρίνουν με αναγωγή σε κλίμακα. • Να αποδίδουν εικαστικά το φως ως χρώμα με αναγωγή σε χρωματικές κλίμακες. • Να αντιλαμβάνονται το χρώμα ως εκφραστικό μέσο ανεξάρτητο από την αξιολογία του ορατού. • Να αντιλαμβάνονται και να περιγράφουν διαφορετικές υφές σε έργα ζωγραφικής και χαρακτικής. • Να πειραματίζονται και να διερευνούν (και με παιγνιώδη τρόπο) τις απτικές ιδιότητες των υφών σε διαφορετικές ύλες. • Να συσχετίζουν την απόδοση των υφών στο σχέδιο με την αξιοποίηση και τον συνδυασμό ποικίλων σημείων και γραμμών. • Να κατανοούν την εικαστική και εκφραστική λειτουργία των υφών και να τις χρησιμοποιούν στις μαθητικές τους εργασίες.
<p>Αρχές σύνθεσης</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Τοποθέτηση. • Συμμετρία – Ασυμμετρία. • Ισορροπία. • Ρυθμός. • Στατικότητα – Κίνηση. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τις βασικές αρχές της σύνθεσης σε ένα έργο τέχνης. • Να αναλύουν τα επιμέρους μορφοπλαστικά στοιχεία σε ένα έργο τέχνης σε σχέση με το σύνολο της σύνθεσης. • Να υπολογίζουν αδρά βασικές σχέσεις μεγεθών και αναλογιών στα έργα τέχνης και στις εικαστικές εργασίες τους. • Να αντιλαμβάνονται το βάρος των τόνων (σκούρο, ανοιχτό) και τις ποιότητες της σκιάς και του φωτός. • Να αντιλαμβάνονται την κατεύθυνση και την κίνηση που υποβάλλουν οι γραμμές και οι φόρμες μέσα στο πλαίσιο ή στον χώρο. • Να διακρίνουν την κατεύθυνση μεικτών γραμμών και σχημάτων (φορά της φόρμας). • Να εφαρμόζουν αρχές της σύνθεσης και να χειρίζονται τα δομικά και μορφοπλαστικά στοιχεία με ευχέρεια προσθέτοντας, αφαιρώντας ή μετατοπίζοντας. • Να κατανοούν την έννοια του ρυθμού ως αρμονία και επανάληψη μέσα στον χώρο και να τη χρησιμοποιούν κατάλληλα. • Να διακρίνουν τις διαφορές ανάμεσα στη στατική και την κινούμενη εικόνα.

3ος Βασικός Άξονας: Υλικά – Μέσα – Τεχνικές

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
Υλικά και μέσα αποτύπωσης σε ποικίλες επιφάνειες	<ul style="list-style-type: none"> • Σχεδίου (μολύβια, κάρβουνο, στυλό κ.ά.). • Χρώματος (ξυλομπογιές, παστέλ, μαρκαδόροι, νερομπογιές, τέμπερες, πινέλα κ.ά.). • Τυπώματος (φελιζόλ, dow, λινόλεουμ, μελάνια χαρακτηριστικής, ρολά, γούζες, κοπίδια, σκαρπέλα κ.ά.). • Κεντήματος (κλωστές, λεπτά σύρματα κ.ά.). • Φυσικές χρωστικές πρώτες ύλες (καφές, παντζάρι κ.ά.). • Υλικά και θραύσματα από το ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον (εφημερίδες, περιοδικά, υφάσματα, χαρτιά, φύλλα κ.ά.). • Επιφάνειες αποτύπωσης (χαρτιά, πανί, ξύλο, τοίχος κ.ά.). 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις διαφορετικές ιδιότητες ποικίλων υλικών αποτύπωσης στην επιφάνεια. • Να επιλέγουν το καταλληλότερο μέσο και υλικό, σε συνάρτηση με τα προσδοκώμενα εκφραστικά αποτελέσματα. • Να χρησιμοποιούν με αύξουσα ευχέρεια τα διαθέσιμα υλικά, εξαντλώνοντας τις εκφραστικές τους δυνατότητες. • Να αντιλαμβάνονται τις εκφραστικές, νοηματικές, συμβολικές και σημειωτικές προεκτάσεις των υλικών που επιλέγουν και χρησιμοποιούν. • Να προσαρμόζουν τις ιδιότητες και τις τεχνικές αξιοποίησης των υλικών στην εκάστοτε επιφάνεια αποτύπωσης. • Να πειραματίζονται και να αποτιμούν τα αποτελέσματα των δοκιμών τους. • Να αντιλαμβάνονται δημιουργικά και εμπειρικά το όριο πρόσφυσης των υλικών σε κάθε επιφάνεια. • Να συνδυάζουν διαφορετικά υλικά και μέσα με κριτήριο τους εκφραστικούς στόχους τους. • Να δοκιμάζουν διαφορετικές και απρόσμενες επιφάνειες αποτύπωσης και να αποτιμούν την εμπειρία τους και τα αποτελέσματά τους. • Να αξιοποιούν φυσικές χρωστικές ύλες από το άμεσο περιβάλλον και την καθημερινή ζωή, προσδίδοντας έτσι αισθητική, εικαστική αξία και νόημα σε απλά καθημερινά υλικά. • Να συνδυάζουν παραδοσιακά, σύγχρονα, κλασικά και μοντέρνα, καθημερινά και εμπορικά υλικά και μέσα. • Να αντιλαμβάνονται τα όρια χρήσης των υλικών που επιλέγουν. • Να τηρούν απαρέγκλιτα τα πρωτόκολλα ασφαλείας και χρήσης των υλικών και των μέσων που χρησιμοποιούν.
Υλικά και μέσα κατασκευής, δόμησης και πλασίματος όγκου και χώρου	<ul style="list-style-type: none"> • Υλικά και μέσα αφαιρετικού και προσθετικού πλασίματος (πηλός, γύψος, γλυφίδες, σκαρπέλα, σύρμα, ξύλο, κόλλες, χαρτιά λείανσης κ.ά.). • Υλικά και τεχνικές συναρμογής (σύρμα, σχοινί, 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις ιδιότητες ποικίλων υλικών κατασκευής, πλασίματος και δόμησης όγκου και χώρου. • Να επιλέγουν το καταλληλότερο υλικό κατασκευής, πλασίματος και δόμησης σε σχέση με τα προσδοκώμενα εκφραστικά, αισθητικά και σημειωτικά αποτελέσματα.

	<p>κόλλες, μεταλλικά φύλλα, ταινίες κ.ά.).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μακετόχαρτο, μπάλα, χαρτόνια, σπρέι κ.ά. • Υφανσης (νήματα, κλωστές, σπάγκοι κ.ά.). • Ανακυκλώσιμα υλικά, φυσικά υλικά και χρηστικά αντικείμενα. • Σώμα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να σέβονται και να ακολουθούν τις ιδιότητες των πλαστικών υλών που υπαγορεύονται από τη φυσική και χημική τους σύσταση. • Να συνδέουν τις χημικές και φυσικές ιδιότητες των υλικών επιλογής με τις εκφραστικές τους στρατηγικές. • Να αναστοχάζονται για τη συμπεριφορά των υλικών επιλογής τους κατά τη διάρκεια των πειραματισμών και τη χρήση τους. • Να πειραματίζονται με ασφάλεια και να ελέγχουν και να αποτιμούν με συστηματικό τρόπο τα εκφραστικά αποτελέσματά τους. • Να διαχειρίζονται τα υλικά τους με συστηματικότητα, ευελιξία και ευρηματικότητα. • Να αξιοποιούν υλικά από τη φύση και την καθημερινή ζωή, προσδίδοντάς τους αισθητική και εικαστική αξία και νόημα. • Να συνδέουν τις φυσικές και χημικές ιδιότητες των υλικών επιλογής τους με μορφολογικά και εννοιολογικά στοιχεία της εικαστικής τους εργασίας. • Να αντιλαμβάνονται τα όρια χρήσης των υλικών που επιλέγουν και να προσαρμόζουν τη δημιουργική στρατηγική τους. • Να τηρούν απαραίτητα τα πρωτόκολλα ασφαλείας και χρήσης των υλικών και των μέσων που χρησιμοποιούν.
<p>Ψηφιακά μέσα και υλικά</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Υπολογιστικές μονάδες (Η/Υ, τάμπλετ, κινητά κ.ά.). • Συσκευές λήψης (κινούμενης) εικόνας (φωτογραφική μηχανή, κινητό, τάμπλετ, τρίποδο κ.ά.). • Ψηφιακές γραφίδες. • Εκτυπωτές (επιφάνειας, 3D). • Λογισμικά και εφαρμογές επεξεργασίας (σταθερής και κινούμενης) εικόνας και ήχου (gimp, fire alpac, audacity, movie maker, pencil2D, kleki.com, lunarpic.com κ.ά.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τα λειτουργικά χαρακτηριστικά κάθε υπολογιστικής μονάδας. • Να ελέγχουν και να επαληθεύουν τη συνδεσιμότητα των υπολογιστικών μονάδων και των συσκευών λήψης και αποθήκευσης ψηφιακών πόρων. • Να κάνουν χρήση με αύξουσα ευχέρεια του λειτουργικού περιβάλλοντος της εκάστοτε υπολογιστικής μονάδας ή συσκευής. • Να επιλέγουν την καταλληλότερη σε σχέση με τον επιδιωκόμενο στόχο τους υπολογιστική μονάδα ή συσκευή. • Να οικειοποιούνται το περιβάλλον διαχείρισης εφαρμογών και λογισμικών επεξεργασίας (σταθερής και κινούμενης) εικόνας, ήχου και παρουσίασης. • Να αναπτύσσουν στρατηγικές χρήσης ψηφιακών μέσων και υλικών με συστηματικότητα, ευελιξία και ευρηματικότητα. • Να διακρίνουν τα τεχνικά χαρακτηριστικά αρχείων εικόνας και ήχου και να τα συνδέουν με τις αντίστοιχες καταλήξεις τους (.jpeg, .png, .tiff, .gif, .avi, .mov, .mp4, .mp3, .aac κ.λπ.)

		<ul style="list-style-type: none"> • Να επιλέγουν την καταλληλότερη εφαρμογή ή λογισμικό για την εκάστοτε εικαστική εργασία τους.
Τεχνικές επιφάνειας	<ul style="list-style-type: none"> • Ιχνογραφία – κορεσμός. • Στεγνή – ρευστή βαφή. • Frottage. • Collage. • Μονοτυπία. • Χάραξη. • Ξυλογραφία όρθιου και πλάγιου ξύλου. • Ύφανση. • Κέντημα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν και να επιλέγουν σύμφωνα με την εικαστική πρόθεση και στρατηγική τους διαφοροποιημένες τεχνικές επιφάνειας. • Να συνδέουν τις τεχνικές επιλογής τους με τις φυσικές και χημικές ιδιότητες των επιλεγμένων υλικών. • Να χρησιμοποιούν με αύξουσα ευχέρεια τεχνικές υγρής και στεγνής βαφής στις ζωγραφικές τους εργασίες, ελέγχοντας τις υφές που παράγονται. • Να πειραματίζονται και να εφαρμόζουν με επίγνωση της υλικότητας και των ιδιοτήτων των υλικών και των μέσων τους συστηματικά και διαβαθμισμένα, από το ίχνος μέχρι και τον κορεσμό, σε ποικίλα δοκίμια ή τελικές εργασίες σύμφωνα με τα προσδοκώμενα εκφραστικά αποτελέσματα. • Να υιοθετούν και να αξιοποιούν έμμεσες και σύνθετες τεχνικές αποτύπωσης σε επιφάνεια (collage, frottage). • Να πειραματίζονται, να εφαρμόζουν και να αποτιμούν διαφοροποιώντας τη στρατηγική τους ποικίλες τεχνικές μονοτυπίας. • Να παρεμβαίνουν στις τεχνικές και μορφολογικές αστοχίες τους με ευελιξία και ευρηματικότητα, μετασχηματίζοντας το τεχνικό λάθος σε εικαστική εμπειρία. • Να διακρίνουν και να επιλέγουν σύμφωνα με την εκφραστική στρατηγική τους τις διαφορετικές τεχνικές αρνητικής χάραξης και τυπώματος (όρθιο – πλάγιο ξύλο, λινόλευο κ.λπ.). • Να αξιοποιούν παραδοσιακές – λαϊκές τεχνικές ύφανσης και κεντήματος με σύγχρονη ματιά. • Να συνδέουν διαφορετικές τεχνικές στην εικαστική τους εργασία. • Να συσχετίζουν τις τεχνικές επιμέρους υλικών και μορφών εικαστικών τεχνών με διαφορετικά υλικά και μέσα επεκτείνοντας την εικαστική τους εμπειρία και επάρκεια.
Τεχνικές όγκου και χώρου	<ul style="list-style-type: none"> • Προσθετική – αφαιρετική τεχνική πλασίματος τρισδιάστατης μορφής. • Ανάγλυφο. • Συναρμογές υλικών και 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν το μεταβατικό όριο τεχνικής επεξεργασίας ενός υλικού μέσου και το μεταίχμιο μετασχηματισμού του σε τρισδιάστατη φόρμα. • Να εφαρμόζουν τεχνικές ανάγλυφου όγκου. • Να επιλέγουν και να αξιοποιούν αφαιρετικές και

	<p>αντικειμένων (assemblage).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δόμηση υλικών στον χώρο (κατασκευές – εγκαταστάσεις). • Τεχνικές κεραμικής (τσιμπητή, καλούπι, πατητό, τροχός, σφραγίδα, κορδόνι (μακαρόνι), μπαντανάς, μπαμποτίνα, ξύσιμο (sgraffito), σμάλτο κ.λπ.). • Κατασκευή αρχιτεκτονικής – σκηνογραφικής μακέτας. • Κατασκευή μακέτας ενδύματος – κούκλας. • Ξυλογλυπτική. • Σωματικές τεχνικές επιτελέσεων στον χώρο. 	<p>προσθετικές τεχνικές πλασίματος και κατασκευής όγκου και χώρου.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να ελέγχουν και να πειραματίζονται ως προς τη στατική επάρκεια των τεχνικών που εφαρμόζουν. • Να εφαρμόζουν τεχνικές κεραμικής και να παράγουν κεραμικά αντικείμενα. • Να σχεδιάζουν, να αναπτύσσουν και να εφαρμόζουν τεχνικές και στρατηγικές δημιουργίας κατασκευών και εγκαταστάσεων. • Να αντιλαμβάνονται τη μεταφορά κλίμακας και μετάφρασης υλικών και αίσθησης του χώρου για την κατασκευή αρχιτεκτονικών και σκηνογραφικών μακετών. • Να πειραματίζονται με την υφή και τη στιλπνότητα των πλαστικών υλών τους. • Να δοκιμάζουν τεχνικές παραδοσιακής και λαϊκής τέχνης και να τις εκσυγχρονίζουν νοηματικά. • Να εφαρμόζουν τεχνικές επιφάνειας πάνω στους όγκους και τις κατασκευές – εγκαταστάσεις τους. • Να αντιλαμβάνονται το ανθρώπινο σώμα ως υλικό και τεχνικό μέσο. • Να μεταφράζουν τις φορμαλιστικές τους γνώσεις από τα κλασικά εικαστικά μέσα, μέσα από το σώμα τους. • Να σχεδιάζουν τεχνικά και να επιτελούν σωματικές δράσεις στον χώρο.
<p>Ψηφιακές και μεικτές τεχνικές</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ψηφιακή επεξεργασία εικόνας – ήχου – βίντεο. • Αποδόμηση – αναδόμηση ψηφιακής εικόνας – ήχου – βίντεο (ψηφιακό κολάζ). • Χρωματική επεξεργασία εικόνας – βίντεο. • Συνθετική επεξεργασία κειμένου – εικόνας – ήχου – βίντεο (ψηφιακή πολυτροπικότητα). • Τεχνικές προβολής σε επιφάνειες. • Τεχνικές ελέγχου της προβολής στον χώρο και στα αντικείμενα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να επιλέγουν τη λειτουργική στρατηγική για την τεχνική ψηφιακής επεξεργασίας που επιθυμούν. • Να υιοθετούν εξατομικευμένες μεθόδους επίλυσης των ψηφιακών τεχνικών που χρησιμοποιούν. • Να επεξεργάζονται εικόνα bitmap ως προς τη φωτεινότητα, τη χρωματική γκάμα και τη ματιέρα, επιλέγοντας το σύνολο ή τμήμα αυτής. • Να σχεδιάζουν διανυσματικά χρησιμοποιώντας όλα τα διαθέσιμα σχεδιαστικά εργαλεία. • Να συνθέτουν ψηφιακές πολυτροπικές εργασίες που να συμπεριλαμβάνουν εικόνα, κείμενο, βίντεο και ήχο. • Να καταγράφουν με σχετική ευκρίνεια εικόνες, ήχους και βίντεο. • Να παρουσιάζουν με αισθητική και τεχνική επάρκεια απτικές και ψηφιακές εργασίες μέσα από τεχνικές παρουσίασης. • Να οριοθετούν και να ρυθμίζουν προβολές σε επιφάνεια μέσω προτζέκτορα. • Να συνδέουν ψηφιακή προβολή μέσω προτζέκτορα με απτικές εικαστικές κατασκευές και επιζωγραφίσεις, ρυθμίζοντας τη χωρικότητα και τη

		<p>χρονικότητα της προβολής.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν ψηφιακές τεχνικές επεξεργασίας, προβολής και σύνθεσης για την υποστήριξη απτικών εικαστικών εργασιών. • Να συνεργάζονται πάνω σε ατομικές ή ομαδικές τεχνικές ψηφιακές εργασίες.
--	--	--

4ος Βασικός Άξονας: Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
<p>Διαφορετικοί πολιτισμοί – Η τέχνη ως αιεφόρος ενέργεια</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Πολιτισμικά δάνεια – πολιτισμική αιεφορία. • Διαπολιτισμικός διάλογος στις εικαστικές και τις εφαρμοσμένες τέχνες. • Αισθητικές μορφολογικές συνθετικές και εννοιολογικές γεφυρώσεις διαφορετικών εποχών μέσα από την τέχνη – Η έννοια του στίλ. • Σχέση μορφής – περιεχομένου διαφορετικών πολιτισμών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν και να συσχετίζουν την πολιτισμική ταυτότητα διαφορετικών εποχών και πολιτισμών. • Να αξιοποιούν τα στοιχεία της πολιτισμικής ταυτότητας διαφορετικών εποχών και πολιτισμών στις εικαστικές τους εργασίες. • Να διακρίνουν τις πολιτισμικές μεταβάσεις και συνέχειες ανάμεσα σε διαφορετικούς πολιτισμούς και να κατανοούν την έννοια του στίλ. • Να κατανοούν τη μορφολογική και εννοιολογική εξέλιξη στην ιστορία της τέχνης και να διακρίνουν με ευχέρεια την εποχή και το στίλ κάθε εποχής. • Να αξιοποιούν δημιουργικά τη διαφορετικότητα των πολιτισμών στις εικαστικές εργασίες τους, αναπτύσσοντας διαπολιτισμική κουλτούρα συμπερίληψης. • Να συνδέουν τη μορφή με το περιεχόμενο των πολιτισμών και να διακρίνουν επιρροές και αντιστοιχίες στις εικαστικές εργασίες τους. • Να συνδυάζουν τις μορφοπλαστικές και θεματικές αναπαραστάσεις κάθε πολιτισμού με το κοινωνικό συγκείμενο. • Να προτείνουν μορφολογικές και θεματικές συνθέσεις γεφυρώνοντας την πολιτισμική γνώση με τη σύγχρονη πραγματικότητα. • Να υιοθετούν στάσεις και συμπεριφορές αποδοχής και συμπερίληψης κάθε πολιτισμικού στοιχείου, απ' όπου κι αν προέρχεται.
<p>Η εικόνα ως αφήγηση</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Το χιούμορ στην οπτική επικοινωνία. • Παρωδία και τραγωδία στις εικαστικές τέχνες. • Αφηγήσεις της εικόνας. • Αφηγήσεις των μορφών. • Αφηγήσεις των μέσων και των υλικών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να επιχειρούν απόπειρες ανάγνωσης και ερμηνείας των αφηγήσεων ποικίλων εικαστικών και εικονιστικών κειμένων (έργων τέχνης, χαρτών, διαφημίσεων, γελοιογραφιών, εικονογραφημάτων, ιερών εικόνων, φωτογραφιών κ.λπ.). • Να αξιολογούν τη συνθετική – αφηγηματική βαρύτητα των επιμέρους στοιχείων στα εικαστικά έργα και τις εργασίες τους.

		<ul style="list-style-type: none"> • Να στοχάζονται ομαδικά πάνω στις αφηγηματικές ερμηνείες τους και να προεκτείνουν συνθέτοντας νέες ατομικές ή ομαδικές αφηγήσεις. • Να μορφοποιούν λεκτικές αφηγήσεις και ποικίλα γλωσσικά κείμενα σε οπτικά εικαστικά και πολυτροπικά κείμενα. • Να ελέγχουν και να αποτιμούν κατά την εικαστική διαδικασία τη συνθετική βαρύτητα της θεματικής τους αφήγησης. • Να αναγνωρίζουν το χιούμορ ως πηγή εικονιστικής επικοινωνίας. • Να δημιουργούν εικαστικές εργασίες βασισμένες στην αφηγηματική δομή των εικονογραφημάτων (comic) της γελοιογραφίας και της καρικατούρας. • Να διερευνούν, να ανακαλύπτουν και να συνδέουν τις εικαστικές και εικονιστικές μορφές με την καλλιτεχνική πρόθεση και να εφαρμόζουν ανάλογες στρατηγικές στις εικαστικές εργασίες τους. • Να αναγνωρίζουν και να αξιοποιούν στις εικαστικές εργασίες τους στοιχεία κωμωδίας, παρωδίας και τραγωδίας. • Να διερευνούν τη συμβολή των υλικών και των μέσων στη διαμόρφωση της αφήγησης των εικαστικών τους εργασιών. • Να επεμβαίνουν διορθωτικά στις εικαστικές εργασίες τους, μετά από αποτίμηση της επιτυχίας των εικαστικών και αφηγηματικών προθέσεών τους. • Να πειραματίζονται με τις μορφές των εικαστικών τους δοκιμών έχοντας ως σημείο εκκίνησης την επιτυχημένη πραγμάτωση των αφηγηματικών τους προθέσεων.
<p>Παρατηρώ τον κόσμο γύρω μου – Λειτουργικές και εφαρμοσμένες εκδοχές των εικαστικών τεχνών</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Θέματα παρατήρησης του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. • Θέματα παρατήρησης της κοινωνικής ζωής. • Θέματα από τη λαϊκή τέχνη. • Θέματα από τις εφαρμοσμένες τέχνες. • Σχέσεις σώματος και χώρου (ανθρώπινου – κοινωνικού). 	<ul style="list-style-type: none"> • Να υιοθετούν στάση κριτικού παρατηρητή του κοντινού περιβάλλοντος και της κοινωνικής πραγματικότητας. • Να μεταφέρουν αναλογικά τις μορφές στις εκάστοτε θεματικές αναπαραστάσεις τους. • Να παρακολουθούν τη φυσιογνωμία, την παρουσία, το μέγεθος, τις τονικές και χρωματικές ιδιότητες, τις συνθετικές αρχές κ.λπ. των θεματικών αναπαραστάσεών τους. • Να ανακαλύπτουν και να διαχειρίζονται με ευχέρεια τα σημειολογικά και νοηματικά μηνύματα και τις κατασκευές της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας και να πειραματίζονται αποδίδοντας αντίστοιχο νόημα σε ποικίλες εικαστικές αναπαραστάσεις. • Να ενσωματώνουν μορφολογικά, αισθητικά και

		<p>θεματικά στοιχεία από την παραδοσιακή τέχνη στις εικαστικές εργασίες τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να οικειοποιούνται θεματικά, αισθητικά και μορφολογικά παραδείγματα από τις εφαρμοσμένες και τις εικαστικές τέχνες και να τα συνθέτουν στις εικαστικές εργασίες τους. • Να συνεργάζονται αρμονικά για την παραγωγή ομαδικών εικαστικών εργασιών και δράσεων που υπηρετούν τη σχολική ζωή και την καθημερινότητα. • Να αντιλαμβάνονται τη σχέση του ανθρώπινου σώματος με τον πραγματιστικό και κοινωνικό χώρο και να εργάζονται με εικαστικές επιτελεστικές τεχνικές στην απόδοση θεματικών νοημάτων.
<ul style="list-style-type: none"> • Προσωπική ευημερία και ενσώματη μάθηση 	<ul style="list-style-type: none"> • Θέματα σχολικής καθημερινότητας. • Τελετουργίες σχολικής ζωής. • Δράσεις – παρεμβάσεις στην κοινότητα. • Τέχνη και ευζείν – ατομική και κοινωνική ολοκλήρωση. • Το σώμα ως αφετηρία και κατάληξη της δημιουργίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν και να αναδεικνύουν με εικαστικούς τρόπους και μέσα αρρυθμίες και προβλήματα της σχολικής πραγματικότητας και να παρεμβαίνουν διορθωτικά και θεραπευτικά αξιοποιώντας εικαστικά εργαλεία. • Να συμμετέχουν ενεργά και να υποστηρίζουν εικαστικά και αισθητικά τις τακτικές και έκτακτες σχολικές δράσεις και τελετουργίες. • Να αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους ως ενεργό και καθοριστικό δημιουργικό παράγοντα της σχολικής ζωής και πραγματικότητας που μπορεί να διδάσκει έμπρακτα αισθητικές πτυχές του ευ ζην. • Να επεκτείνουν την κοινωνική και δημιουργική τους εμπειρία εστιάζοντας σε εικαστικούς και κοινωνικούς προβληματισμούς αναλαμβάνοντας δράσεις ενεργούς πολιτεϊότητας και παρεμβαίνοντας δημιουργικά σε ποικίλα ζητήματα της τοπικής κοινότητας. • Να αναπτύσσουν και να υιοθετούν στάσεις και συμπεριφορές ενεργού πολίτη και ευαισθητοποιημένου, δημιουργικού και συμμετοχικού νέου αναλαμβάνοντας εικαστικές πρωτοβουλίες και δράσεις συμπεριληπτικού χαρακτήρα. • Να προτείνουν θεματικές που άπτονται των ηλικιακών ενδιαφερόντων τους και να αναλαμβάνουν την ευθύνη τους ως ερευνητές και δημιουργοί. • Να αποδέχονται και να υποστηρίζουν την εικαστική δράση και δημιουργικότητά τους ως καθοριστικό παράγοντα της ατομικής και κοινωνικής τους ολοκλήρωσης. • Να αντιλαμβάνονται και να πειραματίζονται δημιουργικά με το ανθρώπινο σώμα ως μεταίχμιο συνάντησης του ατομικού δικαιώματος και της κοινωνικής συνύπαρξης.

		• Να απολαμβάνουν τη δημιουργική διαδικασία και συνεργασία ως ζωτικό μέρος της ύπαρξης.
--	--	---

5ος Βασικός Άξονας: Εικαστικές Τέχνες και Αισθητικές αξίες

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα
Εισαγωγή στις αισθητικές αξίες	<ul style="list-style-type: none"> • Διαχρονική αντιμετώπιση των αισθητικών αξιών. • Το «ωραίο» στη φύση, την τέχνη και τη ζωή. • Η έννοια του υψηλού στην τέχνη. • Το ωραίο, το υψηλό, το κωμικό, το τραγικό, το άσχημο κ.λπ. ως αισθητικές αξίες. • Παιχνίδι τέχνης και φαντασίας. 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίσουν και να ταξινομήσουν αντιπροσωπευτικά «ωραία» έργα που ανήκουν στις ακόλουθες κατηγορίες: <ul style="list-style-type: none"> – μίμηση ή αναπαράσταση της φύσης και της ζωής – αποκάλυψη μιας βαθύτερης ή ανώτερης πνευματικής πραγματικότητας – έκφραση των συναισθημάτων του δημιουργού – ελεύθερο παιχνίδι της φαντασίας
Οι αδιάκοπες μεταμορφώσεις της τέχνης	<ul style="list-style-type: none"> • Το αίνιγμα της τέχνης. • Προσωπικό ύφος, αισθητική αξία. • Ομοιότητες και διαφορές των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αποκρίνονται θετικά σε διάφορες μορφές τέχνης (εικαστικές, εφαρμοσμένες κ.ά.) που εκφράζουν διαφορετικές αισθητικές αξίες. • Να εκφράζονται μέσω των προσωπικών αισθητικών αξιών τους.
Δημιουργός – Έργο– Θεατής: Μια πολύπλοκη σχέση	<ul style="list-style-type: none"> • Υποκειμενικότητα της τέχνης. • Η τέχνη για την κοινωνία. • Η τέχνη για την κάθαρση του θεατή. • Μία ή πολλαπλές ερμηνείες • Η θεωρία της σκόπιμης πλάνης (πρόθεση του καλλιτέχνη). • Όλες οι αναγνώσεις εξίσου έγκυρες. • Η ρητορική του δημιουργού για το έργο. • Η αλληλεπίδραση – συμμετοχή του θεατή στο έργο τέχνης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν, να συζητούν και να περιγράφουν την αισθητική αξία της εικαστικής τους εργασίας. • Να συζητήσουν και να προσδιορίσουν την αισθητική των θεατών της κοινότητάς τους (της σχολικής κοινότητας, της γειτονιάς, του χωριού, της πόλης, της χώρας κ.λπ.).
Η ελευθερία της τέχνης και το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης	<ul style="list-style-type: none"> • Ευρωπαϊκή σύμβαση των δικαιωμάτων έκφρασης. • Η ελευθερία της έκφρασης ως εκδήλωση σεβασμού στο άλλο και το διαφορετικό. • Περιορισμοί του δικαιώματος της ελεύθερης 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συζητούν και να περιγράφουν διαφορετικές αισθητικές αξίες στα εικαστικά έργα άλλων δημιουργών (καλλιτεχνών, συμμαθητών κ.ά.). • Να αναστοχάζονται αναφορικά με τις πηγές των αισθητικών επιρροών που εντοπίζουν στα έργα δημιουργών από διαφορετικές ιστορικές περιόδους, κινήματα, πολιτισμούς κ.λπ.

	<p>έκφρασης – λογοκρισία.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τα όρια της ελευθερίας της τέχνης. • Ελεύθερη διακίνηση καλλιτεχνικών ιδεών και έργων. 	
Κριτική ανάλυση και ερμηνεία έργων τέχνης με διαφορετικό περιεχόμενο και προορισμό	<ul style="list-style-type: none"> • Τρόπος θέασης έργων τέχνης. • Λόγος θέασης έργων τέχνης. • Τρόποι ανάλυσης και ερμηνείας του έργου τέχνης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συσχετίζουν τις αισθητικές αξίες με τον ρόλο τους στον πολιτισμό. • Να συσχετίζουν τις δικές τους αισθητικές αξίες με τις αισθητικές αξίες του πολιτισμού τους. • Να επιχειρηματολογούν για να υποστηρίξουν τις εικαστικές τους προτιμήσεις. • Να υιοθετήσουν διαφορετικές από τις αρχικές τους αισθητικές αξίες.

6ος Συμπληρωματικός Άξονας: Αξίες και Δεξιότητες Μάθησης

Θεματικά πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
<p>Προσωπικές αξίες (ενδοπροσωπικές και διαπροσωπικές)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ευγένεια. • Ενσυναίσθηση. • Αυτοεκτίμηση. • Σεβασμός. • Εμπιστοσύνη. • Αγάπη. • Αυτονομία. • Προσωπική ταυτότητα. • Ισότητα. • Ελευθερία λόγου. 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τη σημασία των προσωπικών αξιών και να τις εφαρμόζουν προς τον εαυτό, τους/ τις συμμαθητές/-τριές τους και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. • Να εσωτερικεύουν και να εκφράζουν προσωπικές αξίες όπως ευγένεια, ενσυναίσθηση, εμπιστοσύνη, σεβασμός, στη μεταξύ τους αλληλεπίδραση . • Να συμφωνούν σε κοινούς κώδικες αξιών και στην εφαρμογή τους στη σχολική τάξη. • Να αποκτούν σταδιακά υψηλή συναισθηματική νοημοσύνη, να αναπτύσσουν συμπόνια, αποδοχή και να γίνονται ικανοί/-ές για πραγματική συγχώρεση και αγάπη. • Να αναπτύσσουν αυτοεκτίμηση, αυτονομία, αυτοσεβασμό κατά τη διερεύνηση της προσωπικής τους ταυτότητας, γεγονός που αντανακλάται και στις εργασίες τους. • Να εκφράζουν την προσωπική ικανοποίηση που αντλούν από τους πειραματισμούς κατά τη διερεύνηση της προσωπικής τους ταυτότητας και να περιγράφουν τις επιθυμίες και τις προσδοκίες τους. • Να συσχετίζουν το νόημα και το περιεχόμενο των προσωπικών αξιών με τα εικαστικά εκφραστικά τους μέσα και να το αποδίδουν σε ενότητα μορφής και περιεχομένου. • Να αποτυπώνουν το νοηματικό περιεχόμενο των αξιών ταυτοποιώντας το με κατάλληλα μορφικά

		και δομικά στοιχεία και στις κατάλληλες εικαστικές μορφές.
<ul style="list-style-type: none"> • Κοινωνικές δεξιότητες ζωής και μάθησης 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανεκτικότητα. • Γενναιοδωρία. • Αυτοδιαχείριση. • Ευελιξία. • Ενεργός πολιτεότητα. • Ικανότητα επίλυσης συγκρούσεων. • Σεβασμός, αποδοχή και θετική στάση προς άλλους λαούς και πολιτισμούς. • Επικοινωνία. • Συνεργατικές ικανότητες. • Δημιουργικότητα. • Ικανότητα λήψης αποφάσεων. • Διαχείριση χρόνου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται την αξία και τους κανόνες της ορθής επικοινωνίας με τους/ τις συμμαθητές/-τριές τους, τους/τις εκπαιδευτικούς, τα μέλη της σχολικής και της κοινωνικής ζωής γενικότερα. • Να αντιλαμβάνονται την αξία κοινωνικών και πολιτισμικών αξιών και να κατανοούν τους τρόπους που τις εκφράζουν ως επιθυμητή συμπεριφορά ή τις αναιρούν ως ανεπιθύμητη. • Να εκφράζουν κοινωνικές αξίες στη μεταξύ τους συναναστροφή, όπως την ισότητα μεταξύ ανθρώπων, την ανεκτικότητα, τη γενναιοδωρία κ.λπ. και να τις εσωτερικεύουν στις εικαστικές εργασίες τους. • Να αναπτύσσουν τον διάλογο με αλληλοσεβασμό, με ελευθερία του λόγου και των απόψεων και αίσθηση των ορίων της γλώσσας και του χιούμορ, με τελικό κριτήριο την αποτελεσματικότητα και την ωφέλεια της επικοινωνίας. • Να συμφωνούν σε κοινούς κώδικες συμπεριφοράς και έκφρασης μεταξύ τους σε σχέση με τις κοινωνικές αξίες και την εφαρμογή τους στο εργαστήριο και τη σχολική τάξη. • Να μαθαίνουν και να κατανοούν νόρμες και διαδικασίες συλλογικής λήψης αποφάσεων και τρόπους – μοτίβα – τεχνικές επίλυσης συγκρούσεων. • Να συνεργάζονται αποτελεσματικά και με αίσθηση κοινής ευθύνης, ισοτιμίας δικαιωμάτων, συλλογικότητας και «συνιδιοκτησίας» στα συνεργατικά εικαστικά project της τάξης τους. • Να συμμετέχουν ενεργά στα θέματα που απασχολούν το σύνολο του σχολείου και της σχολικής κοινότητας, της συνοικίας ή του τόπου τους, να αναλαμβάνουν δράση χρησιμοποιώντας εικαστικά και άλλα εργαλεία επικοινωνίας και διάδρασης που έχουν αναπτύξει στο μάθημα των εικαστικών. • Να καλλιεργούν θετικά συναισθήματα αποδοχής προς τα άλλα μέλη της σχολικής κοινότητας, ή τους σχολικούς παράγοντες μέσα από την ανάπτυξη εικαστικών συνεργατικών project. • Να οργανώνουν τη μάθησή τους αυτόνομα σε κατάλληλο για το μαθησιακό τους προφίλ πλαίσιο με την υποστήριξη του/της εκπαιδευτικού. • Να αναστοχάζονται σε θέματα μάθησης και να ρυθμίζουν ανάλογα τον βηματισμό των εργασιών τους .

		<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύσσουν τη δημιουργικότητα και να την αξιοποιούν ως εργαλείο για την επίλυση προβλημάτων. • Να αναπτύσσουν την ικανότητα επίλυσης προβλήματος. • Να έρχονται σε επαφή με το εικαστικό έργο διαφορετικών λαών και πολιτισμών για να διευρύνουν τον οπτικό τους γραμματισμό και να κατανοήσουν την ποικιλία του πολιτιστικού ψηφιδωτού. • Να καλλιεργούν σεβασμό, αποδοχή και θετική στάση προς άλλους λαούς και πολιτισμούς μέσα από τη γνωριμία με την εικαστική τους τέχνη. • Να ενσωματώνουν επιδέξια ενδιαφέροντα πολιτισμικά μορφικά στοιχεία, υλικά, τεχνικές κ.ά. διαφορετικών πολιτισμών στις εικαστικές τους εργασίες. • Να αναιρούν και να υπερβαίνουν προκαταλήψεις και στερεότυπα που τυχόν προϋπάρχουν μέσα από την εσωτερίκευση της εικαστικής έκφρασης διαφορετικών πολιτισμών.
Δεξιότητες του νου	<ul style="list-style-type: none"> • Ρουτίνες σκέψης. • Κριτική σκέψη. • Ατομική και συλλογική δημιουργική σκέψη. • Επίλυση προβλήματος. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν ρουτίνες σκέψης για να εισαγάγουν, να διερευνήσουν και να οργανώσουν νέες ιδέες. • Να οργανώνουν με βάση τις ρουτίνες σκέψης την εικαστική τους εργασία ή την κατανομή των εργασιών στα συνεργατικά project. • Να ασκούνται σε στρατηγικές ανοιχτών ερωτήσεων που επεκτείνουν και εμβαθύνουν την κριτική τους σκέψη στην εικαστική ανάλυση. • Να διακρίνουν ευκαιρίες για να χρησιμοποιήσουν πρότερες γνώσεις εντοπίζοντας σημεία που μπορούν να τους φανούν χρήσιμες στις εργασίες τους. • Να αναπτύσσουν ρεπερτόριο μοτίβων σκέψης και τη συνήθεια να χρησιμοποιούν τα μοτίβα αυτά με διάκριση όταν υπάρχει πραγματικά ανάγκη. • Να αποκτούν συνήθειες παρατήρησης ανάλυσης και τοποθέτησης και επεξεργασίας ερωτημάτων. • Να σκέφτονται δημιουργικά, κριτικά και να διενεργούν σκόπιμη εμβάθυνση των γνώσεών τους. • Να προκαλούν και να οξύνουν την περιέργειά τους για άγνωστες πτυχές του κόσμου των εικαστικών τεχνών. • Να διαπερνούν το επιφανειακό και το προφανές και να εμβαθύνουν με τρόπο που κάνει προσιτά τα νοήματα. • Να συσχετίζουν και να κατανοούν τα τρία βασικά επίπεδα ανάγνωσης (περιγραφή, ανάλυση, ερμηνεία) του εικαστικού έργου.

		<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν γνώσεις από άτυπα περιβάλλοντα μάθησης εντάσσοντάς τες δημιουργικά στη σχολική, εικαστική εργασία
--	--	---

7ος Συμπληρωματικός Άξονας: Ψηφιακός Γραμματισμός – Γραμματισμός των Μέσων

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
Ψηφιακή νοημοσύνη	<ul style="list-style-type: none"> • Πρακτικές χρήσης – αξιοποίησης των δυνατοτήτων του διαδικτύου. • Εργαλεία ασφάλειας και βέλτιστες πρακτικές για την προστασία των ψηφιακών δεδομένων. 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να μαθαίνουν και να εφαρμόζουν πρακτικές χρήσης και αξιοποίησης των δυνατοτήτων του διαδικτύου κατά την περιήγηση και τον εντοπισμό πηγών. • Να κατανοούν τη χρησιμότητα κανόνων και πρωτοκόλλων ασφαλείας. • Να χρησιμοποιούν βέλτιστες πρακτικές για την ασφάλεια των δεδομένων τους και των δεδομένων τρίτων στο διαδίκτυο. • Να εντοπίζουν και να διαχειρίζονται αποτελεσματικά απειλές και προσβλητικό περιεχόμενο. • Να γνωρίζουν την ανώνυμη αναζήτηση και να περιηγούνται στον κυβερνοχώρο δίχως να αφήνουν ίχνη. • Να ενεργοποιούν και να χρησιμοποιούν τα ενσωματωμένα τείχη προστασίας του λογισμικού εγκατάστασης αυξάνοντας ή μειώνοντας τα όρια ανάλογα με την καταλληλότητα περιεχομένου και σε συνδυασμό με τις ανάγκες των εργασιών τους. • Να χρησιμοποιούν και να επιλέγουν ανάμεσα σε περισσότερα εργαλεία ασφαλείας, μέσα και έξω από το διαδίκτυο, με κριτήριο την ελεύθερη διάθεση και την καταλληλότητα χρήσης. • Να διαχειρίζονται τον χρόνο τους μεταξύ ψηφιακής και αναλογικής ενασχόλησης για τις εικαστικές τους εργασίες με διάκριση και κριτήριο την αναγκαιότητα χρήσης και την ψυχοσωματική τους υγεία και ευεξία.
Ψηφιακές ικανότητες	<ul style="list-style-type: none"> • Αναζήτηση εικαστικού περιεχομένου στο διαδίκτυο. • Εικαστικές ψηφιακές εφαρμογές με εικαστικό περιεχόμενο. • Ψηφιακή προσομοίωση μορφικών στοιχείων των εικαστικών τεχνών σε λογισμικά ζωγραφικής. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται την έκταση και τη σημασία της ψηφιακής τεχνολογίας στη (σύγχρονη) τέχνη μέσα από την επαφή με έργα εικαστικών τεχνών (ψηφιακών και μη). • Να κατανοούν τα πλεονεκτήματα και τις ευχέρειες που προσφέρει η ψηφιακή τεχνολογία σε συνδυασμό με τους κανόνες ασφαλείας κατά τη διαδικτυακή διακίνηση των εικόνων. • Να αναζητούν αξιόπιστες πηγές εικαστικών έργων στο διαδίκτυο, να τις αναφέρουν, να τις

	<ul style="list-style-type: none"> • Αναζήτηση κατάλληλων εικαστικών ψηφιακών εργαλείων. 	<p>αποθηκεύουν.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να μεταδίδουν μέσω διαδικτύου εικαστικά έργα και εικόνες με ασφάλεια και υπευθυνότητα. • Να αναζητούν κατάλληλα εικαστικά εκπαιδευτικά εργαλεία ή εφαρμογές στο διαδίκτυο αξιοποιώντας ασφαλείς τοποθεσίες και να τα εγκαθιστούν στη συσκευή τους. • Να γνωρίζουν ένα τουλάχιστον λογισμικό ή εφαρμογή ζωγραφικής και να το χρησιμοποιούν με αυξανόμενη ευχέρεια (σε περίπτωση χρήσης υπολογιστών με άλλο λογισμικό, η μάθηση προσαρμόζεται στα δεδομένα). • Να εντοπίζουν διαδικτυακά εκπαιδευτικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται μόνο σε σύνδεση με το διαδίκτυο και την ασφαλής τους πρόσβαση χωρίς εγκατάσταση στη συσκευή τους. • Να χρησιμοποιούν με αυξανόμενη ευχέρεια ψηφιακές εφαρμογές αξιοποιώντας εικαστικό περιεχόμενο (προσωπικό τους ή από την ιστορία της τέχνης) που το διαχειρίζονται στην ψηφιακή του μορφή. • Να προσομοιώνουν εικαστικά με ψηφιακά μορφικά στοιχεία και να τα αξιοποιούν σε ψηφιακά προγράμματα σχεδίου και ζωγραφικής.
Ψηφιακές δεξιότητες	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση ψηφιακών μέσων αποθήκευσης ηλεκτρονικού υλικού που χρησιμοποιείται στα εικαστικά (jpeg, Mpeg, mp3, mp4, jif, sgv, tiff). • Δεξιότητες εντοπισμού και αξιοποίησης συνεργατικών εργαλείων και τόπων. • Γνώση και επικοινωνία της βασικής ορολογίας των ψηφιακών εργαλείων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τους διαφορετικούς τύπους εικόνων, ηχητικών αρχείων και βίντεο που συναντούν στο διαδίκτυο ή τους αποστέλλονται και να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά τους. • Να ανιχνεύουν το είδος εικαστικού, εικονιστικού, ηχητικού ή βιντεοαρχείου από την περιοχή των ιδιοτήτων του πριν το ανοίξουν. • Να εξάγουν τις δημιουργίες τους σε ευρείας διάδοσης αρχεία στατικών εικόνων (jpg, png) ή κινούμενων εικόνων (gif) και να τα αποθηκεύουν σε σημείο του υπολογιστή ή της συσκευής τους. • Να εξάγουν, αποθηκεύουν, αποστέλλουν ή/ και να λαμβάνουν εικόνες, μεμονωμένα ηχητικά αρχεία ή αρχεία βίντεο στις πιο διαδεδομένες μορφές τους (mp3, mp4) και να τα αποθηκεύουν στη συσκευή τους κατά τύπο και είδος. • Να επικοινωνούν και να αλληλεπιδρούν σύγχρονα ή ασύγχρονα με τη συμμετοχή και επεξεργασία κοινών αρχείων web.2 εργαλείων. • Να γνωρίζουν και να χρησιμοποιούν με ευχέρεια βασικές τεχνικές έννοιες και λεξιλόγιο της ψηφιακής τεχνολογίας στις εικαστικές τους εργασίες.

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
Συνέργεια των εικαστικών τεχνών με τις παραστατικές τέχνες	<ul style="list-style-type: none"> • Συνέργεια με μουσική. • Συνέργεια με θέατρο. • Συνέργεια με κινηματογράφο. • Συνέργεια με χορό. 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να προσεγγίζουν δημιουργικά το πεδίο συνέργειας μεταξύ των τεχνών. • Να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες συνέργειας μεταξύ των τεχνών. • Να προσεγγίζουν τις εικαστικές τέχνες μέσα από τη ματιά των υπόλοιπων τεχνών. • Να αξιοποιούν τεχνικά, μορφικά και υλικά μέσα άλλων τεχνών, στην παραγωγή εικαστικών εργασιών. • Να αξιοποιούν θεματικά και νοηματικά περιεχόμενα άλλων τεχνών στην παραγωγή εικαστικών εργασιών. • Να εμπλουτίσουν την ενσώματη προσέγγιση των εικαστικών τεχνών μέσα από το παράδειγμα των παραστατικών τεχνών.
Εικαστικές τέχνες και ανθρωπιστικές-κοινωνικές επιστήμες	<ul style="list-style-type: none"> • Συνδέσεις με λογοτεχνία και ποίηση. • Συνδέσεις με ιστορία και καθημερινό λόγο. • Συνδέσεις με θρησκευολογία. • Συνδέσεις με κοινωνιολογία. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντάσσουν οργανικά τον λόγο ως στοιχείο στις εικαστικές τους εργασίες. • Να προσεγγίζουν δημιουργικά μέσα από το πεδίο των εικαστικών τεχνών τα λογοτεχνικά κείμενα που γνωρίζουν ή/και διδάσκονται. • Να αξιοποιούν την ποίηση ως νοηματική έμπνευση για τη συγκρότηση του περιεχομένου στα εικαστικές τους εργασίες. • Να αντλούν δεδομένα από καθημερινές αφηγήσεις και να νοηματοδοτούν τις εικαστικές τους εργασίες. • Να προσεγγίζουν κριτικά την ιστορία μέσα από την ανάλυση των καλλιτεχνικών και μνημειακών τεκμηρίων της. • Να αναγνωρίζουν το αισθητικό περιεχόμενο που συνδέεται με κάθε μορφή θρησκείας και να το συνδέουν με το περιεχόμενό της. • Να αναπαράστουν τον μορφολογικό κώδικα των εικαστικών τεκμηρίων θρησκευολογικού χαρακτήρα σε νέες εικαστικές συνθέσεις. • Να αναλύουν και να προσεγγίζουν κριτικά τα κοινωνικά γεγονότα και φαινόμενα που συνδέονται με το κοινωνικό πλαίσιο κάθε εποχής, μέσα από τα καλλιτεχνικά τεκμήριά της. • Να αξιοποιούν τους κοινωνικούς δεσμούς που εντοπίζουν σε εικαστικά τεκμήρια, στη δημιουργία νέων εικαστικών εργασιών.
Εικαστικές τέχνες και φυσικές επιστήμες	<ul style="list-style-type: none"> • Οι φυσικές επιστήμες στις εικαστικές τέχνες. • Η χημική διεργασία στα εικαστικά. • Τα ορυκτά ως πηγή 	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τη συγγένεια μεταξύ των φυσικών επιστημών και της εικαστικής διαδικασίας. • Να αξιοποιούν το μεθοδολογικό τετράπτυχο «παρατήρηση – δοκιμή – πλάνη – συμπεράσματα»

	<p>χρωμάτων</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ανατομία και αναπαράσταση. 	<p>στην εικαστική τους δημιουργία.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αντλούν έμπνευση και περιεχόμενο από την παρατήρηση των φυσικών φαινομένων. • Να κατανοούν βασικές χημικές έννοιες (διαλύματα, ώσμωση, υδαρότητα, αντίδραση) και να τις εντάσσουν στην εργαστηριακή δοκιμή των εικαστικών εργασιών τους. • Να τηρούν απαρέγκλιτα τους κανόνες ασφάλειας και υγιεινής κατά τη διαδικασία της εικαστικής δημιουργίας. • Να γνωρίζουν την ορυκτή προέλευση των βασικών χρωμάτων κάθε εποχής και πολιτισμού. • Να αξιοποιούν προσβάσιμες πηγές φυσικών και ορυκτών υλικών ως χρωματική παλέτα. • Να γνωρίζουν την αναλογική δομή του ανθρώπινου σώματος και να αξιοποιούν τη γνώση αυτή στις εικαστικές αναπαραστάσεις του. • Να πειραματίζονται μέσα από την παρατήρηση και τη σχεδιαστική δοκιμή με την ανθρώπινη μορφή.
Εικαστικές τέχνες και μαθηματικά	<ul style="list-style-type: none"> • Οι μαθηματικοί όροι στις εικαστικές τέχνες. • Η αναλογία ως σχέση. • Τα μαθηματικά στην αρχαία ελληνική τέχνη. • Η εικαστική έκφραση και το σχέδιο ως εξίσωση. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν τη μαθηματική σκέψη στη διαδικασία συγκρότησης των εικαστικών εργασιών τους. • Να εφαρμόζουν τους κανόνες των αναλογιών και των κλασμάτων στη σύνθεση των εικαστικών εργασιών τους. • Να αναλύουν τη γεωμετρική δομή γλυπτικών και αρχιτεκτονικών συνθέσεων από τον αρχαίο πολιτισμό. • Να συνθέτουν εικαστικές συνθέσεις αξιοποιώντας τη γεωμετρία. • Να ανάγουν την αναλογικότητα σε κάθε μορφολογική και εννοιολογική δομή των εικαστικών εργασιών τους. • Να συγκροτούν ρουτίνες σκέψης ως δημιουργικές εξισώσεις στην εικαστική τους πρακτική. • Να πειραματίζονται τροποποιώντας μια μεταβλητή στη δημιουργική τους διαδικασία και να αποτιμούν κριτικά τα αποτελέσματα.
Τέχνη και τεχνολογία	<ul style="list-style-type: none"> • Λειτουργικές συνδέσεις τέχνης και τεχνολογίας. • Νοηματικές συνδέσεις τέχνης και τεχνολογίας. • Συνέργειες τέχνης και τεχνολογίας (STEAM). 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν και να αναδεικνύουν τους λειτουργικούς κόμβους μεταξύ των εικαστικών τεχνών και της τεχνολογίας. • Να αξιοποιούν πρότερες γνώσεις από ποικίλα τεχνολογικά πεδία στην εικαστική τους εργασία. • Να αναπτύσσουν θεματικούς συνειρμούς στην εικαστική τους εργασία, αξιοποιώντας τεχνολογικές έννοιες, όρους και τεχνικές. • Να υιοθετούν δημιουργικές στρατηγικές βασισμένες στη διεπιστημονικότητα και τη διαθεματικότητα.

		<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται και να επιτελούν την εικαστική πράξη ως σύνθετη, ενσώματη, ερευνητική διαδικασία. • Να διασυνδέσουν την αναλυτική και συνθετική διάσταση της εικαστικής πράξης και αντίληψης με τις αντίστοιχες επιστημονικές διεργασίες των φυσικών, ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών. • Να αναλύουν την εικαστική πράξη και την αισθητική πρόσληψη και απόκριση με ερευνητική ματιά και τεκμηριωμένα επιχειρήματα.
<p>Διαθεματικότητα με άξονα τις εικαστικές τέχνες</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Εικαστικές τέχνες και ιστορικότητα. • Διαβάζοντας τα μνημεία. • Η ομορφιά ως μεταβλητή. • Η παρατήρηση του (εικαστικού) φαινομένου • Στην κουζίνα του εικαστικού. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύσσουν διαθεματικά project με άξονα την ιστορική συνέχεια και προβολή, αξιοποιώντας ιστορικά τεκμήρια και πηγές στις εικαστικές τους δημιουργίες. • Να προσεγγίζουν κριτικά και αισθητικά τα αρχιτεκτονικά μνημεία ως σύγχρονες παρουσίες και να οικειοποιούνται την αισθητική τους κληρονομιά μέσα από την εικαστική πράξη. • Να προσεγγίζουν το φαινόμενο της ομορφιάς, όπως αυτό αναδύεται μέσα από γλωσσικές, φιλοσοφικές, θρησκευτικές και κοινωνιολογικές προσεγγίσεις και να προχωρούν σε εικαστικές μελέτες και αναπαραστάσεις του. • Να αναλύουν αισθητικά και να ερμηνεύουν κοινωνιολογικά τα πρότυπα ομορφιάς κάθε εποχής και πολιτισμού. • Να αξιοποιούν σε κάθε μοντέλο αισθητικής ανάλυσης των έργων τέχνης μεθοδολογικές γνώσεις και εμπειρίες από τον χώρο των φυσικών επιστημών. Να εντοπίζουν τις συγκλίσεις και αποκλίσεις μεταξύ των μεθόδων και να εμπλουτίζουν την κριτική τους ικανότητα. • Να πειραματίζονται με ασφάλεια και προσοχή σε ποικίλες προσμείξεις υλικών και να παράγουν νέα υλικά ως προς την πυκνότητα, τη χρωματικότητα και την υφή και να τα εφαρμόζουν σε δοκίμια, παρατηρώντας τη συμπεριφορά τους. • Να αποτυπώνουν τα συμπεράσματά τους ως προς τις φυσικές και χημικές ιδιότητες των υλικών που αξιοποιούν. • Να αντιλαμβάνονται την εικαστική διάσταση της φυσικής και χημικής χρήσης των υλικών που διαχειρίζονται και να την αξιοποιούν δημιουργικά.

9ος Συμπληρωματικός Άξονας: Οπτικός Γραμματισμός – Πολυτροπικότητα – Σημειωτική

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
----------------	--------------------	-------------------------------------

<p>Οπτικός γραμματισμός και πολιτιστική κληρονομιά</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Εικαστικός οπτικός γραμματισμός. • Επικοινωνιακός οπτικός γραμματισμός. • Αισθητικός οπτικός γραμματισμός. 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να προσεγγίζουν κριτικά και ερμηνευτικά το νόημα των εικαστικών συνθέσεων στους αρχαίους πολιτισμούς και τον Μεσαίωνα. • Να διαβάζουν το περιεχόμενο που αναδύεται από τις συνθετικές αναπαραστάσεις της ορθόδοξης και καθολικής εικονογραφίας. • Να αναγνωρίζουν την επικοινωνιακή διάσταση των γλυπτικών αναπαραστάσεων στα αρχιτεκτονικά μνημεία μέσα από τις καταγραφές που έχουν αξιοποιηθεί σε γραφιστικές εκδοχές • Να προσεγγίζουν την επικοινωνιακή – μορφωτική διάσταση της ορθόδοξης εικονογραφίας μέσα από την αρχιτεκτονική της σύνθεση. • Να δοκιμάζουν διαφοροποιημένες αισθητικές προσεγγίσεις για την πρόσληψη και την απόκριση των εικαστικών έργων και να συγκρίνουν κριτικά τα αποτελέσματά τους.
<p>Πολυτροπικότητα στις εικαστικές τέχνες από την προϊστορία μέχρι την Αναγέννηση</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ιερογλυφική γραφή. • Μεσαιωνικά χειρόγραφα. • Εικονογραφία και θρησκευτική ανάγνωση. • Οι (γλυπτικές) αναπαραστάσεις στην αρχαία ναοδομία. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσεγγίζουν κριτικά το περιεχόμενο των αναπαραριστών συμβόλων και σημάτων στις ιερογλυφικές γραφές. • Να πειραματίζονται σε σύγχρονες πολυτροπικές αποτυπώσεις με άξονα τα σύμβολα και τα σήματα των αρχαίων γραφών. • Να αναλύουν την αισθητική λειτουργία των μεσαιωνικών χειρογράφων, εστιάζοντας στη μορφολογική αναπαράσταση των γραμμάτων και την αισθητική απόδοση των εικόνων. • Να αξιοποιούν τη χειρόγραφη γραφή ως αισθητικό στοιχείο περιεχομένου στις σύγχρονες πολυτροπικές εικαστικές εργασίες τους. • Να αναλύουν την πολυτροπική απόδοση του περιεχομένου στις ορθόδοξες εικονιστικές αναπαραστάσεις και να συνδέουν με το περιεχόμενο. • Να δημιουργούν σύγχρονες εικονογραφικές συνθέσεις, αξιοποιώντας νέες αισθητικές προσεγγίσεις. • Να αναλύουν τις πολυτροπικές επιτύμβιες και ανάγλυφες γλυπτικές αναπαραστάσεις, σχολιάζοντας τη νοηματική και αισθητική τους σύνδεση. • Να πειραματίζονται σε ανάγλυφες και εγχάρακτες πολυτροπικές συνθέσεις με σύγχρονα αισθητικά κριτήρια.
<p>Σημειωτική στον αρχαίο και μεσαιωνικό</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Τα σύμβολα ως σημαίνοντα και σημαινόμενα. • Θεοί και άνθρωποι. • Η ανθρώπινη αναπαράσταση 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν σημειωτικά μοντέλα ανάλυσης στα σύμβολα που εμφανίζονται στους αρχαίους πολιτισμούς.

κόσμο	<p>ως σημειωτική παρακαταθήκη.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Το παράδειγμα των Φαγιούμ. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να βγάζουν συμπεράσματα για τη θρησκευτική, κοινωνική και οικονομική ζωή σε κάθε εποχή, μέσα από την αισθητική σημειωτική ανάλυση των έργων τέχνης και των μνημείων τους. • Να προσεγγίζουν μέσα από σημειωτικές αναλύσεις τις αναπαραστάσεις των θεών και των ανθρώπων και να ερμηνεύουν το κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο που απορρέει από αυτές. • Να παρακολουθούν σημειωτικά την ιστορική εξέλιξη της αναπαράστασης της ανθρώπινης φιγούρας και να αναγνωρίζουν τη συμβολή του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού στη θεμελίωση του ανθρώπινου μέτρου. • Να ερμηνεύουν τη θέση του καθημερινού ανθρώπου στις εκάστοτε εποχές μέσα από τη σημειωτική ανάλυση των απεικονίσεών του. • Να αναλύουν σημειωτικά το σταυροδρόμι των πολιτισμών που αναδύεται μέσα από το παράδειγμα των Φαγιούμ και να διασυνδέουν την αρχαιοελληνική με την αιγυπτιακή και τη βυζαντινή παράδοση. • Να δοκιμάζουν αντίστοιχες σημειωτικές αναπαραστάσεις διασυνδέοντας φαινομενικά διακριτούς πολιτισμούς σε ενιαίες αισθητικά εικαστικές εργασίες.
-------	---	---

10ος Συμπληρωματικός Άξονας: Εικαστικές Τέχνες και Αειφορία

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
Εικαστικές τέχνες ως τρόπος διερεύνησης της αειφορίας	<ul style="list-style-type: none"> • Η πολυπλοκότητα της αειφορίας και της τέχνης για αειφορία. • Η έννοια της αειφορίας ως ρυθμιστική έννοια. 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διατυπώνουν συλλογισμούς για τις έννοιες αειφορία και αισθητική του περιβάλλοντος . • Να αντιλαμβάνονται την πολυπλοκότητα των εννοιών της αειφορίας και της αισθητικής του περιβάλλοντος • Να εντοπίζουν θέσεις, κρίσεις, παρατηρήσεις, ανακαλύψεις, σχόλια και απόψεις για θέματα που αφορούν την τέχνη και το περιβάλλον, οι οποίες διαρκώς μεταβάλλονται με την πάροδο του χρόνου. • Να συσχετίζουν τις διαρκώς μεταβαλλόμενες αισθητικές αξίες με τον επίσης μεταβαλλόμενο ορισμό της αειφορίας. • Να δημιουργούν εικαστικές εργασίες συλλογιζόμενοι/-ες τις αισθητικές αξίες του περιβάλλοντος.

Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Α' Μέρος

Α. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η ταυτότητα του Μαθήματος των Καλλιτεχνικών της Β' τάξης του Γυμνασίου

Διαχρονικά το μάθημα των Καλλιτεχνικών στη Β' τάξη Γυμνασίου εδράζεται σε τρεις βασικούς και αδιαίρετους πυλώνες: α) την πραξιακή εργαστηριακή του διάσταση, β) τη διαρκή διαλεκτική σχέση μεταξύ πράξης και θεωρητικών – ιστορικών γνωσιακών καταβολών, και γ) τον συντονισμό και σχεδιασμό του από εξειδικευμένο/-η παιδαγωγικά εικαστικό – εκπαιδευτικό. Οι ανάγκες διδακτικής διαχείρισης του φαινομένου της τέχνης καθιστούν κέντρο τους το δημιουργικό ζήτημα, ως βιωματική και διερευνητική διαδικασία, με κύρια χαρακτηριστικά τη φαντασία, την κριτική σκέψη, την οπτική αντίληψη, την καλλιτεχνική-πολιτισμική συνείδηση.

Η μορφοπλαστική διαδικασία της εικαστικής πράξης απαιτεί την ενεργοποίηση σύνθετων διανοητικών λειτουργιών (αντίληψη, μνήμη, κρίση, διαλογή, αξιολόγηση, ενσυναίσθηση, ορισμό και μετασηματισμό εννοιών, μεταγνώση κ.λπ.), ενώ η αφηρημένη σκέψη εξασκεί τις υψηλές σφαίρες της νόησης των μαθητών/-τριών. Παράλληλα, η βιωματική διάσταση του εικαστικού εργαστηρίου συντελεί στην ανάπτυξη ψυχολογικών, κοινωνικών και νοητικών δεξιοτήτων, όπως η αυτοπεποίθηση, η οργανωτικότητα, η διαχείριση χρόνου, η επιμονή, η επικοινωνία, η ενσυναίσθηση, η συνεργατικότητα, η διαπραγμάτευση, η ανάληψη και εκχώρηση πρωτοβουλιών, η ευρηματικότητα, η αναλυτική ικανότητα και η λήψη αποφάσεων, πολύτιμα συστατικά για την ευημερία ατόμων και κοινωνιών.

Η διαρκής διαλεκτική διασύνδεση της εμπειρικής διαδικασίας της δημιουργίας με τις εκάστοτε θεωρητικές – ιστορικές καταβολές στο μάθημα των Καλλιτεχνικών της Β' τάξης Γυμνασίου λειτουργεί σε μια απόλυτα σύγχρονη παιδαγωγική θεώρηση, βασισμένη στην κοινωνικογνωστική παιδαγωγική θεωρία (Vygotski, 1986), που προκρίνει τη διερευνητική – ανακαλυπτική μάθηση, την ομαδοσυνεργατική μάθηση κι άλλες προσεγγίσεις φιλικές για την ηλικιακή ομάδα στόχου. Επιπροσθέτως, το μάθημα των Καλλιτεχνικών λειτουργεί ως συνδεδετικός ιστός όλων των γνωστικών πεδίων, μιας και η πολυπλοκότητα και η πολυποικιλότητα των καλλιτεχνικών τεκμηρίων στην ιστορία της ανθρωπότητας δεν αφήνουν καμία πτυχή της ανθρώπινης γνώσης και ιστορίας ανεπηρέαστη. Άλλωστε, είναι γνωστό πως η τέχνη έρχεται να διαπραγματευτεί και να επεκτείνει αυτό για το οποίο η επιστήμη δεν έχει βρει ακόμα απαντήσεις. Ωστόσο παρόμοια διαθεματική και διεπιστημονική σύνδεση των Καλλιτεχνικών της Β' τάξης του Γυμνασίου δεν μπορεί να επιτευχθεί δίχως επαρκή αφομοίωση του εικαστικού λεξιλογίου και των κανόνων της γραμματικής και της σύνταξης του οπτικού συστήματος, καθώς το εικαστικό σημειωτικό σύστημα, τόσο στο επίπεδο της σύνταξης όσο και σε αυτό του παραδείγματος, είναι εξ ολοκλήρου διαφοροποιημένο από το γλωσσικό σύστημα. Αυτή η διάσταση του μαθήματος των Καλλιτεχνικών, το γεγονός δηλαδή ότι, με εξαίρεση το μάθημα της Μουσικής, είναι το μόνο μη γλωσσοκεντρικό μάθημα στο σχολικό πρόγραμμα, το καθιστά πολύτιμο και κρίσιμο στη συνολική σύνταξη των ΠΣ. Η κατανόηση του κόσμου και κάθε επιστημονικού χώρου θα είναι πλημμελής δίχως την αφομοίωση της γραμματικής και του συντακτικού της εικαστικής, οπτικής γλώσσας και συνεπώς αναποτελεσματική κάθε προσπάθεια διαθεματικής ή διεπιστημονικής σύνδεσης και αλληλεπίδρασης.

Για τον συντονισμό και τον σχεδιασμό μιας τόσο πολύπλοκης δημιουργικής, αισθητικής, αντιληπτικής και σωματικής μαθησιακής διαδικασίας, ο ρόλος του/της εξειδικευμένου/-ης παιδαγωγικά εικαστικού – εκπαιδευτικού είναι καθοριστικής σημασίας. Οι πολλαπλότητες των εκδοχών και των δυναμικών που παράγονται σε κάθε μαθησιακή περίπτωση απαιτούν ένα άτομο με ατομική δημιουργική εμπειρία, προσωπική αφομοίωση των νοητικών, ψυχικών και γνωσιακών διεργασιών που αυτή απαιτεί, καθώς και εκπαιδευμένο σε επιστημονικά τεκμηριωμένες αυτοσχεδιαστικές διδακτικές πρακτικές, βασισμένες στο πλαίσιο των ΠΣ (Sassi, 2011).

Στη σύγχρονη κοινωνική προβολή τους, τα Καλλιτεχνικά της Β' Γυμνασίου συντελούν στην κατανόηση και την αναστοχαστική επεξεργασία των πολυεπίπεδων και πολυτροπικών μηνυμάτων και ερεθισμάτων που κατακλύζουν την καθημερινή ζωή. Προετοιμάζουν τους/-τις μαθητές/-τριες, ώστε να είναι ικανοί/-ές να επιλέγουν, να ερμηνεύουν αλλά και να δημιουργούν τρόπους και μέσα που τους επιτρέπουν την ανάλυση, την εμπλοκή, τη διαπραγμάτευση και τη μεταβίβαση πολυσύνθετων κοινωνικών εννοιών, μηνυμάτων, νοημάτων και ιδεών, στο νέο εικονικό περιβάλλον, ώστε να μπορούν να στέκονται κριτικά και να ανταποκρίνονται θετικά στις σύγχρονες προκλήσεις.

Φιλοσοφία του Προγράμματος Σπουδών

Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών (ΠΣ) αποτελεί έναν οδικό χάρτη, μια πυξίδα σχεδιασμού που καθοδηγεί την οργάνωση της εικαστικής διδασκαλίας στην επικράτεια, η οποία πραγματώνεται σε διαφορετικές συνθήκες, από διαφορετικούς συντελεστές και με διαφορετικό γνωστικό δυναμικό.

Ανανακλά τις προτεραιότητες, τις αξίες, τις επιλογές και τις κατευθύνσεις της εικαστικής διδασκαλίας στην ελληνική εκπαίδευση και χαρτογραφεί τον σκοπό και τους στόχους της εικαστικής παιδείας, πλαισιώνοντας με τις απαραίτητες ενέργειες, δράσεις και δραστηριότητες. Το νέο ΠΣ, αλλά και το σύνολο των παραγόμενων εκπαιδευτικών και επιμορφωτικών προϊόντων διατρέχονται, με τρόπο οριζόντιο και κάθετο, από τους θεμελιώδεις άξονες της εικαστικής δημιουργικής πράξης και της αισθητικής πρόσληψης και απόκρισης, οι οποίοι αποτελούν ταυτόχρονα κινητήρια δύναμη της ανάπτυξης όλων των υπόλοιπων αξόνων (βασικών και συμπληρωματικών).

Η φιλοσοφία των Προγραμμάτων Σπουδών της ελληνικής εκπαίδευσης θεμελιώνεται από τον νόμο 1566 (ΦΕΚ 167/30.09.1985), όπως εξειδικεύεται στην περίπτωση των Καλλιτεχνικών μαθημάτων, που ορίζει τη δημιουργία ελεύθερων, δημοκρατικών πολιτών, την αρμονική ανάπτυξη σώματος και πνεύματος, την καλλιέργεια ιδιαίτερων κλίσεων και δεξιοτήτων, την ανάπτυξη της δημιουργικής και κριτικής σκέψης, την κατανόηση της τέχνης, της επιστήμης και της τεχνολογίας, την ανάπτυξη πνεύματος φιλίας και συνεργασίας, την αποδοχή της ετερότητας. Μέσω της αναθεώρησης των ΠΣ επιδιώκονται ο εκσυγχρονισμός και ο αναπροσανατολισμός της σχολικής εκπαιδευτικής πραγματικότητας, ώστε να συνάδει τόσο με τις επιστημονικές, τις παιδαγωγικές, τις τεχνολογικές και τις καλλιτεχνικές εξελίξεις όσο και με τις διαρκώς αναδυόμενες απαιτήσεις της κοινωνίας του 21ου αιώνα. Τέλος, ανανακλά τις αναδυόμενες προτεραιότητες, αξίες και κατευθύνσεις της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας και προεικονίζει το όραμα της ελληνικής κοινωνίας και της εικαστικής κοινότητας για το μέλλον της εικαστικής αγωγής στη χώρα.

Το νέο ΠΣ Καλλιτεχνικών για τη Β' τάξη δεν υπερτονίζει αποκλειστικά την ανάπτυξη της γνωστικής πλευράς της προσωπικότητας κατά το πρότυπο του γνωσιοκεντρικού σχολείου, αλλά υποστηρίζει ισόρροπα όλες τις διαστάσεις της, την ψυχοσυναισθηματική, την κοινωνική, την

ενσυναίσθητική κ.λπ., ώστε να επιτυγχάνεται η ολιστική αγωγή του παιδιού, όπως απαιτείται στο πλαίσιο του ανοιχτού, δημοκρατικού, παιδοκεντρικού σχολείου. Εστιάζει στην αισθητική διάσταση της προσωπικότητας, η οποία αποτελεί το επιστέγασμα στην κλίμακα της ανάπτυξης της ανθρώπινης προσωπικότητας. Με τον όρο «αισθητική διάσταση» εννοούμε τον αισθητικό μετασχηματισμό ζητημάτων, καταστάσεων, αξιών, εμπειριών κ.λπ., που αποσπώνται από την πραγματικότητα και μέσα από κριτικές διαδικασίες ανάπλασης της αισθητικής γλώσσας, της αντίληψης και της νόησης, αποκαλύπτουν την ουσία της πραγματικότητας αυτής. Μια διαδικασία δηλαδή κατά την οποία το περιεχόμενο μετατρέπεται σε μορφή και συμπίπτει με τη μορφή (Marcuse, 1997).

Ειδικότερα, το νέο ΠΣ εστιάζει στη βαθύτερη γνωριμία και κατανόηση της εικαστικής πτυχής του φαινομένου της τέχνης. Στο πλαίσιο αυτό ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στον οπτικό, πολυτροπικό και ψηφιακό γραμματισμό των μαθητών/-τριών, στην κατανόηση του οπτικού λεξιλογίου και των εικονιστικών κωδίκων, τη γόνιμη αξιοποίηση και σύνδεση των νέων τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών με τις εικαστικές τέχνες και την κατανόηση των αρχών και των κανόνων της πολυτροπικότητας, που αποτελεί τον συνηθέστερο τρόπο επικοινωνίας στον σύγχρονο κόσμο. Επιπλέον ενθαρρύνει την ενεργό, δημιουργική συμμετοχή και εμπλοκή των μαθητών/-τριών στη μορφοπλαστική διαδικασία («μαθαίνω κάνοντας», Dewey, 1933). Μετασχηματίζει την αισθητική, ιστορική και κοινωνική γνώση σε εικαστικό αποτέλεσμα μέσω της πρακτικής εφαρμογής και της αξιοποίησης των υλικών, των μέσων και των τεχνικών των εικαστικών τεχνών. Τέλος, καλλιεργεί: α) τις ήπιες ή εγκάρσιες δεξιότητες και β) τις δεξιότητες ζωής (Amato και Ochiltrie, 1986- British Council, 2014).

Το παιδαγωγικό πλαίσιο που προτείνεται για την καλλιέργεια των προαναφερόμενων γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων είναι το εικαστικό εργαστήριο. Στο εικαστικό εργαστήριο, η μορφοπλαστική διαδικασία είναι αναγκαίο να αποστασιοποιείται από στείρες και ακαδημαϊκές πρακτικές και να εμποτίζεται δημιουργικά με σύγχρονες μεθόδους και πρακτικές. Για τον λόγο αυτό, το νέο ΠΣ εμπλουτίζεται με θεματικές Ενότητες, δράσεις και μεθόδους διδασκαλίας που προκαλούν ανοιχτό και συνεχή διάλογο και προβληματισμό στους/στις εφήβους/-ες, καλλιεργούν το ομαδικό πνεύμα, προωθούν τις αρχές και τις αξίες της δημοκρατίας, της ισότητας, του σεβασμού της διαφορετικότητας, της ενεργούς συμμετοχής στη ζωή της κοινότητας.

Η μάθηση στο εικαστικό εργαστήριο επιτελείται με την εμπλοκή των μαθητών/-τριών μέσα σε ένα περιβάλλον όπου αντιμετωπίζουν έμπρακτα και ουσιαστικά την ύλη και την αντίστασή της στην επεξεργασία. Στη μορφοπλαστική διαδικασία συμμετέχουν ισότιμα το πνεύμα και το σώμα, οι αισθήσεις και η ενόραση, ο νους και η καρδιά. Τα μαθησιακά αποτελέσματα προκύπτουν με τον τρόπο αυτό μέσα από σύνθεση των λειτουργιών του δεξιού και του αριστερού ημισφαιρίου του εγκεφάλου και για τον λόγο αυτό το εικαστικό, εργαστηριακό περιβάλλον θεωρείται το αποτελεσματικότερο μέσο εικαστικής αγωγής και οδηγεί στην ισόρροπη ανάπτυξη ορθού λόγου, κριτικής ικανότητας και ενσυναίσθησης.

Επιπλέον, στο εικαστικό εργαστήριο η εστίαση μετακινείται από τον/την δάσκαλο/-α προς τους/τις μαθητές/-τριες και έτσι, αντίθετα με ό,τι συνέβαινε με παλαιότερα ΠΣ Καλλιτεχνικών, η αφετηρία του νέου ΠΣ συνδέεται με τα μαθησιακά αποτελέσματα. Έτσι, ρυθμίζεται σταθερά η αποτελεσματικότητα της μάθησης τόσο κατά τη διάρκεια όσο και μετά την ολοκλήρωση του μαθητικού έργου (αναστοχαστική διαδικασία). Στο πλαίσιο αυτό επιδιώκεται μια αντίστροφη πορεία σχεδιασμού της μαθησιακής διαδικασίας, στην οποία τα μαθησιακά αποτελέσματα αποτελούν τη βάση του διδακτικού σχεδιασμού, ενώ όλες οι υπόλοιπες παράμετροι, η διαδικασία, τα υποκείμενα, το περιβάλλον και το υλικό, εξαρτώνται από τον προσδιορισμό των μαθησιακών αποτελεσμάτων.

Βασικές αρχές του νέου Προγράμματος Σπουδών

Το νέο ΠΣ βασίζεται σε συγκεκριμένες θεμελιώδεις κοινωνικές και παιδαγωγικές αρχές, θέτοντας στο επίκεντρο της διδασκαλίας και της μάθησης όλους/-ες τους/τις μαθητές/-τριες, χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς, με καταλυτικό παράγοντα και συντονιστή τον/την εικαστικό καλλιτέχνη-εκπαιδευτικό. Οι αρχές αυτές εκκινούν από το άτομο και μέσα από τη διδακτική, μεθοδολογική και γνωσιακή τους θεμελίωση και διασύνδεση επεκτείνονται στον τόπο, την κοινωνία και τον χρόνο. Η εστιασμένη ακολουθία διατυπώνεται παρακάτω ως εξής: α) Υψηλές προσδοκίες κοινωνικοπολιτισμικού κεφαλαίου του/της μαθητή/-τριας, β) μετάβαση από το ατομικό στο συλλογικό κοινωνικοπολιτισμικό κεφάλαιο της τάξης και του χώρου, γ) μετουσίωση της γνώσης σε κοινωνικό ενέργημα της πραγματικότητας, δ) ανάπτυξη διεπιστημονικών γνωσιακών και πραξιακών δικτύων και αστερισμών, ε) μεταγνωστικές στάσεις και δεξιότητες, στ) σύνδεση με το μέλλον.

Οι υψηλές προσδοκίες ανάπτυξης εξατομικευμένου κοινωνικοπολιτισμικού κεφαλαίου για τον/τη μαθητή/-τρια αποτελούν σημαντική προτεραιότητα του νέου ΠΣ. Στο πλαίσιο αυτό επιτρέπει σε όλους/-ες τους/τις μαθητές/-τριες να σχεδιάζουν και να εποπτεύουν ενεργητικά την προσωπική τους ανάπτυξη ολιστικά, γεγονός που καθιστά δυνατή και την ανάπτυξη της αισθητικής διάστασης της προσωπικότητάς τους. Σημαντικοί παράγοντες στην κατεύθυνση αυτή είναι η παροχή του απαραίτητου χρόνου και των κατάλληλων ευκαιριών, ούτως ώστε, ως συνειδητά υποκείμενα της γνωσιακής και ψυχοκοινωνικής ανάπτυξής τους, να οικοδομήσουν το δυναμικό πεδίο γνώσεων, δεξιοτήτων (αλληλεγγύη, αξιοπρέπεια, σύνεση, συμμετοχικότητα κ.λπ.) και πράξεων, από το οποίο θα αναδυθούν στάσεις, αξίες, συμπεριφορές και εμπειρίες (κοινωνικότητα, φιλία, επιθυμίες, προσδοκίες, ικανοποίηση κ.λπ., προσανατολισμένες στο περιεχόμενο του μαθήματος).

Η μετάβαση από το ατομικό στο συλλογικό κοινωνικοπολιτισμικό κεφάλαιο για τον/τη μαθητή/-τρια αποτελεί σημαντική προτεραιότητα του ΠΣ. Στην κατεύθυνση αυτή, η επέκταση της ατομικής εποπτείας και του σχεδιασμού της μάθησης στο επίπεδο της ομάδας, προβλέπεται από τη συνεργατική εμπλοκή σε μικρο- και μακρο-κοινότητες εικαστικής πράξης, μέσα από τη δημιουργία περιβαλλόντων καθοδηγούμενης και αυτόνομης μάθησης. Η εναλλαγή κατευθυντικών εκτελεστικών μοντέλων με διαισθητικές προσεγγίσεις, που αντλούν από έννοιες όπως η αυτενέργεια και το προσωπικό παράδειγμα, δημιουργεί ένα μεθοδολογικό φάσμα, που προσομοιάζει σε μεγάλο βαθμό με τις εικαστικές πρακτικές και προσεγγίσεις από τα προσφιλή πεδία έρευνας των εικαστικών καλλιτεχνών. Διαμορφώνεται κατ' αυτόν τον τρόπο ένα προσαρμοσμένο στο μάθημα μεθοδολογικό πλαίσιο ατομικής πράξης και συλλογικής συνεργασίας, στο οποίο αναδεικνύονται και οριοθετούνται μαθησιακές προσεγγίσεις και μηχανισμοί, όπως η διερευνητική μάθηση, η βιωματική προσέγγιση (Dewey, 1982· Piaget, 1999), η συνεργατική επίλυση προβλήματος (Ausubel, 1968· Bruner, 1960· Vygotsky, 1934), η επικοινωνιακή προσέγγιση και η μετασχηματιστική λογική, δημιουργικά και λειτουργικά. Στο πλαίσιο αυτό διαμορφώνεται μια συμπεριληπτική κουλτούρα με τον σχεδιασμό εικαστικών δραστηριοτήτων που προάγουν την ισότητα των φύλων, την αποδοχή των «άλλων» κ.λπ., την κριτική ανάγνωση της δυτικοευρωπαϊκής τέχνης από την Αναγέννηση έως τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ως μοναδική ιστορία της τέχνης (Kleiner, 2009), τη χρήση ισότιμων παραδειγμάτων γυναικών, μαύρων κ.λπ., τη διαφοροποιημένη διδασκαλία κτλ. Επιπλέον αναγνωρίζεται και αναδεικνύεται η πολυτιμότητα όλων των ταυτοτήτων, γλωσσών, ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών, ικανοτήτων, δεξιοτήτων και στάσεων των μαθητών/-τριών χωρίς διακρίσεις και διαχωρισμούς. Το ΠΣ της Β' τάξης προϋποθέτει και προοικονομεί την ισότιμη συμμετοχή στην εργαστηριακή και θεωρητική μαθησιακή διαδικασία όλων των μαθητών/-τριών,

ενσωματώνοντας την έννοια της διαφορετικότητας και αναδεικνύοντας τα πλεονεκτήματα της μοναδικότητας στη μαθησιακή πραγματικότητα.

Στο νέο ΠΣ, η διαπραγμάτευση των γνωστικών ενοτήτων του εικαστικού πεδίου συνδέεται οργανικά με την πραγματικότητα των μαθητών/-τριών και της τοπικής και της ευρύτερης κοινότητας, αγκυρώνοντας σε στοιχεία της σύγχρονης, καθημερινής ζωής, μετασηματίζοντας τη γνώση σε κοινωνικοποιημένο ενέργημα. Χωρίς να γίνονται εκπτώσεις στο γνωστικό πεδίο των Καλλιτεχνικών, αναδεικνύονται οι χρήσιμες και αναγκαίες προεκτάσεις στο ατομικό, διαπροσωπικό και κοινωνικό πεδίο, διασφαλίζοντας τη σύνδεση του σχολείου με την κοινωνία, την αποδοχή του ρόλου του και την ανάδειξη της κοινωνικής του προσφοράς. Σημαντικό παράγοντα για τη μετάβαση αυτή αποτελεί η κατανόηση του κοινωνικού ρόλου του καλλιτέχνη και κατά προέκταση του καλλιτέχνη – εκπαιδευτικού, ο οποίος ως ενεργός πολίτης, δημιουργός και παιδαγωγός συμμετέχει, συχνά αναλαμβάνοντας ηγετικό ρόλο, αξιοποιώντας τη δυνατότητά του να γεφυρώνει ταξικά και πολιτισμικά χάσματα μέσα από τη συμβολοποιημένη σχέση του ανθρώπου με το καλλιτεχνικό ενέργημα (Bourdieu, 2013).

Ο δομικός σχεδιασμός του νέου ΠΣ βασίζεται στο δυναμικό μοντέλο των δικτύων με τη μορφή θεματικά οριοθετημένων αστερισμών (Deleuze & Guattari, 1987). Διασφαλίζει κατ' αυτόν τον τρόπο τους συνεκτικούς δεσμούς εντός του γνωστικού αντικειμένου και των διαφορετικών επιπέδων του, ενώ επεκτείνει τη δυναμική τους στο επίπεδο της συνέργειας των τεχνών και των υπόλοιπων γνωστικών αντικειμένων της τάξης. Ο ρόλος των εικαστικών τεχνών στην εκπαιδευτική πραγματικότητα του Γυμνασίου αντανακλά τον αντίστοιχο ρόλο των τεχνών στην κοινωνική πραγματικότητα, καθώς με τα διάχυτα και πολυποίκιλα χαρακτηριστικά τους οι τέχνες μετασηματίζουν την πραγματικότητα σε κάτι άξιο να βιωθεί.

Από τον πυρήνα του ΠΣ δε θα μπορούσε να λείπει ως αρχή η οργανική συμπερίληψη του αναστοχασμού των μαθητών/-τριών επί των μαθησιακών τους διαδικασιών και πρακτικών, καλλιεργώντας τις μεταγνωστικές στάσεις και δεξιότητές τους. Ως αδιάσπαστο μέρος της εικαστικής δημιουργίας, ο διαρκής και ειλικρινής κριτικός αναστοχασμός Flavell (1976) επιτρέπει στους/στις μαθητές/-τριες να παίρνουν υπεύθυνη θέση απέναντι στην ατομική ή συλλογική τους εικαστική πράξη, αλλά και στα εικαστικά τεκμήρια άλλων καλλιτεχνών. Οι μεταγνωστικές, αναστοχαστικές στάσεις που εμπεδώνονται στο πλαίσιο του νέου ΠΣ συμβάλλουν στην εμπέδωση μιας κουλτούρας υπευθυνότητας και τοποθέτησης των μαθητών/-τριών για το φαινόμενο της δημιουργίας και της μάθησης. Στην ουσία διαμορφώνουν εντός του γνωστικού και λειτουργικού πλαισίου του μαθήματος μεταγνωστικές στάσεις και δεξιότητες, μαθαίνοντας πώς να δημιουργούν και πώς να μαθαίνουν, να εμβαθύνουν και να ορίζουν την προσωπική τους δημιουργική και μαθησιακή πορεία.

Οι παραπάνω αρχές, σε συνδυασμό με τις σύγχρονες τεχνολογικές προκλήσεις και τις διαχρονικές αξίες του κοινωνικοπολιτισμικού κεφαλαίου της χώρας (Χτούρης, 2009, 2018), διαμορφώνουν τις συνθήκες για μια ουσιαστική κοινωνικοπολιτισμική αειφορία (Dillon, 2018), κατευθύνοντας τη ματιά μας στο μέλλον. Η διασύνδεση των εικαστικών τεχνών ως πολιτισμικού κεφαλαίου και της εικαστικής πράξης ως ατομικού και συλλογικού ενεργήματος με τις σύγχρονες μεταβολές του κοινωνικού περιβάλλοντος αναδεικνύει την ανάγκη συγκρότησης μιας ενεργού πολιτειότητας, μέσα στο πλαίσιο της οποίας οι διαχρονικές αξίες της μύησης στον ελληνικό, ευρωπαϊκό και παγκόσμιο πολιτισμό θα συμβάλουν στη συγκρότηση μιας στέρεας, σύγχρονης ταυτότητας των μαθητών/-τριών, αντίστοιχης της προβολής της πολιτιστικής τους κληρονομιάς στο παρόν.

Η σύνδεση και η συνέργειά του με άλλες δράσεις

Η αναμόρφωση του Προγράμματος Σπουδών των Καλλιτεχνικών της Β' τάξης του Γυμνασίου διαμορφώνει το πλαίσιο στο οποίο εμφανίζονται παράλληλες υποστηρικτικές δράσεις οι οποίες συνδέονται με την αναβάθμιση της δημόσιας εκπαίδευσης στο σύνολό της.

Η πρώτη, άμεσα και οργανικά συνδεδεμένη με το νέο ΠΣ δράση είναι η αναμόρφωση των διδακτικών βιβλίων και του συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού. Η νέα πρόταση εισηγείται μια σύγχρονη, πολυμορφική εκδοχή, όπου το έντυπο διδακτικό εγχειρίδιο (βιβλίο μαθητή), το πρόσθετο εκπαιδευτικό υλικό και οι ψηφιακοί πόροι διευρύνουν τις δυνατότητες και ενσωματώνουν πρακτικές μάθησης του 21ου αιώνα. Η δεύτερη δράση αναφέρεται στην ένταξη των εργαστηρίων δεξιοτήτων στη Β' Γυμνασίου, μια καινοτομία που αξιοποιεί τους κύκλους δεξιοτήτων μάθησης, ζωής, αξιών, ψηφιακότητας, τεχνολογίας, επιστήμης, αειφορίας κ.λπ. και τους συνδέει γνωσιακά, μεθοδολογικά και παιδαγωγικά με το εικαστικό corpus γνώσεων και με το γνωστικό αντικείμενο των Καλλιτεχνικών. Η τρίτη δράση είναι η ανάπτυξη ενός υποστηρικτικού συστήματος επιμόρφωσης, με επίκεντρο τα κατά τόπους σχολεία ή δίκτυα όμορων σχολείων. Η επιμόρφωση συμβάλλει στην αποτελεσματική προσαρμογή των επιστημονικών καινοτομιών στην τρέχουσα πραγματικότητα κάθε σχολείου και της σχολικής κοινότητας, με τη διαμεσολάβηση και κατά την κρίση του/της εκάστοτε εικαστικού εκπαιδευτικού. Η τέταρτη συνδεδεμένη δράση, που εμφανίζεται ως αναγκαιότητα και αποτέλεσμα των προηγούμενων, είναι η ενίσχυση της ψηφιακής ετοιμότητας των εκπαιδευτικών, ώστε μέσα από τη διαρκή επιμόρφωση και αναπλαισίωση των εκπαιδευτικών τους πρακτικών να μπορέσουν να οικειοποιηθούν το εκσυγχρονισμένο επιστημονικό πλαίσιο του νέου ΠΣ, να αξιοποιήσουν δυναμικά τους ψηφιακούς πόρους του εκπαιδευτικού υλικού και να εντάξουν οργανικά τους κύκλους των δεξιοτήτων στην καθημερινή τους διδασκαλία.

Η ανοιχτότητα και η πληρότητα που χαρακτηρίζει το νέο Πρόγραμμα Σπουδών εξασφαλίζει τη δυναμική του σύνδεση με επιπλέον δράσεις και καινοτομίες που τυχόν θα προκύψουν τα επόμενα χρόνια. Σε σύνδεση πάντα με το εικαστικό εργαστήριο, που αποτελεί πυρήνα της εικαστικής διδασκαλίας και σημαντικό άξονα της σχολικής ζωής, το νέο όραμα της εκπαιδευτικής πολιτικής μπορεί να πραγματοποιηθεί αποτελεσματικά στο μάθημα των Καλλιτεχνικών προς όφελος των μαθητών/-τριών και του σχολείου. Το παιδαγωγικό πλαίσιο του μαθήματος των Καλλιτεχνικών και του εικαστικού εργαστηρίου αναδεικνύει τη σημασία της διδασκαλίας των εικαστικών τεχνών ως μαθήματος κορμού και ως πυρήνα κάθε καινοτομίας, σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Στο σημείο αυτό επισημαίνεται ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού ως πολλαπλασιαστή των προαναφερόμενων καινοτομιών και κρίσιμου παράγοντα εφαρμογής τους, τόσο στο πλαίσιο του γνωστικού αντικειμένου των Καλλιτεχνικών όσο και στο πλαίσιο της συνέργειας των τεχνών και της διεπιστημονικότητας/ διαθεματικότητας.

Β. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ

Βασικοί οριζόντιοι προσανατολισμοί του Προγράμματος Σπουδών

Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών αποτελεί συνδεδεμένο κρίκο των αντίστοιχων ΠΣ των Καλλιτεχνικών της Α', Β' και Γ' τάξης Γυμνασίου και συνεργατικά αναδεικνύουν τον ολιστικό χαρακτήρα της εικαστικής εκπαίδευσης στο Γυμνάσιο, καθώς και τις πολλαπλές διαστάσεις και κλιμακώσεις της. Το νέο ΠΣ εμβαθύνει τη διαισθητική διαδικασία συνάντησης με τους στόχους, τις δραστηριότητες και το υλικό της Α' τάξης, που δίνει έμφαση στο σώμα, δίνοντας με τη σειρά του έμφαση στην καρδιά, καθώς η καρδιά είναι ζωτική και ρυθμιστική τόσο για το σώμα όσο και για τη σύνδεση του σώματος με το περιβάλλον.

Οι κάθετες στήλες στο νέο ΠΣ διακρίνονται σε: α) Θεματικά Πεδία, β) Θεματικές Ενότητες, γ) Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα και δ) Ενδεικτικές Δραστηριότητες Διδασκαλίας, Μάθησης και Αξιολόγησης. Στην περίπτωση των πέντε κύριων αξόνων τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα περιγράφουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες-ικανότητες, τις οποίες καλούνται να κατακτήσουν οι μαθητές/-τριες κατά την ολοκλήρωση της διδασκαλίας κάθε Θεματικής Ενότητας, ενώ στην περίπτωση των συμπληρωματικών αξόνων τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα περιγράφουν, παράλληλα με τις γνώσεις, τις δεξιότητες, τις ικανότητες, τις αξίες και τις στάσεις, τις οποίες καλούνται να κατακτήσουν οι μαθητές/-τριες. Η στήλη με τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα παρακολουθεί τη λογική της ανάπτυξης των Θεματικών Ενότητων. Ωστόσο, κάθε προσδοκώμενο μαθησιακό αποτέλεσμα μπορεί να συνδέεται με περισσότερες από μία Θεματικές Ενότητες, αλλά και με τα άλλα γνωστικά αντικείμενα του ωρολόγιου προγράμματος.

Στο επίπεδο της σύνδεσης με τα υπόλοιπα γνωστικά αντικείμενα οι συσχετίσεις αφορούν κυρίως: α) τις δεξιότητες-ικανότητες, β) τις αξίες-στάσεις και συμπεριφορές. Στην πρώτη περίπτωση γίνεται λόγος για: i) ικανότητες-δεξιότητες μάθησης, όπως για παράδειγμα ικανότητες-δεξιότητες αυτόνομης μάθησης, αναλυτικής και κριτικής σκέψης και κατανόησης, γλωσσικές, επικοινωνιακές, αλλά και πολυτροπικές δεξιότητες-ικανότητες μάθησης (Core & Kalantzis 2008), ii) ικανότητες-δεξιότητες χρήσης των τεχνολογιών της κοινωνίας των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ) και ειδικότερα για την κρίσιμη και ασφαλή απόκτηση, αξιολόγηση, αποθήκευση, παραγωγή, παρουσίαση και ανταλλαγή πληροφοριών, καθώς και την επικοινωνία και συμμετοχή μέσω των συνεργατικών δικτύων, συνεργατικών εργαλείων και πολυτονικών κειμένων και iii) ικανότητες-δεξιότητες ζωής, κρίσιμες για την επιβίωση στον 21ο αιώνα, όπως για παράδειγμα ικανότητες-δεξιότητες συνεργασίας, δημιουργικότητας, επίλυσης συγκρούσεων, ακρόασης και παρατήρησης. Στη δεύτερη περίπτωση γίνεται λόγος για την υιοθέτηση θετικών αξιών, στάσεων και συμπεριφορών που αφορούν i) την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τα ανθρώπινα δικαιώματα (π.χ. σεβασμός-αυτοσεβασμός, αυτάρκεια, ατομική φυσική και ψυχική υγεία κ.λπ.), ii) τη δημοκρατία, το δίκαιο, τη δικαιοσύνη, την ισότητα (π.χ. συμμετοχικότητα, υπευθυνότητα, αλληλεγγύη, φιλότιμο κ.λπ.), iii) τη δεκτικότητα στην πολιτισμική ετερότητα και άλλες πεποιθήσεις και απόψεις, την αποδοχή διαφορετικότητας, iv) την ανοχή στην ασάφεια (υπομονή, σύνεση, σταθερότητα, ειλικρίνεια κ.λπ.) και άλλες ήπιες δεξιότητες.

Το νέο ΠΣ επιδιώκει την ουσιαστική και γόνιμη σύνδεση της σύγχρονης εικαστικής διδασκαλίας και πράξης με τη διδασκαλία άλλων γνωστικών αντικειμένων, με τα οποία μπορεί να συναντηθεί τόσο στο επίπεδο της επιστήμης και της έρευνας, όσο και στο επίπεδο των κοινωνικών αξιών και της καθημερινής ζωής. Παρόμοια συνάντηση της τέχνης με την επιστήμη καθιστά την αγωγή των μαθητών/-τριών λειτουργική και δυναμική προς την κατεύθυνση της ολιστικής εκπαίδευσής τους, καθώς το ωρολόγιο πρόγραμμα αποκρίνεται αποτελεσματικά στις ανάγκες ενός σύγχρονου και ανοικτού στην κοινωνία και στις νέες πολιτισμικές και επιστημονικές συνθήκες και εξελίξεις σχολείου. Το νέο ΠΣ αποτελεί εργαλείο που δημιουργεί κατάλληλες μαθητοκεντρικές συνθήκες και προϋποθέσεις για μεθοδική και αποτελεσματική εικαστική εργασία και εξασφαλίζει τη δημιουργική, αισθητική, συναισθηματική και ηθική πραγμάτωση των μαθητών/-τριών.

Στόχοι

Το νέο ΠΣ δίνει έμφαση σε βιωματικές, ερευνητικές και δημιουργικές δραστηριότητες, που ενθαρρύνουν τη δημιουργική και ενεργό συμμετοχή στη μαθησιακή διαδικασία

(«μαθαίνοντας μέσα από την πράξη», Dewey, 1936). Ειδικότερα τίθενται στόχοι βάσει των οποίων οι μαθητές/-τριες επιδιώκεται:

- να εξοικειωθούν με ποικίλες μορφές εικαστικών τεχνών,
  - να εξοικειωθούν, με βιωματικό τρόπο, με τεχνικές και υλικά των εικαστικών τεχνών αναπτύσσοντας παράλληλα δεξιότητες χειρισμού παραδοσιακών και σύγχρονων υλικών,
  - να κατανοήσουν τον ιστορικό και κοινωνικό ρόλο των εικαστικών τεχνών,
  - να διερευνούν βιωματικά μέσα από την εργαστηριακή τριβή τις αιτιακές σχέσεις ανάμεσα στα οπτικά ερεθίσματα και τις εικαστικές δημιουργίες, ώστε να συνδέσουν το σχολείο με τη ζωή και τη δημιουργία με τη μάθηση (Hansen, McBeath, Harlow, 2019),
  - να αξιοποιούν τις δυνατότητες των νέων τεχνολογιών στην αναζήτηση πληροφοριών, καθώς και προγράμματα και λογισμικά για τη δημιουργία ψηφιακών εικαστικών και πολυτροπικών κειμένων,
  - να συνδέουν την εικαστική εμπειρία και την εικαστική εργασία με την αισθητική και την ιστορία της τέχνης, με άλλες τέχνες (χορό, θέατρο, κινηματογράφο, λογοτεχνία, μουσική κ.λπ.), με τη φυσική γλώσσα, τον φιλοσοφικό στοχασμό, την επιστήμη (ιστορία, μαθηματικά, φυσική, χημεία, γεωγραφία κ.λπ.), την τεχνολογία και την ψηφιακή τεχνολογία κ.ά., οργανώνοντας και συμμετέχοντας σε διαθεματικά πρότζεκτ, εικαστικές και διαθεματικές παρεμβάσεις,
- Στο επίπεδο των δεξιοτήτων, των στάσεων, των αξιών και των συμπεριφορών, οι μαθητές/-τριες επιδιώκεται να αντιλαμβάνονται τη σημασία της τέχνης και της αισθητικής συμπεριφοράς στον καθημερινό βίο με βιωματικό τρόπο και μέσα από το προσωπικό τους παράδειγμα:
- να κατανοούν τη σημασία και τη λειτουργία των εικαστικών έργων στον ιδιωτικό, τον δημόσιο χώρο και το περιβάλλον,
  - να καλλιεργούν την παρατήρηση του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, προβαίνοντας, κατά περίπτωση, σε κατάλληλες εικαστικές παρεμβάσεις,
  - να κατανοούν τη δύναμη της τέχνης και τη λειτουργία της στο άμεσο και το ευρύτερο περιβάλλον,
  - να ενεργοποιούνται και να εργάζονται ατομικά ή και ομαδικά με σεβασμό στις διαφορετικές απόψεις, για την παραγωγή εικαστικών αποτελεσμάτων με κοινωνική απήχηση, σημασία και όφελος, ενσωματώνοντας τις αισθητικές προτιμήσεις τους σε κατάλληλες εικαστικές δράσεις,
  - να αναζητούν και να επιλέγουν καινοτόμες, δημιουργικές και αισθητικές λύσεις για την ανάδειξη θετικών όψεων της καθημερινότητας και της κοινωνικής ζωής αλλά και για την ανάδειξη και την επίλυση προβλημάτων, τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο,
  - να αναγνωρίζουν με έμπρακτο τρόπο τη σημασία της αισθητικής ποιότητας και της εικαστικής αλληλεπίδρασης εντός και εκτός του σχολείου, της τοπικής κοινότητας, της χώρας ή και διεθνώς, συμμετέχοντας σε ανάλογες δράσεις (διαγωνισμούς ζωγραφικής, εκθέσεις, πολιτιστικές δράσεις κ.λπ.),
  - να επικοινωνούν και να συνεργάζονται ισότιμα και δημιουργικά με όλους/-ες τους/τις συμμαθητές/-τριές τους με κατανόηση και αποδοχή της διαφορετικότητας,
  - να αναπτύξουν την ενσυναίσθησή τους μέσα από κατάλληλες εικαστικές δράσεις και δραστηριότητες που εστιάζουν στο δημιουργικό, εικαστικό γεγονός, την εμπλοκή με τη δημιουργική διαδικασία και την αλληλεπίδραση,

-να αντιλαμβάνονται την τέχνη και την εικαστική εργασία ως μέσο έκφρασης ιδεών και αισθημάτων του εαυτού και των άλλων,

-να απολαμβάνουν την εικαστική δημιουργία τόσο ως αποτέλεσμα προσωπικού μόχθου όσο και ως διαδικασία ανάλυσης και αισθητικής απόκρισης σε έργα άλλων δημιουργών,

-να κατανοούν τη σημασία της τέχνης ως μέσου γόνιμης κριτικής και ευαισθητοποίησης σε ζητήματα που αφορούν την κοινωνία, τον πολιτισμό, το περιβάλλον, την αειφόρο ανάπτυξη, τη μετανάστευση, τον ρατσισμό κ.ά.,

-να μετέχουν σε δράσεις που επιτρέπουν την κοινωνικοποίησή τους με θετικό τρόπο αναπτύσσοντας παράλληλα την αυτοπεποίθηση και την αυτοεκτίμηση αλλά και τον σεβασμό στον «άλλο»,

-να εγκαινιάσουν μια σταθερή, γόνιμη και ουσιαστική επαφή με χώρους τέχνης και πολιτισμού (μουσεία, αίθουσες τέχνης, εργαστήρια καλλιτεχνών), ανοίγοντας έτσι ένα ασφαλές και ενδιαφέρον μονοπάτι για την κατάκτηση της προσωπικής ευημερίας, την ανάπτυξη, την ευτυχία, την ατομική πρόοδο, την κοινωνική συμμετοχή και την εργασιακή επιτυχία,

-να μάθουν να διαχειρίζονται, μέσω της εικαστικής δημιουργίας απλές και σύνθετες καταστάσεις της καθημερινής ζωής (επιλογές, αποφάσεις, συναισθήματα κ.ά.) αξιοποιώντας αισθητικά κριτήρια και τρόπους που θα τους εξασφαλίσουν μια αυθεντική, πλούσια σε ενοράσεις, εμπειρίες και συναισθήματα ζωή, η οποία θα αποκρίνεται στο ιδεώδες του ευ ζην.

Επισημαίνεται όμως ότι βασική προϋπόθεση για μια ουσιαστική ευόδωση των παραπάνω στόχων είναι η ύπαρξη εικαστικού εργαστηρίου που θα διαθέτει τόσο υλικά και μέσα, όσο και ψηφιακό εξοπλισμό. Το εικαστικό εργαστήριο είναι ο αποτελεσματικός χώρος για την ικανοποίηση της οριζοντιότητας του νέου ΠΣ Καλλιτεχνικών της Β' τάξης, καθώς στον χώρο αυτό μπορούν να λάβουν χώρα και οι διαθεματικές ή διεπιστημονικές δράσεις των μαθητών/-τριών.

Στην εικαστική εργασία και δημιουργία απαιτείται επίσης σύνδεση των γνώσεων. Για τον λόγο αυτό προτείνεται η υιοθέτηση σύγχρονων διδακτικών μοντέλων, όπως για παράδειγμα οι αστερισμοί, (Deleuze & Guattari, 1987), που μπορούν να έχουν ως πυρήνα τους το εικαστικό εργαστήριο με θέματα και ιδέες από την εικαστική διδασκαλία, αλλά θα αναπτύσσονται καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους και στα υπόλοιπα γνωστικά αντικείμενα. Αυτή η αμφίδρομη μετατόπιση της γνώσης και της εμπειρίας θα τροφοδοτεί εκ νέου τόσο την εικαστική πράξη όσο και τον ίδιο τον διδακτικό σχεδιασμό μέσα από τον αστερισμό που θα γεννιέται.

Παράλληλα με τους αστερισμούς το εικαστικό εργαστήριο μπορεί να ικανοποιήσει την ανάγκη οριζοντιότητας του νέου ΠΣ, προσφέροντας στην αποτελεσματική εισαγωγή καινοτομιών που προτείνεται από το ΠΣ, όπως για παράδειγμα τα εργαστήρια δεξιοτήτων, βιωματικών δράσεων κ.ά., συναφείς καινοτομίες, που συν τω χρόνω ενδέχεται να εισαχθούν στην ελληνική εκπαίδευση, με την προϋπόθεση ότι θα διατεθεί επιπλέον εργαστηριακός χρόνος στους/στις εικαστικούς εκπαιδευτικούς για την υλοποίησή τους.

Σημαντικός για την επίτευξη των παιδαγωγικών και εκπαιδευτικών στόχων είναι τέλος ο ρόλος των μαθητικών εκθέσεων, που μπορούν να λειτουργήσουν ως πόλος συσπέρωσης της δημιουργικής εργασίας του σχολείου. Οι μαθητικές εκθέσεις έχουν παιδαγωγικό χαρακτήρα και συνιστάται να ενσωματώνονται στη μαθησιακή διαδικασία. Μέσα από τις εκθέσεις μπορεί να ικανοποιηθούν και οι οριζόντιοι στόχοι του νέου ΠΣ, καθώς η διαδικασία της οργάνωσης της έκθεσης δίνει την ευκαιρία να καλλιεργούνται δεξιότητες και αξίες που έχουν τεθεί από το ΠΣ. Οι μαθητές/-τριες αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες, αποκτούν αυτοεκτίμηση, συμμετέχουν

ενεργά σε πραγματικές εικαστικές εμπειρίες εφαρμόζοντας γνώσεις και δεξιότητες που κατέκτησαν στη διάρκεια του μαθήματος.

Τέλος επισημαίνεται ότι το νέο ΠΣ συνδυάζεται με μια σειρά άλλων δράσεων, που στοχεύουν στην ποιοτική αναβάθμιση της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Τέτοιες δράσεις είναι: α) η υιοθέτηση ενός ευέλικτου και υποστηρικτικού συστήματος διαρκούς επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, που θα έχει ως πυρήνα την ενδοσχολική επιμόρφωση, β) η συγγραφή νέων διδακτικών βιβλίων Καλλιτεχνικών και συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού, γ) η εφαρμογή των εργαστηρίων δεξιοτήτων στα νηπιαγωγεία, τα δημοτικά και τα γυμνάσια της χώρας σε τέσσερις κύκλους δεξιοτήτων: κύκλος δεξιοτήτων μάθησης, κύκλος δεξιοτήτων ζωής, κύκλος δεξιοτήτων της τεχνολογίας και της επιστήμης, κύκλος δεξιοτήτων του νου, δ) οι δράσεις ενίσχυσης της ψηφιακής ετοιμότητας των εκπαιδευτικών.

Γ. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ - ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ

Η δομή και το περιεχόμενο του νέου Προγράμματος Σπουδών

Η δομή παρουσίασης και ανάπτυξης του νέου Προγράμματος Σπουδών είναι κοινή και προκαθορισμένη από το πλαίσιο της αναδιάρθρωσης των Προγραμμάτων Σπουδών όλων των γνωστικών αντικειμένων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Ειδικότερα η δομή του ΠΣ αναπτύχθηκε μέσα από τη συνολικότερη φιλοσοφία της *a/r/tography*, των ριζωματικών δικτύων, όπως αυτή αντανακλάται στη διδακτική αξιοποίηση των παραπάνω: α) στους θεμελιώδεις άξονες, β) στους βασικούς και τους συμπληρωματικούς άξονες και γ) στους τρεις μίτους της δημιουργίας και της μάθησης.

Οι θεμελιώδεις άξονες «Εικαστική, Δημιουργική Πράξη» και «Αισθητική Πρόσληψη και Απόκριση» αποτελούν τους δύο βασικούς πυλώνες του εικαστικού φαινομένου, τον πραξιακό και τον αντιληπτικό. Διατρέχουν οριζόντια και κάθετα το σύνολο του Προγράμματος Σπουδών και του εκπαιδευτικού υλικού των Καλλιτεχνικών της Β' τάξης ως σκελετός υποστήριξης πάνω στον οποίο δομούνται όλα τα υπόλοιπα επίπεδα.

Το δεύτερο επίπεδο του εικαστικού φαινομένου αποτελούν οι πέντε βασικοί άξονες: α) «Μορφές Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών», β) «Μορφικά και Δομικά Στοιχεία – Αρχές Σύνθεσης», γ) «Υλικά – Μέσα – Τεχνικές», δ) «Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα» και ε) «Εικαστικές Τέχνες και Αισθητικές Αξίες». Πρόκειται για τον «πυρήνα» των γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων που συνθέτουν τη διδασκαλία των Εικαστικών, όπως υπήρχε και στα προηγούμενα Προγράμματα Σπουδών του γνωστικού αντικείμενου των Καλλιτεχνικών, με τον απαραίτητο εκσυγχρονισμό σύμφωνα με τις σύγχρονες διδακτικές και επιστημονικές ανάγκες. Πραγματεύονται όλη τη διαδικασία που συγκροτεί τη μορφή και το περιεχόμενο της εικαστικής εκπαίδευσης, όπως η αντιληπτική, ενορατική και σωματική προσέγγιση, συγκροτεί τεχνικές μετάπλασης υλικών και μέσων, μορφοποίηση, νοηματοδότηση και ιστορικές-θεωρητικές αναφορές.

Οι συμπληρωματικοί άξονες: στ) «Αξίες και Δεξιότητες Μάθησης», ζ) «Ψηφιακός Γραμματισμός – Γραμματισμός των Μέσων», η) «Συνέργεια των Τεχνών – Διεπιστημονικότητα – Διαθεματικότητα», θ) «Οπτικός Γραμματισμός – Πολυτροπικότητα – Σημειωτική» και ι) «Εικαστικές Τέχνες και Αειφορία», συνδυάζονται υποχρεωτικά με τους βασικούς άξονες και λειτουργούν συνδεδεμένα με αυτούς, εξειδικεύοντας και προσφέροντας ευελιξία και προασμοστικότητα στις σύγχρονες επιστημονικές και κοινωνικές διαστάσεις της εικαστικής παιδείας. Μέσα από αυτούς τους άξονες καλλιεργούνται και οι απαιτούμενες σύγχρονες

δεξιότητες της μαθησης και του νου, οι ψηφιακές δεξιότητες στα νέα μέσα και οι πολυγραμματισμοί. Η ανάδειξη της σημασίας της εικαστικής παιδείας στη σύγχρονη κοινωνική και πολιτισμική πραγματικότητα συνάδει με την αναζήτηση της κοινωνίας για αειφορία. Υπό αυτή την έννοια οι συμπληρωματικοί άξονες αποτελούν καινοτόμα επέκτασή της ανασυνδέοντάς τη με τη σύγχρονη ζωή. Η καινοτομία τους συνίσταται στο ότι απομακρύνονται από τη μονόπλευρη και επαναληπτική φορμαλιστική προσέγγιση του εικαστικού φαινομένου καθιστώντας το μέτοχο στα σύγχρονα επιστημονικά και κοινωνικά ζητήματα, μέσα από την ίδια την εικαστική πράξη, όπως εκφράζεται και από την εποχή της Αναγέννησης.

Η δομή βασικών και συμπληρωματικών αξόνων αποτυπώνεται σε κάθε παράγωγο του Προγράμματος Σπουδών. Τόσο στον Οδηγό του Εκπαιδευτικού όσο και στο σύνολο του εκπαιδευτικού υλικού (διδασκτικά βιβλία, πρόσθετο ψηφιακό υλικό) αναπτύσσεται η αντίστοιχη κωδικοποίηση, προκειμένου να είναι άμεσα αντιληπτή και ουσιαστικά αξιοποιήσιμη η συστηματική ανάλυση του περιεχομένου τους από μαθητές/-τριες και εικαστικούς εκπαιδευτικούς. Ως προς την εικονιστική τους δομή, οι βασικοί και οι συμπληρωματικοί άξονες διαρθρώνονται σε τετράσηλους πίνακες κατά αριθμητική σειρά. Στην πρώτη στήλη αναπτύσσονται τα Θεματικά Πεδία κάθε άξονα, όπως αυτά αντιστοιχούν σε κάθε τάξη, στη δεύτερη στήλη, τα Θεματικά Πεδία αναλύονται σε Θεματικές Ενότητες, ενώ στην Τρίτη, τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, τα οποία αποτελούν το σημείο εκκίνησης του εκπαιδευτικού σχεδιασμού, δίνοντας τον προσορισμό. Η διαδρομή που ακολουθείται ωστόσο διαφέρει και προσαρμόζεται κατάλληλα ώστε να μπορούν όλοι/-ες οι μαθητές/-τριες να προσεγγίσουν τον προσορισμό. Οι δραστηριότητες καλύπτουν το εύρος των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων, σε γνωστικό και ψυχοκινητικό επίπεδο στάσεων. Η καθεμία είναι ωστόσο προσανατολισμένη σε ένα ή περισσότερα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα. Για αυτόν τον λόγο αποτελούν προτάσεις οι οποίες μπορούν να προσαρμοστούν για τη διδακτική πραγματικότητα. Ο Οδηγός του Εκπαιδευτικού προσφέρει παιδαγωγική και διδακτική καθοδήγηση, ώστε να γίνουν πλήρως κατανοητές και αξιοποιήσιμες.

Στο επόμενο επίπεδο διασύνδεσης των Καλλιτεχνικών της Β' τάξης του Γυμνασίου και διατρέχοντας όλο το περιεχόμενο του νέου Προγράμματος Σπουδών βρίσκουμε τους τρεις Μίτους της Δημιουργίας και της Μάθησης» (Strands of Knowledge), οι οποίοι διαπλέκονται και λειτουργούν ως το νευρικό σύστημα του προγράμματος, διαμορφώνοντας συνεχή δίκτυα σε όλη την έκταση του μαθησιακού περιεχομένου. Οι θεματικοί τους προσδιορισμοί είναι: α) «Έμπνευση, Σχέδιο, Εικαστική Δημιουργικότητα», β) «Αισθητική Αντίληψη» και γ) «Σύνδεση με τον Χρόνο, τον Τόπο και την Κοινωνία». Διατρέχουν όλη την έκταση του περιεχομένου των Προγραμμάτων Σπουδών των Καλλιτεχνικών κάθε τάξης, δημιουργώντας προγενέστερη γνώση, πάνω στην οποία εστιάζονται συνέχειες της θεματικής, οι οποίες προσφέρουν ευκαιρίες για σύναψη της νέας γνώσης. Με την ίδια λογική διαμορφώνουν την προαπαιτούμενη διαδρομή-διασύνδεση, η οποία διευκολύνει την ομαλή μετάβαση από τάξη σε τάξη. Έτσι, αποτελεί χρήσιμο στοιχείο για σχεδιασμό, κωδικοποίηση και αξιολόγηση τόσο για τον/την εικαστικό – εκπαιδευτικό όσο και για τους/τις μαθητές/-τριες, το οποίο μπορεί να αξιοποιηθεί για να ανιχνεύσει την πρόοδο σε βάθος χρόνου.

Ο πρώτος Μίτος της Δημιουργίας και της Μάθησης (Έμπνευση, Σχέδιο, Εικαστική Δημιουργικότητα), αναφέρεται στη εικαστική δημιουργία, συνδέει με ποικίλους τρόπους τη δημιουργική πράξη και αναδεικνύει την εσωτερική τους συνέχεια εστιάζοντας στη συναισθηματική διάσταση της εικαστικής πράξης. Ο δεύτερος Μίτος (Αισθητική Αντίληψη) συνδέει τη διαδικασία αντίληψης και τις αισθητικές αξίες. Εστιάζει στην πολλαπλότητα ανάλυσης και ερμηνείας των εικαστικών έργων, αναγνωρίζοντας και αξιοποιώντας τους πολλαπλούς γραμματισμούς ανάλογα με το προς «ανάγνωση» κείμενο. Η διαδικασία

αισθητικής συνειδητοποίησης των μαθητών/-τριών θεωρείται απαραίτητη προκειμένου να είναι σε θέση να συμμετέχουν ισότιμα σε μια εποχή πλήρη εικονιστικών, εικαστικών και οπτικών μηνυμάτων. Ο τρίτος Μίτος (Σύνδεση με τον Χρόνο, τον Τόπο και την Κοινωνία) συνδέει την εικαστική παιδεία με τον χρόνο, τον τόπο και το ιδιαίτερο κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο. Η αλληλεπίδραση και σύνδεση με το κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον αποτελεί βασικό παράγοντα τόσο στη διαδικασία της δημιουργίας όσο και σε αυτήν της αισθητικής της πρόσληψης. Έτσι, ο τρίτος Μίτος της Δημιουργίας και της Μάθησης εστιάζει και διασυνδέει τη γνώση που φέρνουν οι μαθητές/-τριες από το περιβάλλον τους με το μάθημα των Καλλιτεχνικών τόσο σε επίπεδο δημιουργίας όσο και σε επίπεδο απόκρισης. Οι τρεις Μίτοι δε λειτουργούν υποχρεωτικά γραμμικά, αλλά αντιθέτως λειτουργούν και ως δίκτυο αστερισμών. Διασυνδέσεις ανάμεσα σε εποχές, τόπους και κοινότητες είναι εφικτές και η διαμόρφωση ενός χώρου ελεύθερου πειραματισμού ανοίγεται ώστε να συνδέονται μαθητές/-τριες στο σχολικό πλαίσιο με την κοινότητα αλλά και άλλους ομήλικους σε άλλες ηπείρους και πολιτισμούς.

Το περιεχόμενο του νέου Προγράμματος Σπουδών της Β' τάξης του Γυμνασίου αναπτύσσεται μέσα στους πέντε βασικούς και πέντε συμπληρωματικούς άξονες. Οι βασικοί άξονες: α) Μορφές Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών, β) Μορφικά και Δομικά Στοιχεία – Αρχές σύνθεσης, γ) Υλικά – Μέσα – Τεχνικές, δ) Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα, ε) Εικαστικές Τέχνες και Αισθητικές Αξίες καλύπτουν πλήρως και εμπειριστατωμένα τις προβλεπόμενες για την ηλικιακή ομάδα των μαθητών/-τριών γνώσεις πάνω στο εικαστικό φαινόμενο ως πράξη, πρόσληψη και απόκριση. Ακολουθούν το δομικό μοντέλο διάρθρωσης που προϋπήρχε στα παλιότερα Προγράμματα Σπουδών, προσδίδοντας μια επιπλέον αναλυτική και πλουραλιστική αποτύπωση, τόσο ως προς το ίδιο το περιεχόμενο όσο και ως προς τη δυναμική του αξιοποίηση. Οι πέντε συμπληρωματικοί άξονες: στ) Αξίες και Δεξιότητες, ζ) Ψηφιακός Γραμματισμός και Γραμματισμός των Μέσων, η) Συνέργεια των τεχνών – Διεπιστημονικότητα – Διαθεματικότητα, θ) Οπτικός Γραμματισμός – Πολυτροπικότητα – Σημειωτική, ι) Εικαστικές Τέχνες και Αειφορία, αγκυρωμένοι στο γνωστικό πεδίο των βασικών, επεκτείνουν, πολλαπλασιάζουν και εξειδικεύουν τη γνωστική αξία του περιεχομένου των βασικών. Λειτουργούν σε διαρκή επικοινωνία και συναντίληψη με τους βασικούς και χαράσσουν εικαστικές διδακτικές διαδρομές εστιασμένες στις ήπιες δεξιότητες (νοητικές, συναισθηματικές, κοινωνικές, ψηφιακές), στη διαθεματικότητα – διεπιστημονικότητα (με έμφαση στη συνέργεια των τεχνών), στα σύγχρονα συστήματα οπτικής, εικονιστικής και εικαστικής ανάλυσης (πολυτροπικότητα, σημειωτική, οπτικός γραμματισμός) και στην αειφορία ως συνθήκη ατομικής, κοινωνικής και πολιτισμικής λειτουργίας.

Θεματικά Πεδία- Βασικοί και συμπληρωματικοί άξονες στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών

Η διδασκόμενη ύλη υπηρετεί τους δύο θεμελιώδεις άξονες, α) Εικαστική Δημιουργία και Πράξη, β) Αισθητική Πρόσληψη και Απόκριση, και αναπτύσσεται ως πεδίο μέσα στους βασικούς και συμπληρωματικούς άξονες. Υπό αυτή την έννοια το σύνολο των βασικών και συμπληρωματικών αξόνων αναπτύσσεται εντός του αδιάσπαστου πεδίου συγκρότησης των δύο θεμελιωδών.

Θεμελιώδεις βασικοί και συμπληρωματικοί άξονες

Διδασκόμενη ύλη – Άξονες του νέου Προγράμματος Σπουδών των Καλλιτεχνικών της Β' τάξης του Γυμνασίου	
Θεμελιώδεις Άξονες	Βασικοί – Συμπληρωματικοί Άξονες

<p>Θεμελιώδεις Άξονες: α) Εικαστική Δημιουργική Πράξη, β) Αισθητική Πρόσληψη και Απόκριση</p> <p>Οι άξονες της Εικαστικής Δημιουργικής Πράξης και της Αισθητικής Πρόσληψης και Απόκρισης, ως θεμέλιο συγκρότησης του εικαστικού φαινομένου, διατρέχουν οριζόντια και κάθετα το Πρόγραμμα Σπουδών, τον εργαστηριακό οδηγό και το σύνολο των παραγόμενων εκπαιδευτικών και επιμορφωτικών πόρων των Καλλιτεχνικών της Β' τάξης του Γυμνασίου.</p>	1 ^{ος} Βασικός Άξονας: <i>Μορφές Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών</i>
	2 ^{ος} Βασικός Άξονας: <i>Μορφικά και Δομικά Στοιχεία – Αρχές σύνθεσης</i>
	3 ^{ος} Βασικός άξονας: <i>Υλικά – Μέσα – Τεχνικές</i>
	4 ^{ος} Βασικός Άξονας: <i>Θέμα, Περιεχόμενο, Νόημα</i>
	5 ^{ος} Βασικός άξονας: <i>Εικαστικές Τέχνες και Αισθητικές Αξίες</i>
	6 ^{ος} Συμπληρωματικός Άξονας: <i>Αξίες και Δεξιότητες Μάθησης</i>
	7 ^{ος} Συμπληρωματικός Άξονας: <i>Ψηφιακός Γραμματισμός και Γραμματισμός των Μέσων</i>
	8 ^{ος} Συμπληρωματικός Άξονας: <i>Συνέργεια των Τεχνών, Διεπιστημονικότητα – Διαθεματικότητα</i>
	9 ^{ος} Συμπληρωματικός Άξονας: <i>Οπτικός Γραμματισμός – Πολυτροπικότητα – Σημειωτική</i>
	10 ^{ος} Συμπληρωματικός άξονας: <i>Εικαστικές Τέχνες και Αειφορία</i>

Κάθε βασικός και συμπληρωματικός άξονας αναπτύσσεται ως προς το περιεχόμενό του σε Θεματικά Πεδία, ενώ κάθε Θεματικό Πεδίο εμπεριέχει Θεματικές Ενότητες, συνδεδεμένες με προσδοκώμενα μαθησιακά, δραστηριότητες διδασκαλίας και αξιολόγησης. Καθώς οι άξονες διατρέχουν κάθετα και τις τρεις τάξεις, η εξέλιξη των Θεματικών Πεδίων και Ενοτήτων, τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και οι δραστηριότητες διδασκαλίας και αξιολόγησης κλιμακώνονται κάθετα, προσαρμοσμένα στις αντίστοιχες με την ηλικιακή ομάδα διδακτικές απαιτήσεις.

Θεματικά Πεδία βασικών συμπληρωματικών αξόνων

Διδασκόμενη ύλη Καλλιτεχνικών Β' τάξης Γυμνασίου				
Θεματικά Πεδία των Βασικών Αξόνων των Καλλιτεχνικών της Β' τάξης Γυμνασίου				
1 ^{ος} Άξονας Μορφές Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών	2 ^{ος} Άξονας Μορφικά και Πλαστικά Στοιχεία – Αρχές Σύνθεσης	3 ^{ος} Άξονας Υλικά – Μέσα – Τεχνικές	4 ^{ος} Άξονας Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα	5 ^{ος} Άξονας Εικαστικές Τέχνες και Αισθητικές Αξίες

Ζωγραφική – Εικαστικές τέχνες	Μορφικά και δομικά στοιχεία	Υλικά αποτύπωσης σε επιφάνεια	Σύντομη θεωρητική εισαγωγή για το θέμα, περιεχόμενο, νόημα των εννοιών	Αισθητικές αξίες
Γλυπτική – Εικαστικές τέχνες	Αρχές σύνθεσης	Πλαστικές ύλες – Μέσα – Υλικά	Τέχνη και σύμβολα	Παράσταση – Αναπαράσταση
Χαρακτική – Εικαστικές τέχνες		Ψηφιακά μέσα και υλικά	Ενεργητική όραση, παρατήρηση και εικαστική δημιουργία	Κριτική ανάλυση
Αρχιτεκτονική και εφαρμοσμένες τέχνες		Τεχνικές επιφάνειες	Τοπικό και παγκόσμιο	Αξιολόγηση έργου τέχνης – μαθητικού έργου
Σύγχρονες και ψηφιακές μορφές τέχνης		Τεχνικές όγκου και χώρου	Αποτυπώσεις της μνήμης, της ιστορίας και της φαντασίας	
Παραδοσιακή – Λαϊκή τέχνη		Ψηφιακές μεικτές τεχνικές δύο διαστάσεων	Η ψηφιακή τεχνολογία στην υπηρεσία της τέχνης	
Θεματικά Πεδία των Συμπληρωματικών Αξόνων των Καλλιτεχνικών της Β' τάξης Γυμνασίου				
6 ^{ος} Άξονας Αξίες και Δεξιότητες Μάθησης	7 ^{ος} Άξονας Ψηφιακός Γραμματισμός και Γραμματισμός των Μέσων	8 ^{ος} Άξονας Συνέργεια των Τεχνών – Διαθεματικότητα – Διεπιστημονικότητα	9 ^{ος} Άξονας Οπτικός Γραμματισμός – Πολυτροπικότητα – Σημειωτική	10 ^{ος} Άξονας Εικαστικές Τέχνες και Αειφορία
Κοινωνικές αξίες	Ψηφιακή νοημοσύνη	Συνέργεια των τεχνών με άλλες τέχνες	Εισαγωγή στον οπτικό γραμματισμό	Τέχνη και κοινωνική αειφορία
Δεξιότητες	Ψηφιακός γραμματισμός	Συνέργεια των τεχνών με τις θετικές επιστήμες	Εισαγωγή στην πολυτροπικότητα	Τέχνη και περιβάλλον
			Σημειωτικές προσεγγίσεις –Εμβάθυνση	

Το περιεχόμενο της διδασκόμενης ύλης αναλύεται στην ουσία στις Θεματικές Ενότητες κάθε Θεματικού Πεδίου. Η παράθεση του περιεχομένου αποφεύγει κάθε ιεραρχική δομή και γραμμικότητα, λειτουργώντας με τη μορφή του ριζωματικού δικτύου, όπως το ορίζει η συνολική φιλοσοφία του νέου Προγράμματος Σπουδών. Άλλωστε η ανοιχτού τύπου διάρθρωσή του επιτάσσει μια ελεύθερη και πλουραλιστική δομή περιεχομένου. Μέσα λοιπόν σε κάθε Θεματικό Πεδίο αναπτύσσονται με ευσύνοπτο και οριοθετημένο τρόπο οι επιμέρους ενότητες, οριοθετώντας το εύρος των γνωστικών, ψυχοκινητικών και κοινωνικογνωστικών αναφορών. Σε μια σύντομη προσπάθεια σκιαγράφησης αυτού του περιεχομένου σε συχτισμό με τις δύο υπόλοιπες τάξεις, θα μπορούσαμε να σημειώσουμε την ιστορική-θεωρητική του διάσταση

(αναγέννηση – μοντερνισμός), την ενσώματη διάσταση (καρδιακή προσέγγιση της μάθησης) και τη μορφοπλαστική διάσταση (κατάκτηση του απτικού χώρου και της ψηφιακής επιπεδότητας). Για μια πληρέστερη εποπτική προσέγγιση της διδασκόμενης ύλης στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών των Καλλιτεχνικών της Β' τάξης του Γυμνασίου, δημιουργήθηκε ο παρακάτω πίνακας με την παράθεση των Θεματικών Ενοτήτων ανά Θεματικό Πεδίο και άξονα.

Αναλυτική απεικόνιση Θεματικών Ενοτήτων/Θεματικών Πεδίων των βασικών και συμπληρωματικών αξόνων του νέου Προγράμματος Σπουδών των Καλλιτεχνικών της Β' τάξης του Γυμνασίου

Βασικοί Άξονες					
1 ^{ος} Άξονας					
Μορφές Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών					
Θεματικό Πεδίο Ζωγραφική – Εικαστικές τέχνες	Θεματικό Πεδίο Γλυπτική – Εικαστικές τέχνες	Θεματικό Πεδίο Χαρακτική – Εικαστικές τέχνες	Θεματικό Πεδίο Σύγχρονες και ψηφιακές μορφές τέχνης	Θεματικό Πεδίο Αρχιτεκτονική και εφαρμοσμένες τέχνες	Θεματικό Πεδίο Παραδοσιακή – Λαϊκή τέχνη
<ul style="list-style-type: none"> • Σχέδιο (κάρβουνο, παστέλ κ.λπ.) • Ζωγραφική (τέμπερα, ακουαρέλα, ακρυλικά κ.λπ.) • Εικονογραφία 	<ul style="list-style-type: none"> • Γλυπτική (τρισιδιάστατη) 	<ul style="list-style-type: none"> • Χαρακτική • Χαλκογραφία • Ξυλογραφία (σε όρθιο και πλάγιο ξύλο) 	<ul style="list-style-type: none"> • Φωτογραφία – Ψηφιακή επεξεργασία • Αφαίρεση • Φωτογραφική πιστότητα και ειλικρίνεια • Υψηλός φωτισμός – Χαμηλός φωτισμός • Πλάνο: Γωνίες λήψης (ακραίες, οριζοντιότητα, ευθεία, πλονζέ-κοντρ πλονζέ κ.λπ.) • Κινηματογράφος 	<ul style="list-style-type: none"> • Άνθρωπος, χώρος και αναπαράσταση της φύσης • Η σημασία των δημόσιων κτιρίων • Η μετάδοση των αισθητικών αρχών • Αγγειογραφία • Υαλουργία – Βιτρό • Στοιχεία ενδυματολογίας • και μόδας • Στοιχεία διακοσμητικής και βιομηχανικού σχεδίου • Τυπογραφία 	<ul style="list-style-type: none"> • Ξυλογλυπτική • Κεραμική • Μεταλλοτεχνία • Υφαντική – Ταπητουργία • Κεντητική • Βελονάκι • Εκκλησιαστική τέχνη • Λαϊκή ζωγραφική
2 ^{ος} Άξονας					
Μορφές, Μορφικά και Πλαστικά Στοιχεία – Αρχές Σύνθεσης					
Θεματικό Πεδίο Μορφικά και δομικά στοιχεία			Θεματικό Πεδίο Αρχές σύνθεσης		
<ul style="list-style-type: none"> • Όγκος • Μέγεθος • Χώρος • Βάθος • Προοπτική ατμοσφαιρική – Γραμμική 			<ul style="list-style-type: none"> • Ποικιλία • Επανάληψη • Ρυθμός – Ιεραρχία • Απλότητα • Ομαδοποίηση 		

<ul style="list-style-type: none"> • Βυζαντινή προοπτική κ.λπ. 			<ul style="list-style-type: none"> • Απόσταση κ.λπ. • Αρμονία • Ενότητα • Ένταση • Έμφαση • Αντίθεση • Στοιχίση κ.λπ. 		
3 ^{ος} Άξονας					
Μορφές, Υλικά – Μέσα – Τεχνικές					
Θεματικό Πεδίο Υλικά αποτύπωσης σε επιφάνεια	Θεματικό Πεδίο Πλαστικές ύλες – Μέσα – Υλικά	Θεματικό Πεδίο Ψηφιακά μέσα και υλικά	Θεματικό Πεδίο Τεχνικές επιφάνειες	Θεματικό Πεδίο Τεχνικές όγκου και χώρου	Θεματικό Πεδίο Ψηφιακές μεικτές τεχνικές δύο διαστάσεων
<ul style="list-style-type: none"> • Υλικά σχεδίου • Υλικά χρώματος – Ζωγραφικής • Φυσικές ή επεξεργασμένες χρωστικές-πρώτες ύλες • Φυσικές συνδυαστικές ύλες • Υλικά τυπογραφίας • Υλικά κόμικς, εικονογραφίας, εικονογράφησης • Επιφάνειες αποτύπωσης • Κόφτες χαρτιού, χαρτονιού, κοπίδια χειρός και ηλεκτρικά • Εξοπλισμός εργαστηρίου 	<ul style="list-style-type: none"> • Γλυπτικής προσθετικής και αφαιρετικής μεθόδου • Αγγειογραφίας • Κατασκευών και συναρμογών, αναπτυγμάτων στον χώρο • Βάσεις συναρμογών • Πλέγματος-ύφανσης σε τρισδιάστατο ανάπτυγμα • Ανακυκλώσιμα υλικά και χρηστικά αντικείμενα • Ανθρώπινο σώμα σε στάση-κίνηση • Προστατευτικά υλικά 	<ul style="list-style-type: none"> • Υπολογιστικές μονάδες (H/Y, tablet, κινητά) • Συσκευές λήψης στατικής και κινούμενης εικόνας, φωτογραφική μηχανή, κινητό, tablet, webcamera, τρίποδο • Ψηφιακές γραφίδες • Εκτυπωτές (επιφάνειες, 3D) • Λογισμικά και εφαρμογές επεξεργασίας στατικής και κινούμενης εικόνας και ήχου 	<ul style="list-style-type: none"> • Χαρακτητικής • Ξυλογραφίας, αναγλυφοτυπίας και υψιτυπίας σε πλάγιο ξύλο • Χαλκοστιξίας-διάτρητης χαλκογραφίας • Υαλουργίας, βιτρό • Πυρογραφίας 	<ul style="list-style-type: none"> • Θεάτρου σκιών • Σκηνογραφίας, • Σκηνοθεσίας, • ενδυματολογίας • Performance, χάπενινγκ • Αρχιτεκτονικής-διακόσμησης • Βιομηχανικού σχεδίου, παραγωγής προϊόντος 	<ul style="list-style-type: none"> • Ψηφιακή-αναλογική επεξεργασία εικόνων • Ψηφιακό σχέδιο με αναλογική εικόνα, ψηφιακή ζωγραφική και με αναλογικό κολάζ, ή σχέδιο κ.λπ. • Ηλεκτρονική εκδοχή του αναλογικού portfolio και του ατομικού εικαστικού ημερολογίου (art-sketchbook)
4 ^{ος} Άξονας					
Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα					
Θεματικό Πεδίο Σύντομη θεωρητική εισαγωγή για το θέμα, περιεχόμενο, νόημα των	Θεματικό Πεδίο Τέχνη και σύμβολα	Θεματικό Πεδίο Ενεργητική όραση, Παρατήρηση και Εικαστική δημιουργία	Θεματικό Πεδίο Τοπικό και παγκόσμιο	Θεματικό Πεδίο Αποτυπώσεις της μνήμης, της ιστορίας και της φантаσίας	Θεματικό Πεδίο Η ψηφιακή τεχνολογία στην υπηρεσία της τέχνης

εννοιών					
<ul style="list-style-type: none"> • Ενότητα θέματος-περιεχομένου-νοήματος 	<ul style="list-style-type: none"> • Είδη συμβόλων (έμβλημα, θυρεός θρησκευτικά σύμβολα • Περιεχόμενο των συμβόλων, συμβολισμός, αρχέτυπο, σήμανση • Νόημα των συμβόλων (συμβολικό, μεταφυσικό, κοινωνικό, σημειωτικό, οντολογικό, φαινομενολογικό κ.λπ.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Βασικά θέματα από την παρατήρηση του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος (νεκρή φύση, πορτρέτο, τοπίο, φυσικό και δομημένο περιβάλλον) • Θέματα από την καθημερινή ζωή • Θέματα από την κοινωνική πραγματικότητα • Τέχνη και περιβαλλοντική αειφορία 	<ul style="list-style-type: none"> • Θέματα από την ελληνική και παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά • Θέματα από την ελληνική παράδοση και τη λαϊκή τέχνη • Θέματα από την αρχαία ελληνική τέχνη • Θέματα από τη βυζαντινή τέχνη • Θέματα από την τοπική ιστορία • Θέματα εξευρωπαϊκών πολιτισμών • Δομημένο και κατασκευασμένο περιβάλλον των λαών • Διακοσμητική τέχνη και διακοσμητικά μοτίβα 	<ul style="list-style-type: none"> • Θέματα από τη μνήμη • Θέματα από τη φαντασία 	<ul style="list-style-type: none"> • Τέχνη και ψηφιακό γίγνεσθαι • Μεικτές ψηφιακές τεχνικές και αυτοματοποιημένες εντολές για τα εικαστικά • Ασφάλεια στο διαδίκτυο των εικόνων • Φωτομοντάζ-βιντεομοντάζ • Πολιτισμός της ψηφιακής εικόνας • Θέματα από την επικαιρότητα
5 ^{ος} Άξονας					
Εικαστικές Τέχνες και Αισθητικές Αξίες					
Θεματικό Πεδίο Αισθητικές αξίες	Θεματικό Πεδίο Παράσταση – Αναπαράσταση	Θεματικό Πεδίο Κριτική ανάλυση	Θεματικό Πεδίο Αξιολόγηση έργου τέχνης- μαθητικού έργου		
<ul style="list-style-type: none"> • Κινήματα τέχνης μοντερνισμού • Μίμηση – Παρατήρηση • Ιδέα – Σύμβολο – συναίσθημα – Γεγονός • Διαφοροποιούμενος ορισμός της τέχνης 	<ul style="list-style-type: none"> • Αντικείμενο – Πλαστικές ύλες • Παρουσία – Μετάπλαση 	<ul style="list-style-type: none"> • Μίμηση – Παρατήρηση • Ιδέα – Σύμβολο – Έκφραση – Γεγονός <ul style="list-style-type: none"> • Συναίσθημα – Λογική • Αντιπαραβολή έργων τέχνης-εφαρμογών 	<ul style="list-style-type: none"> • Σύνδεση θεωρίας και πράξης • Διαρκής αμφίδρομη σχέση εμπειρικών-θεωρητικών δεδομένων 		
Συμπληρωματικοί Άξονες					
6 ^{ος} Άξονας					
Αξίες και Δεξιότητες Μάθησης					
Θεματικό Πεδίο Κοινωνικές αξίες	Θεματικό Πεδίο Δεξιότητες				
<ul style="list-style-type: none"> • Κοινωνικότητα – Συνεργασία • Φιλία – Χαρά – Προσμονή • Φιλότητα • Κοινωνική συναισθηματική επίγνωση – Υπευθυνότητα • Ειλικρίνεια – Συμμετοχικότητα • Αποδοχή διαφορετικότητας – Αλληλεγγύη 	<ul style="list-style-type: none"> • Δεξιότητες μάθησης • Δεξιότητες του νου • Δεξιότητες ζωής 				
7 ^{ος} Άξονας					
Ψηφιακός Γραμματισμός και Γραμματισμός των Μέσων					

Θεματικό Πεδίο Ψηφιακή νοημοσύνη	Θεματικό Πεδίο Ψηφιακός γραμματισμός	
<ul style="list-style-type: none"> Ψηφιακή ασφάλεια Ψηφιακά δικαιώματα Ικανότητες δημιουργίας 	<ul style="list-style-type: none"> Ικανότητες παραγωγής και ανάλυσης ψηφιακών μορφικών στοιχείων Ψηφιακός εικαστικός γραμματισμός 	
8 ^{ος} Άξονας Συνέργεια των Τεχνών – Διαθεματικότητα – Διεπιστημονικότητα		
Θεματικό Πεδίο Συνέργεια των τεχνών με άλλες τέχνες	Θεματικό Πεδίο Συνέργεια των τεχνών με τις θετικές επιστήμες	
<ul style="list-style-type: none"> Συνέργεια με την όπερα, το θέατρο, τον κινηματογράφο, το animation Συνέργειες μέσω συσχέτισης με τα μορφικά στοιχεία Διαθεματικοί συσχετισμοί υλικών Συνέργειες μέσω της σκηνογραφίας Συνέργεια με τη μουσική 	<ul style="list-style-type: none"> Συνέργεια με την τεχνολογία Συνέργεια με τις φυσικές επιστήμες και τη βιολογία Συνέργεια των τεχνών με τα μαθηματικά 	
9 ^{ος} Άξονας Οπτικός Γραμματισμός – Πολυτροπικότητα – Σημειωτική		
Θεματικό Πεδίο Εισαγωγή στον οπτικό γραμματισμό	Θεματικό Πεδίο Εισαγωγή στην πολυτροπικότητα	Θεματικό Πεδίο Σημειωτικές Προσεγγίσεις-εμβάθυνση.
<ul style="list-style-type: none"> Η σχέση μας με τις εικόνες Tele-videns, versus Homo-videns Η εικονική πραγματικότητα (virtual reality), σταθερή και διαδραστική Κυρίαρχες μορφές λόγου και οπτική γλώσσα-σύνταξη 	<ul style="list-style-type: none"> Σημειωτικά συστήματα και συνδυασμοί τους Κυριολεκτικά και κωδικοποιημένα μηνύματα Πολυτροπικά κείμενα και εκφράσεις Θεματικές πολυτροπικών κειμένων 	<ul style="list-style-type: none"> Κοινωνικά-πολιτισμικά καθιερωμένα συστήματα σήμανσης και διαχείρισης πληροφοριών Τρόποι σημειωτικής επικοινωνίας στην παραδοσιακή, τη λαϊκή τέχνη Εμβάθυνση σε εξειδικευμένες μορφές πολυτροπικής τέχνης και σημειωτικής ανάλυσης
10 ^{ος} Άξονας Εικαστικές Τέχνες και Αειφορία		
Θεματικό Πεδίο Τέχνη και κοινωνική αειφορία	Θεματικό Πεδίο Τέχνη και περιβάλλον	
<ul style="list-style-type: none"> Υποστήριξη σχολικής τελετουργίας (σχολικές δράσεις, εορτές, εκθέσεις, δράσεις κ.λπ.) Πρωτοβουλίες καλλιτεχνικής παρέμβασης στον ευρύτερο χώρο της τοπικής κοινότητας Κοινωνική γλυπτική 	<ul style="list-style-type: none"> Δράσεις καλλιτεχνικής επανάχρησης υλικών Καλλιτεχνικές δράσεις κοινωνικής ευαισθητοποίησης 	

Η ψηφιακή αποτύπωση στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών

Στην αναμόρφωση των Προγραμμάτων Σπουδών για όλα τα διδακτικά αντικείμενα και κατ' επέκταση στις προδιαγραφές του νέου Προγράμματος Σπουδών των Καλλιτεχνικών ορίζεται η ψηφιακή τους αποτύπωση. Με την έννοια αυτή, τα κείμενα του ΠΣ, ο Οδηγός Σπουδών, καθώς και τα εκπαιδευτικά εγχειρίδια που προδιαγράφονται για το μάθημα των Καλλιτεχνικών της Β' Γυμνασίου θα έχουν το ψηφιακό τους αποτύπωμα σε εμπλουτισμένη μορφή στο ψηφιακό σχολείο.

Για την ψηφιακή αποτύπωση και την αξιοποίηση του ψηφιακού υλικού που θα συνδεθεί με το ψηφιακό σχολείο θα χρειαστεί η εξασφάλιση των πνευματικών δικαιωμάτων από τον θεσμικό φορέα, καθώς και η προστασία των υπερσυνδέσμων με ανάρτηση σε σαφώς ορισμένους θεσμικούς ιστότοπους, με μετασηματισμό-κοινοποίηση αρχικών συνδέσμων που προέρχονταν από τυχόν προσωπικούς λογαριασμούς των συντελεστών του έργου κατά τη συγγραφή του. Εκτός από το ψηφιακό αποτύπωμα των θεσμικών εγχειριδίων και εντύπων, απαιτείται επομένως η οργάνωση και η προστασία του ψηφιακού υλικού με το οποίο συνδέονται τα ΠΣ και τα εγχειρίδια, απαιτείται δηλαδή η κατάλληλη ψηφιακή υποδομή. Η υποδομή αυτή προδιαγράφεται να είναι δυναμική και εύπλαστη και οι πηγές ανανεώσιμες: θα μπορεί να «σηκώνει» νέα στοιχεία που θα προστίθενται, δυνατότητες βελτίωσης και επικαιροποίησης με τα προηγούμενα, καθώς και συνδεσιμότητα με εκπαιδευτικές εφαρμογές και μαθησιακές πλατφόρμες που θα προσφέρονται από τα θεσμικά κέντρα του υπουργείου ή των περιφερειών. Τα ψηφιακά αποτυπώματα των αντικειμένων που θα προσφέρονται για το μάθημα των Καλλιτεχνικών θα μπορούν να είναι μέρος σε κατηγοριοποιημένα μενού όλων των γνωστικών αντικειμένων μαζί ή χωριστά, ανάλογα με τις ψηφιακές δομές που θα δημιουργηθούν.

Συγκεκριμένα για το μάθημα των Καλλιτεχνικών προτείνεται να δημιουργηθούν χώροι για:

A. Ψηφιακό αποθετήριο ιστορικών, εικαστικών και οπτικοακουστικών τεκμηρίων με οργάνωση, ευρετήριο και φίλτρα αναζήτησης, ώστε να είναι εύχρηστο, λειτουργικό, να αντιστοιχίζεται με το ΠΣ των Καλλιτεχνικών μαθημάτων και τα διδακτικά βιβλία. Οι ήδη υπάρχοντες ψηφιακοί πόροι και αποθετήρια (Αίσωπος, Φωτόδενδρο, e-class, ψηφιακές συλλογές) θα ακολουθούν τους κανόνες αδειών χρήσης του ΙΕΠ/Υ.ΠΑΙ.Θ και θα συνδέονται με τρόπο λειτουργικό και εύχρηστο με το νέο ΠΣ των Καλλιτεχνικών. Μια εφαρμογή που θα μπορούσε να προσφέρει αυτή την τεκμηρίωση και την προσθήκη των μεταδεδομένων με δυνατότητες κατηγοριοποίησης και ευελιξία διαχείρισης υλικού με απλό τρόπο είναι η omeka.

B. Ψηφιακό αποθετήριο διδακτικών σεναρίων ανοιχτό σε εκπαιδευτικούς ΠΕ08 σε όλη την επικράτεια, σε δυναμική μορφή, με το οποίο θα μπορούν οι εκπαιδευτικοί της βάσης διαρκώς να εμπλουτίζουν τα διδακτικά εγχειρίδια με νέα διδακτικά σενάρια ή/και απλές δραστηριότητες, αφού συμπληρώσουν τις προδιαγραφές που θα έχουν τεθεί σύμφωνα με τα νέα ΠΣ (ώστε να οριστεί και η θέση τους κατά την αναζήτηση στο μενού κ.λπ. και να ελεγχτεί το τελικό αποτέλεσμα, ώστε να είναι άρτιο). Στο ίδιο αποθετήριο ή σε μέρος αυτού θα μπορούν οι ίδιοι/-ες οι μαθητές/-τριες να αναρτούν εργασίες τους μετά από έλεγχο εκπαιδευτικού ΠΕ08, που θα πιστοποιεί την καταλληλότητά τους. Το ευρετήριο και τα φίλτρα θα αντιστοιχούν στη δομή των νέων ΠΣ των Καλλιτεχνικών μαθημάτων.

Ιδανικά τα δύο παραπάνω αποθετήρια θα χρειαστεί να βρίσκονται σε μεταξύ τους σύνδεση και θεσμική προστασία.

Γ. Κατασκευή ιστοσελίδας για το μάθημα Καλλιτεχνικών της Β' Γυμνασίου που να παραπέμπει στα Α και Β. Η ιστοσελίδα προτείνεται να είναι σχεδιασμένη ώστε να λειτουργεί σε

όλες τις σύγχρονες ψηφιακές συσκευές (υπολογιστές, tablet, smartphone) και να είναι σε html5.

Δ. Λειτουργία επίσημου μόνιμου forum επικοινωνίας και υποστήριξης για τους/τις εικαστικούς εκπαιδευτικούς στο πλαίσιο της διαδικασίας διαρκούς επιμόρφωσής τους.

Ε. Ευρείας χρήσης λογισμικά και εφαρμογές από μαθητές/-τριες και εκπαιδευτικούς σε εφαρμογές παρουσίασης, επεξεργασίας εικόνας, ήχου και βίντεο, ψηφιακής αφήγησης και animation (ΠΣΔ-Microsoft-learning apps-pdf επεξεργαστές-mindmap tools κ.λπ.) με δωρεάν διάθεση των αδειών χρήσης σε μαθητές/-τριες και εκπαιδευτικούς στον σχολικό λογαριασμό τους.

Δ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Η διδακτική πλαίσιωση - Επιθυμητοί διδακτικοί προσανατολισμοί του νέου Προγράμματος Σπουδών

Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών φιλοδοξεί να δημιουργήσει ένα νέο καινοτόμο διδακτικό πλαίσιο για την εικαστική παιδεία, που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της σύγχρονης εποχής. Η εικαστική παιδεία διαδραματίζει κομβικό ρόλο στη δημιουργία του δημοκρατικού και συμπεριληπτικού σχολείου, στην ανάπτυξη σύγχρονων δεξιοτήτων για τους/τις μαθητές/-τριες και στην προώθηση του πολυγραμματισμού (οπτικός, εικαστικός, γλωσσικός, ψηφιακός γραμματισμός). Στο ΠΣ γίνεται σαφής περιγραφή των αναμενόμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων, των βασικών γνώσεων, των ικανοτήτων και δεξιοτήτων, αξιών, στάσεων και συμπεριφορών που αναμένεται να αποκτήσουν οι μαθητές/-τριες.

Το Πρόγραμμα Σπουδών διασυνδέεται ως προς τους διδακτικούς του προσανατολισμούς με τα αντίστοιχα των Α' και Γ' τάξεων του Γυμνασίου, λαμβάνοντας υπόψη τις απολήξεις του πρώτου και τα προαπαιτούμενα του δεύτερου. Παράλληλα, προετοιμάζει και εξοικειώνει τους/τις μαθητές/-τριες και τους/τις εκπαιδευτικούς για μια πιο συγκροτημένη εξέλιξη της οπτικής αντίληψης, της εικαστικής σκέψης και της σημειωτικής απόκρισης και παραγωγής, ανάλογα με το ηλικιακό τους επίπεδο.

Κύρια χαρακτηριστικά του νέου ΠΣ είναι η ευελιξία και η ανοικτότητα. Παρέχει τη δυνατότητα στον/στην εκπαιδευτικό για διαφοροποιημένες διδακτικές προσεγγίσεις και μεθοδολογίες, ώστε να διαμορφώσει περιβάλλοντα μάθησης προσαρμοσμένα στα γνωστικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά της κοινότητας, χωρίς τη δημιουργία διακρίσεων και φαινομένων στιγματισμού. Επίσης δίνει δυνατότητες και προτάσεις εξατομικευμένης διδασκαλίας, ανάλογα με το γνωστικό επίπεδο και το καλλιτεχνικό ταλέντο των μαθητών/-τριών.

Προσφέρει μια μεγάλη ποικιλία προτάσεων για ατομικές, ομαδικές, βιωματικές και συνθετικές εργασίες. Δίνει τη δυνατότητα δημιουργίας και ελεύθερης εικαστικής έκφρασης στους/στις μαθητές/-τριες. Το εικαστικό εργαστήριο γίνεται τόπος δημιουργικής έκφρασης, επικοινωνίας, δράσης, συμπερίληψης και για τους/τις μαθητές/-τριες και για τους/τις εκπαιδευτικούς.

Ο σκοπός είναι η ανάπτυξη σύγχρονων, κοινωνικών, γνωσιακών, ψυχοσυναισθηματικών, ψηφιακών και μεταγνωστικών δεξιοτήτων. Οι εκπαιδευτικοί καλούνται να παροτρύνουν, να δώσουν κίνητρα στους/στις μαθητές/-τριες, ώστε να αναπτύξουν μέσα από την εκπαιδευτική πράξη και έρευνα ικανότητες και δεξιότητες που χρειάζονται οι σύγχρονοι πολίτες, αλλά και

δεξιότητες που συνεισφέρουν στην προσωπική ανάπτυξη και εξέλιξη. Αυτή η στοχοθεσία έχει πολλά κοινά σημεία με τη στοχοθεσία των εργαστηρίων δεξιοτήτων, καθώς προσφέρει πολλές αναφορές, συνδέσεις, συνέργειες και δραστηριότητες με το πεδίο αυτό.

Το νέο ΠΣ ενθαρρύνει τη χρήση και την εφαρμογή των νέων τεχνολογιών ως εργαλείων μάθησης, πειραματισμού και επικοινωνίας, αλλά και στέκεται κριτικά απέναντί τους. Στο νέο ΠΣ υπάρχει πληθώρα προτάσεων που μπορούν να αξιοποιηθούν στη διδακτική πράξη. Εξάλλου, η τέχνη ήταν και είναι προνομιακό επίπεδο εφαρμογής και πειραματισμού των νέων τεχνολογιών και των νέων μέσων. Το παρόν ΠΣ καλείται να συμβάλει στην εξοικείωση των μαθητών/-τριών με τα νέα μέσα και τις νέες τεχνολογίες.

Στην ίδια κατεύθυνση και ως προέκταση της επίτευξης των στόχων του ΠΣ είναι η συμβολή των εκπαιδευτικών ως a/r/toographers με τριπλή ιδιότητα: α) εικαστικών δημιουργών, β) παιδαγωγών-επιστημόνων, γ) ερευνητών. Καλούνται όχι απλώς να επιλέξουν το διδακτικό υλικό, αλλά να το διαμορφώσουν, να το προσαρμόσουν και να το εντάξουν στη μαθησιακή διαδικασία, ανάλογα με τις εκάστοτε ιδιαιτερότητες του τόπου αλλά και του σχολείου.

Κριτήρια σύνταξης του νέου Προγράμματος Σπουδών

Η στρατηγική σύνταξης του νέου Προγράμματος Σπουδών εκκινεί από τις έννοιες της εικαστικής πληρότητας, της επιστημονικής-παιδαγωγικής εγκυρότητας και της κοινωνικής αειφορίας, διαμορφώνοντας τα αντίστοιχα κριτήρια σύνταξης. Ο κορμός της σύνταξής του εστιάζει στους εικαστικούς στόχους, δηλαδή τον οπτικό, εικαστικό γραμματισμό των μαθητών/-τριών μέσα από την πραξιακή και διανοητική εμπλοκή σε εικαστικές εργασίες, με επιδιωκόμενο μαθησιακό αποτέλεσμα τη βιωματική οικειοποίηση της εικαστικής γλώσσας (εικονογράμματα, γραμματική, σύνταξη της εικονιστικής γλώσσας, εικονιστικοί κώδικες κ.λπ.).

Ως συνέχεια και προέκταση του βασικού αυτού κορμού, αναπτύσσεται ένα παιδαγωγικά και μεθοδολογικά τεκμηριωμένο πλέγμα δράσεων και δραστηριοτήτων, που συνδέουν οργανικά με τον εικαστικό κορμό την καλλιέργεια σύγχρονων δεξιοτήτων. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ατομικές και ομαδικές εργασίες, σύνθετες διαθεματικές εργασίες και project συνέργειας των τεχνών, βιωματικές δράσεις, καταστάσεις και εκδηλώσεις με πυρήνα την εικαστική θεωρία και πράξη και αφετηρία το εικαστικό εργαστήριο εκσυγχρονίζουν τη λειτουργία των Εικαστικών τόσο σε παιδαγωγικό όσο και σε κοινωνικό πλαίσιο, αναβαθμίζοντας ταυτόχρονα τον ρόλο και την αποτελεσματικότητά τους μέσα στο σχολικό περιβάλλον.

Καταλυτικό ρόλο σε αυτή την πολυσχιδή και πολύπλευρη εικαστική εμπειρία των μαθητών/-τριών παίζει η σωστά δομημένη χρήση των ΤΠΕ εντός του εικαστικού εργαστηρίου, τόσο στο διερευνητικό όσο και στο επικοινωνιακό και το δημιουργικό σκέλος της διδασκαλίας. Αυτό σημαίνει ότι δεν προκρίνεται μια μηχανιστική και άκριτη χρήση τους, στο πλαίσιο της ευκολίας και μόνο, αλλά η παιδαγωγικά και μεθοδολογικά σταθμισμένη χρήση πόρων, εργαλείων, εφαρμογών και λογισμικών στα σημεία που είναι απαραίτητη διδακτικά, με στόχο τον πολλαπλασιασμό του μαθησιακού προσδόκιμου. Η πολυδιάστατη, λοιπόν, εμπλοκή των μαθητών/-τριών στη δημιουργική εικαστική πράξη και η σύγχρονη διερευνητική προσέγγιση των καλλιτεχνικών και πολιτισμικών πόρων τους/τις εμπλουτίζουν με ένα σώμα γνώσεων, εμπειριών, ικανοτήτων και δεξιοτήτων, ικανό να τους μετασχηματίσει σε ενεργούς πολίτες και διαμορφωτές του μέλλοντος.

Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Το νέο ΠΣ περιγράφει το σύνολο των βασικών εικαστικών-πλαστικών ικανοτήτων και γνώσεων, καθώς και σημαντικές ικανότητες και δεξιότητες, αξίες, στάσεις και συμπεριφορές, που πρέπει να κατακτήσουν οι μαθητές/-τριες στη Β' τάξη. Περιγράφονται υπό μορφή προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων και η αποτίμησή τους προτείνεται να γίνει μέσα από την εφαρμογή αναστοχαστικών τεχνικών και στρατηγικών και μεθόδων αξιολόγησης.

Σκοπός της αξιολόγησης στην περίπτωση του μαθήματος των Καλλιτεχνικών είναι η διάγνωση της μαθησιακής ετοιμότητας για τη βελτίωση της μαθησιακής διαδικασίας και των αποτελεσμάτων. Η αξία χρήσης της συνίσταται στο γεγονός ότι επιτρέπει τη συστηματοποίηση συγκεκριμένων παρατηρήσεων και συμπερασμάτων, που επιτρέπουν με τη σειρά τους αμοιβαίες προσαρμογές από την πλευρά των εικαστικών εκπαιδευτικών και των μαθητών/-τριών ως μια συνεχής διαδραστική διαδικασία (Moon, Brighton & Tomlinson, 2020).

Η αξιολόγηση των μαθητών/-τριών στο γνωστικό αντικείμενο των Καλλιτεχνικών αφορά τον βαθμό επίτευξης των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων, όπως αυτά περιγράφονται ανά θεματικό άξονα του ΠΣ (αναλυτική απεικόνιση ΠΣ). Ο τρόπος περιγραφής τους επιτρέπει μία πρώτη αδρή εκτίμηση της επίτευξης και την τεκμηρίωσή τους μέσα από τα επιτευγματα και την πρόοδο των μαθητών/-τριών. Στην περίπτωση του μαθήματος των Καλλιτεχνικών ο βαθμός επίτευξης των μαθησιακών αποτελεσμάτων δεν προσδιορίζεται με γραμμικά μετρήσιμες μεθόδους. Οι αποτιμητές ποιότητας έχουν σχέση με ορισμένο προσδοκώμενο αποτέλεσμα και η επιτυχία συνδέεται με την προσπάθεια, τη θετική εξέλιξη, τη μεταβολή, την ακρίβεια και την ποιότητα της επιτυχίας ενός κριτηρίου και όχι με τον αριθμό εργασιών που ολοκλήρωσε κάθε μαθητής/-τρια σε ορισμένο διάστημα.

Το γνωστικό αντικείμενο των Καλλιτεχνικών αξιολογείται κατά το μεγαλύτερο μέρος του με βάση τις εργαστηριακές ασκήσεις και εργασίες, οι οποίες συνιστούν και το μεγαλύτερο μέρος μιας διδακτικής εποπτείας, συμπληρούμενες από λεκτικές και γραπτές αποκρίσεις σε οπτικά και αισθητικά θέματα.

Η αξιολόγηση λαμβάνει επίσης υπόψη ατομικές και κοινωνικές παραμέτρους, εξατομικευμένους συντελεστές, κοινωνικές και σχολικές συνιστώσες, και για τον λόγο αυτό χρησιμοποιεί διαφορετικές τεχνικές και προσεγγίσεις αξιολόγησης, οι οποίες εφαρμόζονται κατά περίπτωση και περίσταση. Λόγω της φύσης του γνωστικού αντικειμένου δεν ενδείκνυται η γραπτή αξιολόγηση. Εξάλλου, στην περίπτωση των Καλλιτεχνικών η αξιολόγηση στηρίζεται κατά πολύ στον βαθμό ποιοτικής συμμετοχής, διαχείρισης συναισθημάτων, συνεργασίας και στην εκτίμηση της υπόστασης-έκφρασης του παιδιού με τρόπο ολιστικό. Οι στόχοι και οι προσδοκίες διατυπώνονται επίσης με τέτοιο τρόπο, ώστε να ευνοούν την αυτοαξιολόγηση και την ετεροαξιολόγηση στα πλαίσια μιας συνεχούς και διαμορφωτικής αξιολόγησης.

Στην περίπτωση των Καλλιτεχνικών μπορούν να συνεκτιμώνται διαφορετικά τεκμήρια, αρχεία και διαδικασίες της εικαστικής πράξης και της αισθητικής αντίληψης, όπως:

- η συμμετοχή στην τάξη ή στο εργαστήριο
- η συμμετοχή και το αποτέλεσμα της ατομικής ή ομαδικής συνθετικής δημιουργικής εργασίας
- τα τεκμήρια που παρατίθενται στο μαθητικό εικαστικό ημερολόγιο (art-sketchbook)
- πάσης φύσεως τεκμήρια (εικαστικής, εικονιστικής ή γλωσσικής μορφής) που παρατίθενται στον ατομικό φάκελο (portfolio)
- τα τεκμήρια που παρατίθενται στον ομαδικό φάκελο (ομαδικό portfolio)
- η κατ' οίκον εργασία
- η μικρή προειδοποιημένη άσκηση

- ολιγόλεπτες γραπτές δοκιμασίες (λίγες)
- η συζήτηση με τον/τη μαθητή/-τρια και η «παρατήρηση» στο σχολικό περιβάλλον με ανεπίσημο ή επίσημο τρόπο
- η επιπλέον δραστηριότητα ή εθελοντική εργασία εκτός αίθουσας διδασκαλίας, που σχετίζεται με το συγκεκριμένο μάθημα (δημιουργία και παρουσίαση εικαστικών εργασιών σε πολιτιστικές, περιβαλλοντολογικές κ.ά. εκδηλώσεις)
- η παρουσίαση ή η έκθεση ατομικού ή ομαδικού φακέλου
- η παρουσίαση ή η έκθεση ατομικής ή ομαδικής-συνθετικής εργασίας
- η αυτοπεριγραφή του μαθητή ή της μαθήτριας με βοήθημα ερωτηματολόγιο σε συνδυασμό με συζήτηση ώστε η εκτίμηση να είναι όσο το δυνατόν αντικειμενικότερη
- η εκτίμηση μέσω παιγνιδιών ρόλου προκειμένου να αξιολογηθούν κοινωνικές δεξιότητες
- η εμπλοκή σε παιγνιώδεις αναστοχαστικές διαδικασίες
- η συμπλήρωση δομημένων φύλλων εργασίας ή ερωτηματολογίων
- η συμπλήρωση περιγραφικών οδηγιών αξιολόγησης (ρουμπρίκες) με διαβαθμισμένα κριτήρια.

Σε καθένα από τα παραπάνω αποδίδεται πρακτικά ή διαισθητικά συντελεστής βαρύτητας.

Η αξιολόγηση μπορεί να είναι διαγνωστική, διαμορφωτική και τελική.

Διαγνωστική ή αρχική αξιολόγηση έχει καθιερωθεί να ονομάζεται η διερεύνηση της προηγούμενης γνώσης του παιδιού ή του τμήματος ή ολόκληρης της τάξης ενός σχολείου σε σχέση με τη διδακτική ύλη και τους άξονες περιεχομένου. Διευκολύνει τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό σε μικρο-και μακρο-επίπεδο και τον ετήσιο προγραμματισμό της ύλης που θα διδαχθεί στο σύνολο. Η διαδικασία αυτή ως παιδαγωγική προσέγγιση ουσιαστικά συμπίπτει με τη βασική αρχή του εποικοδομητισμού (κονστрукτιβισμού) (Wertheimer, 1912· Kohler, 1971· Piaget, 2006· Vygotsky, 1978· Bandura, 1977· Dewey, 1952). Η διαγνωστική αξιολόγηση καθίσταται ιδιαίτερα απαραίτητη, όταν οι εκπαιδευτικοί επισκέπτονται μία νέα τάξη ή τοποθετούνται σε ένα νέο σχολείο.

Η ενδιάμεση αξιολόγηση είναι μια διαρκής διαδικασία σε κάθε στάδιο της μάθησης και έχει παρόμοια ρυθμιστικό χαρακτήρα. Στόχος κάθε σταδίου αξιολόγησης είναι η διάγνωση της μαθησιακής ετοιμότητας με σκοπό τη βελτίωση της μάθησης, που γίνεται με συνεχή επαναπροσδιορισμό του εκπαιδευτικού σχεδιασμού. Οι παρατηρήσεις που προκύπτουν χρησιμοποιούνται για την προσαρμογή του επόμενου σταδίου της μαθησιακής διαδικασίας, στην οποία μπορεί να συμβεί και τροποποίηση συγκεκριμένων μαθησιακών προσδοκιών ή αντικατάστασή τους.

Η τελική αξιολόγηση είναι η αξιολόγηση που γίνεται κατά την ολοκλήρωση μιας ενότητας ή ενός κύκλου εργασιών και πριν το πέρασμα σε νέο κύκλο ή ενότητα. Μπορεί να αφορά μία ή περισσότερες εργασίες ή θεματικές, το σύνολο των δραστηριοτήτων μιας ενότητας ή περισσότερων ενότητων και έχει μια παιδαγωγική διάσταση στη διδασκαλία του μαθήματος των Καλλιτεχνικών. Ο/Η εικαστικός εκπαιδευτικός πρέπει να έχει κατά νου ότι διαμορφώνει και καλλιεργεί αισθητικά κριτήρια και ότι τα καλλιεργεί μέσω μιας σχέσης που αντανάκλα τον ενδιαφέρον, τη συνέπεια και την ευθύνη που αμοιβαία αναμένει.

Η αξιολόγηση επιπλέον μπορεί δυναμικά να έχει τη μορφή αυτοαξιολόγησης ή ετεροαξιολόγησης από συνομηλίκους ή και αξιολόγησης από τον/την εκπαιδευτικό. Σχετίζεται

με τις προσδοκίες για τα αποτελέσματα που έχουν τεθεί κάθε φορά σαν στόχος κι εμπεριέχει στοιχεία που δεν μπορούν να υπαχθούν σε αυτοματοποιημένα μετρικά συστήματα αξιολόγησης.

Επιπλέον αξιοποιείται η ατομική και ομαδική αξιολόγηση. Η ατομική αξιολόγηση που προτείνεται για το μάθημα των Καλλιτεχνικών συναντά επίσης λειτουργικές και συναισθηματικές ανάγκες και σχετίζεται με κοινωνικούς και συναισθηματικούς παράγοντες, όπως το σχολικό κλίμα, το κλίμα τάξης, η διαχείριση τάξης, η σχέση εκπαιδευτικού-παιδιού, οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις εκπαιδευτικού-παιδιού, οι σχέσεις μεταξύ συμμαθητών/-τριών (Wang, Haertel & Walberg, 1997). Η ομαδική αξιολόγηση γίνεται κατά ομάδες και συνιστά μια πολύ απαιτητική κοινωνικοποιητική μορφή μαθήματος. Βασίζεται στην αρχή ότι οι μεμονωμένοι συμμετέχοντες θα επιτύχουν τους στόχους τους μόνο εάν η ομάδα επιτύχει επίσης τον στόχο της. Επειδή η ομαδική εικαστική εργασία είναι απαιτητική, έχει νόημα να εφαρμόζεται σε πιο σύνθετες εργασίες. Κατά την αξιολόγηση της ομαδικής εικαστικής εργασίας μπορεί να αξιολογείται η διαδικασία, το αποτέλεσμα και η παρουσίαση ή η έκθεση. Προστίθεται επιπλέον η αμοιβαία ετεροαξιολόγηση μεταξύ των μελών και bonus ομάδας.

Η αξιολόγηση από τον/την εκπαιδευτικό έχει ανατροφοδοτικό χαρακτήρα. Σχετίζεται με τις προσδοκίες για τα αποτελέσματα που έχει θέσει ως επιθυμητά κάθε φορά, αλλά πρέπει να χρησιμοποιείται με σοφία ως κριτήριο ενίσχυσης του μαθησιακού κινήτρου και ως σημείο εκκίνησης για περαιτέρω μάθηση. Ο/Η εικαστικός εκπαιδευτικός, προκειμένου να αξιολογήσει, πρέπει να έχει κατά νου, εκτός από τα περιεχόμενα του νέου ΠΣ, και άλλες παραμέτρους με μια ολιστική νοοτροπία, να συνδυάζει ποικίλους και διαφορετικούς τρόπους, τεχνικές και κοινωνικές παρατηρήσεις-μετρήσεις που δεν μπορούν να υπαχθούν σε αυτοποιημένα συστήματα αξιολόγησης. Το ζήτημα του τρόπου αξιολόγησης από τον/την εκπαιδευτικό σχετίζεται επίσης άμεσα με τον τρόπο που αντιμετωπίζει τη διαδικασία μάθησης και την ικανότητα-κατάρτισή του να αξιοποιεί παιδαγωγικά τα λάθη ως βασικά εργαλεία μάθησης, σύμφωνα με την κονστρουκτιβιστική θεωρία (εποικοδόμηση της γνώσης). Οι εικαστικές πρακτικές του ρίσκου και του «λάθους» είναι αλληλένδετες και επιθυμητές.

Ένας άλλος παράγοντας που χρειάζεται να έχει ο/η εικαστικός εκπαιδευτικός κατά νου όταν αξιολογεί είναι τα συναισθήματα των παιδιών, τις κοινωνικοπολιτισμικές παραμέτρους, αλλά πάνω απ' όλα τη σχέση με τον/την ίδια/-α. Πολλές έρευνες έχουν δείξει ότι τα παιδιά θεωρούν ως πιο αγχογόνα τα γεγονότα που σχετίζονται με το σχολείο και την επίδοσή τους (Jones Sears, Milburn, 1990· Doron, 2009). Το σχολικό περιβάλλον και η ακαδημαϊκή επίδοση, σε συνδυασμό με πίεση για υψηλή επίδοση από τους γονείς, είναι από τις βασικότερες πηγές άγχους και αποτρεπτικά της προόδου τους (Μπεζεβέγκης, 2001· Ryan-Wegner κ.ά., 2005). Έχει δε παρατηρηθεί ότι οι διαφορές σχολικής επίδοσης οφείλονται λιγότερο σε βιολογικούς και περισσότερο σε κοινωνικούς-πολιτισμικούς παράγοντες, ενώ, όταν φτάνουμε στην αξιολόγηση, προκύπτει το ζήτημα: πώς το σχολείο ως κοινωνικό συγκείμενο μπορεί να αντιμετωπίσει την κοινωνική ανισότητα.

Η ποιότητα των σχέσεων που αναπτύσσονται στο μάθημα των Καλλιτεχνικών είναι καθοριστική και στην περίπτωση της αξιολόγησης, καθώς συνδέεται θετικά με την ανάπτυξη των παιδιών και τη γενικότερη πρόοδό τους. Οι δεξιότητες που υποστηρίζει ο/η εικαστικός εκπαιδευτικός κατά τη διαδικασία της αξιολόγησης δεν είναι μόνο γνωστικές-κιναισθητικές αλλά και ψυχοσυναισθηματικές. Επομένως, η επίδοση πρέπει να γίνεται αντιληπτή σε συνάρτηση με το περιβάλλον και όχι ως σταθερή μαθητική ιδιότητα, καθώς η εφαρμογή ενός συστήματος αξιολόγησης που αγνοεί τα κοινωνικά μειονεκτήματα θα εδραίωνε τις ανισότητες (Bourdieu κ.ά., 1965). Στην περίπτωση της αξιολόγησης απαιτείται επίσης προσοχή στη χρήση της γλώσσας, καθώς, ακόμη κι όταν δε συνοδεύεται από βαθμολογία (π.χ. περιγραφική

αξιολόγηση), εμπλέκεται με αδιόρατο τρόπο και ενδέχεται να δημιουργήσει κατηγοριοποιήσεις αξιών που ενέχουν στη βάση τους διακρίσεις και ταξινομήσεις (Bourdieu, 1989/1996B).

Η αυτοαξιολόγηση είναι αναστοχαστική διαδικασία και αφορά την αξιολόγηση που κάνει το ίδιο το παιδί αποτιμώντας την προσπάθειά του πάνω στην εικαστική του εργασία και ρυθμίζοντας την εξέλιξη της μάθησής του. Αμοιβαία ο/η εικαστικός εκπαιδευτικός αποτιμά τη δική του/της συμβολή για δικό του/της αυτοέλεγχο και ρύθμιση των επόμενων διδακτικών ενεργειών του/της. Είναι δηλαδή ένα γίνεσθαι σε εξέλιξη. Οι αποτιμήσεις αυτές έχουν ρυθμιστικό χαρακτήρα και δε χρησιμοποιούνται για ιεραρχική ταξινόμηση. Σκοπός τους άλλωστε είναι να λειτουργήσουν σαν διευκολυντές για να εξασφαλίσουν τη συνέχεια μιας αποτελεσματικής μάθησης και όχι τον αποκλεισμό από αυτή. Τέλος η αυτοαξιολόγηση του παιδιού μπορεί να προσφέρει στην αυτοαντίληψή του, διότι εμπεριέχει δύο βασικά συστατικά, την προσωπική ταυτότητα και την κοινωνική ταυτότητα, ενώ το συναίσθημα (συναισθηματική αυτογνωσία) συνδέεται με την αίσθηση του εαυτού και την αυτοαξιολόγηση μέσω της αυτοεικόνας του. Γι' αυτό ο ρόλος του/της εικαστικού εκπαιδευτικού στη διαδικασία αυτοαξιολόγησης των μαθητών/-τριών είναι να παρέχει θετική ενίσχυση και να ρυθμίζει τις σχέσεις με τέτοιο τρόπο, ώστε να δημιουργεί προϋποθέσεις αυτοεκτίμησης.

Ετεροαξιολόγηση είναι η κριτική αποτίμηση που γίνεται από τον/την εκπαιδευτικό προς τους/τις μαθητές/-τριες και μεταξύ των συνομηλίκων. Η εικαστική πρακτική μεταξύ των συνομηλίκων έχει σκοπό να τους/τις βοηθήσει να αναπτύξουν συνεργασία μεταξύ τους, να συμπεριφέρονται με ευγένεια, να βοηθούν ο ένας τον άλλο, να δέχονται βοήθεια ο ένας από τον άλλο, να αποκτούν ενσυναίσθηση. Μεγάλος αριθμός ερευνών και η διεθνής εμπειρία δείχνουν ότι η ενίσχυση των κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων και της αυτογνωσίας των παιδιών στο σχολείο αυξάνει σε σημαντικό βαθμό τις ακαδημαϊκές τους επιδόσεις. Εκτός αυτού όμως, με την ετεροαξιολόγηση μεταξύ συνομηλίκων δίνεται η ευκαιρία στους/στις εκπαιδευτικούς και τους/τις μαθητές/-τριες να επεξεργαστούν και να αξιοποιήσουν με έναν διαφορετικό τρόπο την παιδαγωγική σχέση και να λειτουργήσουν στο πλαίσιο μιας ομάδας, να ενισχύουν την ψυχική τους ανθεκτικότητα και τη συνολική ευεξία της σχολικής κοινότητας. Επειδή τα εικαστικά έργα εκφράζουν συναισθήματα, χρησιμοποιούνται στην ενδυνάμωση των μαθητών/-τριών και των συστημάτων κοινότητας.

Κριτήρια αξιολόγησης

Τα κριτήρια αξιολόγησης στο μάθημα των Καλλιτεχνικών διακρίνονται σε γενικά και ειδικά και επίσης σε γνωστικά (εικαστική και πλαστική ικανότητα, αισθητική αντίληψη και απόκριση), ψυχοκινητικά (κιναισθητικά) και κοινωνικά, και αντιστοιχούν κατά ένα μέρος στον βαθμό επίτευξης των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων. Τα ειδικά γνωστικά κριτήρια εξαρτώνται από την εκάστοτε Θεματική Ενότητα, όπως προκύπτουν από τους άξονες με τους οποίους αυτή συνδέεται και την αντιστοιχία των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων. Τα ειδικά κριτήρια του γνωστικού μέρους επιλέγονται ουσιαστικά κατά το στάδιο του εκπαιδευτικού σχεδιασμού της εκάστοτε ενότητας μέσω των «μίτων δημιουργίας και μάθησης» και αφορούν κατά κύριο λόγο δεξιότητες του πυρήνα (hard skills). Τα γενικά, καθώς και τα κοινωνιομετρικά και ψυχοκινητικά-συναισθηματικά κριτήρια αφορούν κατά κύριο λόγο ήπιες δεξιότητες (soft skills) και επιλέγονται επίσης στο στάδιο του σχεδιασμού, μέσω της λειτουργίας των μίτων δημιουργίας και μάθησης, αλλά μπορούν να αξιοποιηθούν παρόμοια και σε άλλα στάδια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, κάτι που διαφαίνεται και στην κατάρτιση των αξόνων του ΠΣ (αναλυτική απεικόνιση). Καλό είναι σε κάθε περίπτωση να έχουν οριστεί/διατυπωθεί σε συνεργασία με τους/τις μαθητές/-τριες από την αρχή. Η απόδοση κριτηρίων σε δοκιμασίες γραπτές, ακόμη και ολιγόλεπτες, δε συνιστάται.

Επειδή η εικαστική διδασκαλία δεν αποβλέπει σε μια γραμμική προσέγγιση-καλλιέργεια δεξιοτήτων και τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στα οποία στοχεύει είναι ποικίλα, αλληλεξαρτώμενα και αλληλοενισχυόμενα και στοχεύουν, εκτός από εικαστικές πρακτικές, στο να καλλιεργήσουν πολύπλευρα τον εσωτερικό και κοινωνικό εαυτό του παιδιού και τη σχέση του με τον σημαντικό «άλλο», τα κριτήρια αξιολόγησης είναι αναγκαίο να γίνονται αντιληπτά ως κριτήρια επίτευξης και μπορεί να είναι:

Κριτήρια αξιολόγησης στα Καλλιτεχνικά της Β' τάξης του Γυμνασίου			
Γνωστικά	Δεξιοτήτων-Ικανοτήτων-	Ψυχοκινητικά-συναισθηματικά	Κοινωνικοπολιτισμικά Ατομικά (αξίες, στάσεις)
<ul style="list-style-type: none"> • ελευθερία σκέψης σχεδιασμού και αυθεντικότητα ιδεών, ικανότητα αναίρεσης. • αντίληψη και έκφραση-απόδοση θεματικών και μορφοπλαστικών χαρακτηριστικών. • διάκριση, συσχετισμοί και εύστοχες συγκρίσεις εικαστικών έργων από τις περιόδους της ιστορίας της τέχνης. • αντίληψη και εκτίμηση για τις παραδοσιακές και εφαρμοσμένες εικαστικές τέχνες και σύνδεση με τη σύγχρονη. • σχεδιαστική ικανότητα. 	<ul style="list-style-type: none"> • αυξανόμενη ευχέρεια στη χρήση σχεδιαστικών εργαλείων και οργάνων. • επανόρθωση τεχνικών λαθών. • προσπάθεια σε σχέση με την πραγματική δυνατότητα. • πρωτοβουλία σε σχέση με τις ευκαιρίες ανάληψης πρωτοβουλιών. • οργανωτικότητα σχεδιασμού. • ορθή επιλογή και καταλληλότητα χρήσης εργαλείων. • επικοινωνιακή ικανότητα. • διαχείριση χρόνου. • ψηφιακή ικανότητα. • πολυτροπική ικανότητα σε απτικές, ψηφιακές και μεικτές τεχνικές. • πρακτική οργάνωση και τάξη εργαστηρίου και επιφάνειας εργασίας. • ικανότητα λήψης αποφάσεων και επίλυσης προβλήματος. 	<ul style="list-style-type: none"> • κιναισθητική ικανότητα στη χρήση υλικών και μέσων και την εκτέλεση. • εκφραστική απτική ικανότητα. • ενσώματη αντίληψη και έκφραση. • ποιότητα ενσώματης επικοινωνίας. • αισθήματα χαράς και αυτοπεποίθησης μέσα από την εικαστική δημιουργία. • εσωτερικές αναπαραστάσεις που επηρεάζουν το εκφραστικό βίωμα και αποτέλεσμα. • προσπάθεια μη περιοριστικού αυτοπροσδιορισμού διεκδίκησης της μάθησης. • πειραματισμοί ταυτοτήτων δίχως ταύτιση με τρόπο παιγνιώδη (ανεξαρτησία από την ταύτιση). 	<ul style="list-style-type: none"> • θετική στάση προς το σχολείο, το μάθημα, διάθεση συνεργασίας. • παροχή βοήθειας σε συμμαθητές/-τριες. • αποδοχή βοήθειας ως δείκτης συνεργασίας, ικανότητας. • ανάπτυξη αξιών δημοκρατικότητας, σεβασμού στη διαφορετικότητα. • περιβαλλοντική συνείδηση. • ανάληψη μαθητικής ευθύνης που τους αναλογεί. • συμμετοχή στη συντήρηση και τακτοποίηση του εργαστηρίου.
Κοινωνικοπολιτισμικά Περιβάλλοντος (Συντελεστές)			

Σε κάθε αντικειμενική, συμπεριληπτική και δίκαιη αξιολόγηση χρειάζεται να λαμβάνονται υπόψη λειτουργώντας σαν συντελεστές τα παρακάτω κοινωνικά, πολιτισμικά κριτήρια, που έχουν σχέση με το περιβάλλον προέλευσης, τη σχολική πράξη και ειδικότερες συνθήκες, όπως:

- προϋπάρχουσες κοινωνικές και συναισθηματικές σχέσεις των μαθητών/-τριών αλλά και των υπόλοιπων παραγόντων της σχολικής ζωής
- οι συνθήκες διδασκαλίας και οι ευκαιρίες που παρέχουν ή αποστερούν (υλικότεχνική υποδομή, εξωτερικό πλαίσιο)
- περιορισμοί του διδακτικού χρόνου
- περιορισμοί ή ευκαιρίες για να δημιουργηθεί ή να μη δημιουργηθεί μια σταθερή παιδαγωγική σχέση με διάρκεια
- παιδαγωγικό κλίμα σχολείου.
- κοινωνική προέλευση, προκατασκευασμένες νόρμες σε σχέση με την αυτοαποδοχή
- οικογενειακή κατάσταση, ξαφνικά οικογενειακά συμβάντα
- ασθένειες, απουσίες λόγω νοσηλείας.

Β' Μέρος

Β1. Συγκεντρωτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών

Στο σύνολό τους τα επίπεδα διασύνδεσης του περιεχομένου του νέου Προγράμματος Σπουδών συγκροτούν ολοκληρωμένο σύστημα, το οποίο προσφέρει απαραίτητη πληροφορία για σχεδιασμό, αλλά και για αυτόνομη ευκινησία και ευελιξία. Η χρωματική κωδικοποίηση έρχεται να υποβοηθήσει αυτή τη λειτουργία. Παράλληλα, στο πληρέστερο μέρος περιεχομένου του Προγράμματος Σπουδών, που είναι η τετράστηλη απόδοση των βασικών και συμπληρωματικών αξόνων, επισημαίνονται και οι Μίτοι της Δημιουργίας και της Μάθησης (κωδ. Μ1, Μ2, Μ3), προκειμένου να διαμορφώνεται εκεί μια πανεποπτική εικόνα της κωδικοποίησης, έτοιμη προς χρήση από μαθητές/-τριες και εικαστικούς – εκπαιδευτικούς.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται μια πανεποπτική σύνδεση των βασικών και συμπληρωματικών αξόνων με τους Μίτους Δημιουργίας και Μάθησης, μέσα από αντιπροσωπευτικά, επιστεγαστικά προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα για κάθε τάξη.

Συγκεντρωτική απεικόνιση του ΠΣ των Καλλιτεχνικών του Γυμνασίου, των επιστεγαστικών στόχων και των Μίτων Δημιουργίας και Μάθησης.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΟΥ ΠΣ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ				
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα		
		Α'	Β'	Γ'
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
Μ1: Έμπνευση – Σχέδιο – Δημιουργική Πράξη	ΒΑ1: Μορφές εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν μορφές των εικαστικών και των εφαρμοσμένων τεχνών, μέσα από την αισθητική πρόσληψη και απόκριση και την εικαστική δημιουργική διαδικασία και πράξη. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν την αξία του σχεδίου, των υλικών, των τεχνικών κ.λπ. σε διαφορετικές μορφές εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών και να πειραματίζονται εστιάζοντας σε θέματα σύγχρονου ενδιαφέροντος. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να πειραματίζονται και να αποτιμούν τα αποτελέσματα των δοκιμών τους, επιλύοντας τις τεχνικές και μορφολογικές αστοχίες τους με ευελιξία και ευρηματικότητα.
	ΒΑ2: Μορφικά και δομικά στοιχεία – Αρχές σύνθεσης	<ul style="list-style-type: none"> • Να σχεδιάζουν και να κατασκευάζουν μορφές από τον ορατό κόσμο με αυξανόμενη ευχέρεια χρήσης των μορφικών στοιχείων και των αρχών σύνθεσης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τη δομική και μορφοπλαστική σημασία των μορφικών στοιχείων και να τα αξιοποιούν αποτελεσματικά στις εικαστικές εργασίες τους, συσχετίζοντας με τα αντικείμενα και τον 	<ul style="list-style-type: none"> • Να ελέγχουν και να αναστοχάζονται αναφορικά με την αντιστοιχία των συνθέσεων των εικαστικών εργασιών τους σε συνάρτηση με τους επιδιωκόμενους στόχους τους.

			χώρο.	
BA3: Υλικά – Μέσα – Τεχνικές	<ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν με αύξουσα ευχέρεια τα διαθέσιμα υλικά, μέσα και τεχνικές, διερευνώντας τα όρια και τις εκφραστικές τους δυνατότητες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν τα υλικά, τα μέσα και τις τεχνικές με αυξανόμενη ευχέρεια, εξαντλώντας τις εκφραστικές τους δυνατότητες προς όφελος του νοήματος. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να ελέγχουν κριτικά τις επιλογές υλικών, μέσων και τεχνικών (παραδοσιακών ή ψηφιακών) και να αξιολογούν την αποτελεσματική αξιοποίησή τους για την έκφραση ιδεών. 	
BA4: Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα	<ul style="list-style-type: none"> • Να ενσωματώνουν θεματικά και εννοιολογικά στοιχεία από την καθημερινότητά τους στις εικαστικές εργασίες τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν, να δημιουργούν και να ερμηνεύουν μορφές αποδίδοντας νόημα στην αδιάσπαστη ενότητα μορφής και περιεχομένου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύσσουν την εικαστική, πολυτροπική και ψηφιακή γλώσσα τους μορφοποιώντας ιδέες που συνάδουν με το σύγχρονο κοινωνικό και σχολικό συγκείμενο. 	
BA5: Εικαστικές τέχνες και αισθητικές αξίες	<ul style="list-style-type: none"> • Να εκφράζουν και να περιγράφουν την αισθητική αξία έργων σημαντικών δημιουργών αλλά και την αισθητική αξία των εικαστικών εργασιών τους και των εργασιών της τάξης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να τεκμηριώνουν αισθητικά την εικαστική πράξη τους και να απολαμβάνουν την ικανοποίηση της δημιουργίας και της συνειδητής νοηματοδότησης των εικαστικών εργασιών τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εξοικειώνονται με αισθητικές έννοιες, αξίες, τρόπους, μέσα κ.λπ. των τεχνών και να πειραματίζονται εκφραστικά αποδίδοντας αισθητικό νόημα στις εικαστικές εργασίες τους. 	
ΣΑ6: Αξίες και δεξιότητες μάθησης	<ul style="list-style-type: none"> • Να πειραματίζονται στην απόδοση και αποτύπωση ποικίλων αξιών με ποικίλους τρόπους, τεχνικές, υλικά, μέσα κ.λπ. και να αναπτύσσουν τις εικαστικές και άλλες ατομικές δεξιότητές τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να επιλύουν πρόβλημα και να διεκδικούν τα δικαιώματά τους εφαρμόζοντας έμπρακτα αξίες και δεξιότητες, μετασχηματίζοντας εικαστικά τις εμπειρίες της ζωής. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συνδέουν τον πλούτο των πανανθρώπινων αξιών με το περιεχόμενο των εργασιών και να τις εφαρμόζουν έμπρακτα στην καθημερινή ζωή. 	
ΣΑ7: Ψηφιακός γραμματισμός και γραμματισμός των μέσων	<ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν με αυξανόμενη ευχέρεια ψηφιακά εργαλεία, συσκευές, λογισμικά και εφαρμογές αξιοποιώντας ψηφιακά ποικίλο εικαστικό 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν ψηφιακά εργαλεία επεξεργασίας εφαρμόζοντας κανόνες ασφαλείας και να δημιουργούν εικαστικές εργασίες με ποιοτικά χαρακτηριστικά. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να προτείνουν και να υλοποιούν σύνθετες πολυτροπικές, ψηφιακές εργασίες, επιλέγοντας από το λειτουργικό πλαίσιο των εφαρμογών και των λογισμικών που 	

		περιεχόμενο ή και το αντίστροφο.		γνωρίζουν ή θέλουν να μάθουν.
	ΣΑ8: Συνέργεια των τεχνών – Διεπιστημονικότητα – Διαθεματικότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Να εμπλουτίζουν την ενσώματη προσέγγιση των εικαστικών τεχνών με παραδείγματα των παραστατικών τεχνών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν και να εφαρμόζουν μεθοδολογίες διεπιστημονικής διαθεματικής συνεργασίας και συνέργειας των τεχνών εμπλουτίζοντας την καρδιακή προσέγγιση. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν τη συνέργεια τεχνών και επιστημών εκτελώντας σύνθετες νοητικές εργασίες (π.χ. ψηφιακά πολυτροπικά κείμενα, ψηφιακές εκθέσεις, επιτελέσεις κ.λπ.).
	ΣΑ9: Οπτικός Γραμματισμός – Πολυτροπικότητα – Σημειωτική	<ul style="list-style-type: none"> • Να δοκιμάζουν και να εφαρμόζουν ποικίλες αισθητικές προσεγγίσεις για την πρόσληψη, την απόκριση και τη δημιουργία οπτικών και πολυτροπικών κειμένων και να συγκρίνουν κριτικά τα αποτελέσματά τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργούν ατομικά ή ομαδικά μαθητικά πολυτροπικά κείμενα και να συμμετέχουν αποτελεσματικά στην αποκωδικοποίηση και την ερμηνεία των σημείων και των νοημάτων τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν και να μεταφέρουν ποικίλες σημειωτικές έννοιες εντάσσοντάς τες δημιουργικά στα επιμέρους οπτικά, εικαστικά πολυτροπικά και ψηφιακά ιδιώματα σε σύνδεση της τέχνης με την τεχνολογία.
	ΣΑ10: Εικαστικές τέχνες και αειφορία	<ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργούν εικαστικές εργασίες προβάλλοντας ή ανατρέποντας τις αισθητικές αξίες του οικείου και του εγγύτερου περιβάλλοντός τους (οικογένεια, σχολείο, τοπική κοινότητα). 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναδεικνύουν και να προτείνουν λύσεις στο πρόβλημα της κατασπατάλησης των φυσικών πόρων μέσω της δημιουργικής επανάχρησης ποικίλων «άχρηστων υλικών στις εικαστικές εργασίες τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργούν ατομικές ή ομαδικές εικαστικές, πολυτροπικές ή ψηφιακές εργασίες με άξονα την αειφορία και σε σύνδεση με τα κρίσιμα κοινωνικά, περιβαλλοντικά ή άλλα προβλήματα.
M2: Αισθητική αντίληψη	BA1: Μορφές εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν μορφές εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών και τα ιδιαίτερα εκφραστικά χαρακτηριστικά τους και να τα αξιοποιούν στην εικαστική τους εργασία. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εφαρμόζουν μοντέλα ανάλυσης έργων τέχνης και να προβαίνουν σε συγκρίσεις, συσχετίσεις αξιοποιώντας ως αντικείμενα μελέτης έργα διαφόρων μορφών τέχνης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναστοχάζονται κριτικά εστιάζοντας στην τεχνική και μορφολογική επιτυχία ποικίλων έργων τέχνης ή και των εικαστικών εργασιών τους σε συνάρτηση με τις ιδιαιτερότητες των επιμέρους τεχνών.
	BA2: Μορφικά και δομικά στοιχεία – Αρχές σύνθεσης	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται και να αναγνωρίζουν τη συμμετοχή, την 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται, να περιγράφουν και να εφαρμόζουν 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τις επιμέρους κατηγορίες των μορφικών και δομικών στοιχείων και

		ανεξαρτησία, την αλληλεπίδραση και τη λειτουργία των μορφικών στοιχείων στην κατασκευή των εικαστικών έργων.	δημιουργικά στις εικαστικές τους εργασίες έννοιες που συνδέονται με τα μορφικά στοιχεία και τις βασικές αρχές της σύνθεσης.	των βασικών συνθετικών αρχών και να διακρίνουν τα ιδιαίτερα εκφραστικά και σημειωτικά τους χαρακτηριστικά.
BA3: Υλικά – Μέσα – Τεχνικές		<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται και να προσαρμόζουν τις ιδιότητες, τα χαρακτηριστικά των υλικών και να τα αξιοποιούν αποτελεσματικά εφαρμόζοντας κατάλληλες τεχνικές στην εκάστοτε εικαστική εργασία. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν ποικίλα υλικά μέσα και τεχνικές των τεχνών, να διακρίνουν τις διαφορετικές τους ιδιότητες κατά τη χρήση και τα αποτελέσματα, και να αντιλαμβάνονται τις εκφραστικές τους δυνατότητες εφαρμόζοντας στις δύο, τρεις ή και τέσσερις διαστάσεις. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τις ιδιότητες, τις ομοιότητες και τις διαφορές ποικίλων υλικών και τεχνικών και να τις συνδέουν με την πολυτροπική ανάγνωση, την αποκωδικοποίηση του νοήματος, την πρωτοτυπία και την καινοτομία.
BA4: Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα		<ul style="list-style-type: none"> • Να ελέγχουν και να αποτιμούν κριτικά τη συνθετική βαρύτητα της θεματικής αφήγησης στα έργα μεγάλων δημιουργών και να εφαρμόζουν δημιουργικά κατά την εικαστική διαδικασία. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται την αδιάσπαστη ενότητα μορφής και περιεχομένου, να χαρτογραφούν τις εκφραστικές αξίες και δυνατότητες, να αναλύουν και να συσχετίζουν τα επίπεδα ανάγνωσης του έργου και να αποδίδουν νόημα στις μορφές. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τη σημειωτική δύναμη της εικαστικής γλώσσας, την ύπαρξη πολλαπλών νοημάτων και ερμηνειών και να διαμορφώνουν τη δική τους εικαστική γλώσσα.
BA5: Εικαστικές τέχνες και αισθητικές αξίες		<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν ποικίλες αισθητικές κατηγορίες (το «ωραίο», το «υψηλό» το «μεγαλοπρεπές» κ.λπ.) σε έργα της προϊστορικής περιόδου, της αρχαιότητας και του Μεσαίωνα, να προβαίνουν σε ταξινομήσεις και να εφαρμόζουν δημιουργικά στις εικαστικές εργασίες τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τις βασικές αισθητικές κατηγορίες και να χρησιμοποιούν με ευχέρεια μια βασική αισθητική ορολογία, επικοινωνώντας απόψεις και συναισθήματα για τα εικαστικά φαινόμενα, αναλύοντας έργα τέχνης από την Αναγέννηση μέχρι το μέσο του μοντερνισμού. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν και να συζητούν ζητήματα σύγχρονης τέχνης εστιάζοντας σε έργα και κινήματα από το δεύτερο μισό του μοντερνισμού μέχρι σήμερα, και να εξοικειώνονται με τους τρόπους και τα μέσα της σύγχρονης τέχνης, αναστοχαζόμενοι/-ες για τις αισθητικές αξίες της σύγχρονης τέχνης και των εικαστικών εργασιών

				τους.
ΣΑ6: Αξίες και δεξιότητες μάθησης	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τη σημασία των προσωπικών και κοινωνικών αξιών, αλλά και τη σημασία των κανόνων της ορθής επικοινωνίας, εσωτερικεύοντας και εφαρμόζοντας στην καθημερινή ζωή. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν έννοιες και αξίες, όπως π.χ. ευγένεια, αποδοχή, φιλότιμο, σεβασμός της διαφορετικότητας κ.λπ., και να εντοπίζουν ανάλογες αξίες στα έργα τέχνης που αναλύουν αξιοποιώντας στοχαστικές ρουτίνες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να ερευνούν το πεδίο των αξιών και να αντιλαμβάνονται τη σημασία υιοθέτησης των πανανθρώπινων αξιών για την ανθρώπινη ευημερία και την πολιτισμική αειφορία εφαρμόζοντας έμπρακτα στη ζωή. 	
ΣΑ7: Ψηφιακός γραμματισμός και γραμματισμός των μέσων	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται την έκταση και τη σημασία της ψηφιακής τεχνολογίας στη ζωή και στην τέχνη μέσα από την επαφή με εικαστικά και ψηφιακά έργα και να κατανοούν τα πλεονεκτήματα και τους κινδύνους της ψηφιακής τεχνολογίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν συνεργατικά και ψηφιακά εργαλεία ανάλυσης, να αναγνωρίζουν το pixel ως μορφικό στοιχείο και να αντιλαμβάνονται τη λειτουργία εργαλείων ασφαλείας κατανοώντας τους κινδύνους ορισμένων τύπων δεδομένων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται, να οικειοποιούνται και να αξιοποιούν με αύξουσα ευχέρεια και με εικαστικό στόχο και προσανατολισμό το λειτουργικό πλαίσιο εφαρμογών επεξεργασίας εικόνας και ήχου (bitmap, vector, επεξεργασία ήχου και βίντεο). 	
ΣΑ8: Συνέργεια των τεχνών – Διεπιστημονικότητα – Διαθεματικότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν και να προσεγγίζουν κριτικά τα κοινωνικά γεγονότα και φαινόμενα που συνδέονται με το κοινωνικό πλαίσιο κάθε εποχής, μέσα από τα καλλιτεχνικά και επιστημονικά τεκμήρια και τις ανακαλύψεις της, να συνδέουν την τέχνη και την επιστήμη και να εφαρμόζουν δημιουργικά τις νέες γνώσεις. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται την αξία και τις δυνατότητες ενός συνεργατικού έργου που προκύπτει από τη διαθεματική συνεργασία και συνέργεια με τις άλλες τέχνες και επιστήμες, μέσα από τη σχολική πρακτική και από διαχρονικά παραδείγματα της ιστορίας της τέχνης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συνδέουν την αρχιτεκτονική με τις άλλες τέχνες, να διακρίνουν το θέατρο από την εικαστική επίτευξη, να αναγνωρίζουν στοιχεία ποικίλων επιστημονικών χώρων και πεδίων σε μορφές σύγχρονης τέχνης (land art, performance, ψηφιακή τέχνη κ.λπ.). 	
ΣΑ9: Οπτικός Γραμματισμός – Πολυτροπικότητα – Σημειωτική	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσεγγίζουν κριτικά και ερμηνευτικά το νόημα των σημείων και των σημειωτικών 	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τη γλώσσα των εικόνων να να αντιλαμβάνονται ποικίλους τρόπους και 	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν ότι κάθε είδος «εικαστικού κειμένου» έχει το δικό του εικαστικό «ιδίωμα» με 	

		<p>συστημάτων της προϊστορικής περιόδου, των αρχαίων και των μεσαιωνικών πολιτισμών, να διακρίνουν και να κατανοούν τις διαφορετικές εικαστικές γλώσσες και τα ιδιώματα.</p>	<p>σημειωτικά συστήματα και μεθόδους οπτικής σύνταξης που ανέπτυξαν ο αναγεννησιακός κόσμος και η νεωτερικότητα, και να αντιλαμβάνονται την εικόνα ως έργο τέχνης και εργαλείο επικοινωνίας.</p>	<p>πυρήνα το εικαστικό αλφάβητο και να αναγνωρίζουν ότι, εκτός από το γλωσσικό σύστημα, στη δημιουργία και τη μεταφορά του νοήματος μπορούν να συμμετέχουν και μη γλωσσικά συστήματα.</p>
	<p>ΣΑ10: Εικαστικές τέχνες και αειφορία</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται την πολυπλοκότητα της έννοιας της αειφορίας και να διατυπώνουν συλλογισμούς για την έννοια της πολιτιστικής αειφορίας και την αισθητική του περιβάλλοντος. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται την αειφόρα διάσταση των δημιουργικών προτάσεων, να συναισθάνονται την κοινωνική ευθύνη που τους αναλογεί και να αναζητούν λύσεις σε σύνθετα σύγχρονα προβλήματα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναζητούν τη λειτουργική σύνδεση τέχνης και ζωής, να συσχετίζουν με τα υλικά και οικονομικά αίτια και όρια και να προτείνουν λύσεις για σύγχρονα κοινωνικά, περιβαλλοντικά και πολιτικά ζητήματα.
<p>Μ3: Χρόνος – Τόπος – Κοινωνία</p>	<p>ΒΑ1: Μορφές εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται την αξία των τεχνών ως παγκόσμιων αγαθών και ως σημείων τοπικής, εθνικής ή και παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τις τέχνες ως αφηγήσεις που συνάδουν με την εποχή και το πλαίσιο, και να κατανοούν τον ρόλο και τη συμμετοχή των τεχνών στην πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν, να διερευνούν και να εφαρμόζουν ποικίλες μορφές εικαστικών τεχνών, προσδίδοντάς τους αισθητική και κοινωνικό αποτύπωμα.
	<p>ΒΑ2: Μορφικά και δομικά στοιχεία – Αρχές σύνθεσης</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τη λειτουργία ποικίλων εικαστικών συγκείμενων διερευνώντας τα διαφορετικά εκφραστικά αίτια που αποτυπώνονται στη χρήση των μορφικών στοιχείων και των συνθετικών αρχών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν βασικές αρχές σύνθεσης (ιεράρχηση, απλότητα, ομαδοποίηση, απόσταση κ.λπ.) και να τις συνδέουν με αναπαραστατικά συστήματα (π.χ. γραμμική ή ανεστραμμένη προοπτική) και τις αναζητήσεις της σύγχρονης τέχνης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τα βασικά μορφικά δομικά στοιχεία και τις αρχές σύνθεσης που χρησιμοποιούνται στις σύγχρονες εικαστικές εφαρμογές και να λειτουργούν ως κριτικοί αναγνώστες και αναμεταδότες τους.
	<p>ΒΑ3: Υλικά – Μέσα – Τεχνικές</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν φυσικές χρωστικές 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τα υλικά, τα μέσα και 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται την έννοια

		ύλες από το άμεσο περιβάλλον και την καθημερινή ζωή, προσδίδοντας έτσι αισθητική, εικαστική αξία και νόημα σε απλά καθημερινά υλικά.	τις τεχνικές ως πολιτισμική έκφραση που η εμφάνιση και η διατήρησή τους σχετίζονται με το τεχνολογικό, επιστημονικό κοινωνικό συγκείμενο της εποχής.	συμβατότητας παραδοσιακών και ψηφιακών υλικών μέσω και τεχνικών και να αξιοποιούν ποικίλα υλικά ακολουθώντας κανόνες ασφαλούς χρήσης και απόρριψής τους.
	BA4: Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα	<ul style="list-style-type: none"> • Να συνεργάζονται αρμονικά για την παραγωγή ομαδικών εικαστικών εργασιών και δράσεων που υπηρετούν τη σχολική ζωή και την καθημερινότητα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διερευνούν το γιατί και το πώς της δημιουργίας, να αντιλαμβάνονται ότι η επιλογή θέματος συναρτάται με το κοινωνικό και το πολιτισμικό πλαίσιο, και να κατανοούν την επίδραση της συγκυρίας και του ερμηνευτή. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν προκαταλήψεις, στερεότυπα και πρακτικές υποτίμησης άλλων πολιτισμών και να υιοθετούν νέες στάσεις και αξίες, κατανοώντας ότι οι όροι πολιτιστικής συνύπαρξης καθορίζονται κοινωνικά.
	BA5: Εικαστικές τέχνες και αισθητικές αξίες	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τις αισθητικές αξίες σε έργα διαφορετικών εποχών, κινημάτων και πολιτισμών, να επισημαίνουν τις επιρροές και να προβαίνουν σε συσχετίσεις με τις αισθητικές αξίες του τόπου και της κοινότητάς τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τη μορφολογική και εννοιολογική εξέλιξη και το στίλ κάθε εποχής και να εκφράζουν με ευχέρεια και ετοιμότητα την άποψή τους για αισθητικά θέματα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συζητούν για την πρόθεση του δημιουργού, να ορίζουν το πλαίσιο, να αναγνωρίζουν και να προτείνουν αισθητικά κριτήρια με στόχο τον εντοπισμό και την ερμηνεία κοινωνικών, πολιτικών και άλλων ζητημάτων.
	ΣΑ6: Αξίες και δεξιότητες μάθησης	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τη σημασία των αξιών, να κατανοούν τρόπους που τις εκφράζουν ως συμπεριφορά και να υιοθετούν στάσεις • σεβασμού και αποδοχής προς άλλους ανθρώπους, λαούς και πολιτισμούς. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συσχετίζουν μορφές τέχνης με την ανάπτυξη της κοινωνικότητας και του κοινού προσανατολισμού και να επεξεργάζονται εικαστικά θέματα που συνδέονται με τις ποικίλες ατομικές και κοινωνικές αξίες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλαμβάνουν δράσεις και να υιοθετούν στάσεις που αποπνέουν σεβασμό στην ύπαρξη, στη θέση, στις απόψεις, στην εργασία και στον πολιτισμό του «άλλου».
	ΣΑ7: Ψηφιακός γραμματισμός και	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναζητούν και να αλληλεπιδρούν με ψηφιακά ή 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εφαρμόζουν κανόνες ασφάλειας, να προστατεύουν τα 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν και να διαχειρίζονται αποτελεσματικά

	γραμματισμός των μέσων	διαδικτυακά μέσα με άλλες μαθητικές κοινότητες σε άλλους κοντινούς ή μακρινούς τόπους και πολιτισμούς και να αναπτύσσουν συνεργασίες.	προσωπικά δικαιώματα και την ιδιωτική τους ζωή, να εντοπίζουν και να διαχειρίζονται ποικίλους ψηφιακούς κινδύνους.	απειλές διαδικτυακής βίας και εκφοβισμού (cyber bullying) και να αποκλείουν επιθέσεις άσεμνου και προσβλητικού περιεχομένου.
ΣΑ8: Συνέργεια των τεχνών – Διεπιστημονικότητα – Διαθεματικότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσεγγίζουν κριτικά την ιστορία, μέσα από την ανάλυση των καλλιτεχνικών τεκμηρίων και να ερευνούν σε συνεργεία με τις άλλες τέχνες και τις ανθρωπιστικές επιστήμες το παρελθόν και το παρόν του τόπου τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να έρχονται σε επαφή με διαχρονικά παραδείγματα συνεργασίας των εικαστικών τεχνών με τις άλλες τέχνες και επιστήμες και να αναπτύσσουν διατηρηματικά ή διασχολικά συνεργατικά πρόζεκτ με σύγχρονη εστίαση και ενδιαφέρον και με τη συνεισφορά της τοπικής κοινότητας (in situ). 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν την επιρροή εικαστικών κινημάτων στην αρχιτεκτονική του 20ού αιώνα ως προς την αναπλασίωση του κτιρίου, να κατανοούν τη συσχέτιση τέχνης-κοινωνικής δικτύωσης και τη δημιουργική συμμετοχή, την ηθική ευθύνη και τη δράση του κοινού στα αυτοματοποιημένα εικαστικά έργα. 	
ΣΑ9: Οπτικός γραμματισμός – Πολυτροπικότητα – Σημειωτική	<ul style="list-style-type: none"> • Να μετασχηματίζουν εικαστικά κείμενα, γλωσσικές αφηγήσεις, μουσικά, ηχητικά και άλλα μονοτροπικά κείμενα σε πολυτροπικά κείμενα με σύγχρονο αισθητικό και κοινωνικό περιεχόμενο και νόημα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μετέχουν στον οπτικό πολιτισμό μέσα από προσωπική εμπλοκή στην κατασκευή οπτικών μηνυμάτων, νοημάτων και προϊόντων, να αποτιμούν την αισθητική ποιότητα και την επικοινωνιακή αξία των οπτικών σημάτων και συμβόλων διαχρονικά και σε διάφορες κοινότητες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν και να χρησιμοποιούν διαφορετικούς οπτικούς κώδικες επικοινωνίας και να τους αξιοποιούν ως μέσα αφήγησης και σχολιασμού της πραγματικότητας κατανοώντας τον ρόλο του δημιουργού και του θεατή στη δόμηση του νοήματος. 	
ΣΑ10: Εικαστικές τέχνες και αειφορία	<ul style="list-style-type: none"> • Να συσχετίζουν τον διαρκώς μεταβαλλόμενο ορισμό της αειφορίας με τις επίσης μεταβαλλόμενες αισθητικές αξίες και να εντοπίζουν ευμετάβλητες στον χρόνο απόψεις που συνδέονται με τα 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν προβλήματα στο σχολικό και οικείο περιβάλλον της κοινότητας και να προτείνουν δημιουργικές, εικαστικές ή άλλες παρεμβάσεις συμμετέχοντας ενεργά στην υλοποίησή τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν την επίδραση του καλλιτεχνικού έργου σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο και να σχεδιάζουν ατομικό ή ομαδικό έργο που να αποκρίνεται σε αειφορικά και αισθητικά ζητήματα του τόπου τους και της σύγχρονης τους 	

		θέματα της τέχνης και του περιβάλλοντος.		κοινωνικής πραγματικότητας.
--	--	--	--	--------------------------------

B2. Αναλυτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών

1ος Βασικός Άξονας: Μορφές Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
Ζωγραφική – Εικαστικές τέχνες	<ul style="list-style-type: none"> • Σχέδιο (κάρβουνο, παστέλ κ.λπ.) • Ζωγραφική (τέμπερα, ακουαρέλα, ακρυλικά κ.λπ.) • Εικονογραφία 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τη σπουδαιότητα της θέσης της ζωγραφικής στην εξέλιξη των τεχνών από την Αναγέννηση έως τα μεγάλα κινήματα της μοντέρνας τέχνης. • Να κατανοούν τον κοινωνικό και ιστορικό ρόλο των εικαστικών έργων ζωγραφικής, συνδέοντας τις μορφές με τον χώρο, τον χρόνο, τα ιστορικά γεγονότα κ.λπ. • Να αντιλαμβάνονται τις εκφράσεις των εικαστικών τεχνών ως αφηγήσεις των αντιλήψεων, των εννοιών, της ιδεολογίας και του ιδιαίτερου πνεύματος μιας εποχής. • Να εμπλακούν ενεργητικά στη συζήτηση ζωγραφικών έργων επιφάνειας και άλλων βασικών ειδών ζωγραφικής (π.χ. ζωγραφική καβαλέτου, μικρογραφία, εικονογραφία, fresco κ.λπ.). • Να αξιοποιούν πληροφορίες από το σχέδιο, τη ζωγραφική, την εικονογραφία κ.ά. εικαστικές τέχνες για να εκφράσουν τους προσωπικούς προβληματισμούς, διαθέσεις, συναισθήματα, ιδέες εστιάζοντας σε θέματα από τη μνήμη ή τη φαντασία. • Να πειραματίζονται με υλικά και υφές στη ζωγραφική επιφάνεια.
Γλυπτική – Εικαστικές τέχνες	Γλυπτική (τριδιάστατη)	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν εκφραστικά και μορφοπλαστικά στοιχεία της γλυπτικής, π.χ. επιφάνεια, όγκος, βάρος, χώρος κ.λπ. • Να αντιλαμβάνονται και να εφαρμόζουν τις έννοιες: περίοπτο-ολόγλυφο γλυπτό, κατασκευή στον χώρο. • Να δημιουργούν τρισδιάστατα γλυπτά με αυξανόμενο βαθμό μορφολογικού ενδιαφέροντος. • Να συγκρίνουν τη γλυπτική με άλλες εικαστικές ή εφαρμοσμένες τέχνες (ομοιότητες-διαφορές). • Να αναγνωρίζουν και να αξιοποιούν στην εικαστική τους εργασία τις ιδιαιτερότητες και τις δυνατότητες διαφορετικών υλικών, εργαλείων και τεχνικών της γλυπτικής. • Να αναγνωρίζουν και να αξιοποιούν στην εικαστική τους εργασία τα υλικά, τα εργαλεία και τα μέσα της μικρογλυπτικής.
Χαρακτική – Εικαστικές τέχνες	<ul style="list-style-type: none"> • Χαρακτική • Χαλκογραφία • Ξυλογραφία (σε όρθιο και 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν έργα- σταθμούς της ευρωπαϊκής χαρακτικής με έμφαση στην τεχνική της ξυλογραφίας και της χαλκογραφίας.

	πλάγιο ξύλο)	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τη σχέση της ξυλογραφίας με την ξυλογλυπτική (π.χ. Βυζάντιο και περίοδος Edo. • Να κατανοούν τη σχεδιαστική και την τεχνική δεξιοτεχνία που απαιτείται για τη χαρακτηριστική, την ξυλογραφία (σε όρθιο και πλάγιο ξύλο), αλλά και τη χαλκογραφία.
Αρχιτεκτονική και εφαρμοσμένες τέχνες	<ul style="list-style-type: none"> • Άνθρωπος, χώρος και αναπαράσταση της φύσης • Η σημασία των δημόσιων κτιρίων • Η μετάδοση των αισθητικών αρχών • Αγγειογραφία • Υαλουργία-βιτρό • Στοιχεία ενδυματολογίας και μόδας • Στοιχεία διακοσμητικής και βιομηχανικού σχεδίου • Τυπογραφία 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τη σχέση των ανθρώπων και της φύσης σε σημαντικούς σταθμούς στην ιστορία της αρχιτεκτονικής (π.χ. Αναγέννηση, μπαρόκ κ.λπ.). • Να αναγνωρίζουν ομοιότητες και διαφορές στην αρχιτεκτονική δημόσιων κτιρίων από την Αναγέννηση έως τον μοντερνισμό. • Να αναλύουν και να αποκωδικοποιούν αρχιτεκτονικά σχέδια. • Να δημιουργούν μακέτες. • Να κατανοούν τη λειτουργία και τη σύνδεση της αρχιτεκτονικής με την ιστορική εποχή και τον τόπο. • Να κατανοούν τη μετάδοση των αισθητικών αρχών αρχιτεκτονικής – γλυπτικής σε διάφορες εποχές. • Να αναγνωρίζουν τη σύνδεση αρχιτεκτονικής ζωγραφικής στην ιστορία της τέχνης (π.χ. Αναγέννηση, Μανιερισμός κ.ά.) • Να διακρίνουν σημαντικούς σταθμούς στην ιστορία της ελληνικής και παγκόσμιας αγγειογραφίας (π.χ. γεωμετρική, αρχαϊκή, κλασική περίοδος, βυζαντινή αγγειογραφία, κινέζικη αγγειογραφία κ.λπ.). • Να αναγνωρίζουν σημαντικούς σταθμούς στην ιστορία της υαλουργίας – βιτρό. • Να κατανοούν τη λειτουργία και τη σύνδεση του βιτρό με την αρχιτεκτονική. • Να κατανοούν τη λειτουργία της συνεργασίας των τεχνιτών και των καλλιτεχνών για την παραγωγή του τελικού αποτελέσματος στην περίπτωση των υαλογραφημάτων. • Να αναγνωρίζουν την τεχνική Tiffany της Art nouveau. • Να κατανοούν τον ρόλο της σχεδίασης στα διάφορα στάδια της παραγωγής του ενδύματος. • Να αναγνωρίζουν την επιρροή γνωστών καλλιτεχνών στο έργο σχεδιαστών μόδας. • Να κατανοούν τη χρησιμότητα των λεπτομερειών του τεχνικού σχεδίου για την υλοποίηση μιας ιδέας. • Να κατανοούν τη λειτουργία της ατομικής φαντασίας στη δημιουργία αντικειμένων βιομηχανικού σχεδίου (π.χ. Jugendstil: Kurt Berndt August Endell και Hackesche Höfe. • Να κατανοούν τη συμβολή της κινέζικης ξυλογραφίας στη διακόσμηση των υφασμάτων και

		την τυπογραφία.
Σύγχρονες και ψηφιακές μορφές τέχνης	<ul style="list-style-type: none"> •Φωτογραφία- ψηφιακή επεξεργασία •Αφαίρεση •Φωτογραφική πιστότητα και ειλικρίνεια •Υψηλός φωτισμός- χαμηλός φωτισμός •Φωτογραφικό-κινηματογραφικό πλάνο •Κινηματογράφος 	<ul style="list-style-type: none"> •Να αναγνωρίζουν έργα σημαντικών Ελλήνων και ξένων φωτογράφων (π.χ. Nelly's, Βούλα Παπαϊωάννου, Κώστας Μπαλάφας, Man Ray, Andre Kertez, Dorothea Lange, Gary Winogrand, Minor White, Elliott Erwitt κ.λπ.) και να συζητούν τις εικαστικές ποιότητες στο έργο τους. •Να ασκούν τεκμηριωμένη κριτική σε φωτογραφικά εικαστικά έργα. •Να αναγνωρίζουν παραδοσιακές και σύγχρονες θεωρίες και πρακτικές της φωτογραφίας, π.χ. Muyrbridge, Ansel Adams κ.λπ. •Να αναγνωρίζουν τη διεπικοινωνία της φωτογραφίας με άλλες μορφές εικαστικών τεχνών, π.χ. ζωγραφική, χαρακτική κ.λπ.
Παραδοσιακή – λαϊκή τέχνη	<ul style="list-style-type: none"> •Ταπητουργία •Ξυλογλυπτική •Κεραμική •Μεταλλοτεχνία •Υφαντική •Κεντητική •Βελονάκι •Εκκλησιαστική τέχνη •Λαϊκή ζωγραφική 	<ul style="list-style-type: none"> •Να κατανοούν τις εικαστικές ποιότητες στα αντικείμενα λαϊκής παραδοσιακής τέχνης. •Να αντλούν ιδέες από τη θεματολογία και την τεχνική τους και να τις αξιοποιούν στο εικαστικό τους έργο. •Να γνωρίζουν τις παραδοσιακές λαϊκές τέχνες που ιστορικά έχουν αναπτυχθεί στον γενέθλιο τόπο τους ή τον τόπο διαμονής τους. •Να συσχετίζουν τις λαϊκές παραδοσιακές τέχνες με την αιφόρο ανάπτυξη του τόπου. •Να κατανοούν ότι οι παραδοσιακές λαϊκές τέχνες εν δυνάμει μπορούν να επικοινωνούν και να επηρεάζουν άλλα καλλιτεχνικά και επιστημονικά πεδία.

2ος Βασικός Άξονας: Μορφικά και Δομικά Στοιχεία – Αρχές Σύνθεσης

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
Μορφικά και δομικά στοιχεία	<ul style="list-style-type: none"> •Όγκος, μέγεθος •Χώρος, βάθος •Προοπτική (ατμοσφαιρική, γραμμική, βυζαντινή προοπτική κ.λπ.) 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> •Να συσχετίζουν τις τρισδιάστατες μορφές με τα σχήματα από τα οποία προκύπτουν, π.χ. κύκλο με σφαίρα. •Να αντιλαμβάνονται τη συσχέτιση του μέγεθος των αντικείμενων με τον χώρο (εσωτερικό και εξωτερικό) και το «βάθος» του ζωγραφικού χώρου. •Να διακρίνουν τους όγκους στα αντικείμενα. •Να αντιλαμβάνονται τον ρόλο του φωτός και της σκιάς στην απόδοση (εμφάνιση και εξάλειψη) του όγκου και στον ορισμό του χώρου. •Να κατανοούν τον ρόλο του φωτός στην απόδοση της ατμοσφαιρικής προοπτικής.

		<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τον ρόλο της γραμμικής προοπτικής στην απόδοση του όγκου και του βάθους του ζωγραφικού χώρου. • Να χρησιμοποιούν τη γραμμική προοπτική με ένα ή δύο σημεία φυγής. • Να αντιλαμβάνονται τη βυζαντινή προοπτική, να κατανοούν τον ρόλο της στην ιστορία της τέχνης και τη σύνδεσή της με κινήματα σύγχρονης τέχνης.
Αρχές σύνθεσης	Ποικιλία, επανάληψη, ρυθμός, ιεραρχία, απλότητα, ομαδοποίηση, απόσταση κ.λπ. αρμονία, ενότητα, ένταση, έμφαση, αντίθεση, στοίχιση κ.λπ.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τις έννοιες: ποικιλία, επανάληψη, ρυθμός. • Να αναλύουν τα μορφικά στοιχεία των εικαστικών έργων ως προς την ποικιλία, την επανάληψη και τον ρυθμό. • Να συμπεριλαμβάνουν με αυτοπεποίθηση στις εικαστικές τους εργασίες ποικιλία, επανάληψη και ρυθμό. • Να κατανοούν την έννοια της ιεράρχησης. • Να κατανοούν τις έννοιες απλότητα, ομαδοποίηση, απόσταση.

3ος Βασικός Άξονας: Υλικά – Μέσα – Τεχνικές

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
Υλικά αποτύπωσης σε επιφάνεια	<ul style="list-style-type: none"> • Υλικά σχεδίου (μολύβια, κάρβουνο, μολυβοκάρβουνο, στίλ, μελάνι, παστέλ, φιξατίφ, βελόνες μέτρησης ή βελόνες ποδηλάτου, κοπίδια, γόμες, γυαλόχαρτο κ.λπ.) • Υλικά χρώματος- ζωγραφικής (ξυλομπογιές, ξηρό παστέλ, κηροπαστέλ, μαρκαδόροι, νερομπογιές, τέμπρες, πινέλα) • Φυσικές ή επεξεργασμένες χρωστικές-πρώτες ύλες (καφές, τσάι, κάσσια, πατζάρι, βατόμουρο κ.λπ.) • Φυσικές συνδετικές ύλες (αυγοτέμπερα, γομαλάκα κ.λπ.) • Υλικά τυπογραφίας (φελιζόλ, αφρώδεις πλάκες, ακρυλικές πλάκες, λινόλεουμ, πλαστική μεμβράνη, σφουγγάκια, λαδόχαρτο, μελάνια 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τα υλικά του σχεδίου, του χρώματος, της ζωγραφικής, των φυσικών υλών αποτύπωσης και να χρησιμοποιούν τις στοιχειώδεις τεχνικές τους. • Να διακρίνουν τις διαφορετικές ιδιότητες μεταξύ των υλικών αποτύπωσης σχεδίου, χρώματος και φυσικών πρώτων υλών στην επιφάνεια. • Να αποδίδουν τον επιθυμητό τόνο, απόχρωση, σχεδιαστική και χρωματική ποιότητα με αυξανόμενη ευχέρεια. • Να εξερευνούν τα διαθέσιμα υλικά ως προς τη ζωγραφικότητα τονικών- χρωματικών σχέσεων, «περασμάτων» και υφών. • Να πειραματίζονται με τα όρια των υλικών και των επιφανειών κατά την εφαρμογή και να εξάγουν συμπεράσματα. • Να εξερευνούν το ιξώδες, τη ροή και την πρόσφυση των συνδετικών υλών, συνθετικών ή φυσικών (κόλλα, αυγοτέμπερα, γομαλάκα κτλ.)

	<p>χαρακτικής, ρολά, κοπίδια, πρέσα χειρός, σκαρπέλα κ.λπ.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Υλικά κόμικ, εικονογραφίας, εικονογράφησης (μολύβια, ξυλοχρώματα, μαρκαδόροι, μαρκαδοράκια κ.λπ.) • Επιφάνειες αποτύπωσης (χαρτιά, χαρτόνια, πανί, ξύλο, τοίχος, ριζόχαρτο κ.λπ.) • Κόφτες χαρτιού, χαρτονιού, κοπίδια χειρός και ηλεκτρικά	<p>σε σχέση με τις χρωστικές ύλες και την επιφάνεια.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις βασικές τεχνικές τυπώματος και να χρησιμοποιούν μία ή δύο με αυξανόμενη ευχέρεια. • Να δοκιμάζουν διαφορετικά ξύλα, χαρτιά και τρόπους πίεσης τυπώματος, με εστίαση στην ξυλογραφία. • Να στοιχειοθετούν μια σελίδα εικονογραφηγήματος – κόμικ στα μέρη της και να συνθέτουν αρμονικά τα συστατικά της μέρη και πλαίσια. • Να χρησιμοποιούν τα κατάλληλα γραφικά υλικά για το στυλιζάρισμα του εικονογραφηγήματος κατανοώντας τη διαφορά της από τη ζωγραφική και το ελεύθερο σχέδιο. • Να επιλέγουν το κατάλληλο υλικό και επιφάνεια για να εκφράσουν έννοιες, συναισθήματα και ιδέες. • Να εξοικειώνονται με καινούριες τεχνικές και νέα υλικά και να τα μεταχειρίζονται στην πλαστική απόδοση του θέματος. • Να τηρούν τους κανόνες χρήσης των υλικών και της ασφάλειας του εργαστηρίου.
--	---	---

<p>Πλαστικές ύλες – Μέσα – Υλικά</p>	<p>— Γλυπτικής προσθετικής και αφαιρετικής μεθόδου (πηλός, γύψος, χαρτοταινία, χαρτοπολτός, papier mache, εφημερίδες, γλυφίδες, σκαρπέλα, σύρμα, τζίβα, μαλακά ξύλα, καλούπια, κόλλες, γυαλόχαρτα κ.λπ.) — Αγγειογραφίας (πηλός, πλαστικός πηλός, γύψος, χρώματα ξηρής βαφής, χρώματα υάλωσης, φούρνος) — Κατασκευών και συναρμογών, αναπτυγμάτων στον χώρο (χαρτόνια, cardboard, χαρτοταινία, ταινίες, μαλακά ξύλα, βέργες ξύλου, ξυλόκαρφα, χαρτοπολτός, εφημερίδες, πλεξιγκλάς, φύλλο pvc, ακρυλικό ή πολυεστερικό, θερμή κόλλα, ειδική κόλλα πλεξιγκλάς, φύλλα μετάλλου, ξύλα φορμαρίσματος μεταλλοπλαστικής, φύλλα μετάλλου σταθερά, προφίλ μετάλλου, γλυφίδες, σκαρπέλα, σύρμα, τζίβα, σκοινιά, σπάγγοι, κλωστές, ψαλίδια, κόφτες, σέγες, βίδες, κατσαβίδια, πένσες, κοπίδια, μέγγκες, λίμες, ράσπες, σφικτήρες, ηλεκτρικά εργαλεία (βιδωτήρες, δράπανα, σέγες, σέγες ντεκουπάζ, παλμικό τριβείο, θερμοκόφτες πλαστικού κ.λπ.), ματσόλες, σφυριά, μεταλλικές γωνίες, μετροταινίες, σωλήνες, ψαλίδια μετάλλου, τρίγωνα, κόλλες, γυαλόχαρτα, καλώδια, led, μπαταρίες, ντουί, λαμπάκια, αντιστάσεις, κλέμμες, μπρίζες, βαφές ξύλου, πλαστικού κτλ. — Βάσεις συναρμογών (ξύλα, χαρτόνια, cardboard, μπάλα, μακετόχαρτα, τσιμέντο, γύψος, καλούπια κτλ.) — Πλέγματος-ύφανσης σε τρισδιάστατο ανάπτυγμα (νήματα, σπάγγοι, κλωστές, μαλλί, τζίβες, ξύλα, χαρτιά, χαρτόνια, σύρματα, υλικά από τη φύση-κλαδιά-φτέρες-</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν τα υλικά και τα εργαλεία της προσθετικής γλυπτικής και να εξοικειώνονται με τη χρήση τους. ● Να χαράζουν και να αφαιρούν ύλη με την αφαιρετική μέθοδο ελέγχοντας τη φόρμα και την ποσότητα του υλικού. ● Να χρησιμοποιούν με αυξανόμενη ευχέρεια εργαλεία, υλικά και τεχνικές της γλυπτικής και της αγγειογραφίας. ● Να αντλαμβάνονται την ανάπτυξη επίπεδων μορφών και επιπέδων στον χώρο και να αναγνωρίζουν τις εκφραστικές τους δυνατότητες. ● Να κατασκευάζουν αναπτύγματα στον χώρο με επέκταση των δύο στις τρεις διαστάσεις με αυξανόμενο βαθμό περιπλοκότητας και μορφικό-νοηματικό ενδιαφέρον. ● Να χρησιμοποιούν με φαντασία και ευρηματικότητα συνδυαστικά διαφορετικά υλικά στο ίδιο έργο για να επιτύχουν τον εκφραστικό τους στόχο. ● Να μαθαίνουν παραδοσιακούς τρόπους συνδεσμολογίας και μορφοποίησης υλικών (π.χ. ξύλο, φύλλο μετάλλου). ● Να εντάσσουν στις εργασίες κατασκευών τους το στοιχείο της κίνησης με αέρα, μπαταρίες ή με ηλεκτρισμό. ● Να εξερευνούν στοιχεία ισορροπίας, αντοχής, τις δυνατότητες κίνησης και χαρακτηριστικά των mobiles. ● Να ενσωματώνουν ανακυκλώσιμα αντικείμενα, ολόκληρα ή μέρη τους, διαμορφώνοντάς τα κατάλληλα ώστε να εξυπηρετούν με επιτυχία τον εκάστοτε εκφραστικό στόχο τους. ● Να γνωρίζουν την τεχνική των καλουπιών και να πειραματίζονται με διαθέσιμα υλικά. ● Να σχηματίζουν βάσεις στήριξης των τρισδιάστατων έργων, με την τεχνική του καλουπιού, με στερέωση, κόψιμο-λύγισμα-πλάσιμο (σταθερών επιφανειών ή συμπαγών υλικών κ.λπ.). ● Να εφαρμόζουν τις βασικές τεχνικές ύφανσης σε δύο ή τρεις παραλλαγές με απλά βιομηχανικά υλικά ή υλικά από τη φύση. ● Να χρησιμοποιούν το ανθρώπινο σώμα σε στάση ή κίνηση για να σχηματίσουν μορφές και συνθέσεις με κίνηση ή χωρίς. ● Να τηρούν τις προδιαγραφές χρήσης των εργαλείων και υλικών και των κανόνων ασφαλείας.
--	---	--

	<p>λυγαριές κτλ.). — Ανακυκλώσιμα υλικά και χρηστικά αντικείμενα — Ανθρώπινο σώμα σε στάση – κίνηση — Προστατευτικά υλικά (μονωτική ταινία, γυαλιά, γάντια κτλ.)</p>	
<p>Ψηφιακά μέσα και υλικά</p>	<p>— Υπολογιστικές μονάδες (H/Y, tablet, κινητά) — Συσκευές λήψης στατικής και κινούμενης εικόνας (φωτογραφική μηχανή, κινητό, tablet, webcamera, τρίποδο) — Ψηφιακές γραφίδες — Εκτυπωτές (επιφάνειας, 3D) — Λογισμικά και εφαρμογές επεξεργασίας στατικής και κινούμενης εικόνας και ήχου (paint, ibispaint, gimp, pencil2D, Maya, Sketchbook, motionleap, fire alpaca, Flipbook, Synfig studio, audacity, movie maker, kleki.com, lunapic.com κτλ.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Να εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους στις απλές σχεδιαστικές εντολές H/Y που διδάχθηκαν στην Α' τάξη. ● Να συνδέουν την υπολογιστική μονάδα με τη συσκευή λήψης ή αποθήκευσης, να μεταφέρουν αρχεία και να τα αποθηκεύουν σε φακέλους. ● Να εφαρμόζουν τρόπους αποθήκευσης. ● Να κατανοούν τις μεγάλες δυνατότητες και εφαρμογές των ψηφιακών τεχνικών. ● Να αντιλαμβάνονται τις αρχές βασικών τεχνικών επεξεργασίας εικόνας. ● Να κατανοούν τα χαρακτηριστικά και τα μεγέθη που χρησιμοποιούνται στην ανάλυση μιας ψηφιακής εικόνας. ● Να γνωρίζουν και να ονοματίζουν δύο τρεις βασικούς τύπους αρχείων στη διαχείριση ψηφιακών φωτογραφιών και βίντεο. ● Να εργάζονται σε ένα απλό λογισμικό περιβάλλον επεξεργασίας εικόνας και βίντεο και να το χρησιμοποιούν με αυξανόμενη ευχέρεια. ● Να κατανοούν τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να επέμβουν στην εικόνα και τα βίντεο. ● Να μετατρέπουν μια μορφή εικόνας ή βίντεο σε άλλη, μέσω του λογισμικού του εργαστηρίου. ● Να αντιλαμβάνονται τρόπους οργάνωσης και επιλογής των χρωμάτων στην επεξεργασία ψηφιακών φωτογραφιών. ● Να γνωρίζουν τις αρχές των τεχνικών πολυεπίπεδης επεξεργασίας (layer). ● Να επιζωγραφίζουν εικόνες ή προηγούμενα επίπεδα χρησιμοποιώντας τις τεχνικές πολλών επιπέδων. ● Να μαθαίνουν και να χρησιμοποιούν τα εργαλεία ρύθμισης ακολουθίας των εικόνων σε απλά προγράμματα βίντεο μοντάζ και να εμπλουτίζουν το ρεπερτόριο που απέκτησαν στην Α' τάξη με δύο τρεις ακόμη βασικές δεξιότητες. ● Να δημιουργούν μια μικρή ακολουθία εικόνων σε λογισμικό βίντεο, animation ή παρουσίασης. ● Να ρυθμίζουν τη χρονικότητα των εικόνων από τη σχετική ρύθμιση ή αυξομειώνοντας το μήκος τους πάνω στη χρονογραμμή με «drag». ● Να «κόβουν» και να «ράβουν» ακολουθίες σε χρονογραμμή κατασκευής βίντεο.

		<ul style="list-style-type: none"> • Να συνθέτουν σε παράλληλες χρονογραμμές τα αρχεία κινούμενης εικόνας του βίντεο με αρχεία ήχου • Να δημιουργούν σύντομα flipbook ή animation. • Να προσαρμόζουν τα εργαλεία και τις δυνατότητες του επιλεγμένου προγράμματος στους εκφραστικούς τους σκοπούς.
Τεχνικές επιφάνειας	<ul style="list-style-type: none"> • Χαρακτικής • Ξυλογραφίας, αναγλυφοτυπίας και υψιτυπίας σε πλάγιο και σε όρθιο ξύλο (ξύλα, καλέμια, σκαρπέλα, ρολά τυπώματος, τυπογραφικό μελάνι, λειαντές, γιαπωνέζικο χαρτί ή άλλο χαρτί τυπώματος, πιεστήριο) • Χαλκοστιξίας- διάτρητης χαλκογραφίας (φύλλο μετάλλου, ακίδες χάραξης, τρυπήματος, σκαλίσματος) • Υαλουργίας, βιτρό (προσχέδιο μόνο δίχως οξέα-χρωματιστά διαφανή χαρτιά, ριζόχαρτα, μεμβράνες, ακρυλικά χρωματιστά φύλλα, έγχρωμες διαφάνειες, χαρτόνι γκρι και μαύρο, κόλλα, υδρούαλος, έγχρωμα πλεξιγκλάς, προφίλ με πατούρα μεταλλικά-ξύλινα κ.λπ. καρφάκια, βίδες, θερμή κόλλα κτλ.) • Πυρογραφίας (στιλό πυρογραφίας με διάφορες μύτες και λάμες, στάμπες πυρογραφίας, βάση στιλού, μπαταρία-μετασχηματιστής, ξύλα, φελλοί κ.λπ.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τις βασικές τεχνικές αρνητικής και θετικής χάραξης. • Να επιλέγουν ξύλα κατάλληλα για το εκφραστικό τους αποτέλεσμα. • Να διερευνούν τις ιδιότητες και τα όρια των υλικών και των εργαλείων ιδιαίτερα των ξύλων κατά τη χάραξη, την κοπή και την αφαίρεση ύλης (όρθιο-πλάγιο ξύλο). • Να αναγνωρίζουν την αίσθηση-αντίληψη διαφορετικών αντιδράσεων του χαρτιού στα αποτελέσματα πίεσης τυπώματος. • Να κατανοούν και να ελέγχουν την ποικιλία των αποτελεσμάτων εκτύπωσης σε συνάρτηση με τα υλικά και τις μεθόδους εκτύπωσης. • Να συσχετίζουν τις αποδόσεις της αναπαραγωγής με το νόημα της αναπαραγωγής της χαρακτηριστικής μήτρας και την έννοια του (παραταύτα μοναδικού-αριθμημένου) αντίτυπου. • Να αναγνωρίζουν την τεχνική στίξης και χάραξης φύλλου χαλκού ή μετάλλου ως αυτόνομου μοναδικού έργου που δεν αναπαράγεται. • Να κατανοούν τη σύνθεση και τις συναρμογές των υαλογραφιών (βιτρό) και τον τρόπο που επηρεάζουν η φύση και η σύνδεση των υλικών κατασκευής του τη δομή και το ιδιαίτερο αισθητικό αποτέλεσμα του σχεδίου βιτρό. • Να εφαρμόζουν τεχνικές πυρογραφίας με αυξανόμενη ευχέρεια. • Να γνωρίζουν και να τηρούν τους κανόνες ασφάλειας κάθε τεχνικής και τα πρωτόκολλα του εργαστηρίου.
Τεχνικές όγκου και χώρου	<ul style="list-style-type: none"> • Θεάτρου σκιών (χαρτόνι, cardboard, ξύλινες-πλαστικές-μεταλλικές βέργες, ριζόχαρτο, πανί, σεντόνι, ξύλινο πλαίσιο, προβολέας κατευθυνόμενης δέσμης, λάμπες 60 watt με κάλυμμα, αλουμινόχαρτο, φιγούρες από χαρτόνι-χαρτί κ.ά. υλικά, ανθρώπινες φιγούρες ολόσωμες ή μέρη, 	<p>Να δημιουργούν τρισδιάστατους χώρους σε φυσικές διαστάσεις ή σε μακέτα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να επεξεργάζονται με επιτυχία τα υλικά των τρισδιάστατων χώρων. • Να κατανοούν τις ιδιότητες της τρισδιάστατης μοντελοποίησης. • Να αντιλαμβάνονται τις γεωμετρικές βάσεις των σχηματισμών τρισδιάστατων σωμάτων. • Να γνωρίζουν τις πλαστικές ιδιότητες του φωτός και των πλαστικών τους αποτελεσμάτων

	<p>ταινίες συγκόλλησης, διπλόκαρφα, σχοιινιά, σπάγγοι κλωστές, μεσινέζα, βίδες, σύρματα και κάθε υλικό συναρμογής, χαρτιά, πλέγματα, έγχρωμες διαφάνειες από διαφανή έγχρωμα ακρυλικά φύλλα, έγχρωμα ριζόχαρτα, χρωματιστές γάζες, χρωματιστά διαφανή υφάσματα κ.λπ.)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Σκηνογραφίας, σκηνοθεσίας, ενδυματολογίας ● Performance, χάπενινγκ (όλα τα υλικά που αναφέρονται στο πεδίο, κατασκευές, συναρμογές και θεάτρου σκιών, επιπλέον υφάσματα σε διάφορες υφές και χρώματα, γάζες, στολές, ρουχισμός derot, σκάλες και σκαλωσιές, φωτισμοί, κονσόλα φωτισμού, ψηφιακά προγράμματα επεξεργασίας εικόνας φωτισμού και video-mix κ.ά.) ● Αρχιτεκτονικής- διακόσμησης (μολύβια, στίλο και υλικά σχεδίου, χαρτί, υλικά κατασκευών μικρής και μεσαίας κλίμακας, μακέτας κ.λπ.) ● Βιομηχανικού σχεδίου, παραγωγής προϊόντος (υλικά σχεδίου και τεχνικού σχεδίου, χάρακες, διαβήτες, μεταλλικές γωνίες κ.λπ., υλικά μακέτας, μαλακά ξύλα, μεταλλικά ακρυλικά φύλλα, βίδες, οδοντογλυφίδες, χαρτί κ.ά.) 	<p>πάνω σε στερεά και επίπεδα.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν τις τεχνικές και τις διαδικασίες ρύθμισης του φωτισμού, της υφής, της αντανάκλασης, της σκίασης και να δοκιμάζουν διαφορετικούς λαμπτήρες, προβολείς κ.λπ. ● Να κατανοούν διαφορετικά είδη όγκων-στερών σωμάτων και χώρων σε σχέση με το είδος της δράσης ή της σκηνής. ● Να κατανοούν τα αποτελέσματα των διάφορων σχηματισμών τρισδιάστατων σχημάτων σε ό,τι αφορά τις οπτικές εντυπώσεις από τη θέση παρατηρητή. ● Να αντιλαμβάνονται ότι τα υλικά επηρεάζουν την ατμόσφαιρα δράσης και να επιλέγουν με βάση τους εκφραστικούς στόχους τους. ● Να πειραματίζονται με τα αποτελέσματα των σκιών αντικειμένων σε επιφάνειες. ● Να δημιουργούν απλά σκαριφήματα για βιομηχανικά προϊόντα. ● Να χρησιμοποιούν τα διαθέσιμα υλικά εργαστηρίου για να κατασκευάζουν απλά χρηστικά και διακοσμητικά αντικείμενα.
<p>Ψηφιακές μεικτές τεχνικές δύο διαστάσεων</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Ψηφιακή επεξεργασία αναλογικών εικόνων, αναλογική επεξεργασία ψηφιακών εικόνων, υλικά όπως στα πεδία «ψηφιακά μέσα και υλικά», «αποτύπωσης σε επιφάνεια» και «τεχνικές επιφάνειας» ● Ψηφιακό σχέδιο με αναλογική εικόνα, ψηφιακή ζωγραφική και με αναλογικό κολάζ, ή σχέδιο κτλ. ● Ηλεκτρονική εκδοχή του αναλογικού portfolio, ηλεκτρονική εκδοχή του ατομικού εικαστικού 	<ul style="list-style-type: none"> ● Να χρησιμοποιούν με αυξανόμενη ευχέρεια εναλλασσόμενα ή εκ περιτροπής ψηφιακές και αναλογικές τεχνικές στη διαδικασία μιας εικαστικής εργασίας με στόχο το εκφραστικό τους αποτέλεσμα.

	<p>ημερολογίου (art-sketchbook), υλικά όπως στο πεδίο «ψηφιακά μέσα και υλικά» και προγράμματα επεξεργασίας παρουσίασης ή κατασκευής βιβλίου, π.χ. Word, ppt, pdf, BookCreator</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Φωτογραφική μηχανή, Η/Υ, τάμπλετ, κινητό, σαρωτής, μονάδες αποθήκευσης, εκτυπωτής κτλ. ● Λογισμικά σχεδιασμού και ζωγραφικής, Autodesk, kleki, gimp, Geogebra, power point, inCollage κ.λπ. ● Υλικά ζωγραφικής, σχεδίου, κολλάζ, τεχνικές επιφανειών 	
--	---	--

4ος Βασικός Άξονας: Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
<p>Σύντομη θεωρητική εισαγωγή για το θέμα, περιεχόμενο, νόημα των εννοιών</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Ενότητα θέματος-περιεχομένου-νόηματος 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Να αντιλαμβάνονται την ενότητα μορφής και περιεχομένου ως μια αδιάσπαστη ολότητα της εικαστικής γλώσσας και διαδικασίας και να χαρτογραφούν τις εκφραστικές της δυνατότητες. ● Να συσχετίζουν τα τρία βασικά επίπεδα ανάγνωσης του εικαστικού έργου (Θέμα: Τι απεικονίζεται, Περιεχόμενο: Πώς απεικονίζεται, Νόημα: Γιατί απεικονίζεται) και να τα κατανοούν. ● Να αναλύουν και να κατανοούν το τριμερές Θέμα-Περιεχόμενο- Νόημα στα έργα τέχνης και στις εικαστικές τους εργασίες. ● Να δημιουργούν μορφές που τις κατανοούν ως περιεχόμενο. ● Να ερμηνεύουν και να αποδίδουν νόημα στις μορφές. ● Να συνθέτουν τις μορφές και το περιεχόμενο ως μια αδιάσπαστη ενότητα στις μαθητικές εικαστικές τους εργασίες. ● Να διερευνούν και να ερμηνεύουν το γιατί της δημιουργίας. ● Να αντιλαμβάνονται ότι η επιλογή του θέματος αντανακλά τις κοινωνικές συνθήκες και την κοινωνική συνείδηση της εποχής. ● Να κατανοούν το βαθύτερο κοινωνικό νόημα που φάσκει ή αντιφάσκει με την πρόθεση του δημιουργού. ● Να αντιλαμβάνονται ότι το νόημα ενός έργου τέχνης δε μένει αναλλοίωτο μέσα στον χρόνο, αλλά επηρεάζεται από τη συγκυρία και τον ερμηνευτή.

		<ul style="list-style-type: none"> ● Να αντιλαμβάνονται ότι η καλλιτεχνική ποιότητα ενός έργου μπορεί να συζητηθεί αντικειμενικά, το περιεχόμενό του όμως επιδέχεται πλήθος ερμηνειών. ● Να αντιλαμβάνονται ότι οι ερμηνείες είναι υποκειμενικές και σχετίζονται με τον ερμηνευτή, ο οποίος αποδίδει νόημα.
Τέχνη και σύμβολα	<ul style="list-style-type: none"> ● Είδη συμβόλων: <ul style="list-style-type: none"> — έμβλημα — θυρεός — θρησκευτικά σύμβολα ● Περιεχόμενο των συμβόλων: <ul style="list-style-type: none"> — συμβολισμός — αρχέτυπο — σήμανση ● Νόημα των συμβόλων: <ul style="list-style-type: none"> — συμβολικό — μεταφυσικό — κοινωνικό — σημειωτικό — οντολογικό — φαινομενολογικό κ.λπ. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Να αντιλαμβάνονται ότι οι τέχνες χρησιμοποιούν σύμβολα. ● Να κατανοούν τον ρόλο, το περιεχόμενο και τη σημασία των συμβόλων. ● Να αναγνωρίζουν τα σύμβολα στην τέχνη παλαιότερων εποχών (με έμφαση την ιστορία της τέχνης από την Αναγέννηση έως τα μέσα του μοντερνισμού). ● Να χρησιμοποιούν σύμβολα του σύγχρονου κόσμου και της σύγχρονης κοινωνικής ζωής σε εικαστικές τους εργασίες για να εκφράσουν ιδέες και νοήματα. ● Να εντάσσουν γνωστά, κοινά παλαιότερα ή νέα ευφάνταστα σύμβολα στις εικαστικές τους εργασίες.
Ενεργητική όραση, παρατήρηση και εικαστική δημιουργία	<ul style="list-style-type: none"> ● Βασικά θέματα από την παρατήρηση του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος: <ul style="list-style-type: none"> — νεκρή φύση — πορτρέτο — τοπίο, φυσικό, και δομημένο (αστικό, ημιαστικό) περιβάλλον ● Θέματα από την καθημερινή ζωή (πολιτισμός, καταναλωτισμός, ανθρώπινες ταυτότητες, διακρίσεις, κοινωνική κριτική) ● Θέματα από την κοινωνική πραγματικότητα: <ul style="list-style-type: none"> — ταυτότητα — συναίσθημα — ανθρώπινες αξίες-ιδέες — πνευματικότητα — υλικότητα ● Τέχνη και περιβαλλοντική αειφορία 	<ul style="list-style-type: none"> ● Να αναγνωρίζουν τις βασικές θεματικές των εικαστικών τεχνών από παρατήρηση στα έργα τέχνης. ● Να αναγνωρίζουν και να εφαρμόζουν εικαστικά την παρατήρηση ως νοητική διαδικασία με την οποία θα: <ul style="list-style-type: none"> — διακρίνουν το ουσιώδες της μορφής από το ασήμαντο — συνοψίζουν, ανάγουν τις εικόνες σε φόρμες — συσχετίζουν οπτικά στοιχεία — εντοπίζουν ρυθμούς ● Να παρατηρούν το αστικό και το δομημένο περιβάλλον και να ανάγουν τις μορφές σε βασικά σχήματα που αξιοποιούν στις εικαστικές τους εργασίες. ● Να αντιλαμβάνονται και να συζητούν για τη σχέση εικαστικού έργου με το κοινωνικό και πολιτιστικό πλαίσιο. ● Να αντιλαμβάνονται κοινωνικοπολιτισμικές αναφορές και σχολιασμούς στα έργα παλαιότερων και σύγχρονων εικαστικών καλλιτεχνών. ● Να αξιοποιούν την εικαστική πράξη ως μέσο έκφρασης κοινωνικών μηνυμάτων, συναισθημάτων, νοημάτων, ιδεών και αξιών. ● Να διαχειρίζονται το φυσικό και το δομημένο περιβάλλον ως θέμα αλλά και ως υλικό-μέσο

		<p>(υλικά από τη φύση, ready made κ.λπ.).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να σχεδιάζουν και να διατυπώνουν εικαστικές παρεμβάσεις μέσω ατομικών ή ομαδικών project στον αστικό και φυσικό περιβάλλοντα χώρο. • Να δημιουργούν έργα με οικολογική και περιβαλλοντολογική αξία.
Τοπικό και παγκόσμιο	<ul style="list-style-type: none"> • Θέματα από την ελληνική και παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά (κυρίως εξευρωπαϊκή) • Θέματα από την ελληνική παράδοση • Θέματα από την αρχαία ελληνική τέχνη • Θέματα από τη βυζαντινή τέχνη • Θέματα από τη λαϊκή τέχνη • Θέματα από την τοπική ιστορία • Θέματα εξευρωπαϊκών πολιτισμών • Δομημένο και κατασκευασμένο περιβάλλον των λαών (χρηστικά αντικείμενα, μέσα επικοινωνίας και διάδρασης, αρχιτεκτονικές κατασκευές κ.λπ. δυτικοευρωπαϊκός πολιτισμός και εξευρωπαϊκοί πολιτισμοί) • Διακοσμητική τέχνη και διακοσμητικά μοτίβα (από τον φυσικό και γεωμετρικό κόσμο) 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αποκτούν επίγνωση της ελληνικής πολιτιστικής ταυτότητας και παράδοσης. • Να εκτιμούν την αξία της ελληνικής λαϊκής τέχνης και παράδοσης και να συνεργούν στη διατήρησή της. • Να γνωρίζουν την εξευρωπαϊκή τέχνη και να ευαισθητοποιηθούν στον πολιτισμό «του άλλου» και τη διαπολιτισμική συνύπαρξη. • Να γνωρίζουν διαφορετικούς πολιτισμούς και να εξοικειώνονται με διαφορετικούς τρόπους σκέψης, μέσω των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών. • Να εμπλουτίζουν την εικαστική τους εμπειρία σε σύνδεση με τον παγκόσμιο πολιτισμό και να γνωρίζουν τη διαφορετικότητα. • Να κατανοούν τον πλούτο και τη διαφορετικότητα των πολιτισμών και να σέβονται τη μοναδικότητα όλων των ανθρώπων και των συμμαθητών/-τριών τους γενικότερα. • Να κατανοούν την πραγματικότητα της κοινής προέλευσης του ανθρώπινου γένους μέσα από τα τεχνουργήματα διαφορετικών λαών και να εμπνέονται από τις αρχές της ειρηνικής συνύπαρξης.
Αποτυπώσεις της μνήμης, της ιστορίας και της φαντασίας	<ul style="list-style-type: none"> • Θέματα από τη μνήμη • Θέματα από τη φαντασία 	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τον ρόλο της οπτικής μνήμης στη δημιουργική διαδικασία και τον τρόπο που ενεργοποιούν μέσα από τη δημιουργική παρατήρηση της φύσης και της τέχνης τις δικές τους επινοήσεις. • Να καλλιεργούν και να χρησιμοποιούν την οπτική μνήμη στην οπτική σύνταξη. • Να καλλιεργούν τη φαντασία τους ως πηγή έμπνευσης. • Να εκμεταλλεύονται το τυχαίο και τον αυτοσχεδιασμό για να προκαλέσουν εικόνες από τον εσωτερικό τους κόσμο με πηγαίο τρόπο.
Η ψηφιακή τεχνολογία στην υπηρεσία της	<ul style="list-style-type: none"> • Τέχνη και ψηφιακό γίνεσθαι • Μεικτές ψηφιακές τεχνικές και αυτοματοποιημέ-νες 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται την έκταση και τη σημασία της ψηφιακής τεχνολογίας στη (σύγχρονη) τέχνη μέσα από την επαφή με έργα

τέχνης	<p>εντολές για τα εικαστικά</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Ασφάλεια στο διαδίκτυο των εικόνων ● Φωτομοντάζ- βιντεομοντάζ ● Πολιτισμός της ψηφιακής εικόνας ● Θέματα από την επικαιρότητα 	<p>ψηφιακών τεχνών.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Να κατανοούν τα πλεονεκτήματα και τις ευχέρειες που προσφέρει η ψηφιακή τέχνη και επεξεργασία. ● Να κατανοούν τους κανόνες ασφάλειας κατά τη διαδικτυακή διακίνηση των εικόνων. ● Να αντιλαμβάνονται τον τρόπο που η σύγχρονη τεχνολογία μπορεί να επέμβει στη μορφή και το περιεχόμενο. ● Να γνωρίζουν μία ή δύο τεχνικές ψηφιακού κολάζ, φωτομοντάζ και απλών προγραμμάτων ήχου και βίντεο-μοντάζ. ● Να αντιλαμβάνονται την πολιτισμική αξία της διάθεσης και της διακίνησης των ψηφιακών εικόνων (κινούμενων και στατικών) στην ανθρώπινη διάδραση και επικοινωνία. ● Να ασκούνται στο να αναζητούν αξιόπιστες πηγές εικαστικών ψηφιακών έργων στο διαδίκτυο. ● Να αναφέρουν, να αποθηκεύουν και να μεταδίδουν μέσω διαδικτύου εικαστικά ψηφιακά έργα και εικόνες με ασφάλεια και υπευθυνότητα. ● Να χρησιμοποιούν με αυξανόμενη ευχέρεια ψηφιακές τεχνικές στη διαδικασία μιας εικαστικής εργασίας για να αποτυπώσουν τα θέματά τους και να εκφράσουν ιδέες, συναισθήματα. ● Να ψηφιοποιούν τις εργασίες τους και να αποθηκεύουν τα ψηφιακά τους αντίγραφα σε ψηφιακό, εκτός διαδικτύου, τόπο.
--------	--	--

5ος Βασικός Άξονας: Εικαστικές Τέχνες και Αισθητικές Αξίες

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
Αισθητικές αξίες	<ul style="list-style-type: none"> ● Αναγέννηση ● Κινήματα τέχνης μοντερνισμού ● Μίμηση-παρατήρηση ● Ιδέα-σύμβολο- συναισθημα-γεγονός ● Διαφοροποιούμενος ορισμός της τέχνης 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Να διακρίνουν τη μορφολογική ανάλυση από την αφηγηματική. ● Να ταξινομούν έργα τέχνης με βάση συγκεκριμένα κριτήρια. ● Να γνωρίζουν βασικές αισθητικές κατηγορίες και να χρησιμοποιούν μια βασική αισθητική ορολογία. ● Να συνδέουν τις αισθητικές έννοιες με τις ιστορικές τους αναφορές.
Παράσταση – Αναπαράσταση	<ul style="list-style-type: none"> ● Αντικείμενο- πλαστικές ύλες ● Παρουσία- μετάπλαση 	<ul style="list-style-type: none"> ● Να διακρίνουν τις αναφορές των έργων τέχνης σε φαινομενολογικές και οντολογικές (τι φαίνεται – τι είναι). ● Να εντοπίζουν πιθανές συγκρούσεις μεταξύ του

		<p>είναι και του φαίνεσθαι.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συγκρίνουν την υλική οντότητα και τη φαινομενολογική αφήγηση διαφορετικών έργων. • Να παίζουν παιχνίδια αντίστιξης θεματικών εννοιών.
Κριτική ανάλυση	<ul style="list-style-type: none"> • Μίμηση- παρατήρηση • Ιδέα-σύμβολο- έκφραση-γεγονός • Συναίσθημα- λογική • Αντιπαραβολή έργων τέχνης-εφαρμογών 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συνδέουν την ανάλυση ενός έργου τέχνης με τις πιθανές προθέσεις του καλλιτέχνη. • Να τοποθετηθούν για τον βαθμό εκπλήρωσης των στόχων τους. • Να ερμηνεύουν και να τοποθετούνται κριτικά για καλλιτεχνικά ρεύματα, καλλιτέχνες και έργα τέχνης. • Να αξιολογούν θεωρητικά εικαστικές εφαρμογές.
Αξιολόγηση έργου τέχνης-μαθητικού έργου	<ul style="list-style-type: none"> • Σύνδεση θεωρίας και πράξης • Διαρκής αμφίδρομη σχέση εμπειρικών- θεωρητικών δεδομένων 	<ul style="list-style-type: none"> • Να τεκμηριώνουν θεωρητικά την εικαστική πράξη τους. • Να συγκρίνουν και να αναλύουν την εικαστική δημιουργία τους σε αντιπαραβολή με στοχευμένο παράδειγμα από την ιστορία της τέχνης ή έργα που φιλοξενούνται σε πινακοθήκες, μουσεία, χώρους τέχνης κ.λπ.

6ος Συμπληρωματικός Άξονας: Αξίες και Δεξιότητες Μάθησης

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
Κοινωνικές αξίες	<ul style="list-style-type: none"> • Κοινωνικότητα- συνεργασία • Φιλία-χαρά- προσμονή • Φιλότητα • Κοινωνική συναισθηματική επίγνωση- υπευθυνότητα • Ειλικρίνεια- συμμετοχικότητα • Αποδοχή διαφορετικότητας- αλληλεγγύη 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συσχετίζουν μορφές τέχνης με την ανάπτυξη της κοινωνικότητας. • Να διακρίνουν την κοινωνικότητα ως υλικό, μέσο και τεχνική σύγχρονων εικαστικών αναζητήσεων και εκφράσεων. • Να κατανοούν ότι η τέχνη, ο οραματισμός, ο κοινός προσανατολισμός συχνά αποτελούν το βαθύτερο υπόβαθρο της φιλίας μεταξύ εικαστικών. • Να διακρίνουν την επιρροή της αξίας της φιλίας στα έργα των εικαστικών. • Να συσχετίζουν την αλληλεγγύη ως συνεισφορά προς αλλήλους σε οριζόντια βάση μεταξύ ίσων. • Να διακρίνουν το φιλότιμο ως θέμα σε μορφές εικαστικών τεχνών, π.χ. graffiti. • Να κατανοούν ότι οι εικαστικές τέχνες μπορούν να ενθαρρύνουν τις αξίες της καλοσύνης, της αγάπης και του φιλότιμου στον κόσμο. • Να αναγνωρίζουν και να δηλώνουν την πηγή έμπνευσης της εικαστικής τους εργασίας (ειλικρίνεια).

		<ul style="list-style-type: none"> • Να εκτιμούν και να αναγνωρίζουν με ειλικρίνεια τη συμβολή τους στη συνεργατική εργασία για τη δημιουργία του εικαστικού έργου. • Να αμφισβητούν την ειλικρίνεια διαφημίσεων που προβάλλουν «κατασκευασμένα» πρότυπα. • Να είναι ειλικρινείς και να αιτιολογούν με σεβασμό την απόκρισή τους στα έργα τέχνης και τις εικαστικές εργασίες των μελών της ομάδας. • Να κατανοούν πως η συμμετοχή συχνά ξεκινά με μικρά βήματα ως μια διαδικασία διεκδίκησης δικαιωμάτων. • Να εκφράζουν δημοκρατικές αρχές, όπως η ελευθερία. • Να παραθέτουν παραδείγματα ομάδων που έχουν βιώσει τον αποκλεισμό λόγω φυλετικών, εθνικών και θρησκευτικών διαφορών. • Να επιδεικνύουν τρόπους με τους οποίους τα άτομα και οι ομάδες περιλαμβάνονται ή αποκλείονται σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο από τον δημόσιο χώρο. • Να κατανοούν και να ορίζουν τον σεβασμό στη διαφορετικότητα. • Να κατανοούν την έννοια των «προστατευόμενων χαρακτηριστικών».
Δεξιότητες	<ul style="list-style-type: none"> • Δεξιότητες μάθησης • Δεξιότητες του νου • Δεξιότητες ζωής 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τις δεξιότητες μάθησης 21ου αιώνα (κριτική σκέψη, επικοινωνία, συνεργασία, δημιουργικότητα) σε σύνδεση με τα εικαστικά έργα και τις εικαστικές δραστηριότητες. • Να κατηγοριοποιούν την ψηφιακή επικοινωνία, την ψηφιακή συνεργασία, την ψηφιακή δημιουργικότητα, την ψηφιακή κριτική σκέψη. • Να αξιοποιούν τη μάθηση μέσω των τεχνών και της δημιουργικότητας. • Να αξιοποιούν μελέτες περίπτωσης για να επιλύσουν κάποιο δικό τους πρόβλημα ή θέμα. • Να αναπαριστούν μια εμπειρία της ζωής τους, π.χ. Covid- 19, εικονικά ή συμβολικά και να κάνουν μεταφορά της σκέψης τους σε εικαστικά έργα. • Να εφαρμόζουν ρουτίνες σκέψης και αναστοχασμού στην ανάλυση εικαστικών έργων. • Να κατασκευάζουν εικαστικά έργα, παιχνίδια, εφαρμογές. • Να συνεργάζονται για να εκφράσουν τις κοινές επιθυμίες τους αξιοποιώντας βασικά μορφικά στοιχεία. • Να αξιοποιούν ρουτίνες σκέψης για εισαγωγή, διερεύνηση, σύνθεση και οργάνωση ιδεών.

7ος Συμπληρωματικός Άξονας: Ψηφιακός Γραμματισμός – Γραμματισμός των Μέσων

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
Ψηφιακή νοημοσύνη	<ul style="list-style-type: none"> Ψηφιακή ασφάλεια Ψηφιακά δικαιώματα Ικανότητες δημιουργίας 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> Να εντοπίζουν απειλές στον κυβερνοχώρο. Να διαχειρίζονται κινδύνους και να αποφεύγουν προβληματικό περιεχόμενο (άσεμνο, διαφήμισεις κ.λπ.). Να κατανοούν τις βέλτιστες πρακτικές χρήσης του Η/Υ περιορίζοντας τους κινδύνους. Να χρησιμοποιούν κατάλληλα εργαλεία ασφαλείας για την προστασία δεδομένων. Να αντιλαμβάνονται τη λειτουργία εργαλείων ασφαλείας, π.χ. αντι-ϊικά προγράμματα. Να προστατεύουν τα προσωπικά τους δικαιώματα και την ιδιωτική τους ζωή. Να κατανοούν ότι ορισμένοι τύποι δεδομένων χρησιμοποιούνται από εταιρείες για τον σχεδιασμό προϊόντων. Να συμπεραίνουν ότι η στοχευμένη διαφήμιση τους/τις καθιστά πιο ευάλωτους/-ες στην κλοπή ταυτότητας. Να ονομάσουν συνεργατικά ψηφιακά εργαλεία και λογισμικά. Να χρησιμοποιήσουν εργαλεία επεξεργασίας αρχείων jpeg, mpreg.
Ψηφιακός γραμματισμός	<ul style="list-style-type: none"> Ικανότητες παραγωγής και ανάλυσης ψηφιακών μορφικών στοιχείων Ψηφιακός και εικαστικός γραμματισμός 	<ul style="list-style-type: none"> Να αναζητούν πολυτροπικό περιεχόμενο στο διαδίκτυο. Να αναγνωρίζουν το pixel ως μορφικό στοιχείο. Να κατανοούν την πολυτροπική εικαστική χρήση ψηφιακών μορφικών στοιχείων, εργαλείων επεξεργασίας εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών. Να παράγουν εικαστικά έργα με υψηλή αισθητική ποιότητα αξιοποιώντας ψηφιακό στοιχείο.

8ος Συμπληρωματικός Άξονας: Συνέργεια Τεχνών – Διαθεματικότητα – Διεπιστημονικότητα

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
Συνέργεια των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών με άλλες τέχνες	<ul style="list-style-type: none"> Συνέργεια με την όπερα, το θέατρο, τον κινηματογράφο το animation Συνέργειες μέσω συσχέτισης με τα μορφικά στοιχεία 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> Να αντιλαμβάνονται τις δυνατότητες συνεργασίας και συνέργειας με τις άλλες τέχνες στο επίπεδο της συνδημιουργίας συνεργατικών έργων, μέσα από παραδείγματα της ιστορίας της

	<ul style="list-style-type: none"> ● Διαθεματικοί συσχετισμοί υλικών ● Συνέργειες μέσω της σκηνογραφίας ● Συνέργεια με τη μουσική 	<p>τέχνης (παλαιότερης και σύγχρονης).</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Να κατανοούν και να εφαρμόζουν τη μεθοδολογία ανάπτυξης ενός θέματος με τρόπο διεπιστημονικό και διαθεματικό μέσα από τη συνεργασία του εικαστικού μέρους με τους άλλους κλάδους των τεχνών. ● Να συνεργάζονται διαθεματικά ή/και διεπιστημονικά με το θέατρο, τον κινηματογράφο, τη σκηνογραφία και τη μουσική, με εστίαση σε συσχετισμούς της φόρμας, των γραμμών, των σημείων των χρωμάτων (ενός ή κάποιων από αυτά συνδυαστικά). ● Να κατανοούν τη σύνθεση μορφικών στοιχείων μέσω της διερεύνησης των διαστάσεων της σε άλλες μορφές τέχνης. ● Να συνεργάζονται διαθεματικά με αφορμή την ομοιότητα υλικών, να κατανοούν τον συσχετισμό στην πράξη, ώστε να παράγουν έργα εικαστικά. ● Να δημιουργούν και να κατασκευάζουν σε συνεργασία με τις άλλες τέχνες φροντίζοντας τη διαθεματική ενότητα μορφής και περιεχομένου για να εκφράσουν απλά νοήματα, ιδέες και τα συναισθήματά τους. ● Να αξιοποιούν το εικαστικό εργαστήριο ως εντόπιω κέντρο της έκφρασής τους, μετασχηματίζοντάς το με ιδέες - μετατροπές στη διάταξη και τη χρήση ανάλογα με τον συνεργατικό στόχο. ● Να απολαμβάνουν τη διαδικασία και τις ευκαιρίες για ολιστική έκφραση με το να εμπλέκονται σε ομαδικά συνθετικά πρότζεκτ που σχεδιάζονται με τη συνεργασία των τεχνών.
<p>Συνέργεια των τεχνών με τις θετικές επιστήμες</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Συνέργεια με την τεχνολογία ● Συνέργεια με τις φυσικές επιστήμες και τη βιολογία ● Συνέργεια των τεχνών με τα μαθηματικά 	<ul style="list-style-type: none"> ● Να αντιλαμβάνονται τις δυνατότητες συνεργατικού έργου με το μάθημα της τεχνολογίας, των φυσικών επιστημών και των μαθηματικών, μέσα από μορφές και κινήματα της ιστορίας της τέχνης, (παλαιότερης και σύγχρονης) και μέσα από τη σχολική πρακτική. ● Να κατανοούν και να εφαρμόζουν τη μεθοδολογία ανάπτυξης ενός θέματος με τρόπο διεπιστημονικό και διαθεματικό μέσα από τη συνεργασία των εικαστικών με την τεχνολογία, την πληροφορική, τη φυσική και τα μαθηματικά. ● Να κατανοούν τη σύνθεση μορφικών στοιχείων μέσω των σχηματισμών τους στη φυσική και τα μαθηματικά. ● Να συνεργάζονται με τα μαθήματα της τεχνολογίας και της πληροφορικής λόγω συνάφειας υλικών και με αφορμή την ομοιότητα των υλικών και των αλληλοσυμπληρούμενων στόχων. ● Να κατανοούν τον συσχετισμό της

		<p>τεχνολογίας των υλικών και της φόρμας στην πράξη ώστε να παράγουν έργα με λειτουργικότητα και αισθητική ποιότητα.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Να συνεργάζονται διαθεματικά ή/και διεπιστημονικά με τα μαθηματικά, κυρίως σε ό,τι αφορά τον σχηματισμό της φόρμας, των γραμμών, των σημείων και την επανάληψη μοτίβων με τρόπο γεωμετρικό ή αλγοριθμικό. ● Να δημιουργούν και να κατασκευάζουν σε συνεργασία με τις θετικές επιστήμες φροντίζοντας τη διαθεματική ενότητα μορφής και περιεχομένου για να εκφράσουν απλά νοήματα, ιδέες και τα συναισθήματά τους. ● Να αξιοποιούν το εικαστικό εργαστήρι ως εν τόπω κέντρο της έκφρασής τους, μετασχηματίζοντάς το με ιδέες - μετατροπές στη διάταξη και τη χρήση ανάλογα με τον συνεργατικό στόχο. ● Να αναγνωρίζουν τον ρόλο των μορφικών στοιχείων σε άλλα αναπαραστατικά συστήματα (π.χ. χημεία, φυσική, βιολογία, μαθηματικά κ.λπ.).
--	--	---

9ος Συμπληρωματικός Άξονας: Οπτικός Γραμματισμός – Πολυτροπικότητα – Σημειωτική

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
Εισαγωγή στον οπτικό γραμματισμό	<ul style="list-style-type: none"> ● Η σχέση μας με τις εικόνες ● Tele-videns, versus Homo-videns ● Η εικονική πραγματικότητα (virtual reality), σταθερή και διαδραστική ● Κυρίαρχες μορφές λόγου και οπτική γλώσσα- σύνταξη 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Να αντιλαμβάνονται τον τρόπο που ο σύγχρονος κόσμος εισπράττει την εικόνα και επικοινωνεί με την εικόνα σαν θέμα (δηλαδή παθητικά). ● Να κατανοούν το γεγονός ότι η γλώσσα των εικόνων έχει στην εποχή μας αναχθεί σε κυρίαρχη μορφή λόγου, και χρησιμοποιείται εξίσου ή και περισσότερο από ό,τι η φυσική γλώσσα και η γραφή. ● Να διακρίνουν οφέλη και κινδύνους της νέας πραγματικότητας του οπτικού πολιτισμού. ● Να εκτιμούν την ανάγκη και την ευθύνη για εκμάθηση και κριτική προσέγγιση της οπτικής γλώσσας, γραμματικής και σύνταξης. ● Να διακρίνουν δείγματα οπτικής σύνταξης και είδη γραφής και να καλλιεργούν κριτήρια σύνταξής τους. ● Να συμμετέχουν αποτελεσματικά στην αποκωδικοποίηση και την ερμηνεία των μηνυμάτων και των νοημάτων. ● Να γίνονται μέτοχοι του οπτικού πολιτισμού μέσα από προσωπική εμπλοκή στην κατασκευή οπτικών μηνυμάτων, νοημάτων και προϊόντων

		του σύγχρονου πολιτισμού.
Εισαγωγή στην πολυτροπικότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Σημειωτικά συστήματα και συνδυασμοί τους • Κυριολεκτικά και κωδικοποιημένα μηνύματα • Πολυτροπικά κείμενα και εκφράσεις • Θεματικές πολυτροπικών κειμένων 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται την έννοια των σημειωτικών συστημάτων, του τρόπου που απαντώνται οι συνδυασμοί τους και τη μεταξύ τους συνομιλία-συνήχηση. • Να κατανοούν την τελική σχέση ανάμεσα στα «κυριολεκτικά» και τα κωδικοποιημένα μηνύματα. • Να έρχονται σε επαφή με πολυτροπικές μορφές τέχνης από την περίοδο της Αναγέννησης έως το Bauhaus και να συγκρίνουν τις διαφορετικές οπτικές γλώσσες και μεθόδους. • Να δημιουργούν ατομικά ή ομαδικά, μαθητικά, πολυτροπικά κείμενα για σχολική χρήση. • Να ενθαρρύνονται στη διερεύνηση, ανάγνωση και ανάπτυξη θεμάτων που προσφέρονται για την καλλιέργεια του οπτικού γραμματισμού και της πολυτροπικής έκφρασης, όπως: <ul style="list-style-type: none"> — κοινωνική ζωή — επικοινωνία — καταναλωτισμός — virtual reality — μόδα — πολυτροπική διαφήμιση — θέση των φύλων και των ηλικιών στη διαφήμιση — διαπολιτισμικές αναγνώσεις — σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα — νεανικές κουλτούρες και νεανικά προβλήματα — οι νέοι και ο ψηφιακός πολιτισμός κ.λπ.
Σημειωτικές Προσεγγίσεις – Εμβάθυνση	<ul style="list-style-type: none"> • Κοινωνικά-πολιτισμικά καθιερωμένα συστήματα σήμανσης και διαχείρισης πληροφοριών • Τρόποι σημειωτικής επικοινωνίας στην παραδοσιακή, τη λαϊκή τέχνη • Εμβάθυνση σε εξειδικευμένες μορφές πολυτροπικής τέχνης και σημειωτικής ανάλυσης 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν συστήματα σήμανσης μέσα από παλαιότερες καθιερωμένες πολιτισμικές νόρμες και εκφράσεις. • Να επιχειρούν μια σημειωτική προσέγγιση και ανάγνωση της ελληνικής λαϊκής τέχνης. • Να κατανοούν τον ρόλο των συμβόλων. • Να συζητούν χρησιμοποιώντας απλούς όρους για την κοινωνική σημειωτική σύγχρονων μορφών τέχνης, όπως για παράδειγμα των ταινιών κινουμένων εικόνων (animation) ή της τέχνης του δρόμου (street-art). • Να αφομοιώνουν στοιχεία που προέκυψαν από την κατανόηση της έρευνάς τους σε δικές τους πρωτότυπες εργασίες.

10ος Συμπληρωματικός Άξονας: Εικαστικές Τέχνες και Αειφορία

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
----------------	--------------------	-------------------------------------

Τέχνη και κοινωνική αειφορία	<ul style="list-style-type: none"> • Υποστήριξη, σχολικής τελετουργίας (σχολικές δράσεις, εορτές, εκθέσεις, δράσεις κ.λπ.) • Πρωτοβουλίες καλλιτεχνικής παρέμβασης στον ευρύτερο χώρο της τοπικής κοινότητας • Κοινωνική γλυπτική	Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση: <ul style="list-style-type: none"> • Να αισθάνονται ενεργό μέρος της (σχολικής) κοινότητας. • Να παρεμβαίνουν δημιουργικά στον ζωτικό χώρο αλληλεπίδρασής τους. • Να διαμορφώνουν δικό τους καλλιτεχνικό περιβάλλον στον χώρο του σχολείου. • Να προτείνουν δημιουργικές παρεμβάσεις στο σχολικό περιβάλλον. • Να εκφράζονται και να επικοινωνούν τις θέσεις και τις πεποιθήσεις τους.
Τέχνη και περιβάλλον	<ul style="list-style-type: none"> • Δράσεις καλλιτεχνικής επανάχρησης υλικών • Καλλιτεχνικές δράσεις κοινωνικής ευαισθητοποίησης	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν τον πλούτο των πρώτων υλών που θεωρούνται απόβλητα. • Να αναζητούν δημιουργικές προτάσεις επανάχρησης διαφόρων υλικών. • Να προτείνουν πρωτόκολλα αξιοποίησης των ανακυκλώσιμων πρώτων υλών.

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Α' Μέρος

Α. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η ταυτότητα του μαθήματος των Καλλιτεχνικών της Γ' τάξης Γυμνασίου

Το μάθημα των Καλλιτεχνικών στη Γ' Τάξη είναι ένα από τα τρία μαθήματα του γνωστικού πεδίου «Τέχνες και Πολιτισμός». Είναι μονόωρο μάθημα και έχει διδαχθεί και στις δύο προηγούμενες τάξεις του Γυμνασίου. Πρωταρχική επιδίωξή του αποτελεί η εμφάνιση στο φαινόμενο της τέχνης και της δημιουργίας με τρόπο βιωματικό και διερευνητικό.

Το μάθημα των Καλλιτεχνικών, μέσω της μορφοπλαστικής διαδικασίας και πράξης, αξιοποιεί σύνθετες διανοητικές λειτουργίες (αντίληψη, μνήμη, κρίση, ικανότητα επιλογής, αξιολόγηση, ενσυναίσθηση, σχηματισμό και μετασχηματισμό εννοιών, μεταγνώση κ.λπ.), προάγει την ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών και δίνει απτή και συγκεκριμένη μορφή στην αφηρημένη σκέψη, διατηρώντας σταθερή σχέση τόσο με τις υψηλές σφαίρες της νόησης όσο και με τον πραγματικό κόσμο.

Τα νοητικά μοντέλα ερμηνεύονται α) από εξωτερικά δεδομένα (αντίληψη και κατανόηση) και β) από παραδείγματα γενικής γνώσης (οργανωμένα σε σχήματα, σενάρια ή πλαίσια). Τα παραπάνω είναι πολυτροπικά και περιλαμβάνουν όλες τις πιθανές ενσωματωμένες εμπειρίες κοινωνικών παραγόντων (όραση, ακοή, αφή, συναίσθημα κ.λπ.), ενώ προσφέρουν και ένα γνωστικό πλαίσιο για εξήγηση και συσχέτιση τόσο της οπτικής όσο και της λεκτικής κατανόησης (Abdel-Raheem, 2020, σελ. 305).

Το μάθημα των Καλλιτεχνικών συνεισφέρει στην ανάπτυξη κοινωνικών και νοητικών δεξιοτήτων, στάσεων και συμπεριφορών απαραίτητων σε έναν διαρκώς μεταβαλλόμενο κόσμο, όπου η πρωτοβουλία, η συνεργατικότητα, η ευρηματικότητα, η αυτοπεποίθηση, η αντιληπτικότητα, η αναλυτική ικανότητα και η λήψη αποφάσεων αποτελούν προϋπόθεση για την ευημερία των ανθρώπων και των κοινωνιών. Η μορφοπλαστική διαδικασία που επιτελείται στον κατάλληλο προς τον σκοπό αυτό χώρο επιτρέπει στους/στις μαθητές/-τριες να αποκτήσουν με τρόπο βιωματικό και ευχάριστο ικανότητες και δεξιότητες όπως: οργανωτικότητα, ανάληψη και εκχώρηση πρωτοβουλιών, σύνθεση, διαπραγμάτευση, διαχείριση χρόνου, ομαδική συνεργασία, επικοινωνία και διαχείριση ανθρώπινων σχέσεων, ενσυναίσθηση, επιμονή κ.λπ. Τέλος, στόχος των Εικαστικών είναι να αναπτύξουν οι μαθητές/-τριες κρίσιμες δεξιότητες οπτικού γραμματισμού, που θεωρούνται από τις σημαντικότερες δεξιότητες που μπορεί να προσφέρει η σύγχρονη εικαστική εκπαίδευση και η εκπαίδευση εν γένει, καθώς η σημασία του οπτικού γραμματισμού στην κοινωνική κατασκευή της πραγματικότητάς μας και κατά συνέπεια και στην κατανόηση της πραγματικότητας των άλλων είναι εξέχουσα.

Δεν υπάρχει κανένα πεδίο της ανθρώπινης σκέψης και νόησης, της επιστημονικής και τεχνολογικής δραστηριότητας, της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, της οικονομικής δραστηριότητας που να μη συνδέεται με τις εικαστικές τέχνες και το μάθημα των Καλλιτεχνικών. Έτσι, κάθε καινοτομία στο επίπεδο της κοινωνίας και της εκπαίδευσης (ρομποτική, STEAM, αειφόρος ανάπτυξη και οικολογική συνείδηση, πολυπολιτισμική επικοινωνία, ψηφιακές τεχνολογίες, ψυχική ανθεκτικότητα, ήπιες και εγκάρσιες δεξιότητες, δεξιότητες ζωής, πολιτιστική κληρονομιά κ.λπ.) επικοινωνεί με το πεδίο του εικαστικού και

μέσω του εικαστικού μπορεί να αποκτήσει το υψηλότερο επίπεδο πραγμάτωσης. Ωστόσο η διαθεματική και διεπιστημονική σύνδεση δεν μπορεί να επιτευχθεί εάν δεν έχουν αφομοιωθεί το εικαστικό λεξιλόγιο και οι κανόνες γραμματικής και σύνταξης του οπτικού συστήματος, καθώς το εικαστικό σημειωτικό σύστημα τόσο στο επίπεδο της σύνθεσης όσο και στο επίπεδο της σημασίας είναι εξ ολοκλήρου διαφοροποιημένο από το γλωσσικό σύστημα. Σε επίπεδο γνωστικών αντικειμένων τα Καλλιτεχνικά είναι, με εξαίρεση τη Μουσική, το μόνο μη γλωσσοκεντρικό και κατά συνέπεια το μόνο επιβεβλημένο, για την ολιστική εκπαίδευση των μαθητών/-τριών, αντικείμενο, παράλληλα με τη γλώσσα. Η κατανόηση της κοινωνίας και του κόσμου και κάθε επιστημονικού χώρου θα είναι ίσως ελλιπής δίχως την αφομοίωση του αλφάβητου, των κανόνων της γραμματικής και της σύνταξης της εικαστικής, οπτικής γλώσσας και συνεπώς άτοπη κάθε προσπάθεια διαθεματικής ή διεπιστημονικής σύνδεσης και αλληλεπίδρασης.

Επιπλέον το μάθημα των Καλλιτεχνικών αποτελεί δυναμικό αντίβαρο του *homo televidens*, του ανθρώπου που το κύριο ενδιαφέρον αλλά και η κύρια δυνατότητά του εστιάζουν στην εικόνα και στο θέαμα έναντι του λόγου, ενώ στη συνείδησή του, η λέξη αντικαθίσταται από την εικόνα (Sartori, 1997, σελ. XV). Σύμφωνα με τον Sartori, στην εποχή μας τα παιδιά παρακολουθούν ώρες και ώρες τηλεόραση, πριν μάθουν να διαβάζουν και να γράφουν» (Sartori, 1997, σελ. 14). Κατά συνέπεια, το παιδί του οποίου το πρώτο «σχολείο» είναι η τηλεόραση καθίσταται ένα συμβολικό ον που σχηματίζει το αποτύπωμά του και το μορφωτικό του σχήμα με βάση κυρίως την όρασή του (Sartori, 1997, σελ. 15).

Βρισκόμαστε λοιπόν στο μεταίχμιο μιας εποχής που από τον *homo sapiens*, ο οποίος νοείται κυρίως ως «προϊόν» του γραπτού πολιτισμού, προχωράμε προς τον *homo videns*, που νοείται ως «προϊόν» του εικονιστικού πολιτισμού, καθώς η σύγχρονη κοινωνία κυριολεκτικά κατακλύζεται από οπτικά συστήματα. Ψηφιακές τεχνολογίες, διαδίκτυο, τηλεόραση, κινηματογράφος, κινητή τηλεφωνία, τέχνη, κατασκευασμένο περιβάλλον, διαφήμιση, μόδα, διακόσμηση κ.λπ. υπάρχουν παντού γύρω μας. Δε θα ήταν υπερβολή να υποστηρίξουμε ότι ο οπτικός πολιτισμός αποτελεί το βιολογικό «πλαγκτόν» του αναπτυσσόμενου ατόμου. Για να είναι, λοιπόν, οι μαθητές/-τριες αποτελεσματικοί κοινωνικοί του σύγχρονου κόσμου, πρέπει να μπορούν να επιλέγουν, να ερμηνεύουν αλλά και να δημιουργούν τρόπους και μέσα που τους επιτρέπουν την ανάλυση, την ερμηνεία, την κριτική αφομοίωση, τη διαπραγμάτευση και τη μεταβίβαση πολυσύνθετων κοινωνικών εννοιών, μηνυμάτων, νοημάτων και ιδεών. Είναι λοιπόν αναγκαίο να αναπτύσσουν ενεργητικά τη δική τους κατανόηση όχι μόνο για τον τρόπο που λειτουργεί το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον αλλά και το νέο εικονικό περιβάλλον, ώστε να μπορούν να στέκονται κριτικά και να ανταποκρίνονται θετικά στο σύγχρονο κοινωνικό – πολιτισμικό πλαίσιο.

Η επίγνωση ότι στο δυναμικά αναπτυσσόμενο επικοινωνιακό τοπίο της μεταμοντέρνας κοινωνίας, υπό το πρίσμα της παγκοσμιοποίησης και της ραγδαίας ανάπτυξης των τεχνολογιών, τα δεδομένα στην επικοινωνία και την εκπαίδευση έχουν αλλάξει, οδηγεί στο λογικό συμπέρασμα ότι η θέση και συνακόλουθα ο ρόλος των εικαστικών μαθημάτων είναι απαραίτητο να ενδυναμωθούν. Γνωρίζουμε πλέον, τόσο θεωρητικά όσο και από την πρακτική εμπειρία, ότι στις σύγχρονες κοινωνίες και ειδικά στις κοινότητες των νέων πολιτών του μέλλοντος, ο ρόλος των φυσικών γλωσσών φθίνει, η γλωσσική πρωτοκαθεδρία και ηγεμονία διαρκώς αμφισβητούνται, ενώ η πολυτροπικότητα, στο πεδίο της οποίας συναντώνται ο γραπτός και ο προφορικός λόγος, η εικόνα, η κινούμενη εικόνα, η μουσική, ο ήχος, η μη γλωσσική επικοινωνία εγκαθιδρύεται δυναμικά. Στις μέρες μας το οπτικό σύστημα φαίνεται ότι αποτελεί την καθολική και κυρίαρχη γλώσσα των αναπτυσσόμενων ατόμων, γεγονός που οδηγεί σε μια διαρκώς αυξανόμενη στροφή προς την εικόνα και την εκπαίδευση μέσω της

εικόνας, καθώς η αναθεώρηση παραδοσιακών τρόπων εκπαίδευσης θεωρείται πλέον επιβεβλημένη.

Το μάθημα των Καλλιτεχνικών συμβάλλει ώστε οι μαθητές/-τριες του 21ου αιώνα να γίνουν κριτικοί αναγνώστες και παραγωγοί οπτικών μηνυμάτων. Στο μάθημα των Καλλιτεχνικών της Γ' Τάξης είναι εμφανής ο συσχετισμός μεταξύ του οπτικού γραμματισμού και της κριτικής σκέψης σε σημεία όπως τα ακόλουθα: α) εντοπισμός μιας κύριας ιδέας, β) προσδιορισμός ακολουθιών, γ) εντοπισμός λεπτομερειών, δ) σύγκριση και αντιπαραβολή, ε) πρόβλεψη σε σχέση με τη συνέχεια και την έκβαση, στ) πραγματοποίηση συνδέσεων μεταξύ αιτίας και αποτελέσματος κ.ά. Επιπλέον, το μάθημα προσφέρει εμπειρίες ανάγνωσης εικόνων που απαιτούν την ανάπτυξη ερμηνευτικών δεξιοτήτων, κάνοντας συνδέσεις με το συναίσθημα και την προγενέστερη γνώση, και περιλαμβάνει τη δυνατότητα διάκρισης μεταξύ γεγονότων και γνώμης, πραγματικότητας και μυθοπλασίας.

Η όραση είναι ο πιο άμεσος τρόπος πρόσβασης στη γνώση της πραγματικότητας και, ως εκ τούτου, η πλέον προτιμώμενη πηγή πληροφοριών. Είναι γεγονός ότι ο οπτικός γραμματισμός σχετίζεται στενά με την κριτική σκέψη, καθώς περιλαμβάνει ένα σύνολο γνωστικών διαδικασιών που κυμαίνονται από την απλή ταυτοποίηση έως την πολύπλοκη ερμηνεία των συμφραζόμενων σε μεταφορικό και φιλοσοφικό επίπεδο. Έτσι, η ερμηνεία των οπτικών εικόνων απαιτεί την ενεργοποίηση «πολλών πτυχών της γνώσης, όπως προσωπική συσχέτιση, σχηματισμό ερωτήσεων, σχηματισμό υποθέσεων, ανάλυση, εύρεση γεγονότων και κατηγοριοποίηση» (Yenawine, 2005, σελ. 845). Ο οπτικός γραμματισμός, σε συνδυασμό με την κριτική σκέψη και άλλες δεξιότητες για τη σύγκλιση πληροφοριών, θεωρείται σημαντικό «ταλέντο» στον σύγχρονο κόσμο μας, που εστιάζει στην τεχνολογική ανάπτυξη και πρόοδο και στην επικοινωνία μέσω της τεχνολογίας.

Υπό το πρίσμα αυτό το μάθημα και το ΠΣ των Καλλιτεχνικών της Γ' Τάξης Γυμνασίου είναι αναγκαίο να εμπεριέχουν ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων οπτικού εγγραμματισμού (visual literacy), ώστε οι μαθητές/-τριες να μπορούν να αναγνώσουν και να αποκριθούν σε αυτό το τεράστιο πλήθος οπτικών μηνυμάτων που προσλαμβάνουν στη σχολική αλλά και στην καθημερινή ζωή. Οι παραπάνω δραστηριότητες, ωστόσο, για να λειτουργούν αποτελεσματικά στην αγωγή του παιδιού, είναι απαραίτητο να υλοποιούνται σε άμεση σύνδεση με το εικαστικό στοιχείο/περιβάλλον/φαινόμενο και συνεπώς το μάθημα των Καλλιτεχνικών, ως πολυτροπικό και εργαστηριακό μάθημα, είναι απαραίτητο να υλοποιείται σε κατάλληλο, ασφαλές και αποτελεσματικό περιβάλλον. Ενδεδειγμένο περιβάλλον υλοποίησης παρόμοιων δραστηριοτήτων που επιτρέπει την πολυτροπικότητα στην περίπτωση του μαθήματος των Καλλιτεχνικών είναι το εικαστικό εργαστήριο, που παρέχει ευελιξία ώστε οι μαθητές/-τριες να μπορούν να εργαστούν συνεργατικά αλλά και ατομικά, να αξιοποιήσουν εικονιστικό υλικό και πηγές από την ιστορία της τέχνης, καθώς και τα κατάλληλα υλικά για τη δημιουργία τόσο δισδιάστατων όσο και τρισδιάστατων έργων αλλά και Η/Υ, ηχεία, μικρόφωνο, προβολέα, λογισμικό επεξεργασίας εικόνας, ήχου και βίντεο, καθώς και τις προϋποθέσεις για ασφαλή έκθεση μαθητικών εργασιών.

Το εικαστικό, εργαστηριακό περιβάλλον προσφέρει στον/στη μαθητή/-τρια την ελευθερία και τη γνωστική ασφάλεια που επιτρέπει την άρση των μηχανισμών άρνησης και απώθησης της γνωστικής εμπειρίας προσφέροντας ευκαιρίες πειραματισμού, διερεύνησης, αποτίμησης, αναστοχασμού, μετασχηματισμού της βιωμένης εμπειρίας κ.ά. Στο περιβάλλον του εικαστικού εργαστηρίου η εικαστική διδασκαλία προσφέρει ευκαιρίες για βιωματικές, μορφοπλαστικές διαδικασίες και δράσεις και δίνει έμφαση σε δράσεις και δραστηριότητες που συμβάλλουν στην ισότιμη αντιμετώπιση της κεφαλής και του σώματος, των αισθητηριακών

οργάνων και της ενόρασης, του νου και της καρδιάς. Επιπλέον στο προαναφερόμενο εργαστηριακό περιβάλλον, εξαιτίας της ενεργητικής εμπλοκής στη δημιουργική διαδικασία, προσφέρονται αναρίθμητα γνωστικά, ψυχοσυναισθηματικά, αισθητηριακά και συναισθητικά κίνητρα και ενισχύεται στην πράξη η διερευνητική, ενεργητική μάθηση μέσω της ανάλυσης δεδομένων και πληροφοριών που επιλέγει το ίδιο το υποκείμενο της μάθησης. Για τον λόγο αυτό το εικαστικό, εργαστηριακό περιβάλλον αποτελεί το αποτελεσματικότερο μέσο και όχημα αγωγής που οδηγεί στην ισόρροπη ανάπτυξη του δεξιού και αριστερού εγκεφαλικού ημισφαιρίου, την ισόρροπη ανάπτυξη γνώσεων και δεξιοτήτων, την ισόρροπη ανάπτυξη ορθολογιστικής, κριτικής και ενσυναισθητικής, «καρδιακής» προσέγγισης. Επιπλέον συμβάλλει δυναμικά στην ενίσχυση της φαντασίας και της δημιουργικότητας, της κριτικής σκέψης και της οπτικής αντίληψης, εφόδια απαραίτητα στην εποχή του ψηφιακού πολιτισμού και της κυριαρχίας των εικόνων, αλλά και στη διαμόρφωση της καλλιτεχνικής και πολιτισμικής συνείδησης.

Φιλοσοφία του Προγράμματος Σπουδών

Σε μια εποχή που ο ιστορικός χρόνος επιταχύνει, σε σημείο που δοκιμάζεται η αντοχή ανθρώπων και κοινωνιών στην νέα πραγματικότητα, η ανάγκη συχνής και ριζικής αναθεώρησης του περιεχομένου και των διδακτικών μεθοδολογιών στα εκπαιδευτικά συστήματα κρίνεται επιβεβλημένη. Η καρτεσιανή λογική και δόμηση δεν μπορούν πλέον να καλύψουν τις διαρκείς μεταβλητές που παράγονται σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο. Η ασφάλεια της σταθερότητας έχει δώσει τη θέση της σε διαφοροποιημένες πρακτικές και δίκτυα, οι μονοσήμαντες ερμηνείες σε πολλαπλές, ενώ οι στερεότερες τοπικές και εθνικές αναφορές αδυνατούν να αντιμετωπίσουν τη δυναμική της παγκόσμιας κοινότητας. Οι κεντρομόλες δυνάμεις συγκρότησης των κοινωνιών έχουν ανάγκη τον εκσυγχρονισμό με νέα δυναμικά δίκτυα σύνδεσης με το «παγκόσμιο άλλο».

Σε αυτή τη συνθήκη, το νέο Πρόγραμμα Σπουδών της Γ' Τάξης του Γυμνασίου μετασηματίζει τις εγγενείς αδυναμίες και αρρυθμίες του ισχύοντος ΠΣ. Φιλοδοξεί να θεραπεύσει τις σύγχρονες ψυχικές, κοινωνικές και γνωσιακές ανάγκες που συνδέονται με την εικαστική παιδεία των μαθητών/-τριών (έκρηξη γνώσης, ανάπτυξη της τεχνολογίας και της επιστήμης, παγκοσμιοποίηση, πολυπολιτισμικότητα, μεταβολή των παιδαγωγικών αντιλήψεων, περιβαλλοντικές προκλήσεις κ.λπ.), αποτυπώνοντας το όραμα μιας κοινωνίας, χαράσσοντας «οδικούς χάρτες» και «φάρους» σχεδιασμού, οριοθέτησης και προσανατολισμού, για τη μακροπρόθεσμη οργάνωση της διδασκαλίας, η οποία πραγματώνεται σε διαφορετικές συνθήκες, από διαφορετικούς συντελεστές, με διαφορετικό γνωστικό δυναμικό κ.λπ., εμφανίζοντας συνεπώς διαφορετικό βαθμό εγκυρότητας, αποτελεσματικότητας και νομιμότητας, κατά περίπτωση. Αντανακλώντας τις προτεραιότητες, τις αξίες και τις κατευθύνσεις μιας ορισμένης κοινωνίας αναφορικά με τους σκοπούς και τους στόχους της εκπαίδευσης, η φιλοσοφία του ΠΣ των Καλλιτεχνικών της Γ' Τάξης Γυμνασίου καθορίζει τον προσανατολισμό της εικαστικής εκπαίδευσης και προεικονίζει το όραμα της κοινωνίας αυτής για το μέλλον της. Ως μόνη εκκρεμή αναμονή, αναζητά τη σύνδεση με τα αντίστοιχα ΠΣ στη βαθμίδα του Γενικού και Επαγγελματικού Λυκείου, σε μια κατεύθυνση ολοκλήρωσης τόσο της παροχής γενικής εικαστικής παιδείας όσο και της προετοιμασίας για σύγχρονα εκπαιδευμένους/-ες φοιτητές/-τριες και επαγγελματίες στις καλές και τις εφαρμοσμένες τέχνες.

Η γενική φιλοσοφία των Προγραμμάτων Σπουδών της ελληνικής εκπαίδευσης διαμορφώνεται από τον νόμο 1566 (ΦΕΚ 167/30.09.1985), ο οποίος ορίζει ότι: «Σκοπός της

Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης είναι να συμβάλει στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των μαθητών/-τριών, ώστε ανεξάρτητα από φύλο και καταγωγή, να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να ζήσουν δημιουργικά». Σε επόμενο εδάφιο αναφέρονται ως ειδικότεροι στόχοι που συνδέονται με το μάθημα των Καλλιτεχνικών η δημιουργία ελεύθερων, δημοκρατικών πολιτών, η αρμονική ανάπτυξη σώματος και πνεύματος, η καλλιέργεια ιδιαίτερων κλίσεων και δεξιοτήτων, η ανάπτυξη της δημιουργικής και κριτικής σκέψης, η κατανόηση της τέχνης, της επιστήμης και της τεχνολογίας, η ανάπτυξη πνεύματος φιλίας και συνεργασίας, η αποδοχή της ετερότητας κ.ά.

Σε συνέχεια του παραπάνω πλαισίου αξιών και κατευθύνσεων προστίθενται οι σύγχρονες επιστημονικές, παιδαγωγικές, τεχνολογικές και καλλιτεχνικές εξελίξεις, καθώς και οι διαρκώς αναδυόμενες απαιτήσεις της κοινωνίας του μέλλοντος και συνάδουν στον εκσυγχρονισμό και αναπροσανατολισμό της εικαστικής εκπαιδευτικής πραγματικότητας στην κατεύθυνση προτεραιοτήτων, αξιών και κατευθύνσεων της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας, ώστε να παρακολουθεί και να αποτυπώνει τις τοπικές και διεθνείς εξελίξεις των εικαστικών τεχνών, να καλλιεργεί τις αναγκαίες για την ανάπτυξη ατόμων ικανών να ανταποκρίνονται στις σύγχρονες απαιτήσεις δεξιότητες.

Το νέο ΠΣ δεν εστιάζει αποκλειστικά στην ανάπτυξη της γνωστικής πλευράς της προσωπικότητας, αλλά υποστηρίζει ισόρροπα όλες τις διαστάσεις της (ψυχοσυναισθηματική, κοινωνικοποιητική, ενσυναισθητική κ.ά.) προσδοκώντας στην ολιστική αγωγή του παιδιού (παιδοκεντρικό σχολείο). Προβλέπει την ενεργό εμπλοκή και δημιουργική συμμετοχή των μαθητών/-τριών στη μορφολογική διαδικασία της πραξιακής εφαρμογής και της αξιοποίησης υλικών, μέσων και εργαλείων των εικαστικών τεχνών («μαθαίνω μέσα από την πράξη» (Dewey, 1933) και επενδύει στην ανάπτυξη ικανοτήτων και δεξιοτήτων μετασχηματισμού της αισθητικής, ιστορικής, κοινωνικής, σημειωτικής κ.λπ. γνώσης σε εικαστικό αποτέλεσμα. Εστιάζει στην πολυεπίπεδη επαφή των μαθητών/-τριών με τις εικαστικές τέχνες και τα έργα τέχνης, τη γενναιόδωρη ενθάρρυνση και ενίσχυση του ενδιαφέροντός τους για το εικαστικό φαινόμενο, την καλλιέργεια και την ανάπτυξη δεξιοτήτων, κλίσεων και ταλέντων με αναφορά σε πάσης φύσεως εικαστικές σημειώσεις, καθώς και στην ουσιαστική προώθηση, σε σύνδεση με το εικαστικό πεδίο, ποικίλων μορφών τέχνης και πολιτισμού.

Στο πλαίσιο της μετοχής στο εικαστικό φαινόμενο, ο εικαστικός προσανατολισμός στο Πρόγραμμα Σπουδών εμποτίζεται δημιουργικά με το πνεύμα της σύγχρονης κοινωνίας. Εμπλουτίζεται με νέες Θεματικές Ενότητες, που συμβάλλουν στην ενίσχυση του ανοικτού διαλόγου και προβληματισμού, στην καλλιέργεια του ομαδικού πνεύματος, στην προώθηση των αρχών και των αξιών της δημοκρατίας, της ισότητας, της διαφορετικότητας, στην ενεργό συμμετοχή στη ζωή της κοινότητας και της ενεργούς πολιτεότητας. Αναδεικνύεται η σημασία του οπτικού, πολυτροπικού και ψηφιακού γραμματισμού των μαθητών/-τριών, η κατανόηση του οπτικού λεξιλογίου και των εικονιστικών κωδίκων, η αξιοποίηση και σύνδεση των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών με τις εικαστικές τέχνες. Σύμφωνα με τον P. Bourdieu (1986) άλλωστε, η ανισομερής ανάπτυξη των επιμέρους πτυχών του κοινωνικού κεφαλαίου είναι παράγοντας που αποτρέπει την κοινωνική ευημερία και οδηγεί σε φαινόμενα κοινωνικής ενδόρρηξης, αποκλίσεων και περιθωριοποίησης κοινωνικών οντοτήτων σε μικρο- και μακρο-επίπεδο. Κατά συνέπεια, για την ολιστική ανάπτυξη των σύγχρονων εφήβων απαιτείται ισόρροπη ανάπτυξη των επιμέρους κεφαλαίων (κοινωνικό, πολιτισμικό, ανθρώπινο, οικονομικό, φυσικό) και των σύγχρονων δεξιοτήτων. Αυτές αποτελούνται από τις «σκληρές» δεξιότητες (hard skills), που συνδέονται με τον δείκτη νοημοσύνης (IQ), και τις οριζόντιες ή

«ήπιες» δεξιότητες (soft skills), που αφορούν τη συναισθηματική νοημοσύνη (EQ) και τις δεξιότητες ζωής (life skills). Οι δεξιότητες ζωής περιγράφονται ως ατομικές, κοινωνικές, εκπαιδευτικές και επαγγελματικές δεξιότητες, που καθιστούν το άτομο ικανό να αντεπεξέρχεται σε ζητήματα της καθημερινότητας και να αντιμετωπίζει καθημερινές καταστάσεις και προβλήματα (Amato και Ochiltree, 1986· British Council, 2014). Ευνοούν επίσης την αλληλεπίδραση και τη διαχείριση συναισθηματικών καταστάσεων μεταξύ των ανθρώπων, καθώς και τη λήψη αποφάσεων και επιλογών για μια ασφαλή και παραγωγική ζωή (Unicef, 2012). Καθορίζουν δε τη στάση του ατόμου σε ένα ευρύ πεδίο κοινωνικών δραστηριοτήτων (Heckman και Corbin, 2016).

Οι ενδοπροσωπικές και διαπροσωπικές δεξιότητες (επικοινωνία, ικανότητα συνεργασίας, ευελιξία, διαχείριση χρόνου, οργανωτικότητα κ.ά.) θεωρούνται απαραίτητες για την ατομική ανάπτυξη, ευτυχία, πρόοδο, εργασιακή επιτυχία αλλά και για την κοινωνική συμμετοχή και ευημερία. Μια δομική κατηγοριοποίησή τους είναι: α) δεξιότητες μάθησης (κριτική σκέψη, δημιουργικότητα, επικοινωνία, συνεργασία κ.ά.), β) δεξιότητες ζωής (αυτομέριμνα, ενσυναίσθηση, ευαισθησία, υπευθυνότητα, πολιτειότητα, προσαρμοστικότητα, ανθεκτικότητα, πρωτοβουλία κ.ά.), γ) δεξιότητες της τεχνολογίας και της επιστήμης (πληροφορικός, ψηφιακός και τεχνολογικός γραμματισμός, διεπιστημονική και διαθεματική χρήση των νέων τεχνολογιών κ.ά.) και δ) δεξιότητες του νου (στρατηγική σκέψη, επίλυση προβλημάτων, μελέτη περίπτωσης, πλάγια – αποκλίνουσα σκέψη κ.ά.). Στην κατεύθυνση αυτή στο νέο ΠΣ οι παραπάνω δεξιότητες συνδέονται άμεσα με το εικαστικό ζήτημα, όπως αυτό αναπτύσσεται στο εργαστηριακό περιβάλλον, μέσα από την ολιστική, ενσώματη εμπειρία και τη σύζευξη θεωρίας και πράξης, με αποτέλεσμα την ολόπλευρη ανάπτυξη ψυχής και σώματος (νοησιαρχικού και αισθητηριακού). Ιδιαίτερη αξία αποκτά η σωματοποίηση ως συνθήκη για την κατανόηση της πραγματικότητας (Csordas, 1999), ενώ η διάσταση του σώματος διαπραγματεύεται τους κοινωνικούς χώρους μεταξύ ταυτότητας, εμπειρίας και κοινωνικών σχέσεων (Turner, 2019), και το καθιστά κύριο χαρακτηριστικό της ταυτότητας, μετασχηματίζοντας τις κοινωνικές και πολιτισμικές επιταγές.

Παιδαγωγικές, γνωσιακές, εργαστηριακές θεματικές και δεξιότητες εγγράφονται στο νέο ΠΣ των Καλλιτεχνικών στο φιλοσοφικό πλαίσιο των ριζωμάτων και του νομαδικού πνεύματος που εισάγουν οι Deleuze & Guattari (2013), όπως αυτά μετασχηματίζονται σε εκπαιδευτική πράξη μέσα από την έννοια των αστερισμών. Η αναίρεση του στεγανού πλαισίου ως ορίου-περιορισμού και η αμφισβήτηση των φορμαλιστικών παιδαγωγικών αυθεντιών έρχονται να συγκροτήσουν ένα ανοιχτό ΠΣ, αντιστρέφοντας τη δασκαλοκεντρική προσέγγιση και δίνοντας χώρο αυτενέργειας και ανάληψης πρωτοβουλιών στο υποκείμενο της μάθησης, που δεν είναι άλλο από τους/τις μαθητές/-τριες, ως άτομα και ως κοινότητα. Οι εκπαιδευτικοί καλούνται να αφουγκραστούν την πραγματικότητα του πεδίου και να συνθέσουν από τις προτεινόμενες θεματικές με ελευθερία και ευθύνη, προκαλώντας το ενδιαφέρον και την εμπράγματη εμπλοκή των μαθητών/-τριών και μέσα από την πολλαπλότητα και την ετερογένεια. Αυτή η ολιστική ριζωματική προσέγγιση ανατρέπει την περιοριστική σύμβαση δίνοντας ρόλο τόσο στους/στις εικαστικούς – εκπαιδευτικούς, όσο και στους/στις μαθητές/-τριες, ορίζοντας την κοινωνική μαθησιακή διαδικασία κατά την οποία μαθαίνουμε μαζί και ο ένας από τον άλλον (Cormier, 2010). Ενισχύεται έτσι στην πράξη η διερευνητική, ενεργητική μάθηση μέσω της ανάλυσης δεδομένων και πληροφοριών που επιλέγει το ίδιο το υποκείμενο της μάθησης, και οδηγείται στην ισόρροπη ανάπτυξη του δεξιού και αριστερού εγκεφαλικού ημισφαιρίου, γνώσεων και δεξιοτήτων, ορθολογιστικής, κριτικής και ενσυναισθητικής, ψυχικής προσέγγισης. Η έμφαση μετακινείται από το αυτοτελές γνωστικό αντικείμενο και τη στείρα διδακτική διαδικασία προς τους/τις εμπνευσμένους/-ες διδάσκοντες/-ουσες και μαθητές/-τριες με γνώμονα τα μαθησιακά αποτελέσματα. Επιδιώκεται μια αντίστροφη πορεία σχεδιασμού της μαθησιακής διαδικασίας,

όπου τα συνδεδεμένα με τα υποκείμενα μάθησης μαθησιακά αποτελέσματα αποτελούν τη βάση σχεδιασμού για όλες τις υπόλοιπες παραμέτρους (διδασκτικές τεχνικές, περιβάλλον μάθησης, μαθησιακό υλικό κ.λπ.).

Τέλος σύμφωνα με τη θεωρία του κονεκτιβισμού, ως προέκταση προηγούμενων θεωριών μάθησης (γνωστικών θεωριών, μιχεβιορισμού και κονστρουκτιβισμού), στο νέο ΠΣ αναπτύσσεται η ψηφιακή διάσταση των εικαστικών τεχνών, ως παιδαγωγική και πραξιακή πρακτική, συντείνοντας στη μετατόπιση του κέντρου βάρους προς τους/τις μαθητές/-τριες. Επιτυγχάνονται έτσι συνδέσεις ανάμεσα στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, που μπορεί να είναι ιδέες, έννοιες, απόψεις και αντιλήψεις (Dunaway, 2011), σύγχρονες καλλιτεχνικές επιτελέσεις οργανωμένες γύρω από τη σύνδεση διαφόρων θεματικών και όχι αποκλειστικά το ψηφιακό πεδίο ως αυτοσκοπός, επιτρέποντας περισσότερο πειραματισμό και παρέχοντας κίνητρα αυτομόρφωσης, αυτοοργάνωσης και συμμετοχικότητας των μαθητών/-τριών στη διαμόρφωση του προγράμματος σπουδών τους (Scholz, 2005).

Βασικές αρχές του Προγράμματος Σπουδών

Το νέο ΠΣ των Καλλιτεχνικών της Γ' τάξης του Γυμνασίου και τα νέα ΠΣ στο σύνολό τους βασίζονται σε ορισμένες αρχές, οι οποίες θέτουν στο επίκεντρο της διδασκαλίας και της μάθησης όλους/-ες τους/τις μαθητές/-τριες, χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς. Οι προαναφερόμενες αρχές, προσαρμοσμένες στις ιδιαιτερότητες, τις ανάγκες και τις απαιτήσεις των Καλλιτεχνικών της Γ' τάξης είναι κυρίως οι παρακάτω: α) Υψηλές προσδοκίες κατάλληλα προσαρμοσμένες σε κάθε μαθητή/-τρια, β) Συνοχή, γ) Μάθηση με νόημα και σύνδεση με την κοινότητα, δ) Συμπερίληψη, ε) Συμμετοχή και συνεργασία, στ) Μεταγνωστικές δεξιότητες, ζ) Στόχευση στο μέλλον.

Ειδικότερα το νέο ΠΣ εκφράζει υψηλές προσδοκίες κατάλληλα προσαρμοσμένες σε κάθε μαθητή/-τρια, και παρέχει τη δυνατότητα σε όλους/-ες τους/τις μαθητές/-τριες της Γ' τάξης να μαθαίνουν πώς να υποστηρίζουν ή και να σχεδιάζουν την προσωπική τους ανάπτυξη, υιοθετώντας τρεις σημαντικούς ρόλους, τον ρόλο του εικαστικού δημιουργού (artist), τον ρόλο του ερευνητή (researcher) και τον ρόλο του εκπαιδευτή (teacher). Στο πλαίσιο αυτό έρχονται σε επαφή με προτάσεις της a/r/tography και της σημειωτικής. Η σημειωτική είναι η επιστήμη που μελετά τα σημεία και τη λειτουργία τους στην επικοινωνία. Εξετάζει τους τρόπους με τους οποίους δομείται και επικοινωνείται το νόημα στα διαφορετικά συστήματα επικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων της γλώσσας και των εικαστικών τεχνών (οπτική γλώσσα). Υπάρχουν τέσσερις βασικές αρχές της σημειωτικής θεωρίας που ενσωματώνονται στο νέο ΠΣ των Καλλιτεχνικών: α) η αναπαράσταση του νοήματος λαμβάνει χώρα μέσω της χρήσης σημειωτικών συστημάτων, β) τα συστήματα σηματοδότησης προσφέρουν εν δυνάμει μια σειρά νοημάτων και εναλλακτικών οπτικών ή προσεγγίσεων, γ) τα σημειωτικά κείμενα είναι πολιτιστικά και προσωπικά κατασκευασμένα και δ) η μάθηση με βάση την έρευνα προσφέρει ευέλικτες ευκαιρίες για σημειωτική έκφραση. Από σημειωτική σκοπιά η «ανάγνωση» του εικαστικού έργου συνδέεται με την ετοιμότητα των εκπαιδευτικών και μαθητών/-τριών να κατανοήσουν, ως θεατές, τις οπτικές δηλώσεις οι οποίες εμπεριέχονται στα «εικονιστικά κείμενα». Όταν εκπαιδευτικοί και μαθητές/-τριες εξοικειώνονται με εικονιστικούς κώδικες, γίνεται λόγος για οπτικό εγγραμματισμό (visual literacy). Οπτικά εγγράμματα υποκείμενα είναι ικανά να αποκωδικοποιούν τις οπτικές πληροφορίες και τα μηνύματα που κατακλύζουν τη σύγχρονη καθημερινότητα. Στο πλαίσιο αυτό είναι ικανά να «διαβάζουν» το εικαστικό έργο, αλλά και να αξιοποιούν οπτικές στρατηγικές στοχασμού (visual thinking strategies) (Housen 2001-2002· Yenawine, 2013). Οι οπτικές στρατηγικές στοχασμού μέσω συζήτησης

συνεισφέρουν στην κριτική ανάγνωση των οπτικών κειμένων και των σύγχρονων ψηφιακών μέσων και κάνουν ορατές κατεστημένες παραδοχές σχετικά με το φύλο, τη φυλή, την τάξη και άλλα κοινωνικά ζητήματα.

Το νέο ΠΣ, εκτός από τη σημειωτική και τις οπτικές στρατηγικές στοχασμού, είναι προσανατολισμένο και στην εικαστική δημιουργία και την έρευνα. Οι μαθητές/-τριες εκπαιδεύονται με στρατηγικές και τεχνικές που καθιστούν τη σκέψη τους ορατή ως «a/r/tographers», συνεργάζονται είτε σε ομάδες είτε ατομικά, ερευνούν επιμέρους Θεματικές Ενότητες του ΠΣ των Καλλιτεχνικών και επιλέγουν δραστηριότητες που ταιριάζουν στον δικό τους τύπο νοημοσύνης (Gardner, 2008). Δημιουργούν εικαστικά έργα τα οποία βασίζονται στις προσωπικές τους εμπειρίες (Dewey, 1936), κοινοποιούν και μοιράζονται την ατομική τους οπτική και τέλος εκπαιδεύουν τους ομοτίμους τους εφαρμόζοντας ποικίλες τεχνικές στην εφαρμογή της επιλεγμένης Θεματικής Ενότητας και της προτεινόμενης δραστηριότητας. Μέσα από αυτές τις ενδυναμωτικές ερευνητικές, εικαστικές και εκπαιδευτικές εμπειρίες οι μαθητές/-τριες μπορούν να αποκτήσουν βασικές γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες και οικειοποιούνται στάσεις, αξίες και συμπεριφορές (σύστημα Bloom) που συναρτώνται με το περιεχόμενο και τα επιδιωκόμενα μαθησιακά αποτελέσματα του ΠΣ των Καλλιτεχνικών, καθώς οικοδομείται σταδιακά και πολυτροπικά (Core & Kalantzis, 2000) η αισθητική διάσταση της προσωπικότητάς τους. Στη σύνταξη και ανάπτυξη του νέου ΠΣ έχει ληφθεί υπόψη η αρχή «Υψηλές προσδοκίες κατάλληλα προσαρμοσμένες σε κάθε μαθητή/-τρια», ώστε να υπάρχει ο απαραίτητος χώρος και χρόνος, προκειμένου όλοι/-ες οι μαθητές/-τριες να έχουν τις κατάλληλες ευκαιρίες για να αποκτήσουν αυξημένη αυτονομία.

Υπακούοντας στην αρχή της Συνοχής (Mayer & Moreno, 1998) ο σχεδιασμός του νέου ΠΣ εστίασε στο μοντέλο του δικτύου και χρησιμοποιεί λέξεις και εικόνες ως περίληψη, ώστε να διασφαλίζει συνεκτικούς δεσμούς τόσο εντός του γνωστικού αντικείμενου και των διαφορετικών επιπέδων των Καλλιτεχνικών της Α' και Β' τάξης όσο και στο επίπεδο της συνέργειας των τεχνών, της συνεργασίας δηλαδή συναφών γνωστικών αντικειμένων που έχουν ως αντικείμενό τους τις τέχνες (Μουσική, Θεατρική Αγωγή, Λογοτεχνία) ή και τη σύνδεση με όλα τα γνωστικά αντικείμενα και γνωστικά πεδία της Γ' τάξης. Η προσέγγιση του δικτύου μπορεί να δημιουργήσει λειτουργικές και ομαλές μεταβάσεις και από τάξη σε τάξη, ενώ οι διασυνδέσεις των γνωστικών περιοχών υποστηρίζουν τη διεπιστημονική προσέγγιση και τη διασύνδεση των γνωστικών αντικειμένων μέσω της διαθεματικής προσέγγισης. Η προτεινόμενη εφαρμογή της εικαστικής σκέψης στη διδασκαλία και μάθηση όλων των κλάδων επιτρέπει στους/στις μαθητές/-τριες να αναπτύξουν ρουτίνες του νου («Habits of Mind», Hetland κ.ά., 2013) που είναι χρήσιμες για τη μάθηση σε ολόκληρο το Πρόγραμμα Σπουδών της Γ' τάξης, αλλά ταυτόχρονα θα εξακολουθούν να είναι χρήσιμες για τη μάθησή τους στο μέλλον και ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξή τους ως διά βίου μαθητευόμενων υποκειμένων. Για τη διασφάλιση των παραπάνω συνεκτικών δεσμών προτείνεται η σύνδεση της a/r/tography, της σημειωτικής και των ριζωμάτων (Irwin κ.ά., 2006). Οι Irwin κ.ά. συνδέουν την a/r/tography με τη μεταφορική θεωρία του ριζώματος των Deleuze και Guattari (1987). Οι Deleuze και Guattari ορίζουν το ρίζωμα ως οροπέδιο, ως «Πολλαπλότητα συνδεδεμένη με άλλες πολλαπλότητες» (Deleuze, Guattari, 1987, σελ. 22) και σύμφωνα με τους ίδιους ένα ρίζωμα δεν μπορεί να μειωθεί σε μονάδα του «ενός» ούτε μπορεί να μειωθεί σε «πολλαπλάσιο», οπότε πρέπει να μελετηθεί με όρους της διάστασης. Έτσι, περιγράφοντας το ρίζωμα και συγκρίνοντάς το με δέντρο καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι σε αντίθεση με το δέντρο το ρίζωμα δεν έχει ούτε αρχή ούτε τέλος. Οποιοδήποτε μέρος του ριζώματος μπορεί να συνδεθεί με οποιοδήποτε άλλο μέρος του. Δεν έχει άκρα, όρια ή συγκεκριμένη κατεύθυνση. Το ρίζωμα είναι ένα «άκεντρο, μη ιεραρχικό, μη σημασιόμενο σύστημα» χωρίς κεντρικότητα. Με την ίδια λογική το νέο ΠΣ

Καλλιτεχνικών θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ένας χάρτης σύνδεσης α) του γνωστικού αντικείμενου και των διαφορετικών επιπέδων των Καλλιτεχνικών από τάξη σε τάξη, β) συνέργειας των τεχνών (Μουσική, Θεατρική Αγωγή, Λογοτεχνία) της Γ' τάξης, γ) όλων των γνωστικών αντικειμένων και των γνωστικών πεδίων της Γ' Τάξης. Οι χάρτες είναι «πάντα αποσπώμενοι, συνδεδεμένοι, αναστρέψιμοι, τροποποιήσιμοι και [έχουν] πολλαπλές εισόδους και εξόδους».

Για να αποκτήσει η μάθηση νόημα και να υπάρξει σύνδεση με την κοινότητα, το Νέο ΠΣ Καλλιτεχνικών της Γ' Τάξης του Γυμνασίου συνδέει το γνωστικό αντικείμενο των Καλλιτεχνικών με την ευρύτερη ζωή των μαθητών/-τριών. Σύμφωνα με τον Burke (2004), οι μαθητές/-τριες φέρνουν δικές τους εμπειρίες και μαθησιακά σχήματα στη μάθηση. Αυτή η προσωπική διερεύνηση με τη σειρά της τροφοδοτεί το ενδιαφέρον τους για το γνωστικό αντικείμενο των Καλλιτεχνικών. Η διερεύνηση της ζωής τους εκτός του σχολικού χώρου, αλλά και η σύνδεση με τη ζωή της τοπικής και της ευρύτερης κοινότητας, της σύγχρονης πραγματικότητας και της καθημερινής ζωής τροφοδοτούν τα Καλλιτεχνικά της Γ' τάξης και τη μάθηση. Στο προαναφερόμενο πλαίσιο το ΠΣ εστιάζει στην οργάνωση μαθητικών εκθέσεων (Lackey, 2008), επιδιώκοντας με τον τρόπο αυτό το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία, την καλλιέργεια της συλλογικότητας, της αποδοχής και την ενίσχυση της κατανόησης μεταξύ των μελών της κοινότητας. Παρόμοιες ενέργειες υποστηρίζουν την κατανόηση του κοινωνικού ρόλου του καλλιτέχνη, που ως ενεργός πολίτης και δημιουργός συμμετέχει, συχνά αναλαμβάνοντας ηγετικό ρόλο, σε δράσεις και σχεδιασμούς που συμβάλλουν στην οικοδόμηση της κοινωνίας του μέλλοντος με πιο ανθρώπινους όρους. Μέσω του σχεδιασμού και των δραστηριοτήτων που προτείνει το ΠΣ οι μαθητές/-τριες ενθαρρύνονται να αναγνωρίσουν τη δύναμη της δημιουργικότητας στην κατασκευή, τον ορισμό και τη διαμόρφωση της γνώσης. Επιπλέον μέσω της επέκτασης και της μεταφοράς της νέας γνώσης στο κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο οι μαθητές/-τριες υποστηρίζονται στην ανάπτυξη θετικών δεξιοτήτων, αξιών, στάσεων, συμπεριφορών του ενεργού πολίτη του 21ού αιώνα.

Βασική αρχή ενός σύγχρονου ΠΣ είναι η συμπερίληψη. Υπό το πρίσμα αυτό το νέο ΠΣ είναι συμπεριληπτικό και διασφαλίζει, χωρίς διακρίσεις και διαχωρισμούς, την αναγνώριση και αξιοποίηση όλων των ταυτοτήτων, γλωσσών, ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών, ικανοτήτων, δεξιοτήτων και στάσεων των μαθητών/-τριών. Τα οφέλη που συνδέονται με το γνωστικό αντικείμενο των Καλλιτεχνικών περιλαμβάνουν όλους/-ες τους/τις μαθητές/-τριες, αν και σύμφωνα με τους θεωρητικούς του πεδίου (Catterall κ.ά., 2012· Thomas κ.ά. 2015· National Art Education Association, 2016) εκπαιδευτικά ωφελούνται ιδιαίτερα οι μαθητές/-τριες από χαμηλά οικονομικά στρώματα. Στο σημείο αυτό επισημαίνεται ότι οι Catterall κ.ά. (2012) υποστήριξαν ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της εικαστικής εκπαίδευσης και της εκπαίδευσης στις τέχνες γενικότερα και των επιτευγμάτων μαθητών/-τριών χαμηλού εισοδήματος. Σε ορισμένες περιπτώσεις διαπίστωσαν την άμβλυνση ή ακόμη και την άρση του γνωστικού χάσματος που εμφανίζεται συχνά μεταξύ των μαθητών/-τριών χαμηλών οικονομικών στρωμάτων και ομηλικών μαθητών/-τριών που προέρχονται από προνομιούχα κοινωνικά στρώματα.

Στο πλαίσιο της συμπερίληψης το νέο ΠΣ προοικονομεί τη συμμετοχή στην εργαστηριακή και τη θεωρητική μαθησιακή διαδικασία όλων των μαθητών/-τριών, εμπλέκοντας στη δημιουργική διαδικασία κάθε μέλος της τάξης, δίνοντας διέξοδο σε ποικίλες κλίσεις και ταλέντα, αμβλύνοντας τους αποκλεισμούς που αναπαράγει η κοινωνία έναντι της διαφορετικότητας και αναδεικνύοντας τα πλεονεκτήματα της μοναδικότητας. Έτσι, το νέο ΠΣ Καλλιτεχνικών προβάλλει υβριδικές πολιτιστικές και δημιουργικές εμπειρίες, που αγκαλιάζουν τόσο τον δυτικοευρωπαϊκό πολιτισμό όσο και τον εξευρωπαϊκό πολιτισμό και μοντερνισμό

εστιάζοντας και στις διαπολιτισμικές μορφές τέχνης (Cahmann-Taylor & Siegesmund, 2008). Αυτή η προσέγγιση δίνει έμφαση στην έρευνα σύγχρονων εικαστικών έργων, στα οποία η αφήγηση του καλλιτέχνη ως καλλιτέχνη λευκού και άνδρα οπισθοχωρεί και παρέχει χώρο στις φωνές των μειονοτήτων και των γυναικών, επανατοποθετώντας έτσι την εικαστική εκπαίδευση στο πλαίσιο των αναγκών και των ιδεών μιας σύγχρονης κοινωνίας (Cahmann-Taylor & Siegesmund, 2008). Υπό το πρίσμα αυτό το νέο ΠΣ δεν εστιάζει αποκλειστικά στη δυτική προσέγγιση του πολιτισμού, αλλά συμπεριλαμβάνει πολλαπλές οπτικές, κουλτούρες και πολιτισμούς ως καθημερινή εικαστική θεωρία και πράξη, απομακρύνοντας έτσι την εκπαιδευτική διαδικασία από μια περιοριστική προσέγγιση (Hatton, 2019).

Στο νέο ΠΣ προτείνεται η μαθητοκεντρική πλαισίωση του ΠΣ και η συμπερίληψη του κοινωνικού πολιτισμικού κεφαλαίου (Bourdieu, 1986, 2013) των μαθητών/-τριών στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό των εικαστικών εκπαιδευτικών. Για να συμβάλει στην επίτευξη της ισότητας και της εκπαιδευτικής ποιότητας, το Πρόγραμμα Σπουδών μέσα από πρακτικές και δραστηριότητες που προτείνει:

- αντανακλά τις ικανότητες, τις ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τα μαθησιακά στυλ των μαθητών/-τριών

- αναμένει ότι όλοι/-ες οι μαθητές/-τριες μπορούν να είναι επιτυχημένοι/-ες, ανεξάρτητα από το φύλο, τη φυλετική και εθνοπολιτισμική ομάδα, την κοινωνικοοικονομική κατάσταση, τον τρόπο ζωής ή τις ικανότητες

- επιδιώκει οι μαθητές/-τριες να εκτιμούν τις ατομικές διαφορές μεταξύ των μελών της τάξης τους για να ενισχύσει την ικανότητά τους να εκτιμούν την ποικιλομορφία.

Το νέο ΠΣ προτείνει εκπαιδευτικές δραστηριότητες οι οποίες:

- προωθούν μια κοινότητα μάθησης απαλλαγμένη από προκατάληψη και αθέμιτες στάσεις

- προωθούν ίσες ευκαιρίες ανάπτυξης θετικών αυτο-εικόνων των μαθητών/τριων οι οποίες τους επιτρέπουν να υπερβούν στερεότυπες αντιλήψεις και να αναπτυχθούν ως άτομα

- προωθούν την επικοινωνία και την κατανόηση τόσο μεταξύ μαθητών/-τριών που είναι όμοιοι/-ες ως προς τη διάλεκτο, τη γλώσσα, το φύλο, τις στάσεις, τις γνώσεις, τις ικανότητες, τις δεξιότητες κ.λπ. όσο και μεταξύ μαθητών/-τριών που διαφέρουν μεταξύ τους ως προς τα παραπάνω.

- ενθαρρύνουν και επιτρέπουν στους/στις μαθητές/-τριες να αμφισβητήσουν τις υποθέσεις που κάνουν για την πραγματικότητα και να φανταστούν, να κατανοήσουν και να εκτιμήσουν τις πραγματικότητες των άλλων

- προωθούν τη δίκαιη κατανομή των πόρων, συμπεριλαμβανομένης της προσοχής και υποστήριξης του/της εκπαιδευτικού

- ενθαρρύνουν τους/τις μαθητές/-τριες να εξετάσουν και να ασκήσουν κριτική σχετικά με τη χρήση υλικών ή αναπαραγωγή εμπειριών οι οποίες προωθούν ανισότητες, μεροληψία και προκατάληψη

- εξετάζουν ιστορικά και επίκαιρα θέματα δικαιοσύνης και προκατάληψης και ανθίστανται στην προκατάληψη και στις διακρίσεις.

Η συμμετοχή και η συνεργασία αποτελούν αναγκαία και απαραίτητη συνθήκη της εικαστικής διδασκαλίας και μάθησης, για τον λόγο αυτό το νέο ΠΣ προωθεί την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/-τριών. Όπως προαναφέρθηκε, μέσω της

a/r/tography οι μαθητές/-τριες εκπαιδεύουν και εκπαιδεύονται από τους ομοτίμους τους καθώς ερευνούν και δημιουργούν. Η συνεργασία και η συμμετοχή διασφαλίζονται μέσω των προτεινόμενων δραστηριοτήτων σε περιβάλλον καθοδηγούμενης μάθησης, όπου ενθαρρύνεται η συνεργατική δράση σε ομάδες δίχως να υποτιμώνται η αυτενέργεια και το προσωπικό παράδειγμα. Ως μέθοδοι υποστήριξης, ενδυνάμωσης και ενίσχυσης της συμμετοχής και της συνεργασίας προκρίνονται η διερευνητική μάθηση, η βιωματική προσέγγιση, η συνεργατική επίλυση προβλήματος, η επικοινωνιακή προσέγγιση και η μετασχηματιστική λογική. Οι προαναφερόμενες μέθοδοι προκρίνονται από το ΠΣ της Γ' τάξης επιπλέον και για τον λόγο ότι συνδέονται άμεσα με την a/r/tography. Στο σημείο αυτό επισημαίνεται ότι η εικαστική πράξη και πρακτική αποτελούν προσφιλείς τρόπους έρευνας των καλλιτεχνών που αξιοποιούνται στα διάφορα στάδια της εικαστικής μαθητικής εργασίας (έμπνευση, σχεδιασμό, μορφοπλαστική διαδικασία, έκθεση εικαστικού έργου), ενώ η επαφή και αλληλεπίδραση των μαθητών/-τριών με τη σχολική κοινότητα και το κοινό στην έκθεση και υποστήριξη του εικαστικού έργου αποτελούν σημαντική διάσταση της συνεργατικής και συμμετοχικής πρακτικής που προάγει το νέο ΠΣ των Καλλιτεχνικών. Το περίγραμμα και το περιεχόμενό του ειδικότερα φιλοδοξούν να καταστήσουν τους/τις μαθητές/-τριες υπεύθυνους/-ες για τη μετάδοση της αξίας της γνώσης που επανέρχεται διαρκώς με τους όρους της δημιουργικότητας και της αισθητικής απόκρισης τόσο στο επίπεδο του σχεδιασμού όσο και στο επίπεδο της διαδικασίας αλλά και στο επίπεδο του τελικού αποτελέσματος της εικαστικής εργασίας.

Οι μεταγνωστικές δεξιότητες που αναφέρονται στην ενημερότητα και την επίγνωση του υποκειμένου αναφορικά με τις γνωστικές του διεργασίες και τα επιτεύγματα αποτελούν βασική παράμετρο της σύγχρονης εκπαιδευτικής διαδικασίας, καθώς, όταν οι ίδιοι/-ες οι μαθητές/-τριες «γνωρίζουν πώς μαθαίνουν», είναι ικανοί/-ές να διαχειρίζονται τον χρόνο τους, να λαμβάνουν αποφάσεις, να σχεδιάζουν, να συλλέγουν πληροφορίες, να διορθώνουν τις εργασίες τους, να επιλύουν προβλήματα διακρίνοντας τα ουσιώδη ζητήματα από τα επουσιώδη και με τον τρόπο αυτό να αποκτούν αυτονομία στην πρόσκτηση της γνώσης. Σεβόμενο την ελευθερία και την ανεξαρτησία του/της μαθητή/-τριας, το νέο ΠΣ Καλλιτεχνικών ενθαρρύνει όλους/-ες τους/τις μαθητές/-τριες να αναστοχάζονται επί των μαθησιακών διαδικασιών και πρακτικών τους, τους/τις υποστηρίζει στην πορεία της εικαστικής τους συνειδητοποίησης και τους/τις καθιστά υπεύθυνους/-ες για την πρόσκτηση του εκπαιδευτικού αγαθού. Η απόκτηση μεταγνωστικών δεξιοτήτων, που στην περίπτωση των Εικαστικών συνδέεται με τη χαρτογράφηση, την αποτύπωση, τον αναστοχασμό και τον μετασχηματισμό της θεωρητικής και εργαστηριακής εικαστικής εμπειρίας, επιτρέπει στους/στις μαθητές/-τριες να τοποθετούνται υπεύθυνα απέναντι στην ατομική εικαστική εργασία, στις εργασίες των συμμαθητών/-τριών τους ή σε έργα τέχνης άλλων καλλιτεχνών. Οι μεταγνωστικές, αναστοχαστικές δεξιότητες συμβάλλουν στην καλλιέργεια μιας υπεύθυνης στάσης και στην τοποθέτηση των μαθητών/-τριών απέναντι στο φαινόμενο της δημιουργίας και της μάθησης, με άλλα λόγια τους μαθαίνει να μαθαίνουν «πώς μαθαίνουν» και τους μαθαίνει να μαθαίνουν «πώς δημιουργούν» σχηματίζοντας έτσι μια πληρέστερη εικόνα για τη διαδικασία και τα αποτελέσματα της δημιουργικής εικαστικής εργασίας και της μάθησης. Με τον τρόπο τους/τις καθιστά υπεύθυνους/-ες για τα αποτελέσματα της μάθησης και της δημιουργίας και τους επιτρέπει να εμβαθύνουν διαρκώς και να ελέγχουν την προσωπική τους δημιουργική και μαθησιακή πορεία.

Η στόχευση στο μέλλον αποτελεί βασική αρχή, που εξασφαλίζει την εξωστρέφεια και διανοικτότητα του σχολείου. Στο πλαίσιο αυτό το νέο ΠΣ ενθαρρύνει τους/τις μαθητές/-τριες να κοιτάζουν πέρα από το σήμερα και να οραματιστούν το μέλλον, διερευνώντας θέματα όπως η αειφορία, η ενεργός πολιτειότητα, οι προκλήσεις που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της

ραγδαίας ανάπτυξης των νέων τεχνολογιών αλλά και οι προκλήσεις που συνδέονται με τις συγκρούσεις και τις μεταβολές του κοινωνικού περιβάλλοντος (μετανάστευση, πανδημίες, πόλεμοι, φτώχεια, κρίση αξιών, κοινωνικές ανισότητες).

Ο Siegesmund στο δοκίμιό του «Dewey μέσω a/r/tography» (2012) συνδέει την αισθητική του Dewey με τη μέθοδο a/r/tography και υποστηρίζει ότι ο Dewey είναι αυτός ο οποίος πρώτος παρατήρησε ότι οι άνθρωποι μαθαίνουν αυτό το οποίο τούς ελκύει. Βασικό, λοιπόν, αίτιο και κίνητρο των μαθητών/-τριών στην πορεία της πρόσκτησης της γνώσης και της μάθησης είναι το υποκειμενικό τους ενδιαφέρον για κάτι που τους προκαλεί περιέργεια. Συνεπώς βασικό θεμέλιο της ερευνητικής και γνωστικής εμπειρίας είναι η επιθυμία, η γοητεία, το ενδιαφέρον του ίδιου του υποκειμένου της μάθησης και όχι άλλοι εξωτερικοί παράγοντες. Ο Siegesmund θεωρεί ότι το «θέλημα» (Iure) αποτελεί την κινητήρια δύναμη της έρευνας και κατ' επέκταση της μάθησης και υποστηρίζει ότι το πάθος που οδηγεί την έρευνα είναι το μόνο σημείο που επιτρέπει τη θέαση και θεώρηση του κόσμου με καθαρή ματιά και «νέα» οπτική. Χωρίς το θέλημα της έρευνας, μπορεί κανείς να υποκύψει σε σχηματοποιημένες οπτικές, επαναλαμβανόμενες και στερεοτυπικές αποκρίσεις και αντιγραφή ήδη υπαρκτών μοντέλων. Παρ' όλα αυτά το νέο ΠΣ των Καλλιτεχνικών δεν αγνοεί τη σημασία των διαχρονικών αξιών και παράλληλα με την πρόοδο αναδεικνύει τη σημασία της «συντήρησης», με την έννοια της μύησης και της διαφύλαξης του ελληνικού, ευρωπαϊκού και παγκόσμιου πολιτισμού, την κατανόηση και τη θετική αναγνώριση της ελληνικής, ευρωπαϊκής και παγκόσμιας εικαστικής παράδοσης και της αντίστοιχης πολιτιστικής κληρονομιάς (βλ. «Cultural ecology» Dillon, 2018).

Η σύνδεση και η συνέργεια του ΠΣ με άλλες δράσεις

Η συνολική διάρθρωση του νέου Προγράμματος Σπουδών των Καλλιτεχνικών διαμορφώνει το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα συνδεθούν και θα αναπτυχθούν παράλληλες υποστηρικτικές δράσεις στην κατεύθυνση της αναβάθμισης της δημόσιας εκπαίδευσης. Στο πλαίσιο αυτό, η δράση της εκπόνησης του Προγράμματος Σπουδών συνδέεται πρωτογενώς με τη συγγραφή προδιαγραφών για τα νέα διδακτικά βιβλία και το συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό, σε μια σύγχρονη και πολυμορφική εκδοχή, όπου έντυπο βιβλίο, ψηφιακοί πόροι και πρόσθετο εκπαιδευτικό υλικό λειτουργούν ως ομόκεντροι κύκλοι επέκτασης των δυνατοτήτων και της κουλτούρας της μάθησης στον 21ο αιώνα.

Σε δεύτερο επίπεδο, η ένταξη των εργαστηρίων δεξιοτήτων σε όλες τις βαθμίδες της υποχρεωτικής εκπαίδευσης βρίσκει στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών το γνωσιακό, μεθοδολογικό και παιδαγωγικό της αποτύπωμα, επιτρέποντας μια ουσιαστική και οργανικά συνδεδεμένη με το γνωστικό αντικείμενο αξιοποίηση των δεξιοτήτων μάθησης, ζωής, τεχνολογίας, επιστήμης και νου, μακριά από γενικόλογες και μηχανιστικές εφαρμογές. Αυτές οι καινοτομίες βέβαια είναι αναγκαίο να αφομοιωθούν και να επικοινωνηθούν από τον κρίσιμο παράγοντα εφαρμογής, που δεν είναι άλλος από τον/την εικαστικό - εκπαιδευτικό. Για αυτόν τον λόγο είναι επιτακτική ανάγκη η ανάπτυξη ενός ευέλικτου και υποστηρικτικού συστήματος διαρκούς επιμόρφωσης, με πυρήνα το σχολείο και το δίκτυο όμορων σχολείων, ώστε να προσαρμοστούν όλες οι επιστημονικά τεκμηριωμένες καινοτομίες στη ζώσα πραγματικότητα της κοινότητας του σχολείου και στα ιδιοπροσωπικά χαρακτηριστικά του/της εκπαιδευτικού και των μαθητών/-τριών.

Ως επιστέγασμα και ενοποιητικός παράγοντας των τριών παραπάνω δράσεων εμφανίζεται τέλος, ως αναγκαιότητα, η ενίσχυση της ψηφιακής ετοιμότητας των εκπαιδευτικών, που θα επιτρέψει την οικειοποίηση του εκσυγχρονισμένου επιστημονικού πλαισίου του νέου ΠΣ. Η διαρκής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών θα τους επιτρέψει να

αξιοποιήσουν δυναμικά τους ψηφιακούς εκπαιδευτικούς πόρους, γεγονός που θα επιτρέψει με τη σειρά του την αναπλαισίωση των διδακτικών τους πρακτικών και την οργανική ένταξη των κύκλων των δεξιοτήτων στην καθημερινή τους διδασκαλία.

Εκτός από τις τέσσερις προγραμματισμένες δράσεις που συνοδεύουν το νέο Πρόγραμμα Σπουδών, η ανοιχτότητα και η πληρότητα που το χαρακτηρίζουν εξασφαλίζουν τη δυναμική του σύνδεση και με επιπλέον δράσεις και καινοτομίες που αναπόφευκτα θα προκύψουν στο μέλλον, χωρίς εκπώσεις επί του πραξιακού, του θεωρητικού και του παιδαγωγικού πλαισίου του γνωστικού αντικειμένου. Αναδεικνύεται έτσι η σημασία της διδασκαλίας των εικαστικών τεχνών ως οχήματος καινοτομίας, σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Β. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ

Βασικοί οριζόντιοι προσανατολισμοί του νέου ΠΣ

Το μάθημα των Καλλιτεχνικών το οποίο διδάσκεται στη Γ' Γυμνασίου είναι τόσο θεωρητικό όσο και πρακτικό-εργαστηριακό. Η εικαστική διδακτική και μαθησιακή διαδικασία συνιστά μια ψυχοσωματική και νοητική διαδικασία που προέρχεται από τη βιωματική εμπλοκή και παράγει ενσώματη γνώση (Turner, 2015). Η βιωματική μάθηση δίνει έμφαση στον σημαντικό ρόλο που παίζει η εμπειρία στη μάθηση, και προτείνει τη βιωματική εμπλοκή στη μορφοπλαστική διαδικασία και την έρευνα του νοήματος έναντι της απομνημόνευσης. Η βιωματική προσέγγιση εστιάζει στη ζωντανή και ενεργητική εμπλοκή στη μαθησιακή διαδικασία ως διαδικασία αλληλεπίδρασης με ένα σύνολο καταστάσεων, μέσα στις οποίες ο/η μαθητής/-τρια εμπλέκεται ως υποκείμενο ενσαρκωμένο, ενεργό, σύγχρονο και προικισμένο με συναισθήματα, αντί να προτρέπει την επεξεργασία εννοιών «σε έναν κόσμο αφηρημένο και απρόσωπο που οικοδομείται από λέξεις, έναν κόσμο που μοιάζει να στέκεται σε απόσταση» (Charlot, 1999).

Οι μαθητές/-τριες με οδηγό το νέο ΠΣ Καλλιτεχνικών θα έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν μια μεγάλη γκάμα αντιπροσωπευτικών καλλιτεχνικών κινήματων και ρευμάτων της ιστορίας της τέχνης του 20ού αιώνα, όπως για παράδειγμα την Pop Art, την Op Art, το Μινιμαλισμό, το Χάπενινγκ, την Τέχνη της Γης, την Action painting, το Fluxus, τη Video Art, τα Περιβάλλοντα, την Performance κ.λπ., και να κατανοήσουν τις εικαστικές τους προτάσεις και τους αισθητικούς προβληματισμούς που αυτά θέτουν μέσα από την ανάλυση των αισθητικών αξιών τους. Παράλληλα θα έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν την τέχνη και το έργο σημαντικών Ελλήνων καλλιτεχνών (Τσαρούχης, Τέσης, Μόραλης, Παπαλουκάς, Χατζηκυριάκος-Γκίκας, Κεσσανλής, Καλαμάρας κ.ά.) και την περίοδο του μετανεωτερισμού στην Ελλάδα.

Συγκεκριμένα στο νέο ΠΣ επιχειρείται οι μαθητές/-τριες να κατανοήσουν τις καλλιτεχνικές εξελίξεις από το de Stijl μέχρι το 1950 καθώς και μετά το β' μισό του 20ού αι., ιδίως τις εξελίξεις στον χώρο της τέχνης μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, τόσο μέσω της γνωριμίας τους με τις εξελίξεις στο πεδίο της ζωγραφικής, της γλυπτικής και της χαρακτικής, όσο και μέσω της γνωριμίας τους με τις υπόλοιπες εικαστικές και εφαρμοσμένες τέχνες. Με το νέο ΠΣ ολοκληρώνεται ένας πλήρης κύκλος γνωριμίας των μαθητών/-τριών με το εικαστικό φαινόμενο, ώστε από την Α' τάξη ως το τέλος της Γ' τάξης να έχουν κατανοήσει την ιστορική συνέχεια και εξέλιξη του εικαστικού φαινομένου από την αυγή του ανθρώπινου πολιτισμού μέχρι τις μέρες μας. Στο πλαίσιο αυτής της προσέγγισης θα είναι σε θέση να συσχετίσουν τις

διαφορετικές τάσεις με το κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο της εποχής τους, με τις υπόλοιπες τέχνες αλλά και τις επιστήμες. Παράλληλα, θα γνωρίσουν την εικαστική πολιτισμική παραγωγή άλλων λαών και θα συνδέουν το εικαστικό πεδίο με τις άλλες τέχνες και τα άλλα γνωστικά αντικείμενα αποκτώντας μια ολιστική αντίληψη για τη σημασία και τη συνεισφορά των τεχνών στο πολιτισμικό γίνεσθαι.

Είναι γεγονός ότι η κατανόηση, η ανάλυση και η ερμηνεία της σύγχρονης τέχνης είναι απαιτητική διαδικασία και συχνά διαφεύγει μιας και μοναδικής ερμηνείας. Παρατηρείται συχνά αμηχανία ανάγνωσης, στερεότυπες αντιλήψεις, ανάμεικτες με ανεκδοτολογικά στοιχεία, πρόσληψη εικονοσημάτων στα όρια της ημιμάθειας με την αμάθεια. Επιπλέον, παρότι μερικές από τις σύγχρονες εκδοχές και εκφράσεις της (graffiti, street art, φωτογραφία, βίντεο, ψηφιακές εικόνες κ.λπ.) είναι ιδιαίτερα δημοφιλείς στους/στις νέους/-ες, δε δίνονται σε αυτούς/-ές πολλές ευκαιρίες στη σχολική τάξη να γνωρίσουν και να βιώσουν τις εξελίξεις της σύγχρονης τέχνης μέσα σε αυτή. Καλό θα ήταν, λοιπόν, οι μαθητές/-τριες να έρθουν σε επαφή με τις εξελίξεις της σύγχρονης τέχνης, ώστε η εμπειρία αυτή να αποτελέσει έναυσμα για δικές τους εικαστικές δημιουργίες .

Στη μετανεωτερική εποχή, ο σκοπός της ολοκληρωμένης μόρφωσης τέθηκε συχνά υπό αμφισβήτηση και η γνώση απέκτησε χρηστική αξία, γεγονός που οδήγησε σε παιδαγωγική ανασφάλεια (Nuccio Ordine, 2014· Colley κ.ά. 2003· Bourdieu, 1986· Burawoy, 1998· Solorzano κ.ά., 2001). Δημιουργείται η ανάγκη να αντιπαρατεθούν εκ νέου, αυτό που είναι ειδοποιώς ανθρώπινο, οι ανθρώπινες αξίες με τον πολιτισμό της υπερκατανάλωσης, της μηχανιστικής τεχνοκρατίας και του εκλογικευμένου ορθολογισμού. «Ειδήμονες χωρίς πνεύμα, αισθησιοκράτες χωρίς καρδιά, αυτές οι ασημαντότητες, φαντάζονται ότι έφτασαν σε ένα επίπεδο πολιτισμού που ποτέ πριν δεν επιτεύχθηκε». Τα λόγια αυτά του Max Weber θα μπορούσαν να είναι ο λόγος της αναμόρφωσης των νέων ΠΣ Καλλιτεχνικών, για την είσοδο σε αυτά ανθρώπινων αξιών και δεξιοτήτων, που από πάντα αποτέλεσαν αναγκαιότητα για την ολοκλήρωση της αγωγής των αναπτυσσόμενων ατόμων. Ουσιαστικά με το νέο ΠΣ, οι παλιές αξίες επαναπροσδιορίζονται, ώστε να καλυφθεί το κενό μιας ολιστικής εκπαίδευσης, και επανέρχεται σταδιακά στο προσκήνιο το ιδανικό του ολιστικά μορφωμένου ανθρώπου. Στο προαναφερόμενο πλαίσιο στο νέο ΠΣ εισάγονται νέες αξίες που καλύπτουν ανάγκες και δεξιότητες ζωής, καθώς και ήπιες - εγκάρσιες δεξιότητες (κριτική σκέψη, κοινωνικός προβληματισμός, φαντασία, οπτική και αισθητική αντίληψη, αισθητική πρόσληψη κ.λπ.). Στην προσπάθεια αυτή το σύγχρονο σχολείο θέτει στον αντίποδα της χρηστικής θεώρησης της γνώσης τη δημιουργική πράξη και την αισθητική καλλιέργεια των μαθητών/-τριών. Η τέχνη ως πεδίο σύνθετης πνευματικής λειτουργίας μπορεί να φέρει ισορροπία μεταξύ των δύο βασικών ανθρώπινων αναγκών: της χρήσης της γνώσης και της αξίας της αισθητικής αντίληψης (Lyotard, 2011). Η δε εικαστική και εν γένει η καλλιτεχνική γνώση δεν μπορεί να εννοηθεί ως ακαδημαϊκή γνώση, δηλαδή γνώση που θεσμοθετείται και μεταδίδεται αποκλειστικά θεωρητικά μέσω του γλωσσικού κώδικα, δίχως να εφαρμόζεται βιωματικά.

Στο νέο ΠΣ επιδιώκεται να δημιουργούνται ευκαιρίες για δημιουργική παραγωγή εικαστικού προϊόντος σε πραγματικό χρόνο και τόπο των μαθητών/-τριών, ατομικά ή σε ομάδες, αλλά και διαθεματικά, ώστε να ενισχύονται η εκπαιδευτική δημιουργία (educative making), (Bevan, 2017), η δημιουργική αυτοπεποίθηση (creative confidence), η επινοητικότητα (resourcefulness), η επινοητικότητα ως ατομική και συλλογική ιδιότητα (Sheridan και Kopopasky, 2016), η αίσθηση της αυτοαποτελεσματικότητας (self-efficacy-problem solving), (Pepler & Hall, 2016), η προσαρμοστική εμπειρογνωμοσύνη (adaptive expertise), (Martin και Dixon, 2013) και να βελτιώνονται οι τεχνικές επίλυσης προβλήματος (problem solving). Η αλληλοδιείσδυση αυτών των επιστημονικών αξιών - πρακτικών αποτελεί συνήθη τακτική στην

οργάνωση εκθέσεων ζωγραφικής (Smith, 2014) και πιο πρόσφατα σε πρακτικές και προγράμματα που εφαρμόζουν οι πραξιακές κοινότητες (Bevan, 2017), στα οποία η τέχνη συνεργεί στα προγράμματα STEAM, καθώς και σε άλλα προγράμματα που εμπλέκουν δραστηριότητες όπως τα e-textiles, τα κινητικά γλυπτά και εν γένει εικαστικές μορφές που εξερευνούν την υλικότητα και παράγουν εντυπωσιακές ερμηνείες και ανατροφοδότηση.

Ζητούμενο του νέου ΠΣ είναι, λοιπόν, να προσφέρονται στους/στις μαθητές/-τριες ευκαιρίες ολιστικής και βιωματικής προσέγγισης της γνώσης με άξονα την εικαστική οπτική. Στο πλαίσιο της οριζόντιας σύνδεσης με άλλα γνωστικά αντικείμενα μπορούν να εκπονούνται εκπαιδευτικά προγράμματα που συνδέονται με θέματα της τοπικής κοινωνίας, να διαμορφώνονται επιστημονικά και εικαστικά δίκτυα και να καθορίζεται μέρος του ετήσιου εκπαιδευτικού σχεδιασμού, μέσα από διάλογο με την κοινότητα σε ό,τι αφορά την τοπική διάσταση. Οι προτάσεις του νέου ΠΣ συνδέονται με την εφαρμογή της εκπαιδευτικής πολιτικής για την τέχνη από τους/τις ίδιους/-ες τους/τις μαθητές/-τριες, τους/τις εκπαιδευτικούς και τους γονείς, ως αποτέλεσμα διεργασιών κοινωνικής διαβούλευσης, όπου οι άμεσα εμπλεκόμενοι θα αισθάνονται συνιδιοκτήτες ιδεών, στο πλαίσιο του ανοιχτού μαθητοκεντρικού σχολείου. Προτείνεται, επίσης, να διοργανώνονται επισκέψεις σε εικαστικές εκθέσεις, συλλογές μουσείων και χώρων τέχνης στις οποίες να καλούνται όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας, συμπεριλαμβανομένων και των γονέων. Επιπλέον, ανάλογα με την εποχή, είναι απαραίτητο να διοργανώνονται εκδηλώσεις που εμπλέκουν το σχολικό εικαστικό εργαστήρι με εξωτερικούς συνεργάτες ή το κοινωνικό έργο θεσμικών και κοινοτικών παραγόντων εκτός της σχολικής κοινότητας και σύμφωνα πάντα με την ισχύουσα νομοθεσία (π.χ. κοινωφελή και εκπαιδευτικά ιδρύματα, πολιτιστικούς φορείς και συλλόγους, εικαστικές ενώσεις, μεμονωμένους καλλιτέχνες κ.λπ.). Μπορούν τέλος στο πλαίσιο της διαθεματικής και διεπιστημονικής σύνδεσης να σχεδιάζονται κοινές δράσεις και συνεργασίες με εκπαιδευτικούς ποικίλων ειδικοτήτων, καθώς και συνεργασίες με επιστήμονες, καλλιτέχνες, ακαδημαϊκούς ή άλλους φορείς γνώσης και πολιτισμού ή να διεξάγονται επιμορφωτικές ημερίδες, δράσεις και βιωματικά εργαστήρια στο πλαίσιο της επέκτασης της διδασκαλίας μέσα στα όρια του θεσμικού πλαισίου.

Στο νέο ΠΣ οι νέοι βασικοί και συμπληρωματικοί άξονες διαμορφώνουν τις παιδαγωγικές συνθήκες έτσι ώστε οι μαθητές/-τριες να μαθαίνουν αυτόνομα με τον δικό τους μοναδικό τρόπο, να οικοδομούν νέες γνώσεις και ικανότητες πάνω σε προηγούμενες, να λαμβάνουν αποφάσεις που στηρίζονται σε επιστημονικά δεδομένα, να επιδεικνύουν πρωτοβουλίες, να χτίζουν την αυτοεκτίμησή τους, να αποκτούν αυτοπεποίθηση, ενσυναίσθηση, ψυχική ανθεκτικότητα, αίσθηση της ευθύνης τους ως ενεργοί πολίτες, να επικοινωνούν αποτελεσματικά και να συμμετέχουν σε πρακτικές και δρώμενα για την αντιμετώπιση των μεγάλων περιβαλλοντικών, κοινωνικών, φυλετικών, πολιτικών προκλήσεων της εποχής.

Στόχοι

Η σύνταξη του ΠΣ Καλλιτεχνικών εστιάζει κυρίως στους δύο Θεμελιώδεις Άξονες που το διατρέχει: την Εικαστική Δημιουργική Πράξη και την Αισθητική Πρόσληψη και Απόκριση, οι οποίοι αποτελούν διαχρονικούς πυλώνες της εικαστικής διδασκαλίας. Διατηρώντας και μετασχηματίζοντας κατάλληλα στοιχεία από παλαιότερα ΠΣ, το νέο ΠΣ εισάγει νέα, καινοτόμα στοιχεία τα οποία καθιστούν τους/τις μαθητές/-τριες ικανούς/-ές:

-να δημιουργούν ευκαιρίες για δημιουργική παραγωγή εικαστικού προϊόντος σε πραγματικό χρόνο και τόπο, ατομικά ή σε ομάδες, ώστε να ενισχύουν τη δημιουργική τους αυτοπεποίθηση, την αίσθηση της αυτοαποτελεσματικότητας, να βελτιώνουν τις τεχνικές

επίλυσης προβλήματος, να αποκτούν επινοητικότητα ως ατομική και συλλογική ιδιότητα και προσαρμοστική εμπειρογνωμοσύνη,

- να αποκτούν και να χειρίζονται το εικαστικό, μορφοπλαστικό λεξιλόγιο ως κοινό κώδικα επικοινωνίας, να κατανοούν τη γραμματική και τη σύνταξη των εικόνων και να αποκωδικοποιούν τα μηνύματά τους,

- να συλλέγουν, να διερευνούν, να αξιοποιούν και να αξιολογούν βιωματικά τεχνικές, υλικά και πληροφορίες για την έρευνα και ανάλυση των έργων τέχνης,

- να χειρίζονται με σταδιακά αυξανόμενη ευχέρεια και πειραματικό και ερευνητικό-βιωματικό τρόπο παραδοσιακά και σύγχρονα υλικά και τεχνικές, συμπεριλαμβανομένων των τεχνικών των ΤΠΕ,

- να ανακαλύπτουν προσωπικές μορφοπλαστικές λύσεις στην εικαστική τους εργασία και έκφραση, και να επιλέγουν κατάλληλα εικαστικά μέσα για να τις αποτυπώσουν στην πορεία αναζήτησης της ιδιαίτερης δημιουργικής τους ταυτότητας,

- να κατανοούν το κοινωνικό, ιστορικό, ιδεολογικό, θρησκευτικό, πολιτικό κ.λπ. πλαίσιο ύπαρξης του εικαστικού φαινομένου και την αμοιβαία αλληλεπίδραση μεταξύ της εικαστικής δημιουργίας και του πλαισίου,

- να διερευνούν βιωματικά μέσα από εργαστηριακή τριβή τις σχέσεις ανάμεσα στο οπτικό φαινόμενο και την πράξη της εικαστικής αποτύπωσης, ώστε να κατανοήσουν τη φυσική οπτική λειτουργία και να τη συνδέσουν με τις μορφοπλαστικές τους επιλογές,

- να γνωρίζουν τις τεχνικές των ΤΠΕ που σχετίζονται με τη δημιουργία του εικαστικού έργου, να πειραματίζονται, να συγκρίνουν και να διακρίνουν διαφορετικά εργαλεία, ώστε να τα ενσωματώνουν ανάλογα και να τα προσαρμόσουν στον εκφραστικό τους λόγο / στόχο,

- να συνεργάζονται διαθεματικά με τα άλλα γνωστικά αντικείμενα σε διαθεματικά project και παρεμβάσεις.

Επιπλέον στο επίπεδο των δεξιοτήτων, των στάσεων, των αξιών και των συμπεριφορών, οι μαθητές /-τριες αναμένεται:

- να εντάσσουν οργανικά και μέσα από το προσωπικό τους παράδειγμα την τέχνη στην καθημερινή τους ζωή,

- να παρατηρούν το φυσικό και το κατασκευασμένο περιβάλλον και να κατανοούν τη λειτουργία των εικαστικών τεχνών στον ιδιωτικό και τον δημόσιο χώρο,

- να ενεργοποιούνται και να εργάζονται ατομικά και ομαδικά επιδρώντας στο περιβάλλον τους με έργα που μεταφέρουν κοινωνικό νόημα και όφελος στη σχολική, τοπική και ευρύτερη κοινότητα,

- να επικοινωνούν, να συνεργάζονται με ισοτιμία και ανεκτικότητα στο διαφορετικό αναπτύσσοντας ενσυναίσθηση μέσα από ομαδικές εικαστικές δράσεις,

- να αντιλαμβάνονται και να απολαμβάνουν τη δημιουργία ως μέσο έκφρασης ιδεών και συναισθημάτων και ως αποτέλεσμα προσωπικού μόχθου,

- να δημιουργούν μια σταθερή, γόνιμη και ουσιαστική επαφή με χώρους τέχνης και πολιτισμού (μουσεία, αίθουσες τέχνης, εργαστήρια καλλιτεχνών κ.λπ.),

- να μεταφράζουν, να μεταφέρουν και να αντιμετωπίζουν τη σύγχρονη πραγματικότητα με αισθητικά κριτήρια, ώστε να διαχειρίζονται τις προσωπικές τους στάσεις και επιλογές χτίζοντας την προσωπική δημιουργική τους ταυτότητα.

Είναι λοιπόν φανερό ότι για την επίτευξη των παραπάνω στόχων απαιτείται θεωρητική κατάρτιση και εμπλοκή των μαθητών/-τριών στη δημιουργική πράξη, καθώς πολλοί ερευνητές του πεδίου της παιδαγωγικής, της ψυχολογίας και της τέχνης τονίζουν τη συμβολή της τέχνης και τον ρόλο της δημιουργικής πράξης στην ανάπτυξη της προσωπικότητας. Με την αφύπνιση της δημιουργικότητας και της αισθητικής ευαισθησίας των μαθητών/-τριών, η τέχνη επηρεάζει την ψυχοκινητική, νοητική, συναισθηματική, κοινωνική και ηθική ανάπτυξη του παιδιού (Dewey 1982· Charman, 1993· Duffy, 2003· Schirrmacher, 1998· Cole & Cole, 2001· Ντολιοπούλου, 1999).

Τις τρεις μεγάλες παιδαγωγικές παραδόσεις της βιωματικής μάθησης (Dewey, Lewin και Piaget) έρχονται να συμπληρώσουν η κριτική παιδαγωγική για την κοινωνική μάθηση και την ενδυνάμωση: η ψυχολογία (Καμαρινού, 2000· Μπακιρτζής, 2000) και η κοινωνικοπολιτιστική παιδαγωγική προσέγγιση του Vygotsky, που εστιάζουν στη μαθητοκεντρική θεώρηση, καθώς και πρόσφατες παιδαγωγικές προσεγγίσεις που εστιάζουν στη ρητή και σιωπηρή διάσταση της γνώσης και της ενσώματης γνώσης (Minton & Farber, 2016· McInerney, 2013). Σύμφωνα με τις παραπάνω προσεγγίσεις, έμφαση δίνεται στην εικαστική πράξη, ενώ και ο Polanyi (1966) υποστηρίζει ότι οι θεωρητικές γνώσεις δεν μπορούν ποτέ να καλύψουν πλήρως τις πρακτικές δεξιότητες, διότι εκτελούμε και γνωρίζουμε περισσότερο από όσα μπορούμε να εξηγήσουμε. Ο όρος «σιωπηρή γνώση» εστιάζει όχι στο γνωσιολογικό κεφάλαιο και τις γνωστικές δομές αλλά στις ικανότητες και στις ίδιες τις διαδικασίες μάθησης. Ο εγκέφαλος, η σκέψη, το μυαλό και η μάθηση έχουν φυσική και σωματική διάσταση στην έκφρασή τους και στα σημεινόμενά τους (Minton, Farber, 2016· McInerney, 2013). Η διατύπωση των σιωπηρών γνώσεων και, ως εκ τούτου, η επικοινωνία με άλλους ανθρώπους αποτελεί σημαντική πρόκληση, διότι συμπεριλαμβάνει την ικανότητα να επιδρά στην ύλη. Το μυαλό, η νόσή μας, δεν είναι ένας κεντρικός σχεδιαστής που ελέγχει και δρομολογεί τα πάντα, διότι παρεμβάλλεται η ύλη, το σώμα, που αποδεικνύει την ικανότητα να εκτελεί, αυτό που μπορεί, ως αποτέλεσμα της γνώσης. Πού σταματάει το μυαλό μας και πού αρχίζει ο υπόλοιπος κόσμος; Τα σύνορά μας μπορεί να επεκταθούν στον κόσμο περισσότερο από ό,τι υποθέσαμε αρχικά (Clark, 1997). Ο ανθρώπινος εγκέφαλος είναι έτσι φτιαγμένος ώστε να χρειάζεται πράξεις στον εξωτερικό κόσμο για να κατανοήσει. Χρειάζεται σχέδια, κατασκευές, ικρίσματα, χρειάζεται άλλους ανθρώπους για να αλληλεπιδράσει. Έτσι κατανοεί και αφομοιώνει τη γνώση καλύτερα, επειδή οι άνθρωποι είμαστε κακοί στη λογική, αλλά καλοί στο παιχνίδι (Clark, 2003).

Ωστόσο πολλές παρατηρήσεις διεθνώς επιβεβαιώνουν τον ισχυρισμό ότι η καλλιτεχνική παιδεία είναι υποβιβασμένη (Robinson, 2007). Ειδικά στη χώρα μας, οι εικαστικοί εκπαιδευτικοί στα σχολεία παραπονούνται κυρίως: α) για την έλλειψη κατάλληλου χώρου-εργαστηρίου, β) τον διδακτικό κατακερματισμό που προκύπτει από τη μονώρη διδασκαλία του μαθήματος, παρότι είναι από τη φύση του εργαστηριακό, και γ) τον παιδαγωγικό κατακερματισμό που προκύπτει από τον συνδυασμό του μονώρου μαθήματος με τις συχνές αλλαγές σχολείων των εκπαιδευτικών.

Προκειμένου οι εικαστικοί εκπαιδευτικοί να αποκριθούν με επάρκεια στις νέες απαιτήσεις και αρμοδιότητες που απορρέουν από το νέο ΠΣ Καλλιτεχνικών, κρίνεται απαραίτητο: α) να επιμορφωθούν με διαδικασίες που υλοποιούνται σε συνεργασία με συμπράξεις φορέων από τον εκπαιδευτικό, ερευνητικό και πολιτιστικό χώρο, β) να χρησιμοποιήσουν τα νέα διδακτικά βιβλία Καλλιτεχνικών και το νέο συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό, γ) να εφαρμόσουν Εργαστήρια Δεξιοτήτων στα Γυμνάσια της χώρας σε τέσσερις κύκλους δεξιοτήτων: κύκλος δεξιοτήτων μάθησης, κύκλος δεξιοτήτων ζωής, κύκλος δεξιοτήτων της τεχνολογίας και της επιστήμης, κύκλος δεξιοτήτων του νου, δ) να προετοιμαστούν και να θεσπιστούν δράσεις ενίσχυσης της ψηφιακής ετοιμότητας των

εικαστικών εκπαιδευτικών. Στις παραπάνω δράσεις είναι σημαντικό να δοθεί η ευκαιρία και το δικαίωμα σε όλους/-ες τους/τις εικαστικούς εκπαιδευτικούς να συμμετέχουν ισότιμα, ανεξάρτητα από γεωγραφικό σημείο διαμονής ή υπηρεσίας τους, την οικονομική τους κατάσταση και άλλους παράγοντες, και να κληθούν, μέσα από διαφανείς διαδικασίες, να προσφέρουν ή να δεχτούν τις υπηρεσίες αυτές.

Γ. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ - ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ

Η δομή και το περιεχόμενο του Προγράμματος Σπουδών

Η δομή του νέου ΠΣ των Καλλιτεχνικών της Γ' τάξης είναι τρισδιάστατη. Αποτελείται από: α) τους Θεμελιώδεις Άξονες, β) τους Βασικούς και τους Συμπληρωματικούς Άξονες, και γ) τους Μίτους Δημιουργίας και Μάθησης. Αναλυτικότερα:

Οι δύο Θεμελιώδεις Άξονες, α) «Η Εικαστική, Δημιουργική Πράξη» και β) «Η Αισθητική Πρόσληψη και Απόκριση», αποτελούν κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη των υπόλοιπων αξόνων και διατρέχουν οριζόντια και κάθετα το σύνολο του νέου ΠΣ και του εκπαιδευτικού υλικού, με τον πρώτο άξονα να αναφέρεται στο πρακτικό, εργαστηριακό και βιωματικό μέρος και τον δεύτερο στη θεωρητική προσέγγιση που συνδέεται με τη λογική και ενσυναισθητική διαδικασία πρόσληψης και απόκρισης του εικαστικού φαινομένου.

Οι Βασικοί Άξονες αναφέρονται στις πυρηνικές γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες του γνωστικού αντικειμένου των Καλλιτεχνικών που ουσιαστικά διατηρήθηκαν από τη δομή των προϋπαρχόντων ΠΣ με νέες προσαρμογές και εμπλουτισμό και στη Γ' τάξη του Γυμνασίου. Επεξεργάζονται τα κατεχορήν εικαστικά και αισθητικά θέματα, δηλαδή θέματα μορφής και περιεχομένου, και αναλύουν εσωτερικά τεχνικά, απτικά, μορφολογικά και εννοιολογικά χαρακτηριστικά της εικαστικής πράξης και είναι οι εξής: α) Μορφές Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών, β) Μορφικά και Δομικά Στοιχεία - Αρχές Σύνθεσης, γ) Υλικά – Μέσα – Τεχνικές, δ) Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα, ε) Εικαστικές Τέχνες και Αισθητικές Αξίες. Οι Συμπληρωματικοί Άξονες συνδέουν τις εικαστικές τέχνες με την καθημερινή ζωή, τις καθιστούν μέτοχο στα μεγάλα σύγχρονα ατομικά και κοινωνικά ζητήματα, οδηγούν στη διάχυση των μηνυμάτων τους με τη βοήθεια της τεχνολογίας, δημιουργούν γέφυρες κατανόησης και δράσης με άλλους επιστημονικούς τομείς, αντικείμενα, οργανισμούς και ανθρώπους, και είναι οι εξής: στ) Αξίες και Δεξιότητες Μάθησης, ζ) Ψηφιακός Γραμματισμός και Γραμματισμός των Μέσων, η) Συνέργεια των Τεχνών – Διεπιστημονικότητα – Διαθεματικότητα, θ) Οπτικός Γραμματισμός – Πολυτροπικότητα – Σημειωτική, ι) Εικαστικές Τέχνες και Αειφορία.

Οι Συμπληρωματικοί Άξονες αναφέρονται στις αξίες και τις δεξιότητες. Λειτουργούν συμπληρωματικά εξαρτώμενοι και από τους βασικούς άξονες, οι οποίοι αποτελούν τον πυρήνα του ΠΣ, έχουν χαρακτήρα διεύρυνσης και εξαρτώνται από τους Βασικούς Άξονες με τρόπο απόλυτο, δεν μπορούν να υπάρξουν δίχως αυτούς.

Η δομή του νέου ΠΣ έχοντας ως αναφορά τους Βασικούς και Συμπληρωματικούς Άξονες αντικατοπτρίζεται και στο προτεινόμενο εκπαιδευτικό υλικό και ιδιαίτερα στη δομή του Βιβλίου του Μαθητή. Οι Βασικοί και Συμπληρωματικοί Άξονες αποτυπώνονται κατά τη συνήθη πρακτική των Προγραμμάτων Σπουδών σε πίνακες (αναλυτική απεικόνιση) και κάθε Άξονα, είτε Βασικός είτε Συμπληρωματικός, δομείται εσωτερικά σε: α) Θεματικά Πεδία (πρώτη στήλη του τετράστηλου). Κάθε μαθησιακό πεδίο χωρίζεται β) Θεματικές Ενότητες (δεύτερη στήλη). Κάθε Θεματικό Πεδίο και κάθε Θεματική Ενότητα συνδέονται με ορισμένα γ) Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα (τρίτη στήλη). Τα Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα

καθορίζονται αναλυτικά και περιγράφουν τι θα μπορούν να κάνουν ή τι έχουν μάθει οι μαθητές/-τριες, το βάθος δηλαδή της κατανόησης και την πολυπλοκότητα της γνώσης και των δεξιοτήτων που αναμένεται να κατακτήσουν στο τέλος κάθε Θεματικής Εενότητας. Οι δομές αυτές έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε να βοηθήσουν τη διάρθρωση του εκπαιδευτικού υλικού και κυρίως του ετήσιου διδακτικού σχεδιασμού (syllabus). Τέλος κάθε Θεματικό Πεδίο και κάθε Θεματική Ενότητα σε συνδυασμό με ορισμένα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα αναπτύσσεται κατ' αντιστοιχία με δ) Ενδεικτικές Δραστηριότητες που επιμερίζονται σε δραστηριότητες διδασκαλίας και μάθησης και δραστηριότητες αξιολόγησης (τέταρτη στήλη). Συμπληρωματικές δειγματικές δραστηριότητες συμπεριλαμβάνονται στον Οδηγό του Εκπαιδευτικού και στο Εκπαιδευτικό Υλικό.

Οι Μίτοι Δημιουργίας και Μάθησης αναπτύσσονται μέσω των μαθησιακών πεδίων των αξόνων. Στην παιδαγωγική θεωρία ως «μίτος γνώσης» (strands of Knowledge) ορίζεται μια μη γραμμική σύνδεση από εννοιολογικά στοιχεία που υποβοηθούν στη δόμηση ενός μικρο-, μεσο- και μακροπρόθεσμου σχεδίου μαθήματος. Οι μίτοι δεν αποτελούν από μόνοι τους ξεχωριστά θέματα, αλλά αντιμετωπίζονται μέσω του περιεχομένου ροής και περιοχής μάθησης κατά περίπτωση και διατρέχουν με ευελιξία τη βασική δομή των αξόνων. Η εισαγωγή των Μίτων Δημιουργίας και Μάθησης στο νέο ΠΣ Καλλιτεχνικών προέκυψε ως αποτέλεσμα της ανάγκης οριζόντιας συνδεσης της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης αλλά και μεταξύ των τριών τάξεων του Γυμνασίου αλλά και ως ανάγκη πρότασης ενός εργαλείου που να διευκολύνει την αναζήτηση στον «λαβύρινθο» των αξόνων. Βασικός προορισμός των Μίτων Δημιουργίας και Μάθησης είναι να υποστηρίξουν τον/την εκπαιδευτικό και να διευκολύνουν τον προσωπικό του/της σχεδιασμό, τόσο σε επίπεδο ωριαίου μαθήματος όσο και ενότητας μαθημάτων αλλά και στον ετήσιο διδακτικό του/της σχεδιασμό (syllabus). Οι Μίτοι Δημιουργίας και Μάθησης επιτρέπουν τη συγκροτημένη σχεδίαση, αφήνοντας στη διακριτική ευχέρεια των εκπαιδευτικών επιλογές και συσχετισμούς, μεριμνώντας παράλληλα να μην παραλείπονται σημαντικές παράμετροι του ΠΣ. Για κάθε Μίτο Δημιουργίας και Μάθησης έχει αναπτυχθεί μεταξύ των αξόνων ένα σύνολο οργανωτικών ιδεών που αντικατοπτρίζουν τις θεμελιώδεις αξίες ως προς το περιεχόμενο και τη χρήση του νέου ΠΣ σε τρία σημεία:

1ος Μίτος: Έμπνευση, Σχέδιο, Εικαστική Δημιουργικότητα. Αφορά τη σωματική (νοητική, διαισθητική, συναισθηματική και απτική) προσέγγιση και επιτέλεση της εικαστικής δημιουργίας. Σκόπιμα εκκινεί από την έμπνευση, ως διαισθητική και πνευματική παρόρμηση, και συνεχίζεται με τη διαδικασία της εικαστικής δημιουργίας, εκφράζοντας τον αδιάσπαστο χαρακτήρα της, σαν πνευματική, νοητική, ψυχική και χειραπτική πράξη.

2ος Μίτος: Αισθητική Αντίληψη. Εστιάζει στην καλλιέργεια των αισθητικών αξιών. Αφορά την αντιληπτική διαδικασία με την οποία οι μαθητές/-τριες προσλαμβάνουν τα οπτικά μηνύματα, τα αποκωδικοποιούν στην εικαστική γλώσσα και τα νοηματοδοτούν, δηλαδή μία διαδικασία ενσυναίσθησης, που προϋποθέτει για την κατανόησή της τη δημιουργική εικαστική πράξη και δεν μπορεί να υπάρξει ανεξάρτητα από αυτή.

3ος Μίτος: Σύνδεση με τον Χρόνο, τον Τόπο και την Κοινωνία. Ως χρόνος νοείται το ιστορικό σημείο του κοινωνικού-πολιτισμικού περιβάλλοντος κατά τόπους και κοινότητες τη στιγμή της εικαστικής πράξης και αντίληψης ως δράσης. Ο χρόνος συνθέτει γραμμικά-ιστορικά τους προσδιορισμούς, μέσω των οποίων αναδύεται η δράση, η εικαστική πράξη, η εικαστική αντίληψη και η ερμηνεία. Τόπος είναι το σημείο της δράσης και περιέχει σαν έννοια τις χωρικές και τοπικές-κοινωνικές διαστάσεις της εικαστικής πράξης. Αφορά ακόμη τον χώρο διεξαγωγής του μαθήματος ή των μαθημάτων που σχεδιάζονται σε συγκεκριμένο σχολείο, κοινότητα, γειτονιά, πόλη, περιφέρεια, χώρα, και κατά συνέπεια σχετίζεται με τα ιδιαίτερα

χαρακτηριστικά του κοινωνικοπολιτισμικού κεφαλαίου, τις προδιαγραφές των κατά τόπους σχολείων και τα πολιτισμικά τοπία που αναδεικνύονται. Με τον όρο «κοινωνία» εννοούμε την τοπική και την ευρύτερη κοινότητα, την ενδοχώρα αλλά και τις κοινωνίες των υπόλοιπων χωρών και πολιτισμών. Σε ορισμένο τόπο και κοινωνία, η εικαστική δημιουργία και η πρόσληψη των εικαστικών δρώμενων συνδέονται ως διαχρονικά και ενεργά πεδία με τα κοινωνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά που φέρει κάθε εποχή. Τα τρία νήματα του τρίτου Μίτου Δημιουργίας και Μάθησης, ο χρόνος, ο τόπος και η κοινωνία, λειτουργούν οργανικά και αδιάσπαστα μεταξύ τους.

Καλό είναι κάθε ετήσιος σχεδιασμός και κάθε ενότητα ιδανικά να συνδυάζει και τους τρεις μίτους δημιουργώντας έναν «αστερισμό» εικαστικής δημιουργικής δράσης ή δραστηριοτήτων. Οι εικαστικοί εκπαιδευτικοί επιλέγουν, συσχετίζουν και συνθέτουν σημεία των αξόνων και του εκπαιδευτικού υλικού με τη βοήθεια των Μίτων Δημιουργίας και Μάθησης. Ένα σύστημα με κωδικούς-ετικέτες χρησιμοποιείται για να δείξει με ποιον τρόπο και σε ποια σημεία μπορεί να γίνει αυτό. Οι μίτοι προσδιορίζονται και αναγνωρίζονται από κωδικοποιήσεις με τη μορφή Μ1 (πρώτος μίτος), Μ2 (δεύτερος μίτος) και Μ3 (τρίτος μίτος) στο ΠΣ και στο εκπαιδευτικό υλικό. Η οργανική και εννοιακή συνοχή των σημείων που θα συντεθούν, εξαρτάται από την αντίληψη και την οπτική γωνία των εικαστικών εκπαιδευτικών, όπως βιώνεται σε συγκεκριμένο χρόνο και τόπο.

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (ΠΜΑ) έχουν κωδικοποιηθεί για διευκόλυνση του εκπαιδευτικού σχεδιασμού δραστηριοτήτων και για τον εύκολο εντοπισμό και συνδυασμό τους ανά μίτο και άξονα (π.χ. Μ1: ΒΑ1, ΒΑ2, ΣΑ10 παραπέμπει σε προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα που αντιστοιχούν στον Πρώτο Μίτο, άρα το περιεχόμενο και οι προσδοκίες σχετίζονται με την εικαστική πράξη, Βασικό Άξονα 1, άρα σχετίζονται με μια μορφή τέχνης και την πρακτική εφαρμογή του, Βασικό Άξονα 2, άρα σχετίζεται με τη διερεύνηση ή απόδοση μορφικού στοιχείου ή στοιχείων, Βασικό Άξονα 3, διότι χρησιμοποιείται κάποιο υλικό ή υλικά και Συμπληρωματικό άξονα 10, διότι έχει επιλεγεί μια θεματική που έχει σχέση με την αειφορία).

Θεματικά Πεδία - Βασικοί και Συμπληρωματικοί Άξονες στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών

Το περιεχόμενο του νέου Προγράμματος Σπουδών αναπτύσσεται μέσα στους πέντε Βασικούς και πέντε Συμπληρωματικούς Άξονες. Οι Βασικοί Άξονες: α) Μορφές Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών, β) Μορφικά και Δομικά Στοιχεία – Αρχές Σύνθεσης, γ) Υλικά – Μέσα – Τεχνικές, δ) Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα, ε) Εικαστικές Τέχνες και Αισθητικές Αξίες, καλύπτουν πλήρως και εμπεριστατωμένα τις προβλεπόμενες για την ηλικιακή ομάδα των μαθητών/-τριών γνώσεις πάνω στο εικαστικό φαινόμενο ως πράξη, πρόσληψη και απόκριση. Ακολουθούν το δομικό μοντέλο διάρθρωσης που προϋπήρχε στα παλιότερα Προγράμματα Σπουδών, προσδίδοντας μια επιπλέον αναλυτική και πλουραλιστική αποτύπωση, τόσο ως προς το ίδιο το περιεχόμενο, όσο και ως προς τη δυναμική του αξιοποίησης. Οι πέντε Συμπληρωματικοί Άξονες: στ) Αξίες και Δεξιότητες Μάθησης, ζ) Ψηφιακός Γραμματισμός και Γραμματισμός των Μέσων, η) Συνέργεια των Τεχνών – Διεπιστημονικότητα – Διαθεματικότητα, θ) Οπτικός Γραμματισμός – Πολυτροπικότητα – Σημειωτική, ι) Εικαστικές Τέχνες και Αειφορία, αγκυρωμένοι στο γνωστικό πεδίο των Βασικών Αξόνων, επεκτείνουν, πολλαπλασιάζουν και εξειδικεύουν τη γνωστική αξία του περιεχομένου των βασικών. Λειτουργούν σε διαρκή επικοινωνία και συναντίληψη με τους βασικούς και χαράσσουν εικαστικές διδακτικές διαδρομές εστιασμένες στις ήπιες δεξιότητες (νοητικές, συναισθηματικές, κοινωνικές, ψηφιακές), στη διαθεματικότητα – διεπιστημονικότητα (με έμφαση στη συνέργεια των τεχνών),

στα σύγχρονα συστήματα οπτικής, εικονιστικής και εικαστικής ανάλυσης (πολυτροπικότητα, σημειωτική, οπτικός γραμματισμός) και στην αειφορία ως συνθήκη ατομικής, κοινωνικής και πολιτισμικής λειτουργίας.

Η διδασκόμενη ύλη στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών υπηρετεί τους δύο θεμελιώδεις άξονες, την Εικαστική, Δημιουργική Πράξη και την Αισθητική Πρόσληψη και Απόκριση, και αναπτύσσεται ως πεδίο μέσα στους βασικούς και συμπληρωματικούς άξονες. Υπό αυτή την έννοια το σύνολο των βασικών και συμπληρωματικών αξόνων αναπτύσσεται εντός του αδιάσπαστου πεδίου συγκρότησης των δύο θεμελιωδών.

Θεμελιώδεις - βασικοί και συμπληρωματικοί άξονες

Διδασκόμενη ύλη – Άξονες Νέου Προγράμματος Σπουδών των Καλλιτεχνικών της Γ' Τάξης του Γυμνασίου.	
Θεμελιώδεις Άξονες	Βασικοί – Συμπληρωματικοί Άξονες
<p>Θεμελιώδεις Άξονες:</p> <p>α) <i>Εικαστική Δημιουργική Πράξη,</i></p> <p>β) <i>Αισθητική Πρόσληψη και Απόκριση</i></p> <p>Οι άξονες της Εικαστικής Δημιουργικής Πράξης και της Αισθητικής Πρόσληψης και Απόκρισης ως θεμέλιο συγκρότησης του εικαστικού φαινομένου, διατρέχουν οριζόντια και κάθετα το Πρόγραμμα Σπουδών, τον Εργαστηριακό Οδηγό και το σύνολο των παραγόμενων εκπαιδευτικών και επιμορφωτικών πόρων των Καλλιτεχνικών της Γ' τάξης του Γυμνασίου.</p>	1 ^{ος} Βασικός Άξονας: <i>Μορφές Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών</i>
	2 ^{ος} Βασικός Άξονας: <i>Μορφικά και Δομικά Στοιχεία - Αρχές σύνθεσης</i>
	3 ^{ος} Βασικός άξονας: <i>Υλικά – Μέσα – Τεχνικές</i>
	4 ^{ος} Βασικός Άξονας: <i>Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα</i>
	5 ^{ος} Βασικός άξονας: <i>Εικαστικές Τέχνες και Αισθητικές Αξίες</i>
	6 ^{ος} Συμπληρωματικός Άξονας: <i>Αξίες και Δεξιότητες Μάθησης</i>
	7 ^{ος} Συμπληρωματικός Άξονας: <i>Ψηφιακός Γραμματισμός και Γραμματισμός των Μέσων</i>
	8 ^{ος} Συμπληρωματικός Άξονας: <i>Συνέργεια των Τεχνών, Διεπιστημονικότητα – Διαθεματικότητα</i>

	9 ^{ος} Συμπληρωματικός Άξονας: <i>Οπτικός Γραμματισμός – Πολυτροπικότητα – Σημειωτική</i>
	10 ^{ος} Συμπληρωματικός άξονας: <i>Εικαστικές Τέχνες και Αειφορία</i>

Κάθε βασικός και συμπληρωματικός άξονας αναπτύσσεται ως προς το περιεχόμενό του σε Θεματικά Πεδία, ενώ κάθε Θεματικό Πεδίο περιλαμβάνει Θεματικές Ενότητες, συνδεδεμένες με προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, δραστηριότητες διδασκαλίας και αξιολόγησης. Καθώς οι άξονες διατρέχουν κάθετα και τις τρεις τάξεις, η εξέλιξη των Θεματικών Πεδίων και Ενοτήτων, τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και οι δραστηριότητες διδασκαλίας και αξιολόγησης κλιμακώνονται κάθετα, προσαρμοσμένες στις αντίστοιχες με την ηλικιακή ομάδα διδακτικές απαιτήσεις.

Θεματικά Πεδία βασικών - συμπληρωματικών αξόνων

Διδασόμενη ύλη Καλλιτεχνικών Γ΄ Τάξης Γυμνασίου				
Θεματικά Πεδία των Βασικών Αξόνων των Καλλιτεχνικών της Γ΄ Τάξης Γυμνασίου				
1ος Άξονας: Μορφές Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών	2ος Άξονας: Μορφικά και Πλαστικά Στοιχεία – Αρχές Σύνθεσης	3ος Άξονας: Υλικά – Μέσα – Τεχνικές	4ος Άξονας: Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα	5ος Άξονας: Εικαστικές Τέχνες και Αισθητικές Αξίες
Ζωγραφική – Εικαστικές τέχνες επιφάνειας	Πλαστικά και χρωματικά στοιχεία	Υλικά – Μέσα	Βασικά θέματα από την εφηβική πραγματικότητα	Μιλώντας για εικόνες και μιλώντας με εικόνες
Γλυπτική – Εικαστικές τέχνες χώρου	Αρχές σύνθεσης και οργάνωσης του χώρου και του χρόνου	Τεχνικές	Δημιουργία και διαχείριση πολυτροπικών κειμένων	Ο καλλιτέχνης ως ενεργός πολίτης, ως ακτιβιστής και ως φορέας κοινωνικής αλλαγής
Χαρακτική – Εικαστικές τέχνες αναπαραγωγής			Ψηφιακή τεχνολογία και ψηφιακός πολιτισμός	
Σύγχρονες και ψηφιακές μορφές τέχνης			Θέματα από μνήμης	

Αρχιτεκτονική και εφαρμοσμένες τέχνες			Θέματα από την επικαιρότητα. Κοινωνικοί προβληματισμοί και αιτήματα	
Παραδοσιακή – Λαϊκή τέχνη				
Θεματικά Πεδία των Συμπληρωματικών Αξόνων των Καλλιτεχνικών της Γ' Τάξης Γυμνασίου				
6ος Άξονας: Αξίες και Δεξιότητες Μάθησης	7ος Άξονας: Ψηφιακός Γραμματισμός και Γραμματισμός των Μέσων	8ος Άξονας: Συνέργεια των Τεχνών – Διαθεματικότητα – Διεπιστημονικότητα	9ος Άξονας: Οπτικός Γραμματισμός – Πολυτροπικότητα – Σημειωτική	10ος Άξονας: Εικαστικές Τέχνες και Αειφορία
Πανανθρώπινες αξίες	Ψηφιακή νοημοσύνη	Συνέργεια των τεχνών με άλλες τέχνες (αρχιτεκτονική, φωτογραφία)	Πολλαπλοί εικαστικοί γραμματισμοί	Ο ρόλος του έργου τέχνης ως επένδυση στο παρόν
Πολιτισμικές δεξιότητες	Ψηφιακές ικανότητες	Συνέργεια των τεχνών με τις τεχνολογικές επιστήμες	Πολυτροπικός γραμματισμός και πολυτροπική κατανόηση: Οι «κόσμοι» ως όλο (all worlds as one)	Ο ρόλος του καλλιτέχνη ως ενεργού πολίτη που συμμετέχει στον κοινωνικό διάλογο και την κοινωνική πράξη
Κοινωνικές – μαθησιακές δεξιότητες	Ψηφιακές δεξιότητες		Πολυτροπικότητα των τεχνολογιών και των νέων μέσων	
Δεξιότητες του που				

Αναλυτική Απεικόνιση Θεματικών Ενοτήτων/Θεματικών Πεδίων των βασικών και συμπληρωματικών αξόνων του νέου Προγράμματος Σπουδών

Βασικοί Άξονες					
1ος Άξονας: Μορφές Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών					
Θεματικό Πεδίο: Ζωγραφική – Εικαστικές τέχνες επιφάνειας	Θεματικό Πεδίο: Γλυπτική – Εικαστικές τέχνες χώρου	Θεματικό Πεδίο: Χαρακτική – Εικαστικές τέχνες αναπαραγωγής	Θεματικό Πεδίο: Σύγχρονες και ψηφιακές μορφές τέχνης	Θεματικό Πεδίο: Αρχιτεκτονική και εφαρμοσμένες τέχνες	Θεματικό Πεδίο: Παραδοσιακή – Λαϊκή τέχνη
<ul style="list-style-type: none"> • Σχέδιο • Χρώμα • Κολάζ • Ψηφιδωτό • Ασαμπλαζ 	<ul style="list-style-type: none"> • Σχέδιο • Πηλοπλαστική • Γυψοτεχνία • Ξυλογλυπτική • Κατασκευές 	<ul style="list-style-type: none"> • Αρνητική χάραξη (φελιζόλ, λινόλεουμ, ξύλο, πλεξιγκλάς) • Θετική χάραξη (χαλκός, λίθος) 	<ul style="list-style-type: none"> • Φωτογραφία • Ψηφιακή επεξεργασία • Βίντεο αρτ • Κινούμενη εικόνα (τεχνικές animation) • Εγκατάσταση – ηχοτοπία • Σωματική επιτέλεση (performance) – τέχνη του σώματος (body art) 	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχιτεκτονική • Εφαρμογές με αναφορά στον άνθρωπο • (ένδυμα, κόσμημα) • Εφαρμογές με αναφορά στον χώρο (διακόσμηση, σκηνογραφία, βιομηχανικό σχέδιο, κεραμική) • Εφαρμογές με αναφορά στην επικοινωνία (γραφιστική, κόμικ, βιβλιοδεσία) 	<ul style="list-style-type: none"> • Αγιογραφία • Αργυροχρυσοκοίτη • Υφαντική-κέντημα • Κεραμική (παραδοσιακή) • Ξυλογλυπτική (θρησκευτική, παραδοσιακού επίπλου)
2ος Άξονας: Μορφές, Μορφικά και Πλαστικά Στοιχεία – Αρχές Σύνθεσης					
Θεματικό Πεδίο: Μορφικά στοιχεία	Θεματικό Πεδίο: Πλαστικά και χρωματικά στοιχεία	Θεματικό Πεδίο: Αρχές σύνθεσης και οργάνωσης του χώρου και του χρόνου			
<ul style="list-style-type: none"> • Σημείο • Γραμμή • Σχήμα • Όγκος • Καρέ-πλάνο-σκηνή • pixel-διάγραμμα 	<ul style="list-style-type: none"> • Φως – σκιά • Χρώμα • Υφή • Υλικότητα • Μετάβαση • Διακοπή 	<ul style="list-style-type: none"> • Ρυθμός-επανάληψη • Συμμετρία-ασυμμετρία • Ένταση-αρμονία • Κενό-γεμάτο • Βάθος • Προοπτική • Χρονικότητα-μοντάζ • Αλληλουχία-διαδοχή • Αρχές συναρμογής υλικών 			
3ος Άξονας: Μορφές, Υλικά – Μέσα – Τεχνικές					
Θεματικό Πεδίο: Υλικά και μέσα			Θεματικό Πεδίο: Τεχνικές		
<ul style="list-style-type: none"> • Υλικά σχεδίου (μολύβια, κάρβουνο κ.ά.) 			<ul style="list-style-type: none"> • Σχέδιο (μελάνι, ραπιντογράφοι κ.ά.) 		

<ul style="list-style-type: none"> • Υλικά ζωγραφικής (νερομπογιές, τέμπερες κ.ά.) • Υλικά και μέσα χαλκογραφίας (μέταλλο, πλεξιγκλάς κ.ά.) • Υλικά μεταξοτυπίας (λιθογραφία, offset κ.ά.) • Υλικά γραφιστικής (εικόνα και τυπογραφία) • Επιφάνειες αποτύπωσης (χαρτιά, πανί κ.ά.) • Υλικά γλυπτικής (γύψος, πηλός, σύρματα κ.ά.) • Υλικά και μέσα ψηφιακά, υπολογιστικές μονάδες (H/Y, tablet, κινητά), συσκευές λήψης-δημιουργίας ψηφιακής εικόνας και βίντεο (φωτογραφική μηχανή κ.ά.), ψηφιακές γραφίδες, εκτυπωτές (επιφάνειες, 3D) • Λογισμικά και εφαρμογές επεξεργασίας εικόνας, βίντεο και ήχου (gimp, audacity, movie maker κ.ά.) • Άυλα υλικά σύγχρονων μορφών τέχνης 		<ul style="list-style-type: none"> • Ζωγραφικής (ελαιογραφία, εγκουστική κ.ά.) • Γλυπτικής: mobiles (τεχνικές συναρμογής – σύρμα, σχοινί κ.ά.), τρισδιάστατες εκτυπώσεις • Χαρακτικής: (πλεξιγκλάς, σξυγραφία) • Μεταξοτυπίας, λιθογραφίας, offset κ.λπ. • Γραφιστικής • Αργυροχρυσοχοΐας • Μεταλλοτεχνίας • Μικροτεχνίας • Γκράφιτι • Κατασκευές στον χώρο - εγκατάσταση (installation) • Περιβάλλοντος (environment) • Μαύρο θέατρο • Εικαστικό ντοκιμαντέρ • Ηχοτοπίο • Ενωσιολογικές τεχνικές • Τεχνικές πολυμέσων • Ψηφιακή τέχνη (digital art) • Αρχιτεκτονικής τοπίου και αρχιτεκτονικής κήπων 		
4ος Άξονας: Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα				
Θεματικό Πεδίο: Βασικά θέματα από την εφηβική πραγματικότητα	Θεματικό Πεδίο: Δημιουργία και διαχείριση πολυτροπικών κειμένων	Θεματικό Πεδίο: Ψηφιακή τεχνολογία και ψηφιακός πολιτισμός	Θεματικό Πεδίο: Θέματα από μνήμη	Θεματικό Πεδίο: Θέματα από την επικαιρότητα. Κοινωνικοί προβληματισμοί και αιτήματα
<ul style="list-style-type: none"> • Φιλία • Πανανθρώπινες αξίες • Σχολική ζωή • Σχολικός εκφοβισμός • Η εικόνα ως εργαλείο επικοινωνίας με άλλα φύλα 	<ul style="list-style-type: none"> • Πολλαπλές δυνατότητες ερμηνειών • Θεατές ως αναγνώστες 	<ul style="list-style-type: none"> • Η ψηφιακή τεχνολογία ως τρόπος επικοινωνίας εικαστικών θεμάτων • Η τεχνολογία ως περιεχόμενο και νόημα εικαστικών έργων • Ψευδείς ειδήσεις (fake news) 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργική φαντασία • Καλλιτεχνική διαίσθηση (improvisation) 	<ul style="list-style-type: none"> • Πανδημία και τέχνη • Κλιματική αλλαγή και τέχνη • Μετανάστευση και τέχνη
5ος Άξονας: Εικαστικές Τέχνες και Αισθητικές Αξίες				
Θεματικό Πεδίο: Μιλώντας για εικόνες και μιλώντας με εικόνες		Θεματικό Πεδίο: Ο καλλιτέχνης ως ενεργός πολίτης, ως ακτιβιστής και ως φορέας κοινωνικής αλλαγής		
<ul style="list-style-type: none"> • Εικαστικό λεξιλόγιο αισθητικών αξιών • Ζητήματα σύγχρονης τέχνης, το σήμερα και το χθες 		<ul style="list-style-type: none"> • Η κοινωνική επίδραση της καλλιτεχνικής δημιουργίας • Αντίληψη της πραγματικότητας μέσα από την 		

• Αντίληψη και απόκριση		εικαστική σκέψη • Έμπνευση, δημιουργία, δράση	
Συμπληρωματικοί Άξονες			
6ος Άξονας: Αξίες και Δεξιότητες Μάθησης			
Θεματικό Πεδίο: Πανανθρώπινες αξίες	Θεματικό Πεδίο: Πολιτισμικές δεξιότητες	Θεματικό Πεδίο: Κοινωνικές – μαθησιακές δεξιότητες	Θεματικό Πεδίο: Δεξιότητες του νου
<ul style="list-style-type: none"> • Ελευθερία λόγου – διαλεκτικές πρακτικές • Ανθρώπινα δικαιώματα • Ελευθερία • Δικαιοσύνη • Υπευθυνότητα • Συλλογικότητα • Συμπερίληψη 	<ul style="list-style-type: none"> • Προστασία δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας • Πολιτισμικός κοσμοπολιτισμός • Αποφυγή πολιτισμικών στερεοτύπων 	<ul style="list-style-type: none"> • Αποφυγή ρητορικής του μίσους και διακρίσεων • Ευχέρεια επικοινωνίας και Συνεργασίας • Εκδήλωση στάσεων αμοιβαίου σεβασμού • Δυνατότητες συλλογικής στοχοθεσίας (π.χ. ομαδικά project, δράσεις, εκδηλώσεις κτλ.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Οι ρουτίνες σκέψης (π.χ. Thinking Routines project zero) ως συνεργατικό εργαλείο ανάλυσης και σύνθεσης απόψεων • Λειτουργική εμπάθυση σε ιδέες (σύνδεση θεωρίας και πράξης) • Ανάπτυξη – αξιοποίηση της αποκλίνουσας σκέψης
7ος Άξονας: Ψηφιακός Γραμματισμός και Γραμματισμός των Μέσων			
Θεματικό Πεδίο: Ψηφιακή νοημοσύνη	Θεματικό Πεδίο: Ψηφιακές ικανότητες	Θεματικό Πεδίο: Ψηφιακές δεξιότητες	
<ul style="list-style-type: none"> • Κανόνες και πρωτόκολλα ασφάλειας στο διαδίκτυο • Εντοπισμός, διαχείριση και αποφυγή απειλών στον κυβερνοχώρο (βίαιο – προσβλητικό – άσεμνο – ρατσιστικό κτλ. περιεχόμενο) • Αντίληψη πλαισίου επεξεργασίας ψηφιακού υλικού (π.χ. εικόνα bitmap, διανυσματική εικόνα, κανάλια ήχου – εικόνας/βίντεο) • Κριτική – συνδυαστική αξιοποίηση ψηφιακών μέσων με απτικές εικαστικές εργασίες 	<ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποίηση ψηφιακών μέσων δυναμικής παρουσίασης περιεχομένου (π.χ. e-portfolio κ.ά.) • Παραγωγή, ανάλυση και σύνθεση ψηφιακών μορφών εικόνας-βίντεο ή/και ήχου • Επεξεργασία με ποιοτικές προδιαγραφές εικόνων, βίντεο και ήχου και παραγωγή αρχείων jpeg, avi, mp3, mp4 	<ul style="list-style-type: none"> • Κριτική επιλογή ψηφιακών εργαλείων (παρουσίασης, επεξεργασίας, επικοινωνίας) • Χρήση συνεργατικών εργαλείων ψηφιακής επεξεργασίας υλικού • Δεξιότητες αρχειοθέτησης και διαχείρισης ψηφιακού υλικού • Αναγνώριση και αξιοποίηση επιμέρους ψηφιακών εργαλείων που συνδέονται με τον οπτικό και εικαστικό γραμματισμό 	
8ος Άξονας: Συνέργεια των Τεχνών – Διαθεματικότητα – Διεπιστημονικότητα			
Θεματικό Πεδίο: Συνέργεια με την αρχιτεκτονική		Θεματικό Πεδίο: Συνέργεια των τεχνών με τις τεχνολογικές επιστήμες	
<ul style="list-style-type: none"> • Κινήματα τέχνης και αρχιτεκτονικής • Στοιχεία αρχιτεκτονικής στα εικαστικά έργα • Ονειρική ουτοπία του μέλλοντος • Σκηνικά με αναφορά στην ιστορία, τη λογοτεχνία κ.ά. • Επαναπλαισίωση του χώρου (space re-contextualization) • Συσχέτιση μορφικών στοιχείων με την 		<ul style="list-style-type: none"> • Ψηφιακά μέσα ως μορφές έκφρασης • Υπολογιστική όραση και οπτική αναγνώριση μοτίβου • Ο κώδικας 01 και η ψηφιοποίηση των τεχνών • Αξιοποίηση εικαστικής γλώσσας • Μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως μέσα για ακτιβισμό • Σχέση ανθρώπου και τεχνητής νοημοσύνης 	

<p>αρχιτεκτονική</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ανάλυση ρίσκου – αυτενέργεια • Αισθητική και συμβολική σημασία εικαστικών μορφών άλλων πολιτισμών • Πέτρινοι ιαπωνικοί κήποι • Φωτογραφία ως μέσο μεταφοράς • Αφηγηματικού νοήματος – σημειωτικές αναγνώσεις • Εικαστική performance και συνέργεια των τεχνών 	<ul style="list-style-type: none"> • Διαδίκτυο και εικονικά δεδομένα που δεν είναι φανταστικά • Σχέση ανθρώπου και τεχνητής νοημοσύνης • Το διαδίκτυο έχει εικονικά δεδομένα, αλλά δεν είναι φανταστικά 	
9ος Άξονας: Οπτικός Γραμματισμός – Πολυτροπικότητα – Σημειωτική		
<p>Θεματικό Πεδίο: Πολλαπλοί εικαστικοί γραμματισμοί</p>	<p>Θεματικό Πεδίο: Πολυτροπικός γραμματισμός και πολυτροπική κατανόηση: Οι «κόσμοι» ως όλο (all worlds as one)</p>	<p>Θεματικό Πεδίο: Πολυτροπικότητα των τεχνολογιών και των νέων μέσων</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Ποικίλοι εικαστικοί γραμματισμοί σε συνάρτηση με το είδος «κειμένου» των επιμέρους τεχνών (π.χ. ζωγραφική, γλυπτική κ.ά.) • εικαστικοί γραμματισμοί ως προς τα μορφικά στοιχεία και τις αρχές σύνθεσης • εικαστικοί γραμματισμοί ως προς τα υλικά, τα μέσα και τις τεχνικές • Εικαστικοί γραμματισμοί ως προς το θέμα, το περιεχόμενο και το νόημα • Εικαστικοί γραμματισμοί ως προς τις αισθητικές αξίες 	<ul style="list-style-type: none"> • Η σημασία της σημειωτικής - αποκωδικοποίησης - αποδόμησης των κόσμων για την κατανόηση της σύνδεσής τους 	<ul style="list-style-type: none"> • Η αύξηση των οπτικών πληροφοριών και η κριτική κατανάλωση εικόνων
10ος Άξονας: Εικαστικές Τέχνες και Αειφορία		
<p>Θεματικό Πεδίο: Ο ρόλος του έργου τέχνης ως επένδυση στο παρόν</p>	<p>Θεματικό Πεδίο: Ο ρόλος του καλλιτέχνη ως ενεργού πολίτη που συμμετέχει στον κοινωνικό διάλογο και την κοινωνική πράξη</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Ο τόπος και ο χρόνος • Πραγματικό και φανταστικό 	<ul style="list-style-type: none"> • Η σχέση μας με τη φύση και η αντίληψη για την πρόοδο • Αποανάπτυξη, μια εναλλακτική για τη βιωσιμότητα και την αειφορία 	

Η ψηφιακή αποτύπωση στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών

Για την ψηφιακή αποτύπωση και προσπελασιμότητα του νέου Προγράμματος Σπουδών, αλλά και για την πολλαπλασιαστική διδακτική και μαθησιακή αξιοποίησή του, είναι απαραίτητο να υπάρχουν συγκεκριμένες και δυναμικά προσαρμοζόμενες στην εκπαιδευτική πραγματικότητα ψηφιακές συνθήκες. Ακολουθώντας τη σύγχρονη πραγματικότητα και τις νέες

ψηφιακές δυνατότητες που μας παρέχει, είναι απαραίτητη η οριοθέτηση ενός ολιστικού ψηφιακού πλαισίου, εντός του οποίου θα είναι δυνατόν να υπάρχουν διορθώσεις, προσθήκες και επεκτάσεις, σύμφωνα με τις ανάγκες μαθητών/-τριών και εικαστικών – εκπαιδευτικών. Το περιεχόμενο και η συνυφασμένη λειτουργικότητα που οφείλει να ακολουθεί, συνδέεται με την ελευθερία χάραξης διαδρομών, στο πλαίσιο του κονεκτιβισμού, και τη ριζωματική διάρθρωση του περιεχομένου, σύμφωνα με το νέο Πρόγραμμα Σπουδών των Καλλιτεχνικών της Γ' τάξης του Γυμνασίου.

Για την πλήρη ψηφιακή αποτύπωση και υποστήριξη λοιπόν του νέου Προγράμματος Σπουδών απαιτούνται: α) ψηφιακό αποθετήριο ιστορικών εικαστικών και οπτικοακουστικών τεκμηρίων, β) ψηφιακό αποθετήριο μαθητικών εικαστικών και οπτικών τεκμηρίων, γ) δυναμική ιστοσελίδα html5, δ) κεντρικοί λογαριασμοί σε εφαρμογές παρουσίασης και επεξεργασίας εικόνας, ήχου και βίντεο και διαδραστικού περιεχομένου, καθώς και ε) όλες οι ψηφιακές εφαρμογές του ΠΣΔ. Το ψηφιακό αποθετήριο ιστορικών εικαστικών και οπτικοακουστικών τεκμηρίων οφείλει να παρέχει δεδομένα με πλήρη τεκμηρίωση και μεταδεδομένα, προκειμένου να είναι δυνατή η δυναμική χρήση του από εκπαιδευτικούς και μαθητές/-τριες. Μια εφαρμογή που θα μπορούσε να προσφέρει αυτή την τεκμηρίωση και την προσθήκη των μεταδεδομένων είναι η opeka (δικτυακή εφαρμογή αρχειοθέτησης ποικίλων τεκμηρίων), η οποία δίνει πρόσθετες δυνατότητες επέκτασης του ψηφιακού υλικού μέσα από την κατηγοριοποίηση των μεταδεδομένων της με απλό τρόπο σε κάθε χρήστη. Το αντίστοιχο αποθετήριο των μαθητικών εικαστικών εργασιών απαιτεί επιπλέον δυνατότητες διαβαθμισμένης διαχείρισης, προκειμένου ο/η μαθητής/-τρια να μπορεί να «ανεβάζει», ο/η εκπαιδευτικός να «ελέγχει» και ο/η διαχειριστής/-τρια να «πιστοποιεί», και έτσι να αναπτύσσεται η ψηφιακή κοινότητα μάθησης. Κρίσιμο σημείο είναι η δυνατότητα σύνδεσης των δύο αποθετηρίων, προκειμένου ιστορικά και οπτικοακουστικά τεκμήρια να λειτουργούν ως υπόβαθρο των μαθητικών εργασιών. Τις προδιαγραφές για το μαθητικό αποθετήριο τις συναντάμε σε κάθε δυναμικά διαμορφούμενη πλατφόρμα ανάπτυξης ιστολογίου (wordpress, Joomla κ.λπ.). Για τις ανάγκες παραγωγής και χρήσης του εποπτικού υλικού, αναγκαία είναι η χρήση προγραμμάτων δυναμικής παρουσίασης, για τα οποία πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα πλην της εξατομικευμένης άδειας χρήστη, αντίστοιχη άδεια φιλοξενίας και δημιουργίας σε επίπεδο τάξης ή βαθμίδας. Ως πιο ενδεικτικές εφαρμογές παρουσίασης προτείνονται η prezi, η thinglink και η radlet. Αντίστοιχα, απαραίτητες είναι και οι online εφαρμογές επεξεργασίας εικόνας, ήχου και βίντεο, εφαρμογές δόμησης και διαχείρισης ερωτηματολογίου (φύλλου αξιολόγησης), σύνταξης εννοιολογικού χάρτη, προκειμένου όλοι οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές/-τριες να έχουν λειτουργική πρόσβαση σε αυτές. Για τον σκοπό αυτό είναι σημαντικό να αδειοδοτηθούν κεντρικά και να παρέχονται στο πλαίσιο του ΠΣΔ, προκειμένου να μην υπάρχει ζήτημα προσβασιμότητας και οριοθετημένης χρήσης. Όλα τα παραπάνω είναι απαραίτητα να φιλοξενούνται σε έναν ενιαίο ψηφιακό τόπο (πλατφόρμα) για τα Καλλιτεχνικά του Γυμνασίου με τη μορφή δυναμικά αναπτυσσόμενου και διαχειριζόμενου ιστολογίου, με δυνατότητες διαβαθμισμένης διαχείρισης και ελέγχου, ενσωμάτωσης πρωτογενούς περιεχομένου, εφαρμογών και παράλληλων αποθετηρίων, σε σύγχρονη σχεδίαση και λειτουργικότητα για Η/Υ, tablets και smartphones. Σημαντική παράμετρο αποτελεί η παρουσία σε όλο το εύρος του περιεχομένου συνδεδεμένου φόρουμ με διαβαθμισμένη πρόσβαση για τους/τις εκπαιδευτικούς, αλλά και η διασύνδεση της πλατφόρμας με τις δυναμικές δικτύωσης που παρέχονται μέσω του ΠΣΔ για τους/τις μαθητές/-τριες. Εξυπακούεται πως κάθε εφαρμογή που έχει ήδη αναπτυχθεί στο ΠΣΔ (επεξεργασία κειμένου, υπολογιστικών φύλλων, παρουσίασης, φωτόδεντρο, Αίσωπος, e-me, e-class κ.λπ.) είναι απαραίτητα εργαλεία

αποτύπωσης, παρουσίασης και υποστήριξης της ψηφιακής αντανάκλασης του νέου Προγράμματος Σπουδών.

Δ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΌΣ ΜΆΘΗΣΗΣ

Η διδακτική πλαισίωση – Επιθυμητοί διδακτικοί προσανατολισμοί του νέου Προγράμματος Σπουδών

Στόχος ΠΣ Καλλιτεχνικών της Γ' τάξης του Γυμνασίου είναι να προσφέρει ένα πλαίσιο ερεθισμάτων, κατευθύνσεων, αρχών, κινήτρων και νέων, διευρυμένων μεθοδολογικών προσεγγίσεων για την επίτευξη σύγχρονης, αποτελεσματικής διδασκαλίας. Προϋπόθεση της αποτελεσματικότητας είναι η επίτευξη μιας βαθύτερης κατανόησης της φύσης, της ταυτότητας του γνωστικού αντικείμενου των Καλλιτεχνικών και της παιδαγωγικής του λειτουργίας στο φυσικό περιβάλλον δράσης του, το εικαστικό εργαστήριο. Η κατανόηση της ανάγκης ύπαρξης του εικαστικού εργαστηρίου γίνεται επιτακτική όχι τόσο για τους/τις εκπαιδευτικούς, καθώς το εικαστικό εργαστήριο εύλογα συνδέεται και χαρακτηρίζει τον επιστημονικό τους χώρο, όσο για τους θεσμικούς και σχολικούς παράγοντες που καθορίζουν το πλαίσιο και τις διαδικασίες που μπορούν να υποστηρίξουν την αποτελεσματική διδασκαλία των Καλλιτεχνικών και οι οποίοι θα πρέπει να μεριμνήσουν για την εξασφάλιση συνθηκών που συνάδουν με τη φύση του αντικείμενου και καλύπτουν τις διδακτικές του ανάγκες. Επισημαίνεται ότι η ύπαρξη του εικαστικού εργαστηρίου είναι πολλαπλά ωφέλιμη όχι μόνο για το γνωστικό αντικείμενο των Καλλιτεχνικών αλλά για το σχολείο συνολικά, καθώς με δεδομένη την ύπαρξή του οι εκπαιδευτικοί θα αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και θα διαχέουν την εικαστική παιδεία αλλά και τις εισαγόμενες καινοτομίες, συμβάλλοντας έτσι στη δημιουργία δυναμικών κοινοτήτων μάθησης. Στις κοινότητες αυτές είναι δυνατόν να αναπτυχθεί ουσιαστικός διάλογος και προβληματισμός γύρω από σημαντικά ερωτήματα που απασχολούν τη σύγχρονη εκπαίδευση.

Στο πλαίσιο των διδακτικών προσανατολισμών του ΠΣ και με την προϋπόθεση ότι παρέχεται η αρμόζουσα θεσμική και σχολική υποστήριξη επιδιώκεται οι εκπαιδευτικοί:

-να δημιουργούν υποστηρικτικά περιβάλλοντα μάθησης, ενθαρρύνοντας την ενεργό εμπλοκή μαθητών/-τριών σε ατομικές και ομαδικές δραστηριότητες που έχουν ως πυρήνα τους το εικαστικό εργαστήριο και την ουσιαστική επικοινωνία με τα έργα τέχνης.

-να εστιάζουν στην οικειοποίηση βασικών εικαστικών γνώσεων, με τη βοήθεια των οποίων θα αναπτύσσονται γνωστικές και μεταγνωστικές δεξιότητες και ικανότητες, με βάση τις αρχές της εξελικτικής ψυχολογίας για την ηλικιακή βαθμίδα της Γ' Γυμνασίου.

-να επιδιώκουν τη διασύνδεση και ενσωμάτωση της προϋπάρχουσας γνώσης των μαθητών/-τριών με τη νέα γνώση, μέσω πολλαπλών και διαφοροποιημένων προσεγγίσεων και κατ' αναλογία με τις ανάγκες, τις δυνατότητες και τα ενδιαφέροντά τους.

-να υιοθετούν στρατηγικές βιωματικής μάθησης και διαφοροποιημένης διδασκαλίας και να αξιοποιούν εναλλακτικές πρακτικές, ποικίλα διδακτικά εργαλεία και δημιουργικές δραστηριότητες.

-να κατανοούν ότι το νέο ΠΣ των Εικαστικών είναι παιδαγωγικά διαφοροποιημένο και λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες που υπαγορεύονται από διαφοροποιημένα κοινωνικά, οικονομικά, πολιτισμικά και άλλα συγκείμενα, το διαφορετικό νοητικό και γνωστικό δυναμικό των μαθητών/-τριών και τη μοναδικότητά τους, τους διαφορετικούς ρυθμούς μάθησης κ.λπ.

-να χρησιμοποιούν κατάλληλα τις νέες τεχνολογίες στην καθημερινή διδακτική τους πρακτική, αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα της ηλεκτρονικής μάθησης και τα διαθέσιμα ψηφιακά εργαλεία.

-να ενθαρρύνουν τον κριτικό στοχασμό επί των γνωστικών διαδικασιών και των διδακτικών πρακτικών εφαρμόζοντας τις αρχές της κριτικής παιδαγωγικής, την πράξη μέσω διαλόγου (διαλεκτική δράση), εστιάζοντας στην κριτική συνειδητοποίηση, στην οικοδόμηση γνώσης αντί της απομνημόνευσης, στην αποδόμηση της εγωκεντρικής σκέψης, στην αναγνώριση της αξίας των συναισθημάτων, στην ενδυνάμωση της φωνής του/της μαθητή/-τριας.

-να αναγνωρίζουν ότι το ενιαίο τρίπτυχο σώμα-καρδιά-νους αποτελεί βασικό άξονα του ΠΣ των Καλλιτεχνικών, κι έτσι εκτός από τον εγκέφαλο, τη σκέψη, τη λογική, η μάθηση βρίσκεται επίσης φυσική και σωματική έκφραση (Minton & Farber, 2016· McInerney, 2013), ενώ και το συναίσθημα διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο.

-να εστιάζουν στο στοιχείο του νου μέσα από ικανότητες και διαδικασίες μάθησης με την έννοια της λεκτικής (γνωστικές δομές) αλλά και της σιωπηρής γνώσης (Michael Polanyi, 1966).

-να κατανοούν ότι η εικαστική διατύπωση των σιωπηρών γνώσεων και κατά συνέπεια η σιωπηρή επικοινωνία αποτελεί σημαντική πρόκληση, καθώς εκ φύσεως ο ανθρώπινος εγκέφαλος, για να κατανοήσει, χρειάζεται πράξεις (σχέδια, κατασκευές, ικρίωματα) και την παρεμβολή της ύλης στον εξωτερικό κόσμο (Clark, 1997).

-να ενεργοποιούν την τριπλή τους ιδιότητα ως εικαστικών δημιουργών, παιδαγωγών-επιστημόνων, και ερευνητών (a/rt/ographers), συμβάλλοντας στην παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού και πολιτισμικών προϊόντων και αναβαθμίζοντας έτσι τη διδακτική, μαθησιακή διαδικασία.

-να εμβαθύνουν στην κριτική ανάγνωση, την παραγωγή οπτικών μηνυμάτων και την ενεργητική ανάπτυξη της κατανόησης για τον τρόπο που λειτουργεί το νέο εικονικό περιβάλλον (Sartori, 1997· Perkins 1994).

Το νέο ΠΣ μπορεί να συμβάλλει δυναμικά στην αλλαγή του σχολικού κλίματος. Μπορεί να εμπνεύσει τους/τις εκπαιδευτικούς με κατάλληλες προτάσεις, τρόπους και μέσα, ώστε το εικαστικό εργαστήριο και συμπληρωματικά η σχολική αίθουσα να εξελιχθούν σε εργαστήρια έρευνας, επικοινωνίας, δράσης και έκφρασης. Οι εκπαιδευτικοί καλλιεργούν πρώτιστα αισθητικά κριτήρια, ενώ υποστηρίζουν τους/τις μαθητές/-τριες να πραγματώσουν, μέσω της εικαστικής έρευνας, την οπτική αλλά και τη γλωσσική επίγνωση, την επικοινωνιακή ικανότητα, τη συνεργατικότητα, την αυτογνωσία, την υπευθυνότητα, την ανεκτικότητα, την πειθαρχία, το αίσθημα δικαίου, τη δημοκρατική ευαισθησία, την άμιλλα, την αλληλεγγύη, την ικανότητα επίλυσης προβλήματος, τη διερευνητική μάθηση, τον ψηφιακό γραμματισμό και άλλες σημαντικές για τους πολίτες μιας σύγχρονης δημοκρατικής κοινωνίας, δεξιότητες.

Η δημιουργία και η έρευνα, σημαντικές ικανότητες του 21ου αιώνα, αποτελούν θεμελιώδεις στόχους του νέου ΠΣ που αφορούν τόσο τους/τις μαθητές/-τριες όσο και τους/τις εκπαιδευτικούς. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αποτελέσουν κινητήρια δύναμη για τον εικαστικό αυτοπροσδιορισμό των μαθητών/-τριών διδάσκοντάς τους/τες με το προσωπικό τους παράδειγμα. Η επιστημονική και παιδαγωγική κατάρτιση των εκπαιδευτικών πλαισιώνει τη μαθησιακή διαδικασία μεθοδολογικά και ερευνητικά με τρόπο που αυτή να γίνεται κοινό βίωμα. Με τις πολλαπλές ιδιότητές τους ως εικαστικοί-δημιουργοί, παιδαγωγοί-επιστήμονες, ερευνητές/-τριες και αναστοχαστές/-στριες οι εκπαιδευτικοί διαμορφώνουν ένα πεδίο ατομικού και συλλογικού αναστοχασμού, μετατρέποντας τη μαθησιακή διαδικασία σε βιωμένη

συλλογική εμπειρία. Για τον λόγο αυτό χρειάζεται να διαθέτουν ετοιμότητα για ενημέρωση, υιοθέτηση νέων γνώσεων, προσεγγίσεων και πρακτικών.

Ένας άλλος βασικός διδακτικός προσανατολισμός του ΠΣ είναι η ένταξη των ψηφιακών τεχνολογιών ως εργαλείων έρευνας, μάθησης και επικοινωνίας, όπως αποτυπώνεται και στην πρόσφατη Οδηγία της ΕΕ (Digital Education Action Plan, 2021-2027), που θέτει ως στόχο κάθε τάξη (έως το 2027) να αποκτήσει το ψηφιακό της αποτύπωμα ως προς τις υποδομές, το περιεχόμενο και τις διδακτικές πρακτικές. Η χρήση της τεχνολογίας στην τέχνη, όχι μόνο της ψηφιακής, αποτελεί συνήθη πρακτική των εικαστικών καλλιτεχνών ήδη από τον προηγούμενο αιώνα, ενώ η έρευνα της τεχνολογίας μέσω της τέχνης αποτελεί διαχρονική πρακτική τους, με αποκορύφωμα το παράδειγμα του Leonardo da Vinci. Η εξοικείωση των μαθητών/-τριών με πρακτικές αξιοποίησης των νέων ψηφιακών μέσων αποτελεί επομένως βασική και αναγκαία προϋπόθεση του νέου ΠΣ, όπως και η όσμωσή τους με τον τεχνολογικό λόγο, κάτι που στη σχολική πρακτική βρίσκει την έκφρασή του στις δραστηριότητες STEAM-STEM, όπως έχουν καθιερωθεί τα τελευταία χρόνια στις σχολικές καλλιτεχνικές πρακτικές (assemblage, tinkering, διεπιστημονικά σχέδια εργασίας κ.λπ.).

Το Πρόγραμμα Σπουδών συντάχθηκε ως γλωσσικό, οπτικό και ψηφιακό τεκμήριο ευρείας χρήσης από μαθητές/-τριες και εκπαιδευτικούς. Προκειμένου να γίνουν κατανοητοί οι διδακτικοί του προσανατολισμοί, η γλωσσική του αποτύπωση είναι λιτή, σαφής και εύληπτη, κατάλληλη για την ηλικία και το γνωστικό επίπεδο των μαθητών/-τριών. Στο πλαίσιο σύνταξής του δόθηκε έμφαση στη σπουδαιότητα της φυσικής γλώσσας, εξαιτίας της σημασίας που αυτή έχει στη διαμόρφωση του επιστημονικού λόγου. Όπως για κάθε γνωστικό αντικείμενο, έτσι και για τα Καλλιτεχνικά υπάρχει μια γλωσσική συνισταμένη, που σχετίζεται με την επιστημονική ορολογία και τις γλωσσικές πράξεις που επιτελούνται μέσω αυτής, καθώς και την προφορική και γραπτή έκφραση, η οποία επιτρέπει τόσο την κατανόηση όσο και την παραγωγή λόγου. Παράλληλα με τη φυσική γλώσσα δίνεται βεβαίως έμφαση και στην οπτική γλώσσα και γίνεται σύνδεση με αναλογικό και ψηφιακό εικαστικό και εικονιστικό υλικό των διδακτικών χειριδίων και των διευρυμένων ψηφιακών πόρων.

Το νέο ΠΣ εξασφαλίζει τη συνέχεια του ΠΣ της Β' τάξης του Γυμνασίου ομαλά και με τρόπο ενιαίο και συνεκτικό γεφυρώνοντας αρμονικά και αποτελεσματικά το περιεχόμενο από ενότητα σε ενότητα και από κεφάλαιο σε κεφάλαιο. Στο ΠΣ των Καλλιτεχνικών της Γ' τάξης περιγράφονται με σαφήνεια και πληρότητα τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα, οι προσδοκώμενες βασικές μαθησιακές γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες, οι οποίες διασφαλίζουν την αποτελεσματική και πολυεπίπεδη εμπλοκή των μαθητών/-τριών στη μορφοπλαστική διαδικασία, παρέχοντας παράλληλα ευκαιρίες ανάπτυξης της αποκριτικής ετοιμότητας στο φαινόμενο της τέχνης (παρατήρηση, κατανόηση, ανάγνωση, ανάλυση, ερμηνεία έργου τέχνης).

Ταυτόχρονα όμως το νέο ΠΣ είναι ανοικτό και ευέλικτο προς εκπαιδευτικούς, μαθητές/-τριες. Η ανάπτυξη του περιεχομένου του ακολουθεί τη μορφή του δικτύου ή των αστερισμών-ριζωμάτων, δίνοντας έμφαση στους συσχετισμούς που δημιουργούνται γύρω από ένα θέμα ή μια έννοια, ενώ διευρύνουν-εμβαθύνουν τα επιδιωκόμενα μαθησιακά αποτελέσματα στην εξέλιξη κάθε ενότητας. Η ριζωματική λειτουργία του περιεχομένου επιτρέπει μια ευέλικτη, μη γραμμική χρήση τους με τη βοήθεια των Μίτων Δημιουργίας και Μάθησης και των αξόνων περιεχομένου. Με τον τρόπο αυτό παρέχεται ανοικτό πεδίο δράσης στους/στις εκπαιδευτικούς, για να μπορούν να παρεμβαίνουν στη σειρά και τη διαμόρφωση της διδασκόμενης ύλης, να επιλέγουν διδακτικές πρακτικές ανάλογα με το επίπεδο των μαθητών/-τριών και τις κοινωνικές συνθήκες εντός των οποίων λειτουργεί η σχολική μονάδα. Για παράδειγμα, οι θεωρητικοί του

μεταμοντέρνου Προγράμματος Σπουδών επισημαίνουν ότι το Πρόγραμμα Σπουδών δεν είναι ουδέτερη πράξη αλλά θέμα επιλογής, καθώς περιέχει και αντικατοπτρίζει τα ενδιαφέροντα ατόμων και κοινωνικών ομάδων (Freedman και Stuhg, 2004). Για τον λόγο αυτό το νέο ΠΣ είναι σχεδιασμένο έτσι ώστε να προσαρμόζεται εύκολα όχι μόνο στις ανάγκες και τις απαιτήσεις του μαθητικού δυναμικού, αλλά και στις ιδιαιτερότητες του γεωγραφικού και κοινωνικού πλαισίου, στις δυνατότητες του σχολικού εργαστηρίου εικαστικών, στην υλικοτεχνική υποδομή των σχολείων και στις αναγκαίες μεταβολές των συνθηκών μάθησης σε περιόδους κρίσης. Η ευελιξία αυτή επιτρέπει στους/στις μαθητές/-τριες δημιουργική και γνωστική αυτονομία, που αφορά τον σχεδιασμό της διδασκόμενης ύλης ή τις εξατομικευμένες εργασίες, ενώ συγχρόνως διασφαλίζει την ευρύτητα και τη διανοικτότητα προς τον συν-σχεδιασμό και τη διαθεματική συνεργασία στο πλαίσιο του διεπιστημονικού διαλόγου με άλλα γνωστικά αντικείμενα.

Προς την ίδια κατεύθυνση, σχεδιάζεται να λειτουργήσει η εισαγωγική επιμόρφωση στα νέα Προγράμματα Σπουδών των Καλλιτεχνικών του Γυμνασίου, με στόχο αρχικά την αφομοίωση των αρχών, της φιλοσοφίας και του περιεχομένου τους και στη συνέχεια την εφαρμογή τους στη σχολική τάξη. Σταδιακά όλοι/-ες οι εκπαιδευτικοί θα κληθούν προς ενημέρωση και επιμόρφωσή τους, τόσο στο εικαστικό (γνωστικό, μεθοδολογικό, πραξιακό) όσο και στο παιδαγωγικό/επιστημονικό και ψηφιακό μέρος. Η επιμόρφωση φιλοδοξεί να είναι ανοιχτή και συμμετοχική, να προωθεί και να προδιαθέτει στη δημιουργία, την ανταλλαγή και την ψηφιοποίηση αυθεντικού εκπαιδευτικού υλικού από τους/τις εκπαιδευτικούς της τάξης, το οποίο θα εμπλουτίζεται και θα ανανεώνεται με τη συμβολή τους.

Κριτήρια σύνταξης του νέου Προγράμματος Σπουδών

Τα κριτήρια σύνταξης του νέου Προγράμματος Σπουδών εκπορεύονται από τις αρχές:

- της εικαστικής πληρότητας
- της επιστημονικής-παιδαγωγικής εγκυρότητας και
- της κοινωνικής αειφορίας.

Γίνεται προσπάθεια εκσυγχρονισμού των εικαστικών μαθημάτων τόσο σε παιδαγωγικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο, καθώς και αναβάθμισης του ρόλου τους στα πλαίσια του σύγχρονου σχολείου.

Στο νέο ΠΣ προτείνονται παιδαγωγικά και μεθοδολογικά τεκμηριωμένες δραστηριότητες (ατομικές και ομαδικές εργασίες, σύνθετες διαθεματικές εργασίες και project συνέργειας των τεχνών, βιωματικές δράσεις) που συνδέουν την εικαστική παιδεία με την καλλιέργεια σύγχρονων δεξιοτήτων.

Σημαντικό ρόλο στη μαθησιακή διαδικασία διαδραματίζει η κατάλληλα προσαρμοσμένη χρήση των ΤΠΕ, τόσο στο διερευνητικό όσο στο επικοινωνιακό και το δημιουργικό σκέλος της μαθησιακής διαδικασίας. Οι εκπαιδευτικοί καλούνται να διαμορφώσουν ανάλογα τις δραστηριότητες, έτσι ώστε να είναι ενταγμένες δημιουργικά στην εικαστική εμπειρία και όχι ως μια μηχανιστική εκμάθηση και εφαρμογή λογισμικών και τεχνολογικών δυνατοτήτων.

Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα εμπεριέχει διαδικασίες αποτίμησης και ενδοσκόπησης. Στόχος τους είναι η επισήμανση της αποτελεσματικότητας πρακτικών, στάσεων και πρωτοβουλιών, στο πλαίσιο των επιθυμητών αποτελεσμάτων. Η αξιολόγηση είναι αναπόσπαστο στάδιο κάθε οργανωμένης και συστηματικής διαδικασίας, και ολοκληρώνει τον

αρχικό σχεδιασμό και την εφαρμογή του (Κωνσταντίνου, 2006). Στην ίδια κατεύθυνση, η αξιολόγηση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της μαθησιακής διαδικασίας σε όλη τη διάρκειά της, καθώς διαπιστώνει το επίπεδο γνώσεων και δεξιοτήτων των μαθητών/-τριών (αρχική-διαγνωστική αξιολόγηση), ανατροφοδοτεί και αναπροσαρμόζει την πορεία της διδασκαλίας (διαμορφωτική αξιολόγηση) και συμβάλλει ανακεφαλαιωτικά στην αποτίμηση του βαθμού επίτευξης των επιδιωκόμενων μαθησιακών στόχων (τελική αξιολόγηση). Αποτελεί βασική λειτουργία ανατροφοδότησης μαθητών/-τριών και εκπαιδευτικών και προσφέρει τόσο αναστοχαστικά όσο και μεταγνωστικά οφέλη σε όλους. Υπό αυτή την έννοια, δεν έχει μόνο αποτιμητικό χαρακτήρα, αλλά αποτελεί ενεργό μέρος της ίδιας της μαθησιακής διαδικασίας, ενισχύοντας τα κίνητρα μάθησης, επεκτείνοντας τη δυναμική της γνώσης και οικοδομώντας τη μαθησιακή συνειδητότητα μαθητών/-τριών και εικαστικών εκπαιδευτικών. Οφείλει λοιπόν ως μαθησιακή δραστηριότητα να συνδέεται οργανικά με τη μαθησιακή διαδικασία συμπληρώνοντας και ολοκληρώνοντας τη συνέχειά της. Στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών, εκτός από την αρχική-διαγνωστική και την τελική αξιολόγηση, δίνεται έμφαση στην πλήρη αξιοποίηση της διαμορφωτικής αξιολόγησης, εντάσσοντάς τη δυναμικά ως παιδαγωγική λειτουργία στη διδακτική και μαθησιακή διαδικασία, ώστε να ρυθμίζει και να παρεμβαίνει διαρκώς στον αρχικά σχεδιασμένο στόχο επίτευξης των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων. Παρατηρούμε δηλαδή μια μετατόπιση της προσέγγισης από την αξιολόγηση της μάθησης στην αξιολόγηση για τη μάθηση. Αυτό συντελείται μέσα από την ενημερότητα που παρέχει στους/στις εκπαιδευτικούς, ως προς την αποτελεσματικότητα των επιλεγόμενων παιδαγωγικών και διδακτικών προσεγγίσεων, ενώ στο επίπεδο των μαθητών/-τριών συνηγορεί στη μεταγνωστική λειτουργία των αστοχιών τους και ανατροφοδοτεί τη μαθησιακή τους διαδρομή.

Στο μάθημα των Καλλιτεχνικών της Γ' τάξης του Γυμνασίου η αξιολόγηση λειτουργεί ως παιδαγωγικό και μαθησιακό εργαλείο, που ενημερώνει, καθοδηγεί, ενθαρρύνει και ανατροφοδοτεί τη μαθησιακή εξέλιξη, συμβάλλοντας ενεργά στην κατάκτηση των μαθησιακών στόχων, μακριά από πρακτικές αποστήθισης και μηχανιστικής αναπαραγωγής κειμένων και εργασιών από το εκπαιδευτικό υλικό. Συμμετέχει διαγνωστικά, διαμορφωτικά και απολογιστικά στην εκπαιδευτική διαδικασία και ανασυντάσσεται και η ίδια μέσα από τη χρήση ποικίλων μορφών και τεχνικών στις εκάστοτε συγκυρίες (Μαυρογιώργος, 2006). Εκκινεί από τον ίδιο τον σχεδιασμό των επιδιωκόμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων και εποπτεύει, πέρα από την επίτευξή τους, τη διδακτική εφαρμογή τόσο στο επίπεδο της εκπαιδευτικής μέριμνας όσο και στο επίπεδο της μαθητικής δράσης. Θέτει ως επίκεντρο τον δημιουργικό αναστοχασμό του εκπαιδευτικού έργου, τις μεταγνωστικές διαστάσεις της μαθησιακής πράξης, καθώς και τη διερεύνηση δεξιοτήτων, ικανοτήτων και στάσεων, ιεραρχώντας και επαναπροσδιορίζοντας τις γνωστικές, ψυχοσυναισθηματικές και κοινωνικογνωστικές επιδιώξεις διαρκώς και δυναμικά.

Η αξιολόγηση ως περιεχόμενο καλύπτει: α) τον γνωστικό τομέα, ελέγχοντας την κατανόηση όρων και εννοιών της εικαστικής γνώσης σε θεωρητικό και εργαστηριακό επίπεδο, β) τον τομέα ανάπτυξης δεξιοτήτων, αναπτύσσοντας τις δεξιότητες ζωής και τις εγκάρσιες δεξιότητες που συνδέονται με την εικαστική και θεωρητική εργασία μέσα στο κοινωνικογνωστικό πλαίσιο εφαρμογής της διδασκαλίας, γ) τον ψηφιακό εγγραμματισμό, ενθαρρύνοντας τη χρήση νέων μέσων και λογισμικών στην εικαστική έρευνα και εργασία και δ) το επίπεδο στάσεων και συμπεριφορών, μέσα από την υιοθέτηση θετικών συναισθημάτων, στην κατεύθυνση της ενσυναίσθησης, της δημοκρατικής ευαισθησίας, της ευγενούς άμιλλας και της αλληλεγγύης. Η εστίαση των εικαστικών εκπαιδευτικών οφείλει να επικεντρώνεται στην ενεργό συμμετοχή και το ενδιαφέρον που εκδηλώνεται σε όλες τις πτυχές της μαθησιακής διαδικασίας (συζητήσεις, ασκήσεις, δράσεις, δραστηριότητες εργαστηριακού και θεωρητικού),

αλλά και στην ψυχοκινητική και κοινωνικογνωστική διάσταση της μάθησης, σταθμίζοντας τη συνεργατικότητα, την αφοσίωση, την προσήλωση, την ανάληψη πρωτοβουλιών, τη διαλεκτικότητα κ.λπ. Κατ' αυτόν τον τρόπο η αξιολόγηση μπορεί να εποπτεύσει και να ανατροφοδοτήσει το σύνολο των επιδιωκόμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων που θα επιλεγούν κατά τον σχεδιασμό της διδασκαλίας, σε όλους τους βασικούς και συμπληρωματικούς άξονες του Προγράμματος Σπουδών. Εποπτεύει, ανατροφοδοτεί και επανασχεδιάζει δηλαδή τις κομβικές παραμέτρους της εικαστικής εκπαίδευσης, όπως ο βαθμός κατανόησης και χρήσης της εικαστικής γλώσσας, η ευχέρεια αξιοποίησης υλικών, εργαλείων και τεχνικών, η ικανότητα δημιουργικού και εκφραστικού μετασχηματισμού ατομικών και κοινωνικών ερεθισμάτων, μέσα από ιδέες και προβληματισμούς, αλλά και τις δεξιότητες του νου (πρωτοτυπία, πειραματισμός, πλάγια ή αποκλίνουσα σκέψη), τις κοινωνικές δεξιότητες (δημοκρατική στάση, συνεργατικότητα, δημιουργική κοινωνική παρέμβαση και τοποθέτηση) και τις ψηφιακές δεξιότητες (ουσιαστική αξιοποίηση των νέων μέσων και των ΤΠΕ) σε μια αειφορική κατεύθυνση εικαστικής μορφοποίησης και θεωρητικής πραγμάτευσης.

Κριτήρια αξιολόγησης

Στην κατεύθυνση ανάδειξης και ελέγχου (στο μέγιστο δυνατό) όλου του εύρους των επιθυμητών μαθησιακών αποτελεσμάτων που απορρέουν από το περιεχόμενο της αξιολόγησης, είναι κρίσιμο να υπάρξει μια κατηγοριοποίηση των κριτηρίων που θα τεθούν, ως προς την παιδαγωγική, τη γνωστική και την κοινωνική τους διάσταση, προκειμένου να καλύψουν επιτυχώς τις αντίστοιχες μαθησιακές ανάγκες των μαθητών/-τριών. Έχει προβλεφθεί λοιπόν στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών η κωδικοποίηση των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων μέσα από τους Μίτους της Δημιουργίας και της Μάθησης και ως εκ τούτου, η ίδια κωδικοποίηση παράγει και τα αντίστοιχα διευρυμένα κριτήρια αξιολόγησης, προκειμένου μαθητές/-τριες και εκπαιδευτικοί να διευκολυνθούν στην ισόρροπη χρήση τους. Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσαν να αποτυπωθούν τέσσερις κατηγορίες κριτηρίων ως προς τη στόχευση που έχουν, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

Κριτήρια αξιολόγησης στα Καλλιτεχνικά της Γ' τάξης του Γυμνασίου			
Περιβαλλοντικά κριτήρια	Γνωστικά κριτήρια	Ψυχοκινητικά κριτήρια	Κοινωνικογνωστικά κριτήρια
<ul style="list-style-type: none"> • Πολιτισμικές προσλαμβάνουσες, οικονομικό υπόβαθρο, κοινωνικό υπόβαθρο οικογένειας προέλευσης • Διοικητική πραγματικότητα, παιδαγωγικό κλίμα, υλικοτεχνική υποδομή σχολείου • Κοινωνικά, οικονομικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά κοινότητας • Κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές συγκυρίες 	<ul style="list-style-type: none"> • Διερευνητική διάθεση • Εστίαση και επιτυχία - στοχοπροσήλωση • Βαθμός κατανόησης και οικειοποίησης γνώσης • Προσπάθεια και επιμονή • Θετική στάση στη μάθηση • Ανάληψη μαθησιακής ευθύνης 	<ul style="list-style-type: none"> • Οργάνωση και διαχείριση υλικών • Οργάνωση και διαχείριση χρόνου • Απτική ευχέρεια και εξέλιξη • Σωματική ελευθερία • Στάθμιση επιθυμίας, απόλαυσης και ικανοποίησης 	<ul style="list-style-type: none"> • Επικοινωνία • Λήψη πρωτοβουλιών • Ανάληψη ευθύνης και ρόλου • Συνεργατικότητα και συνέργεια • Αλληλεγγύη-αλληλοβοήθεια

Για να είναι ουσιαστική και παραγωγική η διαδικασία της μάθησης και να εξυπηρετεί το περιεχόμενο που καλείται να εποπτεύσει, οφείλει να ακολουθήσει πέντε βασικά στάδια εξέλιξης (Κωνσταντίνου, 2000): α) προσδιορισμός και σχεδιασμός σκοπού, γενικών και ειδικών στόχων (σύνθεση επιδιωκόμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων βάσει διαφοροποιημένων κριτηρίων αξιολόγησης), β) επιλογή και σύνθεση μορφών και τεχνικών αξιολόγησης, γ) συλλογή και ανάλυση των δεδομένων που παρήχθησαν κατά την εφαρμογή της, δ) αποτύπωση και επικοινωνία των συμπερασμάτων και ε) ανατροφοδότηση και μεταγνωστικές μαθησιακές διεργασίες. Παράλληλα και κατά τη διαδικασία της διδασκαλίας, είναι ευνόητο ότι οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αξιοποιήσουν συνδυαστικά (σε συνεργασία και συνεννόηση με τους/τις μαθητές/-τριες) ποικίλες μορφές και τεχνικές αξιολόγησης.

Ως προς το αντικείμενο της αξιολόγησης ενθαρρύνεται να συνδυαστούν μορφές και τεχνικές που καλύπτουν όλο το εύρος της μαθησιακής διαδικασίας, εκκινώντας από την αξιολόγηση της ατομικής και ομαδικής εικαστικής εργασίας, ως σημειακή εποπτεία και ανατροφοδότηση της μαθητικής προσπάθειας σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο εστιασμένα στο εκάστοτε περιεχόμενο της μάθησης. Παράλληλα, προκειμένου να έχουν πλήρη εποπτεία και δυνατότητα αναδιαμόρφωσης της μαθησιακής πορείας των μαθητών/-τριών μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, είναι σημαντικό να παρακολουθούν τα στοιχεία του ατομικού φακέλου εργασιών και επιτευγμάτων (portfolio) των μαθητών/-τριών, στον οποίο συμπεριλαμβάνονται προσχέδια, σχέδια, sketches book, σημειώσεις σκέψεων, καθημερινά τεκμήρια, φύλλα αξιολόγησης, ατομικές εργασίες και οτιδήποτε άλλο έχει προσυμφωνηθεί και κρίνεται σημαντικό. Όποτε αυτό κριθεί απαραίτητο, όπως για παράδειγμα σε ομαδικές εργασίες, δράσεις και project, είναι δόκιμο να εποπτεύουν και τα στοιχεία που οικοδομούν τον αντίστοιχο ομαδικό φάκελο εργασιών και επιτευγμάτων (ομαδικές εργασίες, έρευνα, διαδικασίες συναπόφασης κ.λπ.).

Προκειμένου το περιεχόμενο και οι συνδυαστικές μορφές και τεχνικές αξιολόγησης να αποσυνδεθούν από μονόπλευρες θεάσεις και την πιθανότητα πλάνης και σφάλματος, είναι αναγκαία η εναλλαγή του υποκειμένου εφαρμογής τους. Με άξονα την αξιολόγηση των μαθητών/-τριών (ατομικά και ομαδικά) από τους εικαστικούς εκπαιδευτικούς, οι οποίοι είναι σχεδιαστές, συντονιστές και γνωστικά και παιδαγωγικά υπεύθυνοι για τη μαθησιακή διαδικασία, χρήσιμο είναι να προβλέπονται διεργασίες αυτοαξιολόγησης (ατομικά και ομαδικά) και ετεροαξιολόγησης (μεταξύ ατόμων και ομάδων), προκειμένου να αναδειχθεί η σημασία της υπευθυνότητας των μαθητών/-τριών ως υποκειμένων της μάθησής τους. Άλλωστε αυτή είναι και μια βασική καινοτομία του νέου Προγράμματος Σπουδών, αλλά και μια σύγχρονη παιδαγωγική αξιοποίησης και ενσωμάτωσης της αξιολογικής κουλτούρας στη μαθησιακή διαδικασία (Zimmerman, 2002), οδηγώντας σε γόνιμες και παραγωγικές αναστοχαστικές και μεταγνωστικές διεργασίες (Ματσαγγούρας, 2007).

Β' Μέρος

B1. Συνοπτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών στις τρεις τάξεις του Γυμνασίου

Ο οριζόντιος προσανατολισμός των νέων Προγραμμάτων Σπουδών απαιτεί μια σύνθεση περιεχομένου που να βρίσκει αναλογίες και συνδέσεις με διαβαθμισμένο περιεχόμενο στις τρεις τάξεις του Γυμνασίου. Συνεπώς τα ΠΜΑ είναι απαραίτητο να δημιουργούν μια ακολουθία από τάξη σε τάξη. Συνοπτικά τα ΠΜΑ ως σύνθεση Αξόνων και Μίτων απεικονίζεται πανοπτικά και για τις τρεις τάξεις του Γυμνασίου στον παρακάτω πίνακα:

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΟΥ ΠΣ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα		
		Α΄	Β΄	Γ΄
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
Μ1: Έμπνευση – Σχέδιο – Δημιουργική πράξη	ΒΑ1: Μορφές εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών	Να αναγνωρίζουν μορφές των εικαστικών και των εφαρμοσμένων τεχνών, μέσα από την αισθητική πρόσληψη και απόκριση και την εικαστική δημιουργική διαδικασία και πράξη.	Να κατανοούν την αξία του σχεδίου, των υλικών, των τεχνικών κ.λπ. σε διαφορετικές μορφές εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών και να πειραματίζονται εστιάζοντας σε θέματα συγχρονου ενδιαφέροντος.	Να πειραματίζονται και να αποτιμούν τα αποτελέσματα των δοκιμών τους, επιλύοντας τις τεχνικές και μορφολογικές αστοχίες τους με ευελιξία και ευρηματικότητα.
	ΒΑ2: Μορφικά και δομικά στοιχεία – Αρχές σύνθεσης	Να σχεδιάζουν και να κατασκευάζουν μορφές από τον ορατό κόσμο με αυξανόμενη ευχέρεια χρήσης των μορφικών στοιχείων και των αρχών σύνθεσης.	Να αντιλαμβάνονται τη δομική και μορφοπλαστική σημασία των μορφικών στοιχείων, και να τα αξιοποιούν αποτελεσματικά στις εικαστικές εργασίες τους, συσχετίζοντας με τα αντικείμενα και τον χώρο.	Να ελέγχουν και να αναστοχάζονται αναφορικά με την αντιστοιχία των συνθέσεων των εικαστικών εργασιών τους σε συνάρτηση με τους επιδιωκόμενους στόχους τους.
	ΒΑ3: Υλικά – Μέσα – Τεχνικές	Να χρησιμοποιούν με αύξουσα ευχέρεια τα διαθέσιμα υλικά, μέσα και τεχνικές διερευνώντας τα όρια και τις εκφραστικές τους δυνατότητες.	Να χρησιμοποιούν τα υλικά, τα μέσα και τις τεχνικές με αυξανόμενη ευχέρεια εξαντλώντας τις εκφραστικές τους δυνατότητες προς όφελος του νοήματος.	Να ελέγχουν κριτικά τις επιλογές υλικών μέσων και τεχνικών (παραδοσιακών ή ψηφιακών) και να αξιολογούν την αποτελεσματική αξιοποίησή τους για την έκφραση ιδεών.
	ΒΑ4: Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα	Να ενσωματώνουν θεματικά και εννοιολογικά στοιχεία από την καθημερινότητά τους στις εικαστικές εργασίες τους.	Να αναλύουν, να δημιουργούν και να ερμηνεύουν μορφές αποδίδοντας νόημα στην αδιάσπαστη ενότητα μορφής και περιεχομένου.	Να αναπτύσσουν την εικαστική, πολυτροπική και ψηφιακή γλώσσα τους μορφοποιώντας ιδέες που συνάδουν με το σύγχρονο κοινωνικό και σχολικό συγκείμενο.

BA5: Εικαστικές τέχνες και αισθητικές αξίες	Να εκφράζουν και να περιγράφουν, την αισθητική αξία έργων σημαντικών δημιουργών αλλά και την αισθητική αξία των εικαστικών εργασιών τους και των εργασιών της τάξης.	Να τεκμηριώνουν αισθητικά την εικαστική πράξη τους και να απολαμβάνουν την ικανοποίηση της δημιουργίας και της συνειδητής νοηματοδότησης των εικαστικών εργασιών τους.	Να εξοικειώνονται με αισθητικές έννοιες, αξίες, τρόπους, μέσα κ.λπ. των τεχνών και να πειραματίζονται εκφραστικά αποδίδοντας αισθητικό νόημα στις εικαστικές εργασίες τους.
ΣΑ6: Αξίες και δεξιότητες	Να πειραματίζονται στην απόδοση και αποτύπωση ποικίλων αξιών με ποικίλους τρόπους, τεχνικές, υλικά, μέσα κ.λπ. και να αναπτύσσουν τις εικαστικές και άλλες ατομικές δεξιότητές τους.	Να επιλύουν πρόβλημα και να διεκδικούν τα δικαιώματά τους εφαρμόζοντας έμπρακτα αξίες και δεξιότητες μετασχηματίζοντας εικαστικά τις εμπειρίες της ζωής.	Να συνδέουν τον πλούτο των πανανθρώπινων αξιών με το περιεχόμενο των εικαστικών τους εργασιών και να εφαρμόζουν έμπρακτα στην καθημερινή ζωή.
ΣΑ7: Ψηφιακός γραμματισμός και γραμματισμός των μέσων	Να χρησιμοποιούν με αυξανόμενη ευχέρεια ψηφιακά εργαλεία, συσκευές, λογισμικά και εφαρμογές αξιοποιώντας ψηφιακά ποικίλο εικαστικό περιεχόμενο ή και το αντίστροφο.	Να αξιοποιούν ψηφιακά εργαλεία επεξεργασίας εφαρμόζοντας κανόνες ασφαλείας και να δημιουργούν εικαστικές εργασίες με ποιοτικά χαρακτηριστικά	Να προτείνουν και να υλοποιούν σύνθετες πολυτροπικές, ψηφιακές εργασίες, επιλέγοντας από το λειτουργικό πλαίσιο των εφαρμογών και των λογισμικών που γνωρίζουν ή θέλουν να μάθουν.
ΣΑ8: Συνέργεια των τεχνών – Διεπιστημονικότητα – Διαθεματικότητα	Να εμπλουτίζουν την ενσώματη προσέγγιση των εικαστικών τεχνών, με παραδείγματα των παραστατικών τεχνών.	Να κατανοούν και να εφαρμόζουν μεθοδολογίες διεπιστημονικής διαθεματικής συνεργασίας και συνέργειας των τεχνών εμπλουτίζοντας την καρδιακή προσέγγιση.	Να αξιοποιούν τη συνέργεια τεχνών και επιστημών εκτελώντας σύνθετες νοητικές εργασίες (π.χ. ψηφιακά πολυτροπικά, κείμενα, ψηφιακές εκθέσεις, επιτελέσεις κ.λπ.).
ΣΑ9: Οπτικός γραμματισμός – Πολυτροπικότητα – Σημειωτική	Να δοκιμάζουν και να εφαρμόζουν ποικίλες αισθητικές προσεγγίσεις για	Να δημιουργούν ατομικά ή ομαδικά μαθητικά πολυτροπικά κείμενα	Να αναγνωρίζουν και να μεταφέρουν ποικίλες σημειωτικές έννοιες εντάσσοντάς

		την πρόσληψη, την απόκριση και τη δημιουργία οπτικών και πολυτροπικών κειμένων και να συγκρίνουν κριτικά τα αποτελέσματα τους.	και να συμμετέχουν αποτελεσματικά στην αποκωδικοποίηση και την ερμηνεία των σημείων και των νοημάτων τους.	τες δημιουργικά στα επιμέρους οπτικά, εικαστικά πολυτροπικά και ψηφιακά ιδιώματα σε σύνδεση της τέχνης με την τεχνολογία.
	ΣΑ10: Εικαστικές τέχνες και αειφορία	Να δημιουργούν εικαστικές εργασίες προβάλλοντας ή ανατρέποντας τις αισθητικές αξίες του οικείου και του εγγύτερου περιβάλλοντός τους (οικογένεια, σχολείο, τοπική κοινότητα).	Να αναδεικνύουν και να προτείνουν λύσεις στο πρόβλημα της κατασπατάλησης των φυσικών πόρων μέσω της δημιουργικής επανάχρησης «άχρηστων» υλικών στις εικαστικές εργασίες τους.	Να δημιουργούν ατομικές ή ομαδικές εικαστικές, πολυτροπικές ή ψηφιακές εργασίες με άξονα την αειφορία και σε σύνδεση με τα κρίσιμα κοινωνικά, περιβαλλοντικά ή άλλα προβλήματα.
M2: Αισθητική αντίληψη	BA1: Μορφές εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών	Να αναγνωρίζουν μορφές εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών και τα ιδιαίτερα εκφραστικά χαρακτηριστικά τους και να τα αξιοποιούν στην εικαστική τους εργασία.	Να εφαρμόζουν μοντέλα ανάλυσης έργων τέχνης και να προβαίνουν σε συγκρίσεις, συσχετίσεις αξιοποιώντας ως αντικείμενα μελέτης έργα διάφορων μορφών τέχνης.	Να αναστοχάζονται κριτικά εστιάζοντας στην τεχνική και μορφολογική επιτυχία ποικίλων έργων τέχνης ή και των εικαστικών εργασιών τους σε συνάρτηση με τις ιδιαιτερότητες των επιμέρους τεχνών.
	BA2: Μορφικά και δομικά στοιχεία – Αρχές σύνθεσης	Να αντιλαμβάνονται και να αναγνωρίζουν τη συμμετοχή, την ανεξαρτησία, την αλληλεπίδραση και τη λειτουργία των μορφικών στοιχείων στην κατασκευή των εικαστικών έργων.	Να αντιλαμβάνονται να περιγράφουν και να εφαρμόζουν δημιουργικά στις εικαστικές τους εργασίες έννοιες που συνδέονται με τα μορφικά στοιχεία και τις βασικές αρχές της σύνθεσης.	Να αναγνωρίζουν τις επιμέρους κατηγορίες των μορφικών και δομικών στοιχείων και των βασικών συνθετικών αρχών και να διακρίνουν τα ιδιαίτερα εκφραστικά και σημειωτικά τους χαρακτηριστικά.
	BA3: Υλικά – Μέσα – Τεχνικές	Να αντιλαμβάνονται και να προσαρμόζουν τις ιδιότητες, τα	Να γνωρίζουν ποικίλα υλικά, μέσα και τεχνικές των τεχνών, να διακρίνουν τις	Να αναγνωρίζουν τις ιδιότητες, τις ομοιότητες και τις διαφορές ποικίλων υλικών και τεχνικών

		χαρακτηριστικά των υλικών και να τα αξιοποιούν αποτελεσματικά εφαρμόζοντας κατάλληλες τεχνικές στην εκάστοτε εικαστική εργασία.	διαφορετικές τους ιδιότητες κατά τη χρήση και τα αποτελέσματα, και να αντιλαμβάνονται τις εκφραστικές τους δυνατότητες εφαρμόζοντας στις δύο, τρεις ή και στις τέσσερις διαστάσεις.	και να τις συνδέουν με την πολυτροπική ανάγνωση, την αποκωδικοποίηση του νοήματος, την πρωτοτυπία και την καινοτομία.
	ΒΑ4: Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα	Να ελέγχουν και να αποτιμούν κριτικά τη συνθετική βαρύτητα της θεματικής αφήγησης στα έργα μεγάλων δημιουργών και να εφαρμόζουν δημιουργικά κατά την εικαστική διαδικασία.	Να αντιλαμβάνονται την αδιάσπαστη ενότητα μορφής και περιεχομένου, να χαρτογραφούν τις εκφραστικές αξίες και δυνατότητες, να αναλύουν και να συσχετίζουν τα επίπεδα ανάγνωσης του έργου και να αποδίδουν νόημα στις μορφές.	Να αντιλαμβάνονται τη σημειωτική δύναμη της εικαστικής γλώσσας, την ύπαρξη πολλαπλών νοημάτων και ερμηνειών, να διακρίνουν την αξία της φαντασίας, της ενόρασης, της διαίσθησης, της επινόησης κ.λπ. και να διαμορφώνουν τη δική τους εικαστική γλώσσα.
	ΒΑ5: Εικαστικές τέχνες και αισθητικές αξίες	Να εντοπίζουν ποικίλες αισθητικές κατηγορίες (το «ωραίο», το «υψηλό», το «μεγαλοπρεπές» κ.λπ.) σε έργα της προϊστορικής περιόδου, της αρχαιότητας και του Μεσαίωνα, να προβαίνουν σε ταξινομήσεις και να εφαρμόζουν δημιουργικά στις εικαστικές εργασίες τους	Να αναγνωρίζουν τις βασικές αισθητικές κατηγορίες και να χρησιμοποιούν με ευχέρεια μια βασική αισθητική ορολογία, επικοινωνώντας απόψεις και συναισθήματα για τα εικαστικά φαινόμενα, αναλύοντας έργα τέχνης από την Αναγέννηση μέχρι το μέσο του μοντερνισμού.	Να αναλύουν και να συζητούν ζητήματα σύγχρονης τέχνης εστιάζοντας σε έργα και κινήματα από το δεύτερο μισό του μοντερνισμού μέχρι σήμερα, να εξοικειώνονται με τους τρόπους και τα μέσα της σύγχρονης τέχνης, και να αναστοχάζονται για τις αισθητικές αξίες της σύγχρονης τέχνης και των εικαστικών εργασιών τους.
	ΣΑ6: Αξίες και δεξιότητες	Να αντιλαμβάνονται τη σημασία των προσωπικών και κοινωνικών αξιών, αλλά και τη σημασία των	Να κατανοούν έννοιες και αξίες όπως π.χ. ευγένεια, αποδοχή, φιλότιμο, σεβασμός της διαφορετικότητας κ.λπ. και να	Να ερευνούν το πεδίο των αξιών και να αντιλαμβάνονται τη σημασία υιοθέτησης των πανανθρώπινων αξιών για την ανθρώπινη ευημερία

		κανόνων της ορθής επικοινωνίας, εσωτερικεύοντας και εφαρμόζοντας στην καθημερινή ζωή.	εντοπίζουν ανάλογες αξίες στα έργα τέχνης που αναλύουν αξιοποιώντας στοχαστικές ρουτίνες.	και την πολιτισμική αειφορία εφαρμόζοντας έμπρακτα στη ζωή.
ΣΑ7: Ψηφιακός γραμματισμός και γραμματισμός των μέσων	Να αντιλαμβάνονται την έκταση και τη σημασία της ψηφιακής τεχνολογίας στη ζωή και την τέχνη μέσα από την επαφή με εικαστικά και ψηφιακά έργα και να κατανοούν τα πλεονεκτήματα και τους κινδύνους της ψηφιακής τεχνολογίας.	Να αξιοποιούν συνεργατικά και ψηφιακά εργαλεία ανάλυσης, να αναγνωρίζουν το pixel ως μορφικό στοιχείο και να αντιλαμβάνονται τη λειτουργία εργαλείων ασφαλείας κατανοώντας τους κινδύνους ορισμένων τύπων δεδομένων.	Να αντιλαμβάνονται, να οικειοποιούνται και να αξιοποιούν με αύξουσα ευχέρεια και με εικαστικό στόχο και προσανατολισμό το λειτουργικό πλαίσιο εφαρμογών επεξεργασίας εικόνας και ήχου (bitmap, vector, πολυκάναλη επεξεργασία ήχου και βίντεο).	
ΣΑ8: Συνέργεια των τεχνών – Διεπιστημονικότητα – Διαθεματικότητα	Να αναλύουν και να προσεγγίζουν κριτικά τα κοινωνικά γεγονότα και φαινόμενα που συνδέονται με το κοινωνικό πλαίσιο κάθε εποχής, μέσα από τα καλλιτεχνικά και επιστημονικά τεκμήρια και τις ανακαλύψεις της, να συνδέουν την τέχνη και την επιστήμη και να εφαρμόζουν δημιουργικά τις νέες γνώσεις.	Να αντιλαμβάνονται την αξία και τις δυνατότητες ενός συνεργατικού έργου που προκύπτει από τη διαθεματική συνεργασία και συνέργεια με τις άλλες τέχνες και επιστήμες, μέσα από τη σχολική πρακτική αλλά και από διαχρονικά παραδείγματα της ιστορίας της τέχνης.	Να συνδέουν την αρχιτεκτονική με τις άλλες τέχνες, να διακρίνουν το θέατρο από την εικαστική επιτέλεση, να αναγνωρίζουν στοιχεία ποικίλων επιστημονικών χώρων και πεδίων σε μορφές σύγχρονης τέχνης (land art, performance, ψηφιακή τέχνη κ.λπ.).	
ΣΑ9: Οπτικός γραμματισμός – Πολυτροπικότητα – Σημειωτική	Να προσεγγίζουν κριτικά και ερμηνευτικά το νόημα των σημείων και των σημειωτικών συστημάτων της προϊστορικής περιόδου, των αρχαίων και	Να κατανοούν τη γλώσσα των εικόνων, να αντιλαμβάνονται ποικίλους τρόπους και σημειωτικά συστήματα και μεθόδους οπτικής σύνταξης που ανέπτυξε ο αναγεννησιακός	Να κατανοούν ότι κάθε είδος «εικαστικού κειμένου» έχει το δικό του εικαστικό «ιδίωμα» με πυρήνα το εικαστικό αλφάβητο και να αναγνωρίζουν ότι εκτός από το	

		μεσαιωνικών πολιτισμών, να διακρίνουν και να κατανοούν τις διαφορετικές εικαστικές γλώσσες και ιδιώματα.	κόσμος και η νεωτερικότητα, και να αντιλαμβάνονται την εικόνα ως έργο τέχνης και εργαλείο επικοινωνίας.	γλωσσικό σύστημα στη δημιουργία και τη μεταφορά του νοήματος μπορούν να συμμετέχουν και μη γλωσσικά συστήματα.
	ΣΑ10: Εικαστικές τέχνες και αειφορία	Να αντιλαμβάνονται την πολυπλοκότητα της έννοιας της αειφορίας και να διατυπώνουν συλλογισμούς για την έννοια της πολιτιστικής αειφορίας και την αισθητική του Περιβάλλοντος.	Να αντιλαμβάνονται την αειφόρα διάσταση των δημιουργικών τους προτάσεων, να συναισθάνονται την κοινωνική ευθύνη που τους αναλογεί και να αναζητούν λύσεις σε σύνθετα προβλήματα.	Να αναζητούν τη λειτουργική σύνδεση τέχνης και ζωής, να συσχετίζουν με τα υλικά και οικονομικά αίτια και όρια και να προτείνουν λύσεις για σύγχρονα κοινωνικά, περιβαλλοντικά και πολιτικά ζητήματα.
Μ3: Χρόνος – Τόπος – Κοινωνία	ΒΑ1: Μορφές εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών	Να αντιλαμβάνονται την αξία των τεχνών ως παγκόσμιων αγαθών και ως σημείων τοπικής, εθνικής ή και παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς.	Να αντιλαμβάνονται τις τέχνες ως αφηγήσεις που συνάδουν με την εποχή και το πλαίσιο και να κατανοούν τον ρόλο και τη συμμετοχή των τεχνών στην πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου τους.	Να εντοπίζουν, να διερευνούν και να εφαρμόζουν ποικίλες μορφές εικαστικών τεχνών, προσδίδοντάς τους αισθητική και εικαστική αξία με κοινωνικό αποτύπωμα.
	ΒΑ2: Μορφικά και δομικά στοιχεία – Αρχές σύνθεσης	Να κατανοούν τη λειτουργία ποικίλων εικαστικών συγκεκριμένων διερευνώντας τα διαφορετικά εκφραστικά αίτια που αποτυπώνονται στη χρήση των μορφικών στοιχείων και των συνθετικών αρχών.	Να κατανοούν βασικές αρχές σύνθεσης (ιεράρχηση, απλότητα, ομαδοποίηση, απόσταση κ.λπ.), και να τις συνδέουν με αναπαραστατικά συστήματα (π.χ. γραμμική ή ανεστραμμένη προοπτική) και τις αναζητήσεις της σύγχρονης τέχνης.	Να αντιλαμβάνονται τα βασικά μορφικά, δομικά στοιχεία και τις αρχές σύνθεσης που χρησιμοποιούνται στις σύγχρονες εικαστικές εφαρμογές και να λειτουργούν ως κριτικοί αναγνώστες και αναμεταδότες τους.
	ΒΑ3: Υλικά – Μέσα – Τεχνικές	Να αξιοποιούν φυσικές χρωστικές ύλες από το άμεσο περιβάλλον και την	Να αντιλαμβάνονται τα υλικά, τα μέσα και τις τεχνικές ως πολιτισμική έκφραση	Να αντιλαμβάνονται την έννοια της συμβατότητας παραδοσιακών και

		καθημερινή ζωή, προσδίδοντας έτσι αισθητική, εικαστική αξία και νόημα σε απλά καθημερινά υλικά.	που η εμφάνιση και η διατήρησή τους σχετίζονται με το τεχνολογικό, επιστημονικό κοινωνικό συγκείμενο της εποχής.	ψηφιακών υλικών μέσων και τεχνικών και να αξιοποιούν ποικίλα υλικά ακολουθώντας κανόνες ασφαλούς χρήσης και απόρριψής τους.
BA4: Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα	Να συνεργάζονται αρμονικά για την παραγωγή ομαδικών εικαστικών εργασιών και δράσεων που υπηρετούν τη σχολική ζωή και την καθημερινότητα.	Να διερευνούν το γιατί και το πώς της δημιουργίας, να αντιλαμβάνονται ότι η επιλογή θέματος συναρτάται με το κοινωνικό και το πολιτισμικό πλαίσιο και να κατανοούν την επίδραση της συγκυρίας και του ερμηνευτή.	Να αναλύουν προκαταλήψεις, στερεότυπα και πρακτικές υποτίμησης άλλων πολιτισμών και να υιοθετούν νέες στάσεις και αξίες κατανοώντας ότι οι όροι πολιτιστικής συνύπαρξης καθορίζονται κοινωνικά.	
BA5: Εικαστικές τέχνες και αισθητικές αξίες	Να εντοπίζουν τις αισθητικές αξίες σε έργα διαφορετικών εποχών, κινημάτων και πολιτισμών, να επισημαίνουν τις επιρροές και να προβαίνουν σε συσχετίσεις με τις αισθητικές αξίες του τόπου και της κοινότητάς τους.	Να κατανοούν τη μορφολογική και εννοιολογική εξέλιξη και το στυλ κάθε εποχής και να εκφράζουν με ευχέρεια και ετοιμότητα την άποψή τους για αισθητικά θέματα.	Να συζητούν για την πρόθεση του δημιουργού, να ορίζουν το πλαίσιο, να αναγνωρίζουν και να προτείνουν αισθητικά κριτήρια με στόχο τον εντοπισμό και την ερμηνεία κοινωνικών, πολιτικών και άλλων ζητημάτων.	
ΣΑ6: Αξίες και δεξιότητες	Να αντιλαμβάνονται τη σημασία των αξιών, να κατανοούν τρόπους που τις εκφράζουν ως συμπεριφορά και να υιοθετούν στάσεις σεβασμού και αποδοχής προς άλλους ανθρώπους, λαούς και πολιτισμούς.	Να συσχετίζουν μορφές τέχνης με την ανάπτυξη της κοινωνικότητας και του κοινού προσανατολισμού και να επεξεργάζονται εικαστικά θέματα που συνδέονται με τις ποικίλες ατομικές και κοινωνικές αξίες.	Να αναλαμβάνουν δράσεις και να υιοθετούν στάσεις που αποπνέουν σεβασμό στην ύπαρξη, στη θέση, στις απόψεις, στην εργασία και στον πολιτισμό του «άλλου».	
ΣΑ7: Ψηφιακός γραμματισμός και γραμματισμός των	Να αναζητούν και να αλληλεπιδρούν με ψηφιακά ή	Να εφαρμόζουν κανόνες ασφάλειας, να προστατεύουν τα	Να εντοπίζουν και να διαχειρίζονται αποτελεσματικά	

	μέσων	διαδικτυακά μέσα με άλλες μαθητικές κοινότητες σε άλλους κοντινούς ή μακρινούς τόπους και πολιτισμούς και να αναπτύσσουν συνεργασίες.	προσωπικά δικαιώματα και την ιδιωτική τους ζωή, να εντοπίζουν και να διαχειρίζονται ποικίλους ψηφιακούς κινδύνους.	απειλές διαδικτυακής βίας και εκφοβισμού (cyber bullying) και να αποκλείουν επιθέσεις άσεμνου και προσβλητικού περιεχομένου.
	ΣΑ8: Συνέργεια των τεχνών – Διεπιστημονικότητα – Διαθεματικότητα	Να προσεγγίζουν κριτικά την ιστορία, μέσα από την ανάλυση των καλλιτεχνικών τεκμηρίων και να ερευνούν σε συνεργασία με τις άλλες τέχνες και τις ανθρωπιστικές επιστήμες το παρελθόν και το παρόν του τόπου τους.	Να έρχονται σε επαφή με διαχρονικά παραδείγματα συνεργασίας των εικαστικών τεχνών με τις άλλες τέχνες και επιστήμες και να αναπτύσσουν διατηρηματικά ή διασχολικά συνεργατικά πρόζεκτ με σύγχρονη εστίαση και ενδιαφέρον και με τη συνεισφορά της τοπικής κοινότητας (in situ).	Να αναγνωρίζουν την επιρροή εικαστικών κινημάτων στην αρχιτεκτονική του 20ού αιώνα ως προς την αναπλασίωση του κτιρίου, να κατανοούν τη συσχέτιση τέχνης - κοινωνικής δικτύωσης και την δημιουργική συμμετοχή, την ηθική ευθύνη και τη δράση του κοινού στα αυτοματοποιημένα εικαστικά έργα.
	ΣΑ9: Οπτικός γραμματισμός – Πολυτροπικότητα – Σημειωτική	Να μετασηματίζουν εικαστικά εικονιστικά κείμενα, γλωσσικές αφηγήσεις, μουσικά, ηχητικά και άλλα μονοτροπικά κείμενα σε πολυτροπικά κείμενα με σύγχρονο αισθητικό και κοινωνικό περιεχόμενο και νόημα.	Να μετέχουν στον οπτικό πολιτισμό μέσα από προσωπική εμπλοκή στην κατασκευή οπτικών μηνυμάτων, νοημάτων και προϊόντων, να αποτιμούν την αισθητική ποιότητα και την επικοινωνιακή αξία των οπτικών σημάτων και συμβόλων διαχρονικά και σε διάφορες κοινότητες.	Να κατανοούν και να χρησιμοποιούν διαφορετικούς οπτικούς κώδικες επικοινωνίας και να τους αξιοποιούν ως μέσα αφήγησης και σχολιασμού της πραγματικότητας κατανοώντας τον ρόλο του δημιουργού και του θεατή στη δόμηση του νοήματος.
	ΣΑ10: Εικαστικές τέχνες και αειφορία	Να συσχετίζουν τον διαρκώς μεταβαλλόμενο ορισμό της αειφορίας με τις μεταβαλλόμενες αισθητικές αξίες εντοπίζοντας ευμετάβλητες στον	Να εντοπίζουν προβλήματα στο σχολικό και το οικείο περιβάλλον της κοινότητας και να προτείνουν δημιουργικές, εικαστικές ή άλλες παρεμβάσεις	Να κατανοούν την επίδραση του καλλιτεχνικού έργου σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο και να σχεδιάζουν ατομικό ή ομαδικό έργο που να αποκρίνεται σε αειφορικά και

		χρόνο θέσεις που συνδέονται με τα θέματα της τέχνης και του περιβάλλοντος.	συμμετέχοντας ενεργά στην υλοποίησή τους.	αισθητικά ζητήματα του τόπου τους και της σύγχρονης τους κοινωνικής πραγματικότητας.
--	--	--	---	--

Β2. Αναλυτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών

1ος Βασικός Άξονας: Μορφές Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα
Ζωγραφική – Εικαστικές τέχνες	<ul style="list-style-type: none"> • Σχέδιο • Χρώμα • Κολάζ • Ψηφιδωτό • Ασαμπλάζ 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις διαφορετικές τεχνικές ζωγραφικής τέχνης. • Να δημιουργούν ζωγραφικά έργα δύο διαστάσεων με αύξουσα ευχέρεια. • Να σχεδιάζουν εκ του φυσικού συνθέσεις αντικειμένων και τοπία με σχετικές αναλογίες. • Να επιλέγουν την καταλληλότερη ζωγραφική τεχνική σε σχέση με τον επιδιωκόμενο στόχο τους. • Να αναστοχάζονται σε σχέση με την τεχνική και μορφολογική επιτυχία της ζωγραφικής εργασίας τους. • Να πειραματίζονται και να αποτιμούν τα αποτελέσματα των δοκιμών τους. • Να επιλύουν τις τεχνικές και μορφολογικές αστοχίες τους με ευελιξία και ευρηματικότητα. • Να αξιοποιούν υλικά από την καθημερινή ζωή, προσδίδοντάς τους αισθητική και εικαστική αξία. • Να συνδέουν τους προβληματισμούς τους με την εικαστική τους εργασία.
Γλυπτική – Εικαστικές τέχνες	<ul style="list-style-type: none"> • Σχέδιο • Πηλοπλαστική • Γυψοτεχνία • Ξυλογλυπτική • Ασαμπλάζ • Κατασκευές 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις διαφορετικές τεχνικές γλυπτικής τέχνης. • Να δημιουργούν γλυπτικά έργα και κατασκευές τριών διαστάσεων με αύξουσα ευχέρεια. • Να δημιουργούν με προσθετικές και αφαιρετικές τεχνικές εκ του φυσικού συνθέσεις αντικειμένων με σχετικές αναλογίες. • Να επιλέγουν την καταλληλότερη γλυπτική τεχνική σε σχέση με τον επιδιωκόμενο στόχο τους. • Να αναστοχάζονται σε σχέση με την τεχνική και μορφολογική επιτυχία της γλυπτικής εργασίας τους. • Να πειραματίζονται και να αποτιμούν τα αποτελέσματα των δοκιμών τους. • Να επιλύουν τις τεχνικές και μορφολογικές αστοχίες τους με ευελιξία και ευρηματικότητα. • Να αξιοποιούν υλικά από την καθημερινή ζωή,

		<p>προσδίδοντάς τους αισθητική και εικαστική αξία.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνδέουν τους προβληματισμούς τους με την εικαστική τους εργασία.
Χαρακτική – Εικαστικές τέχνες	<ul style="list-style-type: none"> • Αρνητική χάραξη (φελιζόλ, λινόλευο, ξύλο, πλεξιγκλάς) • Θετική χάραξη (χαλκός, λίθος) 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις διαφορετικές τεχνικές χαρακτικής τέχνης. • Να συσχετίζουν τις τεχνικές της χαρακτικής με το επιδιωκόμενο μορφολογικό αποτέλεσμα. • Να πειθαρχούν στις τεχνικές απαιτήσεις κάθε μορφής χαρακτικής τέχνης. • Να επιλέγουν την καταλληλότερη σε σχέση με τον επιδιωκόμενο στόχο τους χαρακτική τεχνική. • Να αναστοχάζονται σε σχέση με την τεχνική και μορφολογική επιτυχία της χαρακτικής εργασίας τους. • Να πειραματίζονται και να αποτιμούν τα αποτελέσματα των δοκιμών τους. • Να επιλύουν τις τεχνικές και μορφολογικές αστοχίες τους με ευελιξία και ευρηματικότητα. • Να αξιοποιούν υλικά από την καθημερινή ζωή, προσδίδοντας στη χρήση τους αισθητική και εικαστική αξία. • Να συνδέουν τους προβληματισμούς τους με την εικαστική τους εργασία.
Σύγχρονες και ψηφιακές μορφές τέχνης	<ul style="list-style-type: none"> • Φωτογραφία – ψηφιακή επεξεργασία • Βίντεο αρτ • Κινούμενη εικόνα (τεχνικές animation) • Εγκατάσταση – ηχοτοπία • Σωματική επιτέλεση (performance) – τέχνη του σώματος (body art) 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις διαφορετικές τεχνικές ψηφιακής και σύγχρονης σωματικής (body art) ή/και χωρικής τέχνης. • Να δημιουργούν πολυμεσικά ψηφιακά έργα και εγκαταστάσεις χώρου • Να σχεδιάζουν και να επιτελούν σωματικές εικαστικές δράσεις και σωματικές επιτελέσεις και αναπαραστάσεις (performance). • Να επιλέγουν και να αξιοποιούν τα καταλληλότερα σε σχέση με τον επιδιωκόμενο στόχο ψηφιακά εργαλεία. • Να αναστοχάζονται σε σχέση με την τεχνική και μορφολογική επιτυχία της ψηφιακής εργασίας τους. • Να πειραματίζονται και να αποτιμούν τα αποτελέσματα των δοκιμών τους. • Να επιλύουν τις τεχνικές και μορφολογικές αστοχίες τους με ευελιξία και ευρηματικότητα. • Να εντάσσουν υλικά από την καθημερινή ζωή στις εγκαταστάσεις (installation) χώρου, προσδίδοντάς τους αισθητική και εικαστική αξία. • Να συνδέουν τους προβληματισμούς τους με την ψηφιακή τους εργασία.
Αρχιτεκτονική	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχιτεκτονική 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν το τοπικό, σύγχρονο και

<p>και εφαρμοσμένες τέχνες</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Εφαρμογές με αναφορά στον άνθρωπο (ένδυμα, κόσμημα) • Εφαρμογές με αναφορά στον χώρο (διακόσμηση, σκηνογραφία, βιομηχανικό σχέδιο, κεραμική) • Εφαρμογές με αναφορά στην επικοινωνία (γραφιστική, κόμικ, βιβλιοδεσία) 	<p>μοντέρνο ύφος στην αρχιτεκτονική.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν και να διακρίνουν τις μορφές των εφαρμοσμένων τεχνών. • Να αξιοποιούν τις εφαρμοσμένες τέχνες στην κατανόηση και την ανάλυση του καθημερινού κόσμου. • Να ερμηνεύουν τα παραγόμενα από τις εφαρμοσμένες τέχνες αισθητικά νοήματα. • Να συνδέουν τις μορφές εφαρμοσμένων τεχνών και αρχιτεκτονικής με έργα των εικαστικών τεχνών και της λαϊκής τέχνης. • Να συνδέουν μορφές εφαρμοσμένων τεχνών με άλλες τέχνες και επιστήμες. • Να προτείνουν την αξιοποίηση μορφών εφαρμοσμένων τεχνών για επίλυση καθημερινών προβλημάτων. • Να αξιολογούν και να ερμηνεύουν το πολεοδομικό και αρχιτεκτονικό τοπίο του τόπου τους. • Να συνεργάζονται και να προτείνουν αρχιτεκτονικές – πολεοδομικές παρεμβάσεις.
<p>Παραδοσιακή – Λαϊκή τέχνη</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Αγιογραφία • Αργυροχρυσοχοΐα • Υφαντική – κέντημα • Κεραμική (παραδοσιακή) • Ξυλογλυπτική (θρησκευτική, παραδοσιακού επίπλου) 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίσουν την τοπικά προσδιορισμένη λαϊκή τέχνη. • Να συνδέσουν μορφές παραδοσιακής τέχνης με σύγχρονα επαγγέλματα (με αναφορά στο πεδίο των εφαρμοσμένων τεχνών). • Να συνδέσουν μορφές παραδοσιακής τέχνης με σύγχρονα καλλιτεχνικά έργα (π.χ. σύγκριση παραδοσιακού υφαντού με έργα σύγχρονων εικαστικών που αξιοποιούν την υφαντική ως τρόπο έκφρασης). • Να γνωρίσουν μορφές λαϊκής τέχνης. • Να αποκτήσουν απτικές και κιναισθητικές δεξιότητες μέσω της έμπρακτης εξάσκησης με μορφές παραδοσιακής τέχνης. • Να ευαισθητοποιηθούν για τεκμήρια λαϊκής τέχνης που συναντούν στον τόπο τους. • Να προφυλάξουν και να αναδείξουν τα στοιχεία της τοπικής και ευρύτερης πολιτιστικής κληρονομιάς.

2ος Βασικός Άξονας: Μορφικά και Δομικά Στοιχεία – Αρχές Σύνθεσης

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα
Μορφικά στοιχεία	<ul style="list-style-type: none"> • Σημείο • Γραμμή • Σχήμα 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τις επιμέρους κατηγορίες των μορφικών στοιχείων και να διακρίνουν τα

	<ul style="list-style-type: none"> • Όγκος • Καρέ – πλάνο – σκηνή • Pixel – διάνυσμα 	<p>ιδιαίτερα εκφραστικά και σημειωτικά τους χαρακτηριστικά (π.χ. καμπύλες, τεθλασμένες, σπειροειδείς κ.λπ. γραμμές), να δημιουργούν πρωτότυπες εικαστικές εργασίες αξιοποιώντας ποικιλία μορφικών στοιχείων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν τα μορφικά στοιχεία για την απόδοση αισθητικών ψευδαισθήσεων. • Να αποδίδουν στις εικαστικές τους εργασίες τον όγκο με σχετική ευχέρεια. • Να κατανοούν τα βασικά μορφικά στοιχεία της φωτογραφίας, της κινούμενης εικόνας και του βίντεο. • Να διακρίνουν και να αξιοποιούν δημιουργικά τις διαφορετικές κατηγορίες πλάνων. • Να συνδέουν ιδιαίτερες χρήσεις των μορφικών στοιχείων με συγκεκριμένα καλλιτεχνικά ρεύματα και σχολές.
Πλαστικά και χρωματικά στοιχεία	<ul style="list-style-type: none"> • Φως – σκιά • Χρώμα • Υφή • Υλικότητα • Μετάβαση • Διακοπή 	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν και να αποδίδουν με πενταβάθμια τονική κλίμακα τη διάκριση φωτός-σκιάς στις εικαστικές εργασίες τους. • Να διακρίνουν και να χρησιμοποιούν στις εικαστικές εργασίες τους τις χρωματικές ιδιότητες. • Να διακρίνουν και να χρησιμοποιούν στις εικαστικές εργασίες τους ποικίλες υφές. • Να διακρίνουν και να χρησιμοποιούν στις εικαστικές εργασίες τους διακριτές υλικές χρήσεις. • Να αξιοποιούν τις τεχνικές μετάβασης σε μορφές κινούμενης εικόνας. • Να συνδέουν τη χρήση πλαστικών στοιχείων με καλλιτεχνικά ρεύματα και σχολές.
Αρχές σύνθεσης και οργάνωσης του χώρου και του χρόνου	<ul style="list-style-type: none"> • Ρυθμός – επανάληψη • Συμμετρία – ασυμμετρία • Ένταση – αρμονία • Κενό – γεμάτο • Βάθος • Προοπτική • Χρονικότητα – μοντάζ • Αλληλουχία – διαδοχή • Αρχές συναρμογής υλικών 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διαμορφώνουν με σχετική ευχέρεια ποικίλες εικαστικές συνθέσεις. • Να διακρίνουν τη δομή των εικαστικών τους εργασιών. • Να ελέγχουν και να αναστοχάζονται αναφορικά με την αντιστοιχία των συνθέσεων των εικαστικών εργασιών τους σε συνάρτηση με τους επιδιωκόμενους στόχους τους. • Να ελέγχουν τη χρονικότητα και να ορίζουν τις στιγμές κορύφωσης σε εικαστικές εργασίες που συμπεριλαμβάνουν τον χρόνο. • Να αξιοποιούν τα δομικά στοιχεία της σύνθεσης για την απόδοση κίνησης, έντασης και δυναμικής. • Να συνδέουν τη χρήση στοιχείων της σύνθεσης με συγκεκριμένα καλλιτεχνικά ρεύματα και σχολές.

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
Υλικά και μέσα	<ul style="list-style-type: none"> • Υλικά σχεδίου (μολύβια, κάρβουνο, στυλό ξυλομπογιές, παστέλ, μαρκαδόροι μελάνι, ραπιντογράφοι κ.ά.) • Υλικά ζωγραφικής (νερομπογιές, τέμπρες, λάδια, κερί μέλισσας, χρώματα σε σκόνες, χρώματα της φάσης (χώμα, κουρκουμά, ρόδι καρυδιά κ.ά.) • Υλικά και μέσα χαλκογραφίας (μέταλλο, πλεξιγκλάς, ρολά, πρέσες, καλέμια και κοπίδια χαρακτηριστικής κ.ά.) • Υλικά μεταξοτυπίας (λιθογραφία, offset κ.λπ.) • Υλικά γραφιστικής (εικόνα και τυπογραφία) • Επιφάνειες αποτύπωσης (χαρτιά, πανί, ξύλο, τοίχος κ.ά.) • Υλικά γλυπτικής (γύψος, πηλός σύρματα) • Ανακυκλώσιμα υλικά (π.χ. εφημερίδες, περιοδικά, υφάσματα, χαρτιά κ.ά.) • Υλικά τεχνολογίας, φυσικά υλικά (λουλούδια, φύλλα κ.ά.) • Readymade (παιχνίδια, αντικείμενα 3D εκτύπωση κ.ά.) ή άλλα υλικά. • Υλικά και μέσα ψηφιακά, υπολογιστικές μονάδες (H/Y, tablet, κινητά), • Συσκευές λήψης-δημιουργίας ψηφιακής εικόνας και βίντεο (φωτογραφική μηχανή, βιντεο- κάμερα, κινητό, tablet, webcamera, τρίποδο) • Ψηφιακές γραφίδες, εκτυπωτές (επιφάνειας, 3D) • Λογισμικά και εφαρμογές επεξεργασίας εικόνας – κινούμενης, βίντεο και ήχου (gimp, fire alpaca, audacity, movie maker, pencil2D, kleki 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν διαφορετικά υλικά σχεδίου, ζωγραφικής, γλυπτικής κ.ά και τις ιδιότητές τους • Να επεξεργάζονται δημιουργικά, αξιοποιώντας διάφορα υλικά και μέσα, ποικίλα μορφικά και δομικά στοιχεία. • Να επιλέγουν υλικά με κατάλληλες ιδιότητες για να εκφράσουν το νόημα της ιδέας τους σε σχέδιο, ζωγραφική, γλυπτική κ.ά. • Να συνδέουν τις χημικές ή άλλες ιδιότητες των υλικών με το θέμα. • Να οργανώνουν υλικά γραφιστικής (εικόνα και τυπογραφία). • Να αναθεωρούν τις δυνατότητες συνδυασμού των υλικών και να «ρискάρουν» συνδυάζοντας υλικά, π.χ. ψηφιακή τεχνολογία και χαρακτηριστική, γλυπτική, ζωγραφική κλπ. • Να αντιλαμβάνονται την ιδέα ή τη δημιουργικότητα ή τη συμμετοχή του θεατή ως υλικό. • Να αναγνωρίζουν τα λειτουργικά χαρακτηριστικά του Η/Υ ή του κινητού τους. • Να ελέγχουν τη συμβατότητα μεταξύ υπολογιστικών μονάδων και συσκευών λήψης και αποθήκευσης ψηφιακών πόρων. • Να χρησιμοποιούν εφαρμογές και λογισμικά επεξεργασίας (κινούμενης) εικόνας, ήχου και παρουσίασης για την εικαστική δημιουργία. • Να αξιοποιούν υλικά τα οποία αντανακλούν αειφόρα συνείδηση (fair trade, πετρώματα, πρώτη ύλη χρωμάτων ή από την επεξεργασία οργανικών στοιχείων - αποφεύγουν κάποια χρώματα που εμπεριέχουν βλαβερές ουσίες, όπως μόλυβδο). • Να ακολουθούν κανόνες ασφαλούς χρήσης υλικών και ασφαλούς απόρριψής τους μετά τη χρήση σε δομές ανακύκλωσης. • Να αντιλαμβάνονται τα όρια των υλικών ως ευκαιρία καινοτομίας. • Να αξιολογούν την ευχέρειά τους σε επιλεγμένα υλικά σχεδίου, ζωγραφικής, γλυπτικής, ψηφιακά υλικά κ.ά.

	κ.ά.) • Άυλα υλικά σύγχρονων μορφών τέχνης	
Τεχνικές	<ul style="list-style-type: none"> • Σχεδίου (μελάνι, ραπιντογράφοι κ.ά.) • Ζωγραφικής (ελαιογραφία, εγκαυστική, φρέσκο, στένσιλ μεικτές τεχνικές κ.ά.) • Γλυπτικής (mobiles –τεχνικές συναρμογής (σύρμα, σχοινί, κόλλες, μεταλλικά φύλλα, ταινίες κ.ά.) τρισδιάστατες εκτυπώσεις • Χαρακτικής (πλεξιγκλάς, οξυγραφία) • Μεταξοτυπίας • Λιθογραφίας • Offset κ.λπ. • Γραφιστικής • Αργυροχρυσοχοΐας • Μεταλλοτεχνίας • Μικροτεχνίας • Γκράφιτι • Κατασκευές στον χώρο, εγκατάσταση (installation) • Περιβάλλοντος (environment) • Μαύρο θέατρο • Εικαστικό ντοκιμαντέρ– ηχοτοπίο • Εννοιολογικές τεχνικές • Τεχνικές πολυμέσων, • Ψηφιακής τέχνης (digital art) • Αρχιτεκτονικής τοπίου και αρχιτεκτονικής κήπων 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις ιδιότητες κάθε τεχνικής. • Να περιγράφουν τη χρησιμότητα της υδρόλυσης στην εγκαυστική τεχνική. • Να αναγνωρίσουν τον ρόλο του σχεδίου σε όλες τις τεχνικές. • Να παραθέτουν παραδείγματα ομοιοτήτων-διαφορών ποικίλων τεχνικών της ζωγραφικής (ελαιογραφία, εγκαυστική, φρέσκο, graffiti), της γλυπτικής κ.ά. • Να αξιοποιούν τις ιδιότητες των τεχνικών και να τις συνδέουν με την ανάγνωση και την αποκωδικοποίηση του νοήματος. • Να κατανοούν ότι οι τεχνικές μπορούν να προσαρμόζονται, να τροποποιούνται, να αλλάζουν χρήση ή και να αντικαθίστανται από νέες. • Να τηρούν πρωτόκολλα ασφαλείας στη χρήση νέων τεχνικών.

4ος Βασικός Άξονας: Θέμα – Περιεχόμενο – Νόημα

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα
Βασικά θέματα από την εφηβική πραγματικότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Φιλία • Πανανθρώπινες αξίες • Σχολική ζωή • Εκφοβισμός • Εικόνα ως εργαλείο επικοινωνίας και σχέσεων 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν και να αναφέρονται σε ιστορικά παραδείγματα φιλίας μεταξύ εικαστικών καλλιτεχνών. • Να προσδιορίζουν διαφορετικές οπτικές συμβάσεις με τις οποίες οι καλλιτέχνες επικοινωνούν τις απόψεις και τις ιδέες τους για τη

		<p>φιλία.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν υπό το πρίσμα των πανανθρώπινων αξιών (π.χ. ισότητα, ελευθερία κ.ά.) αντιλήψεις ανθρώπων ή για ανθρώπους άλλης φυλετικής καταγωγής και να εξετάζουν με κριτική ματιά στερεότυπες αντιλήψεις για τους εξευρωπαϊκούς πολιτισμούς. • Να μορφοποιήσουν θεματικές αναπαραστάσεις διάφορων εποχών με το σύγχρονο κοινωνικό σχολικό συγκείμενο που αφορά τους/τις ίδιους/-ες και το περιβάλλον τους. • Να αντιμετωπίζουν προληπτικά τον σχολικό εκφοβισμό μέσω της τέχνης. • Να μιλούν για τον σχολικό εκφοβισμό χρησιμοποιώντας την εικαστική γλώσσα και δημιουργώντας εικαστικά έργα. • Να εντοπίζουν δεοντολογικά θέματα και να διαχειρίζονται τη δυνατότητα αμφισβήτησης με την κριτική θεωρία. • Να διακρίνουν φυλετικά στερεότυπα και προκαταλήψεις στην ιστορία της τέχνης. • Να αναπτύσσουν γνώσεις και δεξιότητες ώστε να διακρίνουν πως η επιβολή «κανόνων» μπορεί να καταπιέζει κάποιες ομάδες και τη δόμηση της ταυτότητας.
<p>Δημιουργία και διαχείριση πολυτροπικών κειμένων</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Πολλαπλές δυνατότητες ερμηνειών • Θεατές ως αναγνώστες 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται ότι τα έργα τέχνης είναι «ζωντανοί» οργανισμοί, που το περιεχόμενό τους μεταμορφώνεται διαρκώς. • Να είναι ενεργοί/-ές και κριτικά σκεπτόμενοι/-ες ως συνεργάτες/-τριες και συμμετέχοντες/-ουσες αλλά και ως θεατές. • Να κατανοούν τη δύναμη της οπτικής γλώσσας και να αξιοποιούν το αλφάβητο των εικαστικών τεχνών για να επικοινωνούν πολιτιστικές ιδέες. • Να οικοδομούν σταδιακά μια δική τους οπτική γλώσσα και να την αξιοποιούν ως εργαλείο αποκωδικοποίησης του κόσμου.
<p>Ψηφιακή τεχνολογία και ψηφιακός πολιτισμός</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Η ψηφιακή τεχνολογία ως τρόπος επικοινωνίας εικαστικών θεμάτων • Η τεχνολογία ως περιεχόμενο και νόημα εικαστικών έργων • Ψευδείς ειδήσεις (fake news) 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εξηγούν με ευχέρεια τη διαδικασία με την οποία αναπτύσσουν μια ιδέα και πώς αυτή εξελίσσεται, να διαχειρίζονται μεθοδικά και δημιουργικά τα ψηφιακά τεκμήρια που παράγουν και συλλέγουν. • Να κατανοούν τους «κινδύνους» των πλαστών εικόνων (φωτογραφιών, έργων τέχνης, πολυτροπικών κειμένων κ.λπ.).

Θέματα από μνήμης	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργική φαντασία • Καλλιτεχνική διαίσθηση (improvisation) 	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν ότι τόσο η ταυτότητα αντικειμένων όσο και η ταυτότητα των τόπων καθορίζονται κοινωνικά και εμποτίζονται με αναμνήσεις που τροφοδοτούν τη «συντήρησή» τους. • Να κατανοούν τον ρόλο της οπτικής μνήμης στην εικαστική πράξη. • Να διακρίνουν τη δημιουργική φαντασία, την καλλιτεχνική διαίσθηση, την επινόηση και την εικαστική ενόραση.
Θέματα από την επικαιρότητα – Κοινωνικοί προβληματισμοί και αιτήματα	<ul style="list-style-type: none"> • Πανδημία και τέχνη • Κλιματική αλλαγή και τέχνη • Μετανάστευση και τέχνη 	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν την τέχνη ως μέσο ευαισθητοποίησης των ατόμων σε ποικίλα κοινωνικά θέματα. • Να ερμηνεύουν την τέχνη ως δυνατότητα οπτικοποίησης δεδομένων έρευνας με στόχο την ευαισθητοποίηση των θεατών. • Να αντιλαμβάνονται την τέχνη ως διαμαρτυρία.

5ος Βασικός Άξονας: Εικαστικές Τέχνες και Αισθητικές Αξίες

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
Μιλώντας για εικόνες και μιλώντας με εικόνες	<ul style="list-style-type: none"> • Εικαστικό λεξιλόγιο αισθητικών αξιών • Ζητήματα σύγχρονης τέχνης, το σήμερα και το χθες • Αντίληψη και απόκριση 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν βασικό λεξιλόγιο για να προσδιορίσουν αισθητικές αξίες και έννοιες: <ul style="list-style-type: none"> – Αισθητική – Ωραίο – Άσχημο – Άμορφο – Όμορφο – Μεγαλοπρεπές – Χαριτωμένο – Γκροτέσκο – Τραγικό – Κωμικό – Κακόγουστο (κιτς) – Κουλτούρα – Υποκουλτούρα – Αισθητική αγωγή – Αισθητική εμπειρία – Μίμηση – Αναπαράσταση – Αφαίρεση – Αναγωγή – Ανατροπή • Να αναλύουν και να συζητούν ζητήματα σύγχρονης τέχνης από το 1950 μέχρι σήμερα. • Να διερευνούν και να κατανοούν το πεδίο της σύγχρονης τέχνης.

		<ul style="list-style-type: none"> • Να εξοικειώνονται με τους τρόπους και τα μέσα της σύγχρονης τέχνης. • Να αναστοχάζονται τις αισθητικές αξίες της σύγχρονης τέχνης συζητώντας για το πλαίσιο των κρίσεων και των προκαταλήψεων. • Να αντιλαμβάνονται ότι η ερμηνεία των εικόνων είναι λεκτική διαδικασία, αν και η επικοινωνία μέσω εικόνων είναι ανεξάρτητη από τον λόγο και τη γραφή, να πειραματίζονται εκφραστικά αξιοποιώντας ποικίλα εικαστικά μέσα.
Ο καλλιτέχνης ως ενεργός πολίτης, ως ακτιβιστής και ως φορέας κοινωνικής αλλαγής	<ul style="list-style-type: none"> • Η κοινωνική επίδραση της καλλιτεχνικής δημιουργίας • Αντίληψη της πραγματικότητας μέσα από την εικαστική σκέψη • Έμπνευση, δημιουργία, δράση 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συζητούν για την πρόθεση του δημιουργού εστιάζοντας στην κοινωνική δυναμική και την κοινωνική επίδραση του έργου. • Να συζητούν παραδείγματα έργων καλλιτεχνών που καταγράφουν τη σύγχρονη πραγματικότητα. • Να ορίζουν το πλαίσιο της δημιουργικής πράξης, να σχολιάζουν την επίδραση του κοινωνικού πλαισίου στη δημιουργία του έργου τέχνης αλλά και την επίδραση της δημιουργικής πράξης στην κατασκευή της κοινωνικής πραγματικότητας. • Να προτείνουν κριτήρια για τη δημιουργία ενός ατομικού ή ομαδικού μοντέλου ανάλυσης έργου τέχνης, με στόχο την ερμηνεία των κοινωνικών, πολιτικών, συλλογικών ζητημάτων που ενυπάρχουν στο έργο τέχνης.

6ος Συμπληρωματικός Άξονας: Αξίες και Δεξιότητες Μάθησης

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
Πανανθρώπινες αξίες	<ul style="list-style-type: none"> • Ελευθερία λόγου – διαλεκτικές πρακτικές • Ανθρώπινα δικαιώματα • Ελευθερία • Δικαιοσύνη • (Συν)υπευθυνότητα • Συλλογικότητα • Συμπερίληψη • Η τέχνη ως αξία ζωής 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τη σημασία υιοθέτησης των πανανθρώπινων αξιών για την ανθρώπινη ευημερία και πολιτισμική αειφορία. • Να υιοθετούν στάσεις που αντανακλούν και εμπνέουν την εδραίωση των πανανθρώπινων αξιών. • Να αναπτύσσουν διαλεκτικές πρακτικές που βασίζονται στην ελευθερία του λόγου. • Να λαμβάνουν υπόψη όλες τις διαστάσεις των ανθρώπινων δικαιωμάτων και να υιοθετούν αντίστοιχες στάσεις και συμπεριφορές. • Να προτείνουν δημιουργικές εικαστικές εργασίες που εστιάζουν και διερευνούν το περιεχόμενο των ανθρώπινων δικαιωμάτων, της ελευθερίας και της συμπερίληψης. • Να υιοθετούν στάσεις και συμπεριφορές που δείχνουν έμπρακτα την κριτική συνεκτίμηση της ατομικής και συλλογικής ελευθερίας, τον σεβασμό

		<p>στη συλλογικότητα και τη συνείδηση της ατομικής υπευθυνότητας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνδέουν τον πλούτο των πανανθρώπινων αξιών με το περιεχόμενο των εικαστικών τους εργασιών. • Να αναζητούν τη μορφολογική έκφραση και αποτύπωση των αξιών της δικαιοσύνης και της συμπερίληψης στην εικαστική τους εργασία.
Πολιτισμικές δεξιότητες	<ul style="list-style-type: none"> • Προστασία δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας • Πολιτισμικός κοσμοπολιτισμός • Αποφυγή πολιτισμικών στερεοτύπων • Κατανόηση και αποδοχή της πολιτισμικής ποικιλίας της τάξης, της σχολικής κοινότητας και της τοπικής κοινωνίας • Σεβασμός της πολιτισμικής ετερότητας και άρση των προκαταλήψεων στερεοτύπων για το αλλότιο και εχθρικό 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις τεχνικές διαστάσεις των πνευματικών δικαιωμάτων. • Να αντιλαμβάνονται τη σημασία της προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων. • Να τηρούν στοιχειωδώς τους κανόνες αναφοράς και πηγών στις έρευνες και τις αναζητήσεις υλικού τους. • Να υιοθετούν πρακτικές αναζήτησης πιστοποιημένου και ελεύθερου ψηφιακού υλικού (σύνθετη αναζήτηση, αναζήτηση εικονιστικών κειμένων κ.λπ.). • Να αντιλαμβάνονται τη σημασία της οικειοποίησης αλλά και της ελευθερίας μετάφρασης και μετασχηματισμού πολιτισμικών αποθεμάτων άλλων τόπων, εποχών και πολιτισμών. • Να συνδέουν μορφολογικά και εννοιολογικά τα πολιτισμικά τεκμήρια διαφορετικών εποχών και τόπων και να δείχνουν σεβασμό στο καλειδοσκόπιο των πολιτισμών και των ανθρώπων που είναι φορείς τους. • Να αποφεύγουν και να ανατρέπουν ιδεοληψίες, προκαταλήψεις, μισαλλόδοξες στάσεις και συμπεριφορές και στερεότυπα πολιτισμικού χαρακτήρα και να κατανοούν τον πολιτισμικό ρατσισμό ως πηγή κοινωνικών και ευρύτερων στερεοτύπων και διακρίσεων.
Κοινωνικές δεξιότητες	<ul style="list-style-type: none"> • Αποφυγή ρητορικής του μίσους και διακρίσεων • Ευχέρεια επικοινωνίας και συνεργασίας • Εκδήλωση στάσεων αμοιβαίου σεβασμού • Δυνατότητες συλλογικής στοχοθεσίας (π.χ. οργάνωση ομαδικών συμμετοχικών project, δράσεων, εκδηλώσεων κ.λπ.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν και να αποκλείουν στάσεις και συμπεριφορές που ευνοούν τις διακρίσεις και τη ρητορική μίσους. • Να συμπεριφέρονται και να (συν)εργάζονται στο πλαίσιο της ευγενούς άμιλλας. • Να αναλαμβάνουν δράσεις και να υιοθετούν στάσεις που αποπνέουν σεβασμό στην ύπαρξη, στη θέση, στις απόψεις, στην εργασία και στον πολιτισμό του «άλλου». • Να επικοινωνούν με ελευθερία, άνεση και αλληλοκατανόηση και να δείχνουν έμπρακτα τον σεβασμό και την αποδοχή ανθρώπων με διαφορετική φυλετική, εθνοτική καταγωγή, πολιτισμό, θρησκευτικές και πολιτικές

		<p>πεποιθήσεις, γλώσσα, σεξουαλικό και γενετήσιο προσανατολισμό κ.λπ.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να (συν)αναλαμβάνουν την ευθύνη μιας συλλογικής στοχοθεσίας σε ομαδικές εργασίες και δράσεις. • Να αφομοιώνουν και να διαχέουν τη μαθησιακή και κοινωνική διάσταση των συλλογικών διεργασιών. • Να ενσωματώσουν στην εικαστική τους (συν)εργασία τη δομή και τη διαδικασία της (συν)απόφασης, της (συν)αντίληψης και της (συν)ευθύνης.
Δεξιότητες του νου	<ul style="list-style-type: none"> • Οι ρουτίνες σκέψης (π.χ. thinking routines – project zero) ως ευέλικτο, συνεργατικό εργαλείο ανάλυσης και σύνθεσης απόψεων • Λειτουργική εμβάθυνση σε εικαστικές, κοινωνικές, φιλοσοφικές, πολιτικές, επιστημονικές ή άλλες ιδέες – σύνδεση θεωρίας και πράξης • Ανάπτυξη, ενίσχυση και αξιοποίηση της αποκλίνουσας σκέψης 	<ul style="list-style-type: none"> • Να υιοθετήσουν ρουτίνες σκέψης, ως μέθοδο συμμετοχικής ανάλυσης και σύνθεσης θεμάτων απόψεων και εμπειριών. • Να επεξεργάζονται και να εξατομικεύσουν υπάρχοντα μοντέλα ρουτίνων σκέψης (π.χ. visible thinking, 4Cs κ.λπ.) ή να επεξεργάζονται νέα απλά μοντέλα με βάση τα ατομικά και συλλογικά βιώματα (ατομική εμπειρία και εμπειρία της τάξης). • Να αξιοποιούν τις ρουτίνες σκέψης ως εργαλείο σύνθεσης της εικαστικής, αισθητικής θεωρίας με την εικαστική πράξη. • Να αξιοποιούν μεθόδους που στηρίζονται σε ρουτίνες σκέψης ως μεθοδολογικό και αναστοχαστικό εργαλείο που οικοδομεί την εικαστική σκέψη και συστηματοποιεί την εικαστική εργασία. • Να εκδηλώνουν ευρύτητα στον τρόπο σκέψης και απόφασης, τόσο όσον αφορά το σκέλος της ανάλυσης των θεμάτων όσο και το σκέλος της εικαστικής σύνθεσης. • Να τολμούν να αναλαμβάνουν το ρίσκο της αποκλίνουσας σκέψης ως στοιχείο έμπνευσης, χειρονομίας, σύνθεσης και εκδήλωσης της εικαστικής και εννοιολογικής πρόθεσής τους. • Να αξιολογούν με ειλικρίνεια τα αποτελέσματα των επιλογών στο επίπεδο της έμπνευσης, της ενόρασης, της σκέψης, της μεθοδολογίας και της εικαστικής πράξης. • Να εκφράζουν ελεύθερα και να περιγράψουν αναλυτικά τη στρατηγική σκέψης που ακολούθησαν.

7ος Συμπληρωματικός Άξονας: Ψηφιακός Γραμματισμός και Γραμματισμός των Μέσων

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
----------------	--------------------	-------------------------------------

Ψηφιακή νοημοσύνη	<ul style="list-style-type: none"> •Κανόνες και πρωτόκολλα ασφάλειας στο διαδίκτυο •Εντοπισμός, διαχείριση και αποφυγή απειλών στον κυβερνοχώρο (βίαιο-προσβλητικό- άσεμνο - ρατσιστικό κ.λπ. περιεχόμενο) •Αντίληψη πλαισίου επεξεργασίας ψηφιακού υλικού (π.χ. εικόνα bitmap, διανυσματική εικόνα, κανάλια ήχου-εικόνας / βίντεο) •Κριτική- συνδυαστική αξιοποίηση ψηφιακών μέσων με απτικές εικαστικές εργασίες 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> •Να αντιλαμβάνονται τη χρησιμότητα των κανόνων και των πρωτοκόλλων ασφάλειας για τη χρήση του κυβερνοχώρου. •Να εντοπίζουν και να διαχειρίζονται αποτελεσματικά απειλές διαδικτυακής βίας και εκφοβισμού (cyber bullying) και να αποκλείουν επιθέσεις άσεμνου και προσβλητικού περιεχομένου. •Να αντιλαμβάνονται, να οικειοποιούνται και να αξιοποιούν με αύξουσα ευχέρεια το λειτουργικό πλαίσιο εφαρμογών επεξεργασίας εικόνας και ήχου (bitmap, vector, πολυκάναλη επεξεργασία ήχου και βίντεο). •Να αξιοποιούν και να εντάσσουν δημιουργικά και κριτικά το λειτουργικό πλαίσιο των εφαρμογών επεξεργασίας εικόνας και ήχου (bitmap, vector, πολυκάναλη επεξεργασία ήχου και βίντεο) στην εικαστική τους εργασία. •Να προτείνουν δημιουργικές ψηφιακές εργασίες, εστιάζοντας και επιλέγοντας από το λειτουργικό πλαίσιο των εφαρμογών και των λογισμικών που γνωρίζουν. •Να συνδυάζουν την απτική εικαστική εργασία τους με ψηφιακές διευκολύνσεις και επεκτάσεις δημιουργώντας σύνθετα ψηφιακά, πολυτροπικά έργα. •Να εξελίσσουν την απτική εικαστική εργασία τους, αφομοιώνοντας λογικές και λειτουργίες του ψηφιακού κόσμου.
Ψηφιακές ικανότητες	<ul style="list-style-type: none"> •Αξιοποίηση ψηφιακών μέσων δυναμικής παρουσίασης περιεχομένου (e-portfolio blog, padlet, sutori κ.λπ). •Παραγωγή, ανάλυση και σύνθεση ψηφιακών μορφών γλωσσικών κειμένων εικόνας, ήχου ή/και βίντεο •Επεξεργασία εικόνων, βίντεο και ήχου με ποιοτικά στοιχεία και προδιαγραφές και παραγωγή αρχείων jpeg, avi, mp3, mp4 	<ul style="list-style-type: none"> •Να συνθέσουν συνεκτικές παρουσιάσεις ιστορικού, θεωρητικού ή εικαστικού δίνοντας έμφαση στην πληρότητα του περιεχομένου. •Να αξιοποιούν τα απαραίτητα και μόνο εργαλεία μετάβασης και κίνησης σε εφαρμογές παρουσίασης, αποφεύγοντας τον, χωρίς περιεχόμενο και νόημα, εντυπωσιασμό. •Να παράγουν ψηφιακές εικαστικές συνθέσεις στατικής ή κινούμενης εικόνας με εικαστική πληρότητα και ποιοτικά χαρακτηριστικά, αξιοποιώντας τα απαραίτητα ψηφιακά εργαλεία. •Να επεξεργάζονται φωτογραφίες ή άλλα εικονιστικά τεκμήρια παράγοντας εικαστικές συνθέσεις και ανανοηματοδοτούν το αρχικό περιεχόμενο. •Να συνθέτουν εικόνες με ήχο, δημιουργώντας νοηματικούς συσχετισμούς και αντιστίξεις. •Να δημιουργούν μικρής διάρκειας stop motion animation, με ποικιλία τεχνικών. •Να συγκρίνουν και να αναγνωρίζουν τεχνικές

		επεξεργασίας εικόνας, ήχου και βίντεο με ανάλογα παραδείγματα από τις εικαστικές και τις εφαρμοσμένες τέχνες.
Ψηφιακές δεξιότητες	<ul style="list-style-type: none"> • Κριτική επιλογή ψηφιακών εργαλείων (παρουσίασης, επεξεργασίας, επικοινωνίας) • Χρήση συνεργατικών εργαλείων ψηφιακής επεξεργασίας υλικού • Δεξιότητες αρχειοθέτησης και διαχείρισης ψηφιακού υλικού • Αναγνώριση και αξιοποίηση επιμέρους ψηφιακών εργαλείων που συνδέονται με τον οπτικό και εικαστικό γραμματισμό 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τα χαρακτηριστικά και τις δυνατότητες των ψηφιακών εργαλείων και να επιλέγουν το καταλληλότερο και πλέον εύχρηστο εργαλείο για κάθε ψηφιακή εργασία που θέλουν να κάνουν. • Να λειτουργούν ευέλικτα μέσα στο περιβάλλον εφαρμογής των ψηφιακών εργαλείων και να χρησιμοποιούν με ευχέρεια και ετοιμότητα τις δυνατότητες που προσφέρει το ψηφιακό εργαλείο και περιβάλλον. • Να επικοινωνούν και να αλληλεπιδρούν με ευχέρεια μέσα από συνεργατικές ψηφιακές εφαρμογές (web2.0). • Να διαχειρίζονται μεθοδικά και δημιουργικά τα ψηφιακά τεκμήρια που συλλέγουν και παράγουν. • Να αναγνωρίζουν και να συνδέουν ψηφιακές λειτουργίες με το περιεχόμενο, τη γραμματική και το συντακτικό του εικαστικού γραμματισμού. • Να αντιλαμβάνονται τη δημιουργική διάσταση του ψηφιακού κόσμου και να ενσωματώνουν ψηφιακές πρακτικές στην εικαστική τους εργασία. • Να οικειοποιούνται και να χρησιμοποιούν την τεχνική γλώσσα των ψηφιακών εφαρμογών και εργαλείων. • Να αναπτύσσουν την προσωπική στρατηγική χρήσης των ψηφιακών εφαρμογών και εργαλείων.

8ος Συμπληρωματικός Άξονας: Συνέργεια των Τεχνών – Διεπιστημονικότητα – Διαθεματικότητα

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
Συνέργεια με την αρχιτεκτονική	<ul style="list-style-type: none"> • Κινήματα τέχνης και αρχιτεκτονικής • Στοιχεία αρχιτεκτονικής στα εικαστικά έργα • Ονειρική ουτοπία του μέλλοντος • Σκηνικά με αναφορά στην ιστορία, τη λογοτεχνία κ.ά. • Επαναπλαισίωση του χώρου (space re contextualization) • Συσχέτιση μορφικών στοιχείων με την αρχιτεκτονική • Ανάλυση ρίσκου και αυτενέργεια 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν την επιρροή των εικαστικών κινήματων του 20ού αιώνα στην αρχιτεκτονική. • Να αναγνωρίζουν χαρακτηριστικά της ουτοπικής, φουτουριστικής κ.ά. αρχιτεκτονικής σε άλλες εικαστικές μορφές. • Να συνδέουν την αρχιτεκτονική με υλικά, μέσα και τεχνικές της εικαστικής δημιουργίας, π.χ. τη γλυπτική, το βιτρό κ.ά. • Να αναγνωρίζουν δομικά στοιχεία της αρχιτεκτονικής, π.χ. κίονες, αετώματα κ.ά., σε άλλες μορφές εικαστικών τεχνών. • Να κατανοούν και να αναλύουν ιδέες, μορφές, λύσεις και προσεγγίσεις στην αρχιτεκτονική. • Να αξιολογούν την αλλαγή που επιφέρει η

	<ul style="list-style-type: none"> • Αισθητική και συμβολική σημασία εικαστικών μορφών άλλων πολιτισμών • Πέτρινοι ιαπωνικοί κήποι • Φωτογραφία ως μέσο μεταφοράς αφηγηματικού νοήματος • Σημειωτικές αναγνώσεις • Εικαστική performance και συνέργεια των τεχνών 	<p>επαναπλαισίωση κτιρίου ή εσωτερικού χώρου.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν το ύφος (παραδοσιακό, τοπικό, σύγχρονο, μοντέρνο μεταμοντέρνο κ.ά.) στην αρχιτεκτονική. • Να διερευνούν το νόημα εικονιστικών κειμένων (φωτογραφιών) και να προβαίνουν σε ερμηνείες). • Να αναγνωρίζουν τη δημιουργική συμμετοχή των επισκεπτών στις εκθέσεις με παραστατικά εικαστικά. • Να αναγνωρίζουν τα μορφικά στοιχεία στη land art, την performance και να διακρίνουν τις διαφορές μεταξύ του θεάτρου και της εικαστικής επιτέλεσης.
Συνέργεια με τις τεχνολογικές επιστήμες	<ul style="list-style-type: none"> • Ψηφιακά μέσα ως μορφές έκφρασης • Υπολογιστική όραση και οπτική αναγνώριση μοτίβου • Ο κώδικας 01 και η ψηφιοποίηση των τεχνών • Αξιοποίηση εικαστικής γλώσσας • Μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως μέσα για ακτιβισμό • Σχέση ανθρώπου και τεχνητής νοημοσύνης • Τα δεδομένα του διακτύου: εικονικά δεδομένα, αλλά όχι φανταστικά 	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν την έννοια της ψηφιακής τέχνης. • Να εφαρμόζουν ψηφιακά προγράμματα επεξεργασίας εικόνας βίντεο και ήχου. • Να διακρίνουν τις μορφές της ψηφιακής τέχνης (βίντεο, καλλιτεχνική ψηφιακή εγκατάσταση, ψηφιακή ολογραφική προβολή, software art κ.ά.) • Να ονοματίζουν εικαστικούς καλλιτέχνες που εστιάζουν στην ψηφιακή τέχνη. • Να διακρίνουν μορφικά στοιχεία σε άλλα αναπαραστατικά συστήματα. • Να χρησιμοποιούν ψηφιακό βίντεο ή προβολές εικόνας (στατικής-κινούμενης) ή ολογράμματα με εικαστικό τρόπο. • Να σχεδιάζουν ηλεκτρονική σελίδα με εικαστική γλώσσα. • Να οργανώνουν ψηφιακή έκθεση σε ένα ψηφιακό μουσείο με εικαστική γλώσσα. • Να κατανοούν τη συσχέτιση τέχνης και κοινωνικής δικτύωσης ως μέσα επικοινωνίας για να εισακουστεί η φωνή τους. • Να κατανοούν ότι πίσω από τα αυτοματοποιημένα εικαστικά έργα υπάρχει η ανθρώπινη ευθύνη-δράση και ηθική. • Να κατανοούν το διαδίκτυο ως μέσο πληροφόρησης και ροής πληροφοριών για θέματα που βρίσκονται εκτός αυτού, στην πραγματική ζωή.

9ος Συμπληρωματικός Άξονας: Οπτικός Γραμματισμός – Πολυτροπικότητα – Σημειωτική

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
Πολλαπλοί εικαστικοί γραμματισμοί	<ul style="list-style-type: none"> • Ποικίλοι εικαστικοί γραμματισμοί σε συνάρτηση με το είδος «κειμένου» των επιμέρους τεχνών (π.χ. 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν δεξιότητες μάθησης (επικοινωνία, κριτική σκέψη, δημιουργικότητα, συνεργασία κ.λπ.) για την κατανόηση και

	<p>ζωγραφική, γλυπτική, αρχιτεκτονική, αργυροχρυσοχοΐα, ψηφιδωτό, ψηφιακά πολυγλωσσικά κείμενα, εφήμερη τέχνη κ.λπ.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εικαστικοί γραμματισμοί ως προς τα μορφικά στοιχεία και τις αρχές σύνθεσης (π.χ. χρόνος, χώρος, αναλογίες άξονες, κατεύθυνση, χρυσή τομή, ακολουθία Fibonacci, λογαριθμική σπείρα κ.λπ.) • Εικαστικοί γραμματισμοί ως προς τα υλικά, τα μέσα και τις τεχνικές κ.λπ.) • Εικαστικοί γραμματισμοί ως προς το θέμα, το περιεχόμενο και το νόημα (σκοπός δημιουργίας- διαχείρισης πολυτροπικών κειμένων) • Εικαστικοί γραμματισμοί ως προς αισθητικές αξίες (προσωπικές, κοινωνικές ή των πολιτισμών) 	<p>δημιουργία νοημάτων μέσω διαφοροποιημένων εικαστικών γραμματισμών.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν ότι κάθε είδος «εικαστικού κείμενου» έχει το δικό του εικαστικό «ιδίωμα» (ζωγραφικό ιδίωμα, γλυπτικό ιδίωμα κ.λπ.). • Να χρησιμοποιούν το λεξιλόγιο των εικαστικών τεχνών αλλά και το λεξιλόγιο των επιμέρους «ιδιωμάτων» σε συνάρτηση με το ιστορικό πλαίσιο και τον πολιτισμό. • Να εφαρμόζουν τα επιμέρους ιδιώματα και την ορολογία τους, τόσο στο επίπεδο της αισθητικής πρόσληψης και απόκρισης (προφορικά και γραπτά) όσο και σε εικαστικό πραξιακό επίπεδο (εικαστική δημιουργία, πολυτροπική δημιουργία κ.λπ.). • Να στοχάζονται κριτικά εστιάζοντας στην τρίπτυχη σχέση δημιουργού – έργου – θεατή και να βελτιώνουν δεξιότητες αξιοποίησης της οπτικής γλώσσας τόσο στο επίπεδο της πρόσληψης και απόκρισης όσο και στο επίπεδο της δημιουργίας των εικαστικών έργων. • Να αναγνωρίζουν και να λαμβάνουν υπόψη έννοιες της οπτικής γλώσσας (π.χ. προσέγγιση- αποστασιοποίηση, σύνδεση- αποσύνδεση, εξουσία- ισοτιμία, σχέσεις βλέμματος, αναπαράσταση, διακειμενικότητα πολυτροπικότητα κ.λπ.) τόσο στο επίπεδο της πρόσληψης και απόκρισης όσο και στο επίπεδο της δημιουργίας των εικαστικών έργων. • Να κατανοούν ότι ο οπτικός στοχασμός συνιστά τον πυρήνα του οπτικού γραμματισμού γύρω από τον οποίο συγκροτούνται και συνδέονται με αλληλένδετο, ριζωματικό τρόπο όλα τα υπόλοιπα πεδία της οπτικής αντίληψης (οπτική γλώσσα, οπτική γραμματική, οπτική σύνταξη, οπτική μάθηση, οπτική επικοινωνία κ.λπ.).
<p>Πολυτροπικός γραμματισμός και πολυτροπική κατανόηση: Οι «κόσμοι» ως όλο (all worlds as one)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Η σημασία της σημειωτικής- αποκωδικοποίησης- αποδόμησης των κόσμων για την κατανόηση της σύνδεσής τους 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μεταφέρουν έννοιες από το επιστημονικό πεδίο και να τις μετασχηματίζουν δημιουργικά υπό το πρίσμα της εικαστικής και αισθητικής αντίληψης.
<p>Πολυτροπικότητα των τεχνολογιών και των νέων μέσων</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Η αύξηση των οπτικών πληροφοριών και η κριτική κατανάλωση εικόνων 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συσχετίζουν τις τέχνες και τις επιστήμες (πολλαπλή νοημοσύνη) υπό το πρίσμα της κριτικής, στοχαστικής σκέψης και να αξιοποιούν την πρότερη γνώση σε νέα περιβάλλοντα (επίλυση προβλημάτων, λήψη αποφάσεων, παρατήρηση σχημάτων, αποκωδικοποίηση εννοιών,

	<p>μηνυμάτων, συμβόλων κ.λπ.).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν ότι τα εικαστικά έργα θέτουν ερωτήματα και διερευνούν τρόπους αναμετάδοσης μηνυμάτων, εννοιών, ιδεών κ.λπ. που είναι αδύνατον να επικοινωνηθούν μέσω της φυσικής γλώσσας. • Να κατανοούν τους οπτικούς κώδικες επικοινωνίας ως ιδιαίτερους κώδικες που συναρτώνται με το επιμέρους πολιτισμικό πλαίσιο και τις ιδιαίτερες πολιτισμικές αναπαραστάσεις. • Να κατανοούν τον ρόλο της οπτικής ή άλλης αντίληψης στη δημιουργία οπτικών συμβάσεων και εννοιών. • Να διακρίνουν τους διαφορετικούς τρόπους και τις διαφορετικές τεχνικές αφήγησης που αξιοποιούν οι καλλιτέχνες για να επικοινωνούν και να σχολιάζουν την πραγματικότητα καθώς και τον ρόλο του θεατή στη δημιουργία του νοήματος. • Να κατανοούν σχήματα απάειψης (έλλειψη, περίφραση, αναστολή, ταυτολογία κ.λπ.) τα οποία συμμετέχουν στην κατασκευή της οπτικής γλώσσας. • Να αναγνωρίζουν ότι το οπτικό σύστημα διαθέτει το δικό του οπτικό, εικαστικό αλφάβητο (εικονογράμματα), γραμματική, σύνταξη κ.λπ. και χρησιμοποιεί τα δικά του σχήματα λόγου (μεταφορές, αλληγορίες, σύμβολα κ.λπ.). • Να εφαρμόζουν το οπτικό αλφάβητο, τη γραμματική, τη σύνταξη κ.λπ. της οπτικής, εικαστικής γλώσσας και των επιμέρους ιδιωμάτων σε συνάρτηση με τη μορφή τέχνης, την τεχνική κ.λπ. στην οποία εστιάζουν. • Να αναγνωρίζουν ότι εκτός από το γλωσσικό σύστημα στη δημιουργία και την τροποποίηση του νοήματος μπορούν να συμμετέχουν και μη γλωσσικά συστήματα (οπτικό, μουσικό, ηχητικό, κινητικό, οπτικοακουστικό κ.λπ.). • Να κατανοούν τους τρόπους με τους οποίους το κείμενο, οι εικόνες, τα σύμβολα, οι αναπαραστάσεις κ.λπ. αλληλεπιδρούν στις διάφορες μορφές εικαστικών τεχνών (διακειμενικότητα των εικαστικών τεχνών, π.χ. LHOOU, Marcel Ducamp, Mona Lisa, Leonardo da Vinci). • Να αναλύουν τη χρήση της οπτικής ή πολυτροπικής γλώσσας ψηφιακών μέσων για την κατασκευή και τη μεταφορά ιδέων και νοήματος.
--	---

10ος Συμπληρωματικός Άξονας: Εικαστικές Τέχνες και Αειφορία

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
Ο ρόλος του έργου τέχνης ως επένδυσης στο παρόν	<ul style="list-style-type: none"> • Ο τόπος και ο χρόνος • Πραγματικό και φανταστικό 	<p>Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διερευνούν την ανάγκη επίδρασης του καλλιτεχνικού έργου σε τόπο και χρόνο. • Να προβληματίζονται για τη λειτουργία του έργου τέχνης με θεματική φανταστική ή ουτοπική και να συζητούν για τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα αυτής της προσέγγισης.
Ο ρόλος του καλλιτέχνη ως ενεργού πολίτη που συμμετέχει στον κοινωνικό διάλογο και την κοινωνική πράξη	<ul style="list-style-type: none"> • Η σχέση μας με τη φύση και η αντίληψη για την πρόοδο • Αποανάπτυξη, μια εναλλακτική για τη βιωσιμότητα και την αειφορία 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται το εικαστικό έργο και τον ρόλο του καλλιτέχνη ως πράξη, δράση και τρόπο ζωής που μπορεί να θέτει πρότυπα. • Να αναζητούν τη λειτουργική σύνδεση τέχνης και ζωής μέσα από την πράξη, σαν απάντηση σε σύγχρονα κοινωνικά, πολιτικά και περιβαλλοντικά ζητήματα • Να κατανοούν και να δίνουν απαντήσεις στο πρόβλημα των υλικών ορίων και της οικονομικής μεγέθυνσης. • Να σχεδιάζουν ατομικό ή ομαδικό έργο που να αποκρίνεται σε επιλεγμένο πρόβλημα του δικού τους τόπου και χρόνου.

Το παρόν Πρόγραμμα Σπουδών θα εφαρμοσθεί πιλοτικά - σε συνδυασμό με τα ισχύοντα Προγράμματα Σπουδών - σε όλα τα Πρότυπα και Πειραματικά Γυμνάσια της χώρας κατά τα σχολικό έτος 2022-2023. Από το σχολικό έτος 2023-2024 θα εφαρμοσθεί σε όλα τα Ημερήσια Γυμνάσια της χώρας.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 1 Ιουνίου 2022

Η Υφυπουργός

ΖΩΗ ΜΑΚΡΗ